A-16609

N. TSEMKO JA I. DUDOV

RAAMATUPIDAMINE TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDES

III

OSA

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS" · TALLINN

DOTSENT N. TSEMKO JA I. DUDOV

RAAMATUPIDAMINE

TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDES

III OSA

RK
„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS"
TALLINN 1949

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
1549: 01328

13102
A- 16609

EESSÕNA.

Tarbijate kooperatsiooni raamatupidamise käsiraamatu III osa on pühendatud raamatupidamise arvestuse korraldamisele tarbijate kooperatiivide liitudes.

Kordumise vältimiseks (eriti dokumentide vormistamise osas) on tarbijate kooperatiivide liitude raamatupidamise osast välja jäetud need raamatupidamise arvestuse osad, mis on juba käsiteldud samade autorite tarbijate kooperatiivide raamatupidamise käsiraamatu I ja II osas.

Erandiks sellest on ühiskondliku toitlustamise ettevõtete raamatupidamise korraldus. Seoses nõukogude kaardivaba kaubanduse rakendamisega 16. XII 46. a., samuti muude põhjalike muudatustega ühiskondliku toitlustamise ettevõtete operatsioonide arvestamises, on käesoleva raamatupidamise käsiraamatu lõppu vastavalt eeltoodule paigutatud tarbijate kooperatiivide ühiskondliku toitlustamise ettevõtete raamatupidamise korraldamise käsitlus (vt. §§ 57—65).

Käsiraamatust on välja jäetud aruannete tabelid, kuna nende vormid sageli muutuvad. Eeskirjad nende täitmise ja kasutamise kohta saadetakse ETKV Liidu poolt vastavalt igakordsetele muudatustele.

Töötasude osas on Eesti NSV tarbijate kooperatsioonis kehistatud eri hinded, mis on avaldatud ETKV Liidu juhatuse määrustes nr. 665 — 17. XII 1945. a., nr. 992 — 26. XII 1946. a., nr. 101 — 1949. a., mida tulebki tegelikus töös rakendada.

Vastutav toimetaja.

I peatükk.

RAAMATUPIDAMISARVESTUSE ORGANISEERIMINE TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDES.

§ 1. Tarbijate kooperatiivide liitude arveala aparaadi ülesanded ja struktuur.

Raamatupidamisarvestuse organiseerimise juhtimist tarbijate kooperatiivide liitude majandeis ja liidu süsteemis teostab pearaamatupidaja. Liidu pearaamatupidaja on vastutavaks isikuks raamatupidamisarvestuse seisukorra eest mitte ainult tarbijate kooperatiivide liidu enda ettevõtteis, vaid ka kõigis oma rajooni tarbijate kooperatiivides.

Tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja ees seisavad samad ülesanded, mis ükskõik missuguse Nõukogude Liidu ettevõtte raamatupidaja ees. Raamatupidamisarvestuse ja kontrolli õige organiseerimisega kõigis liidu isemajandavais ettevõtteis, samuti oma rajooni kõigis tarbijate kooperatiivides, peab ta tagama:

esiteks — kõigekülgset kooperatiivse vara kaitset raiskamiste ja varguste eest (sotsialistliku omandi kaitse);

teiseks — majandusliku tasuvuse printsiibi läbiviimist, ebatootlike kaotuste ja ebamajanduslike kulude likvideerimist ning kogu süsteemi organisatsioonide ja tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavate ettevõtete töö rentaabluse kõigekülgset tõstmist;

kolmandaks — halduskulude, käibe- ja tootmiskulude maksimaalset kokkuhoidu, eelarvelis-finantsilisest ja arveldus-distsipliinist kinnipidamist;

neljandaks — majandusliku tegevuse plaanide koostamiseks vajalike arvestusmaterjalide ettevalmistamist, jooksva raamatupidamisarvestuse organiseerimist ja plaanide täitmise kontrollimist;

viiendaks — heakvaliteediliste raamatupidamise aruannete õigeaegset koostamist ja nende esitamist kõrgemaastmelistele organisatsioonidele.

Nende põhimiste ülesannete edukaks teostamiseks peab tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja:

esiteks — tagama tarbijate kooperatiivide liidu ettevõtteis ja süsteemi organisatsioonides (tarbijate kooperatiivides) kõikide majanduslike operatsioonide õiget ja õigeaegset dokumentidega vormistamist; täpset dokumentide liiklemist majandites ja nende õigeaegset esitamist raamatupidamisele varaliselt vastutavate isikute poolt;

teiseks — tagama ettevõtteilt saabunud ja raamatupidamise enda poolt koostatud dokumentide õigeaegset kontrollimist, raamatupidamises läbitöötamist ja kirjendamist jooksva arvestuse kontodel;

kolmandaks — tagama heakvaliteediliste aruannete ja bilansside õigeaegset saabumist liidu isemajandavailt ettevõtteilt ja kõikidelt liidu süsteemi kuuluvatelt tarbijate kooperatiividelt;

neljandaks — välja valima tublid arveala töötajad ja korraldama raamatupidajate töö õiget organiseerimist, samuti juhatuse, tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavate ettevõtete ja tarbijate kooperatiivide raamatupidamises töötajate instrueerimist;

viiendaks — sisse seadma igapäevase ja raugematu kontrolli ülesannete täitmise üle üksikute arvepidamise aparaadi töötajate poolt, õige arvepidamise korraldamise üle üksikutel raamatupidamise aladel, kindla töödistsipliini pidamise üle arveala töötajate keskel, nõudes neilt järelejätmatult nende teenistuslike ülesannete head tundmist;

kuuendaks — juurutama ratsionaalsemaid ja ökonoomsemaid majanduslike operatsioonide arvestamise viise ning tehnilisi võtteid ja täpselt täitma seaduse ja kõrgemaastmeliste kooperatiiv-organisatsioonide direktiivseid juhendeid raamatupidamisarvestuse metodoloogia alal.

See on see miinimum tingimusi, mida tähele panemata pole üheski majandis võimalik korrapärane raamatupidamisarvestuse organiseerimine.

Nende tingimuste täitmine garanteerib kogu arvepidamise aparaadi korralikkust, tema üksikute osade töötamise koos-

kõlasust, likvideerib kahjuliku ruttamise ja «tormamise» aruannete ja bilansside koostamise perioodidel ning tagab arvepidamise töö rütmilisust, mis on vajalik igas asjatoimetuses.

Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisarvestus on organiseeritud arvealatööde osalise detsentraliseerimise põhimõttel. Vastavalt Tsentrosojuzi juhenditele, peavad tarbijate kooperatiivide liitudes olema eraldatud iseseisvale bilansile varumiskontorid, kes tegutsevad täielikul isemajandamise alusel ja omavad oma põhikirjafondi. Peale selle eraldatakse iseseisvale bilansile reeglikohaselt rajoonikauplused, suuremad tootmisettevõtted (tööstuskombinaadid), transpordikontorid jne. Iseseisvale bilansile on üle viidud ka hulgimüügi-laod. Küsimuse iseseisvale bilansile üleviimise kohta otsustab tarbijate kooperatiivide liidu juhatus, vastavalt Tsentrosojuzilt ja kõrgemaastmeliselt tarbijate kooperatiivide liidult saadud juhendeile.

Tarbijate kooperatiivide arvepidamise ja aruandluse korraldamise abistamine on pandud tarbijate kooperatiivide liidu instruktoritele. Kuid, nagu märgitud, vastutust kannab arvepidamise seisukorra, heakvaliteedilise ja õigeaegse aruandluse ning bilansside esitamise eest tarbijate kooperatiivide poolt ka liidu pearaamatupidaja. Seepärast on tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja üheks põhimiseks ülesandeks igasugune ja kõigekülgne tarbijate kooperatiivide raamatupidajate abistamine arvepidamise ja aruandluse korraldamisel.

Eelkõige peab see väljenduma pearaamatupidaja osavõtus igast tarbijate kooperatiivide liidu piirkonna-instruktori tööplaani koostamisest arvepidamise seisukorra kontrollimise alal tarbijate kooperatiivides ja abi osutamises arvepidamise ja aruandluse korraldamisel mahajäänud tarbijate kooperatiivides. Pearaamatupidaja peab kontrollima arvestustööde plaani täitmist, mis on kinnitatud juhatuse poolt igale instruktorile, nõudma nende plaanide täitmist, osutama samal ajal igakülgset abi instruktoreile kõrgemaastmeliste kooperatiiv-organisatsioonide poolt tarbijate kooperatiivide arvepidamise ja aruandluse kohta antud jooksvate juhendite tundmaõppimisel.

Tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja peab käima ka ise süstemaatiliselt tarbijate kooperatiivides, kontrollima arvepidamise seisukorda ja osutama abi kooperatiivide raamatupidajatele arvestuse ja aruandluse kvaliteedi parandamiseks,

kutsuma neid liitu nõupidamiste ja seminaride läbiviimiseks arvepidamise ja aruandluse küsimustes, kontrollima ja analüüsima liitu saabuvaid tarbijate kooperatiivide aruandeid, varustama raamatupidajaid instruktiivsete juhenditega, arvepidamise raamatutega, arvepidamise ja aruandluse plankidega ning osutama neile igakülgset abi ametialase kvalifikatsiooni tõstmisel.

Käesoleva käsiraamatu esimeses osas on üksikasjaliselt valgustatud tarbijate kooperatiivi pearaamatupidaja õigusi ja kohustusi. Kõik seal öeldu laieneb ka tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidajale.

Oma töös juhindub tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja põhimäärusest pea- (vanem-) raamatupidajate õiguste ja kohuste kohta ning juhendeist, mis on toodud Tsentrosojuzi juhatuse määruses 2. oktoobrist 1947. a. nr. 996 „Tarbijate kooperatsiooni süsteemi pea- (vanem-) raamatupidajatest".

Tähtsaimaks tingimuseks arvepidamise õigeks organiseerimiseks ja aruandluse õigeaegseks esitamiseks on sotsialistlik võistlus ja stahaanovlike töömeetodite juurutamine tarbijate kooperatiivide ja tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavate ettevõtete arveala töötajate keskel.

Tarbijate kooperatiivide ja tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidajate ja arveametnike seas leidub suur hulk töötajaid, kes on saavutanud arvepidamise eeskujulikku seisukorda, heakvaliteedilist ja ennetähtaegselt esitatud aruandlust sotsialistliku võistluse, löökluse ja stahaanovlike töömeetodite laialdase juurutamise alusel. Sotsialistliku võistluse kõigekülgne toetamine, kaasaaitamine lööklastele ja sotsialistliku arvestuse stahaanovlastele tarbijate kooperatiivides ja tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamise aparaadis, nende kogemuste ja saavutuste edasiandmine teistele töötajaile ja mahajääjate kaasatõmbamine esirinnas olevate tasemeni — see on tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja tähtsaimaks ülesandeks.

§ 2. Tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaan.

Käesoleval ajal on tarbijate kooperatiivide liitudes rakendusel järgmine kontoplaan, mis on Tsentrosojuzi poolt kinnitatud kõikidele tarbijate kooperatsiooni liitudele.

Kontode nr-d	Kontode nimetus
1	2
	I. Kaubavarud.
1	Kaubad teel.
2	Kaubad hulgiladudes.
3	Kaubad jae-ettevõtteis.
4	Kaubad einelaudades.
5	Valmistooted tootmisettevõtteis.
6	Varumis- (kokkuostu-) kaubad.
7	Kaubad vastutaval hoiul ostjate juures.
8	Taara.
9	Transiitkaubad.
	II. Maksevahendid.
10	Kassa.
11	Maksevahendid teel.
12	Arvelduskonto Riigipangas.
13	Erifondide jooksvad kontod.
14	Erikontod ja akreditiivid.
15	Rahalised dokumendid.
	III. Materjalide ja toorainete varud.
20	Materjalid teel.
21	Tootmistooraine ja -materjalid.
22	Ehitusmaterjalid.
23	Majapidamismaterjalid.
24	Väike-inventar ja eririietus (kasutamisel).
25	Loomad nuumal ja söödal.
26	Noorloomad.
27	Puidust poolvalmistooted.
	IV. Tootmine, töötlemine ja sortimine.
30	Tootmine.
31	Töötlemine.
32	Põllumajandussaaduste sortimine.
33	Köögitoodanguks kulutatud tooraine.
	V. Deebitorid ja kreeditorid.
40	Varustajate aktseptitud maksenõudmised.
41	Möödunud tähtajaga varustajate maksenõudmised.
42	Muud arveldused varustajatega.
43	Ostjaile esitatud maksenõudmised.
44	Ostjate tasumata maksenõudmised.
45	Ostjate lunamaksed.
46	Muud arveldused ostjatega.
47	Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid.
48	Pretensioonid.
49	Põllumajandussaaduste tootjad.
51	Muud deebitorid ja kreeditorid.
52	Arvutatud käibemaks ja erijuurdehindlus.
53	Arveldused rahandusorganitega käibemaksu ja erijuurdehindluse alal.
54	Muud arveldused rahandusorganitega.
55	Tarbijate kooperatiivid.
56	Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid.
57	Töölised ja teenistujad.
58	Aruandekohustuslikud isikud.
59	Isikud puudujääkide alusel (peale väikeste).

Kontode nr-d	Kontode nimetus
1	2
60	Vaieldavad nõudmised.
62	Deebitorid kohtu või arbitraaži otsusel.
63	Erikorralduseni pikendatud debitoorne ja kreditoorne võlgnevus.
64	Kahjutasumakse-kohustuslikud isikud.
65	.....
66	Isikud väikeste puudujääkide alusel.
67	.....
68	Faktureerimata kaubad.
69	Kauba ja materiaalsete väärtuste ümberhindamine valitsuse korraldusel.
	VI. Sisemised arveldused.
70	Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal.
71	Sisemised tasumisele kuuluvad arveldused.
72	.....
73	.....
74	Sisemine käibevahendite ümberjaotamine jooksva aasta tuludest.
	VII. Bilanssidevahelised arveldused.
81	Arveldused kapitaalmahutuste bilansiga.
	VIII. Sisesüsteemilised sihtmaksed.
90	Alluvate organisatsioonide sihtmaksed.
91	Sihtmaksed alluvate organisatsioonide arvel.

Kontode nr-d	Kontode nimetus
1	2
92	.....
93	Reguleerimisfond.
94	Tsentraliseeritud remondi- ja ehitusfond.
	IX. Eraldatud vahendid.
100	Tulumaksu ettemaksed.
101	Pikaajalised nõudmised põhivahendite võõrandamisel.
102	Antud laenud.
103	Väärtpaberid.
104	Maksed pikaajalise krediteerimise fondi.
105	Maksed tsentraliseeritud ehitus- ja remondifondi.
106	Maksed reguleerimisfondi.
109	Maksed Kaubanduspanka.
114	Arvestusülekanded ja kulutused jooksva aasta kasumi arvel.
	X. Põhivahendid.
120	Hooned, ehitised ja istandused.
121	Masinad ja seadmed.
122	Inventar.
123	Transpordivahendid (hobuvoor).
124	Transpordivahendid (mehaanilised).
125	Tootvad loomad.
126	Varusseisvad põhivahendid.
127	Veetranspordivahendid.
	XI. Lõpetatud kapitaalkulutused renditud põhivahendeile.
130	Lõpetatud kapitaalkulutused renditud põhivahendeile.

Kontode nr-d	Kontode nimetus
1	2
	XII. Kapitaalmahutused.
140	Ehitused.
141	Põhivahendite soetamine.
142	Kapitaalremondid.
	XIII. Lühiajalised laenud Riigipangalt.
150	Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel.
151	Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks.
153	Laenud teelolevate summade kindlustusel.
154	Laenud hooajakaupade ostuks ja ennehooaegseks kohaleveoks.
155	Laenud vastumüügi-kaupade kindlustusel.
156	Blanko-laenud.
157	Laenud varumiseks.
158	Laenud mittekaubanduslikuks tegevuseks.
159	Mitteplaanilised laenud.
160	Laenud tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel.
163	Tähtajaks tasumata laenud.
	XIV. Pikaajalised laenud.
170	Laenud käibevahenditeks.
171	Laenud kasutamisele-võetud kapitaalmahutuste finantseerimiseks.
173	Pikaajaline krediit põhivahendite soetamisel.
174	Tagastatavad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks.
175	Tagastamisele mittekuuluvad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks.
177	Saadud laenud individuaalelamute ehitamiseks.
	XVI. Fondid.
190	Osamaksufond.
191	Põhi- (põhikirja-) fond.
193	Amortisatsioonifond.
194	Erifondid.
195	Kultuurfond.
197	Remondi- ja ehitusfond.
	XVII. Väärtusõiendid.
201	Hinnalisand.
203	Põhivahendite kulumine.
205	Eelseisvad kulud (maksed).
206	Käibemaks realiseerimata valmistoodete jäägile.
	XVIII. Põhi- (põhikirja-) fondi muutumine.
210	Põhi- (põhikirja-) fondi muutumine.
	XIX. Põhivahendite likvideerimine.
220	Põhivahendite likvideerimine.
	XX. Ümberjaotatavad kulud.
231	Töötasud ja sotsiaalandamid.
232	Tsehhikulud.
233	Tootmise üldkulud.
234	Jooksev remont.
235	Kulutused kultuurfondist.
236	Erifondidest kaetavad ülekulutused.
237	Ettetehtud kulud.
239	Käibekulud kaubajäägile.
240	Ajutised ehitised.

Kontode nr-d	Kontode nimetus
1	2
	XXI. Tulemikontod.
250	Kauba ost ja hindamine.
251	Halduskulud.
252	Kaubanduse käibekulud.
253	Varumise (kokkuostu) käibekulud.
255	Tootmisettevõtete minemikulud.
256	Kauba hulgimüük.
257	Kauba jaemüük.
258	Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.
259	Varumis- (kokkuostu-) kauba müük.
260	Valmistoodete müük tootmisettevõtteis.
262	Materjalide müük.
263	Sisemised kaubaoperatsioonid.
264	Valmistoodete käive.
265	----------
266	Sisemised halduskulude ülekanded.
267	Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid.
268	Kõrvalettevõtete majandamine.
269	Mitmesugused kahjud.
270	Mitmesugused kasud.
271	Eelmiste aastate kulud.
272	Eelmiste aastate tulud.
273	Realiseeritud hinnalisand hulgimüügil.
274	Realiseeritud hinnalisand jaemüügil.
275	Brutotulu varumis- (kokkuostu-) kaubalt.
276	Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid.
277	Tulemid taara käibest.
279	Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud.
	XXII. Tulemid.
280	Aruandeaasta kasumid ja kahjumid.
281	Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid.
	XXIII. Bilansijärgsed kontod.
001	Arvestusele kuuluvad plangid.
002	Arvestusele kuuluvate plankide väljalase.
003	Hoiulevõetud väärtused.
004	Hoiuleandjad.
005	Renditud põhivahendid.
006	Rendileandjad.
007	Sanktsioonide deebitorid.
008	Esitatud sanktsioonid.
009	Tagatisdeebitorid.
010	Antud tagatised.
011	Saadud tagatised.
012	Tagatiskreeditorid.
015	Komisjonikaubad.
016	Komitendid.

Eeltoodud põhitegevuse kontoplaan kujutab endast süstematiseeritult paigutatud kontode loetelu (nomenklatuuri), mis on ette nähtud tarbijate kooperatiivide liidu kõikide majandusliku tegevuse harude operatsioonide jooksvaks arvestamiseks,

välja arvatud erakordsetel juhtudel eribilansile üleviidud kapitaalmahutuste arvestus (ainult kapitaalmahutuste ülelimiitsete objektide alal).

Kuna kontoplaan haarab kõiki tarbijate kooperatiivide liitude majandusliku tegevuse operatsioone ja tegevusharusid, siis on teda hakatud nimetama ka maksimaalseks. On loomulik, et iga tarbijate kooperatiivide liit kasutab ainult neid kontoplaanis loeteldud kontosid, mis on temale tarvilikud vahendite allikate ja koosseisu, samuti majanduslike operatsioonide iseloomu ja mahu järgi. Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidajal ei ole õigust avada kontosid, mis pole ette nähtud kontoplaanis, ilma Tsentrosojuzi keskraamatupidamise loata.

Tarbijate kooperatiivide liitude kontoplaanis on kasutusel kontode järjestikune numeratsioon. Igas kontode rühmas (jaos) on jäetud mõned varunumbrid, mis võetakse kasutusele juhul, kui tekib vajadus uute kontode sissevõtmiseks. Kõik kontod on oma majandusliku sisu ühetaoluse tundemärkide järgi rühmitatud 23 jakku. Kontod ja jaod kontoplaanis on asetatud sellisesse järjekorda, mis kriipsutab alla, et tarbijate kooperatsioonis põhitegevuseks on kaubandus.

Maksimum-kontoplaan, nagu näeme, on laiem sellest kontoplaanist, mis on kasutusel operatsioonide arvestamiseks tarbijate kooperatiivides. Kuid tema lähemal vaatlemisel ei ole raske avastada, et maksimum-kontoplaani sünteetiliste kontode hulgas leidub paljugi niisuguseid, mis mitte üksi nimetuste, vaid ka oma sisu järgi täielikult vastavad tarbijate kooperatiivide kontoplaani allkontodele. See tunnistab seda, et juba praegu on loodud vajalikud eeldused kõikide kontode ühtlustamiseks maksimum- ja miinimum-kontoplaani järgi ja ühtse kontoplaani koostamiseks kogu tarbijate kooperatsiooni süsteemile ja sellega külgnevatele ametkondadele.

Arvepidamise õige organiseerimise ja aruandluse näitajate ühtse sisu saavutamise eesmärgil ühesuguste operatsioonide alal koostatakse kontode karakteristika ja määratakse kindlaks nende vaheline tüüpiline korrespondeerimine Tsentrosojuzi poolt. Juhendid, mis on antud kontode karakteristikas, on kohuslikud kõikidele tarbijate kooperatiivide liitudele.

§ 3. Sünteetilise ja analüütilise arvepidamise organiseerimine tarbijate kooperatiivide liitudes.

Kuni 1940. aastani ei olnud tarbijate kooperatiivide liitudele kindlaks määratud mingisugust ühtset kohuslikku sünteetilise arvepidamise vormi. Pearaamatupidajale oli antud õigus endal välja valida kõikidest raamatupidamisarvestuse vormidest seda, missugust ta pidas oma liidule kõige otstarbekohasemaks. See lõi suure hulga raamatupidamisarvestuse vorme tarbijate kooperatiivide liitudes, mis sageli viisid raamatupidamisarvestuse reeglite jämedate vassimisteni ja tekitasid suuri raskusi revideerimistel, kuna revidendil tuli igas liidus eelnevalt tundma õppida seal rakendatavaid vorme ja alles selle järel asuda vahetult dokumentaalse revisjoni läbiviimisele.

Sellepärast töötas Tsentrosojuz 1940. a. välja tarbijate kooperatiivide liitudele kaks sünteetilise arvestuse vormide varianti, milledest esimest tuli rakendada liitudes majandusliku tegevuse harude suure mahu ja mitmekülgsusega, teist aga liitudes majandusliku tegevuse harude väikese mahuga ja nende iseseisvale bilansile üleviidud väikestes ettevõtteis.

Sünteetilise arvestuse mõlemad variandid nägid ette kolme registrit: a) arvestusdokumentide register, b) kontroll-aruanne ja c) bilansiraamat. Erinevus esimese ja teise variandi vahel seisis ainult kontroll-aruande vormis ja selle pidamise korras. Väikseis ettevõtteis oli ette määratud lihtsustatud kontroll-aruande vorm, mis jättis välja võimaluse koostada ristmelist läbikäigu-aruannet. Suuremates tarbijate kooperatiivide liitudes kasutatavate kontroll-aruannete vormides nähti ette mitu lahtrit summade kirjendamiseks korrespondeerivate kontode järgi, mis andis võimaluse koostada ristmelist läbikäikude aruannet ilma mingisuguste väljanoppimisteta kontode järgi.

Praegusel ajal, juhindudes NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt antud eeskirjadest, määras Tsentrosojuz kindlaks ühtse ja kohusliku sünteetilise arvepidamise vormi kõikidele tarbijate kooperatiivide liitudele. See vorm koosneb kahest registrist: 1) register-žurnaal ja 2) pearaamat. Register-žurnaal on määratud käivete kronoloogiliseks registreerimiseks ja peetakse järgmise vormi kohaselt:

Memoriaal-orderite nr-d	Orderite daatumid	Käivete summa	Memoriaal-orderite nr-d	Orderite daatumid	Käivete summa	jne.
1	2	3	1	2	3	

Žurnaal trükitakse eraldi raamatuna ja selle kaanel märgitakse tarbijate kooperatiivide liidu nimi ja aasta, milleks ta on sisse seatud. Kuu nimetus näidatakse žurnaali igal leheküljel. Žurnaali kantakse kõik raamatupidamise kirjendid (konteeringud) ja memoriaal-orderid, pärast nende kontrollimist ja allakirjutamist tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja või tema asetäitja poolt, iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtteis aga vanem-raamatupidaja poolt, kusjuures osutatakse:

a) memoriaal-orderi kirjendi (konteeringu) järjekorra number;

b) orderi (konteeringu) koostamise kuupäev;

c) kirjendi (orderi) käibe summa.

Järjekorra number, millega kirjend on kantud žurnaali, näidatakse samuti ka konteeringul. Konteeringute registreerimine algab igal kuul numbrist üks. Kuu lõppedes loetakse kokku üldine käivete summa, mis kirjutatakse sõnades žurnaali esimesele vabale reale ja žurnaal kirjutatakse alla tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja, iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtetes aga vanem-raamatupidaja poolt.

Pearaamat on ette nähtud tarbijate kooperatiivide liidu käivete süstematiseerimiseks ja peetakse järgmises vormis:

KONTO Nr. .....

Deebet				Kreedit			
Memoriaalorderite nr-d	Korrespondeerivate kontode nr-d	Summa		Memoriaalorderite nr-d	Korrespondeerivate kontode nr-d	Summa	
		Üksik	Üldine			Üksik	Üldine

Selle raamatu iga lehekülje (pöörde) pealkirjana näidatakse vastava konto nimetus. Kirjendamise aluseks kontrollaruandes on žurnaalis registreeritud konteeringud. Pearaamatus näidatakse iga konteeringu number ja summa (näidates ühtlasi korrespondeerivate kontode numbrid).

Analüütilist arvestust peetakse tarbijate kooperatiivide liitudes reeglikohaselt kaartidel, millede vorm määratakse vastavalt arvestatavate operatsioonide iseloomuga, kontrollimise eesmärkidega ja aruandeliste näitajate sisuga. Seal, kus see on õigustatav arvestatavate operatsioonide analüütilise iseloomuga, võib analüütiliseks arvestuseks kasutada raamatuid (näiteks kaupade ostu ja hindamise arvestamiseks).

Mõnel juhul rakendatakse pass-kaarte (näiteks põhivahendite arvestamisel) ja kaarte operatsioonide joonelise (a linia) arvestusviisiga. Käsiraamatu jagudes, mis on pühendatud vastavate operatsioonide arvestamisele, käsitellakse analüütilise arvestuse küsimusi üksikasjalikumalt.

Küsimused kordamiseks.

1. Missugused on tarbijate kooperatiivide liitude raamatupidamise arvestuse põhiülesanded?
2. Missugune on tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja osa liidu majapidamise ja tarbijate kooperatiivide majapidamiste suhtes?
3. Kuidas teostab tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja tarbijate kooperatiivide raamatupidajate töö juhtimist?
4. Missugune on kontoplaani struktuur tarbijate kooperatiivide liitudele?
5. Millega erineb maksimum-kontoplaan tarbijate kooperatiivide kontoplaanist?
6. Missugused tarbijate kooperatiivide liidu ettevõtted võib eraldada iseseisvale bilansile?
7. Missugused on operatsioonide sünteetilise arvepidamise vormid tarbijate kooperatiivide liitudes?
8. Kuidas peetakse register-žurnaali?
9. Missugune on Tsentrosojuzi poolt kinnitatud tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatu vorm?
10. Kuidas on organiseeritud tarbijate kooperatiivide liidus analüütiline arvestus?

II peatükk.

RAHALISTE VAHENDITE, KREDIITIDE JA ARVELDUSTE ARVESTUS.

§ 4. Rahaliste vahendite arvestus.

Operatsioonide vormistamine rahaliste vahendite saamisel ja väljamisel kassast, arvelduskontolt ja jooksvatelt kontodelt oma peajoontes ei erine tarbijate kooperatiivide liitudes milleski analoogiliste operatsioonide vormistamisest tarbijate kooperatiivides.

Samuti ühesuguselt laienevad tarbijate kooperatiivide liitudele rahaliste vahendite kassas hoidmise reeglid ja raha jääkide normid. Teatmed nende kohta olid toodud rahaliste vahendite raamatupidamisarvestuse kirjeldamisel tarbijate kooperatiivides (vt. I osa peatükk II).

Põhierinevus tarbijate kooperatiivide liitude rahaliste operatsioonide raamatupidamisarvestuses samade operatsioonide arvestusest tarbijate kooperatiivides seisab sünteetilise arvestuse ehituses.

Käesoleval ajal on tarbijate kooperatiivide liitude kontoplaanis rahaliste vahendite arvestamiseks ette nähtud järgmised kontod:

nr. 10 „Kassa".
nr. 11 „Maksevahendid teel".
nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas".
nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod".
nr. 14 „Erikontod ja akreditiivid".
nr. 15 „Rahalised dokumendid".

Kontol nr. 10 „Kassa" arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes, nagu tarbijate kooperatiivideski, rahaliste vahendite liiklemine ja jäägid, mis on juhatuse, isemajandavate ettevõtete ja kaubanduslike jae-ettevõtete (isemajandavate ja mitteisemajandavate) kassades.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse ja isemajandavate ettevõtete kassades on rahaliste vahendite sissetulekuks- ja väljaminekuks-arvestamise aluseks kassa sissetuleku- ja väljaminekuorderid. Nagu tarbijate kooperatiivideski, kirjutatakse need orderid välja ühes eksemplaris. Üheaegselt peetakse ka kassa-aruannet.

Kassa-orderid on soovitatav asendada templi pealelöömisega dokumentidele, mis on raha vastuvõtmise ja väljaandmise aluseks.

Kassa-orderid on kehtivad ainult siis, kui neil on juhatuse esimehe või tema asetäitja ning pearaamatupidaja või tema asetäitja allkiri.

Tarbijate kooperatiivide liidu iseseisvale bilansile üleviidud isemajandavais ettevõtteis kuulub esimese allkirja (krediitide käsutaja) õigus kassa-orderil ettevõtte direktorile või tema asetäitjale.

Konto nr. 10 deebetisse kirjendatakse kassasse saabunud rahasummad. Üheaegselt tehakse sissekanded konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" kreeditisse või teiste kontode kreeditisse, milledel arvestatakse kauba ja teiste materiaalsete väärtuste müüki, arveldusi ostjatega jne.

Konto nr. 10 „Kassa" kreeditisse kantakse kassast väljaantud summad. Üheaegselt tehakse sissekanded konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas", nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod", nr. 11 „Maksevahendid teel" ja teiste kontode deebetisse, vastavalt operatsioonide ja arvelduste vormi iseloomule.

Rahasummade liiklemise kohta peetakse kassapidaja enda poolt, nagu tarbijate kooperatiivideski, kassaraamatut[1]. Selles raamatus tuuakse välja raha jääk päeva alguseks, kantakse sisse kõik raha sissetulekud päeva jooksul (kantakse sisse eraldi iga order), raha väljaminek kassast (samuti eraldi iga üksiku orderi järgi) ja tuuakse välja raha jääk päeva lõpuks.

Sissekanded kassaaruandesse tehakse kahes eksemplaris, läbi kopeeri. Pealmine (ärarebitav) eksemplar, koos kassa kõigi sissetuleku- ja väljamineku-dokumentidega, antakse raamatupidamisse ja pärast kontrollimist kasutatakse seal dokumendina kahe raamatupidamiskirjendi koostamiseks — konto nr. 10 „Kassa" debiteerimiseks ja krediteerimiseks.

---

[1] Vt. ENSV Teataja 1949, 5, 37.

Tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavais ettevõtteis soovitatakse pidada lihtsustatud vormi kassaraamatut. Selle raamatu vormi ja kassa-operatsioonide kirjendamise korda temas on kirjeldatud käesoleva teose esimeses osas [1].

Konto nr. 10 „Kassa" analüütilist arvestust peetakse raamatupidamises harilikku vormi kaartidel.

Rahaliste vahendite jääkide inventeerimist kassas teostatakse mitte harvemini kui kord kuus ja reeglikohaselt etteteatamatult.

Kontol nr. 11 „Maksevahendid teel" arvestatakse kaubanduslike või teiste isemajandavate ettevõtete poolt, kes asuvad teistes asustatud punktides, tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse aadressil saadetud raha (arveldus- ja erilaenu-kontole Riigipanka või kesk-kassasse) tingimusel, et raamatupidamise dokumentide töötlemise ajaks pole raha saabunud ei juhatuse arvelduskontole ega kesk-kassasse, kuid isemajandava ettevõtte poolt on esitatud dokumendid, mis kinnitavad tehtud ülekannet.

Isemajandavais ettevõtteis arvestatakse sellel kontol juhatuse poolt ülekantud rahalised vahendid, mis aga pole saabunud neisse ettevõtteisse kuni järgmise kuu 1. kuupäevani.

Vastavalt Tsentrosojuzi juhendeile, ei saa kontol „Maksevahendid teel" arvestada vahendeid, mis on üle kantud teiste organisatsioonide poolt tarbijate kooperatiivide liidu nimele kuu lõpul, isegi siis mitte, kui rahaline ülekanne esimeseks kuupäevaks pole liitu saabunud, kuu lõpul tehtud ülekanne aga on tõestatud vastavate dokumentidega või on tegelikult saabunudki arvelduskontole aruandekuule järgneva kuu esimestel päevadel.

Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine peab seepärast süstemaatiliselt kontrollima summade saabumist, mis on arvestatud kontol nr. 11 „Maksevahendid teel".

Kontol nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse ja tema isemajandavate ettevõtete vabu rahalisi vahendeid, mis on hoiul Riigipangas.

Arvelduskonto kasutamise reeglid, arvelduskontolt raha saamise ja kulutamise kord, mida on kirjeldatud tarbijate kooperatiivide raamatupidamisarvestuse käsitluses (vt. I osa,

[1] Kassa-operatsioonide arvestamiseks on kehistatud ühtne viis. Vt. ENSV Teataja 1949, 5, 37.

peatükk II, § 10), on maksev täielikult ka tarbijate kooperatiivide liitude kohta.

Nagu tarbijate kooperatiivideski, on tarbijate kooperatiivide liitudes rakendatud selline arvestuse kord, millega liidu raamatupidamine kajastab rahasummade liiklemist ja jääki arvelduskontol täpses vastavuses Riigipanga osakonnalt saadud arvelduskonto väljakirjutusega.

Kui arvelduskonto väljakirjutuses avastatakse kontrollimisel vead, siis selles ekslikult arvestatud summad kantakse läbi kontolt nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" nii kui õigestigi arvestatud, selle vahega ainult, et säärast liiki vead kirjendatakse üheaegselt kontol nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid", kus seesuguste sissekannete jaoks avatakse eraldi analüütiline konto, nimetusega „Riigipank pretensioonide alal". Nii näiteks, kui Riigipank ekslikult võttis arvelduskontolt raha, mida tal võtta ei oleks tulnud, siis ekslikult võetud summale teeb raamatupidaja järgmise sissekande:

Deebet konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid" (analüütiline konto „Riigipank pretensioonide alal")
Kreedit konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas"

Kui aga vastupidi — Riigipank arusaamatuse tõttu kandis tarbijate kooperatiivide liidu arvelduskontole summa, millel pole mingisugust suhet liiduga, siis koostab raamatupidaja niisugusele summale järgmise kirjendi:

Deebet konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas"
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid" (analüütiline konto „Riigipank pretensioonide alal")

Kõikidest vigadest, mis avastatakse arvelduskonto väljakirjutustes, teadustab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine vastavale Riigipanga osakonnale. Seda tuleb teha hiljemalt kümne päeva jooksul, arvates väljakirjutuse saamisest.

Kontol nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod" arvestatakse remondi- ja ehitusfondi ning teiste erifondide rahalised vahendid juhul, kui Tsentrosojuzi eri juhenditega, kooskõlastatult Riigipanga juhatusega, nende erifondide vahendite hoidmine on ette nähtud mitte arvelduskontol, vaid eri jooksvatel kontodel.

Selliste kontode korrespondeerimine, mis on seoses erifondide rahaliste vahendite sissetuleku- ja väljamineku-operat-

sioonide kajastamisega arvepidamises, määratakse operatsioonide iseloomuga ja erifondide sihtülesandega.

Erifondide jooksvate kontode operatsioonide analüütilist arvestust peetakse harilikku vormi kaartidel. Iga üksiku jooksva konto operatsioonide arvestamiseks seatakse sisse eraldi analüütiline konto.

Konto nr. 14 „Erikontod ja akreditiivid" on ette nähtud akreditiivide, erikontode ja limiteeritud transporditšekkide arvestamiseks.

Akreditiiv, nagu on märgitud juba selle käsiraamatu I osas, kujutab endast korraldust pangale maksmiseks kaupade eest varustaja asukohas. Tasumist teostatakse varustajat teenindava panga osakonna vahetu kontrolli all. Iga akreditiivi saab arveldusteks kasutada ainult üheainsa varustajaga ja kindlaksmääratud aja jooksul.

Erikontosid võib aga avada arveldusteks mitme varustajaga ja ilma erikonto tähtaega piiramata.

Akreditiivide kaudu teostatakse arveldusi ainult sularahata maksete korras. Erikontolt võib välja anda ka sularaha isikuile, kes selleks on ostja poolt volitatud.

Makseid erikontolt tehakse ainult varustaja aktseptitud maksenõude olemasolu korral. Maksenõuded aktseptitakse ostja voliniku poolt, kel peab selleks olema eri volikiri.

Transpordi limiteeritud tšekke antakse Riigipanga poolt tarbijate kooperatiivide liidule arveldusteks raudteejaamadega, sadamatega ja maanteede transpordi ekspeditsioonikontoritega.

Limiteeritud tšekiraamatute väljaandmise reeglid, samuti arvelduste kord limiteeritud tšekkide abil ja kõik omavahelised arveldused raudteejaamade, sadamate, Riigipanga osakondade ja Riigipanga klientide (käesoleval juhul tarbijate kooperatiivide liidu) vahel määratakse kindlaks Teedeministeeriumi ja teiste transpordi-organisatsioonide eri juhenditega, mis on kooskõlastatud NSV Liidu Riigipanga määrustega.

Operatsioonide arvestamiseks limiteeritud tšekkidega avatakse iga akreditiivi, erikonto ja aruandekohustusliku isiku kohta analüütilises arvestuses eraldi kontod.

Konto nr. 14 „Erikontod ja akreditiivid" deebetisse kantakse avatud akreditiivide, erikontode ja saadud transporditšekkide limiidi summad. Üheaegselt krediteeritakse samade summadega:

a) kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“ — kui akreditiivid, erikontod ja transporditšekkide limiit avati tarbijate kooperatiivide liidu omavahendite arvel;

b) kontot nr. 159 „Laenud teelolevate summade kindlustusel“ — nende vahendite saamisel Riigipanga krediidi arvel.

Kontot „Erikontod ja akreditiivid“ krediteeritakse konto nr. 42 „Muud arveldused varustajatega“ debiteerimisel (akreditiividelt ja erikontodelt makstud arvete ja limiteeritud tšekkidega tasutud transpordikulude summade järgi) ja teiste kontode debiteerimisel — vastavalt operatsioonide iseloomule.

Kontol nr. 15 „Rahalised dokumendid“ arvestatakse müüdud kauba eest ostjalt saadud arveldustšekid, tuusikud sanatooriumidesse, puhkekodudesse ja muud.

§ 5. Pikaajaliste laenude ja Riigipanga lühiajaliste krediitide arvestamine.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud pikaajaliste laenude arvestamise korda käsitellakse allpool peatükis „Põhivahendite ja kapitaalmahutuste arvestamine“.

Peale laenude kapitaalmahutuste finantseerimiseks võib tarbijate kooperatiivide liit saada pikaajalisi laene käibevahendite täiendamiseks. Selliseid laene võib liidu juhatus reeglikohaselt saada ainult oma kõrgemaastmeliselt organisatsioonilt. Üheaegselt laenu saamisega annab tarbijate kooperatiivide liidu juhatus välja võlakohustuse, milles märgitakse saadud laenu summa, maksmise tähtaeg ja koht.

Käibevahendite täiendamiseks saadud laenu summa arvestamiseks koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine järgmise kirjendi:

Deebet konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“
Kreedit konto nr. 170 „Laenud käibevahenditeks“

Käibevahenditeks saadud laenude tasumisel arvelduskontolt debiteeritakse kontot nr. 170 „Laenud käibevahenditeks“ ja krediteeritakse kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“.

Lühiajaliste krediitide arvestamiseks, mida tarbijate kooperatiivide liidu juhatus saab Riigipangalt kaubanduslike, varumis- ja tootmisoperatsioonide teostamiseks, on liitude kontoplaanis ette nähtud järgmised kontod:

nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel";
nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks";
nr. 153 „Laenud teelolevate summade kindlustusel";
nr. 154 „Laenud hooajakaupade ostuks ja ennehooaegseks kohaleveoks";
nr. 155 „Laenud vastumüügi-kaupade kindlustusel";
nr. 156 „Blanko-laenud";
nr. 157 „Laenud varumiseks";
nr. 158 „Laenud mittekaubanduslikuks tegevuseks";
nr. 159 „Mitteplaanilised laenud";
nr. 160 „Laenud tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel";
nr. 163 „Tähtajaks tasumata laenud".

Kontol nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel" arvestatakse inkassoks antud dokumentide kindlustusel Riigipangalt saadud laenud.

Inkasso-operatsioonide olemus seisab selles, et varustaja, teostades oma arveldusi ostjaga aktseptitud maksenõuete vormis, usaldab teda, s. o. varustajat teenindavat Riigipanga osakonda saama ostjalt makset summas, mis on märgitud maksenõudmises. Maksenõuete inkasseerimine lihtsustab varustaja ja ostja vahelist arveldustehnikat, korrastab ja kiirendab dokumentide liiklust, loob Riigipangale võimalused kontrollida makse saabumist tähtajaks ja võimaldab sellesamaga organiseerida rublakontrolli ettevõtte töö üle. Kõik see kõvendab isemajandamise põhimõtet ja tugevdab arveldusdistsipliini.

Ühelinnaliste ja teiselinnaliste arvelduste maksenõudmiste vormid on Riigipanga juhatuse poolt kindlaks määratud ja on kohuslikud kõigile tema klientidele.

Riigipanga osakonnale üleantud maksenõudmiste kindlustusel võib varustaja saada laenu. Tarbijate kooperatiivide liidus niisugused laenud arvestatakse kontol nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel".

Konto nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel" kreeditisse kirjendatakse inkassoks antud dokumentide kindlustusel saadud laenu summad, debiteerides kontot nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks" (summadega, mis on suunatud erilaenu-konto võlgnevuse katteks), nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" (tarbijate kooperatiivide liidu arvel-

duskontole kantud selle summa osaga, mille võrra kindlustused ületavad võlgnevust erilaenu-kontol).

Kontot nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel" debiteeritakse summadega, mis on panga poolt kantud laenude katteks (krediteeritakse kontosid, milledel arvestatakse vahekordi ostjatega), summadega, mis ületavad võlgnevust laenukonto kindlustuste vastu (krediteeritakse kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas") või kontot nr. 163 „Tähtajaks tasumata laenud" — vahendite puudumisel tarbijate kooperatiivide liidu arvelduskontol.

Kontol nr. 151 „Erilaenu-konto kaubakäibe krediteerimiseks" arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt saadavad laenud, vastavalt NSV Liidu RKN-i määrusele 4. juunist 1936. a. „Kaubakäibe krediteerimise korra muutmisest". Kaubakäibe krediteerimisel erilaenu-kontolt maksab Riigipank liidu poolt aktseptitud varustajate maksenõudmised, arveldustšekid ja maksekorraldused kaupade eest.

Tarbijate kooperatiivide liidu poolt aktseptitud maksenõudmistele ja Riigipanga poolt tasutud summale koostab liidu raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised"

Kreedit konto nr. 151 „Erilaenu-konto kaubakäibe krediteerimiseks"

Tarbijate kooperatiivide liidu arveldustel varustajaga kauba eest arveldustšekkide ja maksekorraldustega, koostatakse järgmine raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 42 „Muud arveldused varustajatega"

Kreedit konto nr. 151 „Erilaenu-konto kaubakäibe krediteerimiseks"

Peale selle kantakse konto nr. 151 kreeditisse summad, mis suunatakse varustajate arvete maksmiseks avatud akreditiivide kindlustusel saadud laenude katteks (debiteeritakse kontot nr. 153 „Laenud teelolevate summade kindlustusel"), samuti omavahendite osavõttu ületavad summad maksenõudmiste tasumisel ja hinnalisandi-summad, mis panga poolt kantakse arvelduskontole (debiteeritakse kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas").

Võlgnevust erilaenu-konto järgi tasutakse Riigipangale:

1) tarbijate kooperatiivide liidu poolt saadud laenudega inkasso-dokumentide kindlustusel;

2) kaupade müügist saadud summadega (mahaarvatult kaubanduslik mahahindlus).

Erilaenu-konto võlgnevuse katteks arvestatud laenu summaga inkasso-dokumentide kindlustusel koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 151 „Erilaenu-konto kaubakäibe krediteerimiseks"

Kreedit konto nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel"

Müüdud kaupade eest võlgnevuse katteks saabunud summaga debiteeritakse kontot nr. 151 „Erilaenu-konto kaubakäibe krediteerimiseks", krediteerides samaaegselt kontosid nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised", nr. 44 „Ostjate tasumata maksenõudmised", nr. 46 „Muud arveldused ostjatega", nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid" (vastavalt kuuluvusele).

Sularaha laekumisel kaupade müügist (jaemüügi-ettevõtteis) erilaenu-konto võlgnevuse katteks koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks"

Kreedit konto nr. 10 „Kassa"

Erilaenu võlgnevuse katteks arvestatakse samuti laenud, mis on saadud tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel, ümbervormistatud laenude summad hooaegse kogumise, ennehooaegse sisseveo ja vastumüügi-kaupade kindlustusel. Seejuures debiteeritakse kontot nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks" ja krediteeritakse kontosid, milledel arvestatakse ülalloeteldud laene.

Kontol nr. 153 „Laenud teelolevate summade kindlustusel" arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse ja tema isemajandavate ettevõtete poolt saadud laenud akreditiivide, erikontode ja transpordi limiteeritud tšekiraamatute kindlustusel.

Saadud krediidi summaga debiteeritakse kontot nr. 14 „Erikontod ja akreditiivid" konto nr. 153 „Laenud teelolevate summade kindlustusel" kreediti kaudu.

Teelolevate summade kindlustusel saadud laenude tasumisel debiteeritakse kontot nr. 153 „Laenud teelolevate summade kindlustusel“ kontode nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“ (laenu tasumisel arvelduskontolt), nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks“ (akreditiivide kindlustusel saadud laenu katmisel, seoses varustajate arvete tasumisega), nr. 14 „Erikontod ja akreditiivid“ (kasutamata akreditiivide ja kasutamata limiteeritud tšekiraamatute tagasiandmisel) kreediti kaudu.

Laenude saamisel hooaegse kogumise, ennehooaegse kohaleveo ja vastumüügi-kaupade kindlustusel krediteeritakse kontot nr. 154 „Laenud hooajakaupade ostuks ja ennehooaegseks kohaleveoks“, nr. 155 „Laenud vastumüügi-kaupade kindlustusel“, debiteerides kontosid:

a) nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“ tarbijate kooperatiivide liidu arvelduskontole saabunud laenu summaga;

b) nr. 151 „Erilaenu-konto kaubakäibe krediteerimiseks“ — erilaenu-konto võlgnevuse katteks suunatud laenusummaga.

Nende laenude võlgnevuse katmisel krediteeritakse kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“.

Kontol nr. 156 „Blanko-laenud“ arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu poolt Riigipangalt saadud laenud ajutiseks käibevahendite täiendamiseks seoses kulutustega ettevõtte sisustamisel, remondi ja ehitusfondi teostatavate arvestusülekannete ja kapitaalmahutuste tegelike kulutuste vahelise ajutise lõhe katteks (finantseerimiseks), samuti ka ajutiseks käibevahendite täiendamiseks samadel põhjustel.

Blanko-laenude saamisel käibevahendite täiendamiseks, seoses kapitaalmahutuste kulutustega ja ajutise lõhega kapitaalkulutuste ja arvestusülekannete vahel remondi- ja ehitusfondi, koostatakse järgmine raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod“
Kreedit konto nr. 156 „Blanko-laenud“

Blanko-laenude saamisel käibevahendite täiendamiseks muudel põhjustel debiteeritakse erifondide jooksva konto asemel kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“.

Blanko-laenude tasumist teostatakse kas arvelduskontolt või jooksvalt kontolt, vastavalt sellele, missugusele kontole

see raha laekus blanko-laenu saamisel. Sõltuvalt sellest debiteeritakse blanko-laenu kustutamisel kontot nr. 156 „Blanko-laenud" ja krediteeritakse üheaegselt kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" või kontot nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod".

Kontol nr. 157 „Laenud varumiseks" arvestatakse kõik tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori vahekorrad Riigipangaga varumiseks saadud krediitide alal, välja arvatud laenud ärasaadetud varumiskaupade vastu (arveldustel aktseptitud maksenõudmiste korras), mis, nagu eespool märgitud, arvestatakse inkasso-dokumentide kindlustusel saadavate laenude kontol.

Samal kontol arvestatakse ka krediidid, mis tarbijate kooperatiivide liit saab Riigipangalt põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostuks, vastavalt Tsentrosojuzi juhatuse määrusele nr. 1042, 22. novembrist 1946. a.

Krediidi saamisel varumisoperatsioonideks ja tarbijate kooperatiividele avansside andmiseks, krediteeritakse varumiskontori raamatupidamises kontot nr. 157 „Laenud varumiseks", debiteerides:

a) kontot nr. 10 „Kassa" — kassasse laekunud vahendite summaga, mis on saadud sularahas-arveldusteks põllumajandussaaduste ja toorainete äraandjatega ja varumise käibekulude maksmiseks;

b) kontot nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" — arvelduskontole saabunud vahendite summaga;

c) kontot nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid" — tarbijate kooperatiividele varumise teostamiseks avansina üleantud vahendite summaga;

d) kontot nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid" tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontorile tarbijate kooperatiividelt saabunud summadega varumiskaupade eest tasumisel;

e) kontot nr. 49 „Põllumajandussaaduste tootjad" — laenukontolt arveldusdokumentide tasumisel varustajate poolt äraantud varumiskaupade eest.

Varumistöö teostamiseks saadud laenude tasumisel debiteeritakse kontot nr. 157 „Laenud varumiseks" järgmiste kontode kreediti kaudu (vastavalt kuuluvusele):

a) konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" — laenu tasumisel varumiskontori arvelduskontolt;

b) konto nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised“, konto nr. 44 „Ostjate tasumata maksenõudmised“, konto nr. 46 „Muud arveldused ostjatega“ — ostjailt laekunud summadega Riigipangalt varumiseks saadud laenude katteks;

c) konto nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel“ — inkassoks antud dokumentide kindlustusel saadud laenu summa suunamisel varumiseks saadud laenu katteks.

Mittekaubanduslikuks tegevuseks ja mitteplaaniliste laenude saamisel kauba ja materjalide puutumatute varude kindlustusel, koostatakse raamatupidamiskirjendid, mis on analoogilised eelpooltoodutega.

Kontol nr. 160 „Laenud tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel“ arvestatakse sellised laenud, mida tarbijate kooperatiivide liit saab Riigipanga osakonnalt niisuguste tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel, keda, kuigi nad töötavad rentaablselt, ei saa vahetult krediteerida Riigipangas nende mitteküllaldase käibe suuruse tõttu või omakäibevahendite vajaliku miinimumi puudumisel.

Laenu saamisel tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel koostatakse järgmine raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks“

Kreedit konto nr. 160 „Laenud tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel“

Tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel saadud laenude võlgnevuse tasumisel debiteeritakse kontot nr. 160 „Laenud tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel“ konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“ kreediti kaudu.

Kui tarbijate kooperatiivide liit laskis mööda Riigipangalt saadud laenude tähtajad, tuleb möödunud tähtaegadega laenude summad üle kanda kontole nr. 163 „Tähtajaks tasumata laenud“.

Tähtajaks tasumata laenude summad kajastatakse sel kontol laenu tasumise tähtaja möödumise momendist. Seejuures koostatakse raamatupidamiskirjend selle konto deebeti kaudu, millel saadud summa oli esialgselt arvestatud, ja krediteeritakse kontot „Tähtajaks tasumata laenud“.

Kontot nr. 163 „Tähtajaks tasumata laenud“ debiteeritakse möödunud tähtajaga laenu võlgnevuse tasumise määral.

Selle konto analüütilist arvestust peetakse möödunud tähtajaga laenude liikide järgi.

§ 6. Muude arvelduste arvestamine organisatsioonide ja isikutega.

Kontod, milledel arvestatakse vahekordi kõrvalseisvate organisatsioonide, asutiste ja isikutega, samuti kooperatiivi organisatsiooni oma töötajatega (aruandekohustuslike isikute, töötasu, kahjutasumakse alal jne.), on rühmitatud maksimum-kontoplaani jaos „Deebitorid ja kreeditorid".

Nimetatud jakku koondatud kontode vaatlemine näitab, et oma põhimises osas need vastavad tarbijate kooperatiivide kontoplaani konto nr. 9 „Deebitorid ja kreeditorid" allkontodele. Niisuguste kontode hulka kuuluvad näiteks: konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid", konto nr. 58 „Aruandekohustuslikud isikud", konto nr. 59 „Isikud puudujääkide alusel (peale väikeste)" ja rida teisi kontosid, mis on sarnased mitte ainult oma nimetuse, vaid ka oma sisu ja korrespondeerimise poolest allkontodega, mis tarbijate kooperatiivide kontoplaanis on ette nähtud kontole nr. 9 „Deebitorid ja kreeditorid".

Seepärast me vaatleme käesolevas jaos ainult neid erinevusi arveldusoperatsioonide arvestamisel, mis on omased tarbijate kooperatiivide liidule ja on tingitud maksimum-kontoplaani ehitusest.

1. Arvelduste arvestamine varustajate ja ostjatega.

Kõik arveldused varustajatega arvestab tarbijate kooperatiivide liit kolmel kontol:

nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised";

nr. 41 „Möödalastud tähtajaga varustajate maksenõudmised";

nr. 42 „Muud arveldused varustajatega".

Kontode nimetused on kindlaks määratud tarbijate kooperatiivide liidu ja varustaja vaheliste arvelduste iseloomu ja vormiga. Kontol nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised" arvestatakse vahekordi ühelinnaliste ja teiselinnaliste varustajatega juhul, kui tasumine kaupade eest toimub aktseptitud maksenõudmiste kujul.

Vahekorrad varustajatega möödalastud tähtajaga maksenõudmiste alal on eraldatud eri kontole nr. 41 „Möödunud tähtajaga varustajate maksenõudmised."

Kontot nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised“ krediteeritakse maksenõudmiste aktseptimise momendil, debiteerides kontosid nr. 250 „Kauba ost ja hindamine“, nr. 20 „Materjalid teel“, nr. 8 „Taara“ jne.

Aktseptitud maksenõudmiste tasumise määral, vastavalt Riigipangalt saadud väljakirjutustele laenukontodest, koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised“

Kreedit konto nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks“

Kontode nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised“ ja nr. 41 „Möödunud tähtajaga varustajate maksenõudmised“ analüütilist arvestust soovitatakse pidada joonelisel viisil.

Kontol nr. 42 „Muud arveldused varustajatega“ arvestatakse kõik muud arveldusvahekorrad varustajatega, mida ei teostata aktseptitud maksenõuete korras.

Sellel kontol arvestatakse vahekorrad transpordi-organisatsioonidega teenuste eest, tingimusel, kui neid transpordi-organisatsioonide teenuseid ei tasuta tarbijate kooperatiivide liidu poolt aktseptitud maksenõuete korras.

Kontot nr. 42 „Muud arveldused varustajatega“ krediteeritakse samade kontode deebeti kaudu, milledega korrespondeerub konto nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised“, ja debiteeritakse summadega, mis maha kantakse võlgnevuse vähendamiseks.

Sel kontol arvestatavate vahekordade analüütilist arvestust peetakse eraldi kontodel, mis avatakse igale varustajale.

Kõik vahekorrad ostjatega, välja arvatud vahekorrad tarbijate kooperatiivide liidu enda süsteemi kuuluvate tarbijate kooperatiividega, arvestatakse kontodel:

nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised“;
nr. 44 „Ostjate tasumata maksenõudmised“;
nr. 45 „Ostjate lunamaksed“;
nr. 46 „Muud arveldused ostjatega“.

Ülalloeteldud kontosid kasutab tarbijate kooperatiivide liit:

a) varumiskontori vahekordade arvestamisel kõrgemaastmeliste kooperatiivsete ja kõrvalseisvate organisatsioonidega neile ärasaadetud varumiskaupade eest;

b) tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse vahekordade arvestamisel teise tarbijate kooperatiivide liidu süsteemi kuuluvate tarbijate kooperatiividega, teiste kooperatiivorganisatsioonidega, samuti kõigi kõrvalseisvate organisatsioonidega neile kaupade müügil kaubanduslikuks otstarbeks.

Kaupade väljastamisel aktseptitud maksenõuete korras ülalnimetatud organisatsioonidele debiteeritakse kontot nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised" järgmiste kontode krediteerimisel:

a) nr. 256 „Kauba hulgimüük" — kauba müügil kõrvalseisvatele organisatsioonidele tarbijate kooperatiivide liidu hulgilaost;

b) nr. 259 „Varumis- (kokkuostu-) kauba müük" — ostjaile väljastatud varumiskauba summaga (väljalaske-hindades);

c) nr. 260 „Valmistoodete müük tootmisettevõtteis" — realiseeritud valmistoodete summaga;

d) nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid" — kaupade väljastamisel hulgilaost, varumiskaupade ja valmistoodete väljastamisel oma isemajandavaile ettevõtteile, kui arveldused toimuvad Riigipanga kaudu aktseptitud maksenõuete korras;

e) nr. 8 „Taara" — väljastatud taara maksumusega;

g) nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid" — tarbijate kooperatiivide liidu poolt teisele organisatsioonile täidetud transpordi-ekspeditsioonitööde maksumusega (arveldustel aktseptitud maksenõudmiste korras);

f) nr. 273 „Realiseeritud hinnalisand hulgimüügil" — tasumata transiidi kaubandusliku juurdehindluse summaga.

Konto nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised" kreeditisse kirjendatakse ostjailt maksenõudmiste tasumiseks saabunud summad. Need summad kantakse konto nr. 150 „Laenud inkasso-dokumentide kindlustusel" või nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks" deebetisse, vastavalt sellele, missugusele laenukontole neist saabus sissemaks.

Kui ostja ei tasunud maksenõuet tähtpäeval, siis kogu võlgnevuse summale möödalastud tähtajaga maksenõuete järgi koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 44 „Ostjate tasumata maksenõudmised"
Kreedit konto nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised"

Konto nr. 44 „Ostjate tasumata maksenõudmised“ sulgub ostjailt võlgnevuse tasumise määral või pangalt maksenõude tagasisaamisel täitmispealkirjaga.

Raha saabumisel võlgnevuse kustutamiseks debiteeritakse vastavat laenukontot. Maksenõuete tagastamisel panga poolt täitmispealkirjaga, kantakse võlgnevus üle kontole nr. 62 „Deebitorid kohtu või arbitraaži otsusel“.

Lunamaksete alusel tarbijate kooperatiivide liit ostjatega arveldusi tavaliselt ei pea.

Arveldused ostjatega mitte aktseptitud maksenõuete korras (lahtisel arvel) võivad tarbijate kooperatiivide liidus esineda ainult erakordsetel juhtudel. Konto nr. 46 „Muud arveldused ostjatega“ korrespondeerub teiste kontodega deebeti ja kreediti kaudu analoogiliselt eelpooltoodule.

Tarbijate kooperatiivide liidu jooksvad arveldused põllumajandussaaduste ja toorainete tootjatega (varustajatega) arvestatakse kontol nr. 49 „Põllumajandussaaduste tootjad“.

Kui varumiskontor teostab avansside maksmist põllumajandussaaduste ja toorainete tootjatele või, vastavalt valitsusorganite juhendeile, annab välja seemnevilja-laene natuuras, siis selliste operatsioonide arvestus toimub samuti kontol nr. 49 „Põllumajandussaaduste tootjad“.

Selle konto deebetisse kirjendatakse väljaantud avanssummad või vastuvõetud varumiskaupade jooksvad maksed (krediteeritakse kontot nr. 10 „Kassa“ või nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“) ja natuuras väljaantud seemnevilja-laenu summad (krediteeritakse kontot nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-) kaubad“).

Konto nr. 49 „Põllumajandussaaduste tootjad“ kreeditisse kantakse sisse natuuras väljaantud seemnevilja-laenude tagastamine (debiteeritakse kontot nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-) kaubad“), väljaantud avansside arvel teostatud jooksvad arveldused varumiskaupade äraandmisel, jooksvad arveldused põllumajandussaaduste ja toorainete tootjatega nende poolt äraantud varumiskaupade eest.

Nagu tarbijate kooperatiivideski, avatakse sellel kontol eraldi allkontod varumisavansside, natuuras väljaantud seemneviljalaenude ja äraantud toodangu jooksvaks arvestamiseks.

2. Vahekordade arvestamine tarbijate kooperatiividega.

Kõik arveldused tarbijate kooperatiivide liidu süsteemi kuuluvate tarbijate kooperatiividega arvestatakse kahel kontol:

a) nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid";

b) nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid".

Konto nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid" jaguneb omakorda kolmeks allkontoks:

a) „Tarbijate kooperatiividele esitatud maksenõudmised";

b) „Tarbijate kooperatiivide tasumata maksenõudmised";

c) „Muud arveldused tarbijate kooperatiividega".

Kontot nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid" debiteeritakse kaupade, taara, materjalide, valmistoodete väljastamise määral. Samaaegselt tehakse sissekanne nende kontode kreeditisse, milledel arvestatakse kaupade, materjalide, valmistoodete realiseerimise käivet, väljastatud taara maksumust jne.

Selle konto kreeditisse kantakse sisse vahendid, mis saabusid tarbijate kooperatiividelt arvete tasumiseks kaupade, osutatud teenuste eest, vastuvõetud varumiskaupade maksumus jne.

Konto nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid" on ette nähtud varumiskontori poolt Riigipanga osakonnalt saadud ja tarbijate kooperatiividele varumise teostamiseks üleantud avanss-krediidi summade arvestamiseks. Siin arvestatakse ka vahekorrad tarbijate kooperatiivide liidu ja nende tarbijate kooperatiivide vahel, kes iseseisvalt ei krediteeru Riigipangas ja kes vajaliku krediidi kaubanduslikeks operatsioonideks saavad võlakohustuste kindlustusel tarbijate kooperatiivide liidu kaudu.

Üleantud varumise avanss-krediidi summale koostab varumiskontori raamatupidamine järgmise raamatupidamiskirjendi:

Deebet konto nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid"
Kreedit konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas"

Tarbijate kooperatiivide poolt avanss-krediidi võlgnevuse tasumisel krediteeritakse kontot nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga laenud" konto nr. 160 „Laenud

tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel" deebeti kaudu.

Varumiskontori poolt tarbijate kooperatiividele varumiseks antud avanss-krediidi summa vähendamisel või täielikul tasumisel, koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas"
Kreedit konto nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga laenud"

Selgitame vahekordade arvestuse korda varumiskontori ja tarbijate kooperatiivide vahel edasiantud Riigipanga kredii-tide alal.

Näide. Oletame, et varumiskontor sai Riigipanga osakonnalt tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel laenu varumise teostamiseks 25 000 rbl. Laen kanti üle varumiskontori arvelduskontole Riigipangas ja sellelt edasi tarbijate kooperatiividele. Kahe kuu pärast, seoses tarbijate kooperatiivide varumise mahu vähenemisega, alandati avanss-krediidi suurust 15 000 rublani. Tarbijate kooperatiivid maksid varumiskontori arvelduskontole 10 000 rbl. ja viimane omakorda kandis selle summa üle Riigipangalt saadud oma laenu võlgnevuse katteks.

Varumiskontori jooksva arvestuse kontodel tuleb need operatsioonid kajastada sääraselt, nagu see on näidatud allpool (lk. 35) toodud skeemil.

Analüütilist arvestust konto nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid", samuti konto nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga laenud" kohta peetakse iga tarbijate kooperatiivi kohta eraldi.

§ 7. Tarbijate kooperatiivide liitude kaubanduslike baaside ja ladude töötajate töö ja töötasu arvestamine.

1. Tarbijate kooperatiivide liidu kaubandustöötajate töö tasumise süsteem.

Tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladude ja baaside töötajate töö eest tasutakse vastavalt tariifi-kokkuleppele 9. märtsist 1939. a., mis on sõlmitud Tsentrosojuzi ja tarbijate kooperatsiooni töötajate ametiühingute KK vahel. Vastavalt sellele tasutakse ladude osakondade juhatajate, kaupde väljavalijate, ekspediitorite ja pakkijate töö hinde alusel, mis on kindlaks määratud töötajate kolme kuu tariifimäärade jagamisel hulgikäibe summaga kvartaliplaani järgi.

SKEEM

vahekordade arvestamiseks tarbijate kooperatiividega üleantud Riigipanga krediitide alal.

I. Bilansis.

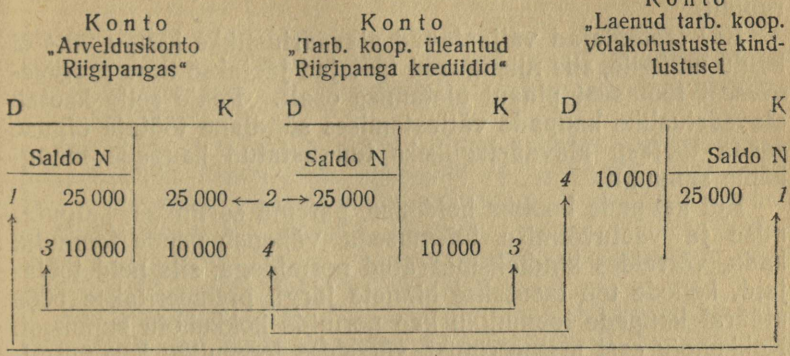

II. Väljaspool bilanssi:

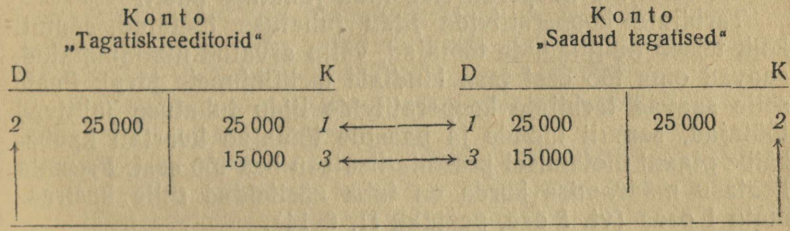

Selleks, et välja arvutada ülemal loeteldud töötajaile töötasu, tuleb nende kohta kindlaksmääratud hinded korrutada tegeliku hulgikäibe summaga. Töötasu summa jaotamist üksikute töötajate vahel teostatakse proportsionaalselt tariifimääradele ja iga töötaja poolt töötatud ajale.

Hulgikäibe-plaani ületamisel hinne kõrgeneb, kusjuures, kui kaubakäibe suurenemine võrreldes plaaniga ei ületa 20%, siis plaani iga tuhande rubla ületamisel hinne suureneb 10% võrra. Kui hulgikäive ületatakse enam kui 20%, siis plaani iga tuhande rubla ületamisel hinne suureneb 20% võrra.

Kui tarbijate kooperatiivide liidu laos kaupade vastuvõtmisel tehakse kindlaks nende alaväärtuslikkus ja seoses sellega osa kaupu hinnatakse alla või tagastatakse varustajale, siis

osakondade juhatajad ja väljavalijad, kes teostavad kaupade vastuvõtmist ja praakimist, saavad kaubakäibe kohta kindlaksmääratud täie töötasu suuruses hüvitust igalt allahinnatud või varustajaile tagastatud alaväärtuslike kaupade tuhandelt rublalt.

Kui laotöötajad väljastavad alaväärtuslikke kaupu, mis ei kuulu müügile, siis niisugused töötajad jäetakse ilma progressiivsest töötasust plaani ületamise osalt. Peale selle kaotab alaväärtuslike kaupade väljastamises süüdlane töötaja õiguse saada töötasu alaväärtuslikeks tunnustatud kaupade müügi käibe summalt.

Kui kaupade hoolika hoidmise, parema sortimise, paigutamise ja vastuvõtmise tulemusena väheneb nende loomulik kadu, võrreldes kindlaksmääratud normidega, siis neid töötajaid, kellede töö tasutakse hinnete järgi, premeeritakse 50% määral kaupade loomuliku kao normide kokkuhoiu summast. Kokkuhoiu eest premeerimist, võrreldes loomuliku kao normidega, teostatakse pärast inventeerimise tulemuste akti kinnitamist tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse töötajad, samuti kõik teised hulgiladude töötajad, välja arvatud ülalnimetatud, saavad oma töö eest tasu kindlate tariifihinnete järgi. Peale selle saavad tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse juhtivad töötajad, samuti ladude ja baaside töötajad kvartali kaubakäibe plaani ületamisel preemia-lisatasu hea töö eest. Preemia lisatasu määramise korda on juba käsiteldud selle käsiraamatu I osas (vt. I osa, peatükk II, § 14).

Tarbijate kooperatiivide liidu kaubandusala töötajad saavad peale ülalnimetatud töötasu veel komisjonitasu detsentraliseeritud kaupade ostult 0,2% määral sisseostetud kaupade käibelt.

Komisjonitasu suuruse väljaarvutamisel detsentraliseeritud kaupade ostult arvestatakse niisuguste ostude käibe suurust ostuhindade järgi.

Nende tasude arvutamisel tekivad mõnikord lahkarvamused arveala ja operatiivala töötajate vahel küsimuses, kas üks või teine sisseost kanda tsentraliseeritud või detsentraliseeritud käibeks, ja seoses sellega ka komisjonitasu suuruse kindlaksmääramises detsentraliseeritud sisseostude eest.

Tuleb märkida, et detsentraliseeritud sisseostuks loetakse iseseisvat kaupade ostu riiklikelt, tööndusliku kooperatsiooni

ja teistelt tootjailt, riiklikelt varumisorganisatsioonidelt üle kindlaksmääratud fondide plaani või üle fondide, mis neile kuulub kõrgemaastmeliste organisatsioonide poolt sõlmitud lepingute järgi.

Detsentraliseeritud sisseostude käibe hulka loetakse samuti põllumajandussaaduste ostu sovhoosidelt, kolhoosidelt, kolhoosnikutelt ja üksiktalupidajailt ning nende produktide ostu riiklikelt varumisorganisatsioonidelt detsentraliseeritud varumise fondidest.

Ei loeta detsentraliseeritud sisseostu käibe koosseisu kaupade ostmist ühekordsete tehingute ja lepingute järgi tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidelt ja teistelt kaubandusorganisatsioonidelt, samuti sisseostu panga või transpordiorganisatsioonide kaudu, nende kaupade osas, mis pole välja ostetud teiste organisatsioonide poolt.

Ülalnimetatud komisjonitasu protsente detsentraliseeritud sisseostult võib tarbijate kooperatiivide vabariikliku (oblasti-) liidu ja tarbijate kooperatsiooni töötajate vabariikliku (oblasti-) komitee ühisel otsusel diferentseerida üksikute kaubarühmade järgi. Komisjonitasu diferentseerimist teostatakse eesmärgiga stimuleerida kohaltoodetud kaupade sissetõmbamist kaubakäibesse ja täiendavate kaubaressursside otsimist.

Komisjonitasu makstakse töötajaile, kes vahetult teostasid detsentraliseeritud sisseoste.

Erandina, töötajate nõusolekul, on lubatav brigaadne komisjonitasu väljamaksmine, kusjuures kogu komisjonitasu summa jaotatakse brigaadi liikmete vahel võrdselt, olenemata saadavatest palkadest.

Komisjonitasu detsentraliseeritud sisseostult on kaubanduse töötajate täiendav tasu töö eest ja makstakse välja operatiivtöötajaile töötasufondi arvel, mis on kinnitatud antud organisatsioonile vastavaks kvartaliks, haldusaparaadi töötajaile aga selle aparaadi preemia-lisatasufondi arvel.

2. Tarbijate kooperatiivide liidu töötajate töötasu vahekordade arvestus.

Tarbijate kooperatiivide liidu töötajate tööaega arvestatakse tabeli järgi, mille vormi ja pidamise korda on kirjeldatud käsiraamatu esimeses osas. Töötasu arvestamine toimub

palgalehtedel, millede vorm samuti ei erine käsiraamatu esimeses osas kirjeldatust.

Arvelduste arvestamiseks tööliste ja teenistujatega töötasu alal on tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaanis konto nr. 57 „Töölised ja teenistujad". Selle konto kreeditisse kantakse töölistele ja teenistujaile kuuluvad töötasu summad (kõik tasu liigid töö eest), deebetisse aga tegelikult väljamakstud summad, mitmesugused kinnipidamised ja mahaarvamised (riigilaenu tellimised, tulu- ja muud maksud, kinnipidamised täitelehtede järgi kolmandate isikute ja organisatsioonide kasuks jne.).

Tarbijate kooperatiivide liidud omavad peale kaubandusettevõtete veel varumispunkte, pagaritööstusi, sööklaid, oma transporti ja mitmesuguseid tootmisettevõtteid.

Nende ettevõtete töölistele ja teenistujaile väljamakstav töötasu arvestatakse mitmel eri kontol (kaubanduse, varumise, tootmise kulud jne.). Nimestikulise (registreeritud) koosseisu töötasu arvestatakse reeglikohaselt käibe- või tootmiskulude kirjel „Töötasu". Töötasu aga, mida makstakse isikutele, kes on kutsutud mitmesuguste majapidamistööde täitmiseks (jooksev remont, ruumide koristamine, kaupade sortimine jne.), ei arvestata kirjel „Töötasu", vaid kulude nendel kirjetel, kus arvestatakse nende töödega seosesolevad materiaalsed kulutused. Seega teostatakse töötasufondi kulutamise arvestamist mitte üksnes mitmel kontol, vaid ka mitmel kulukirjel. See raskendab tunduvalt töötasufondi kulutamise kontrollimist.

Sellepärast on töötasufondi kulutamise kontrolli tugevdamise eesmärgil tarbijate kooperatiivide liitude kontoplaani sisse viidud eraldi sünteetiline konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid". Selle konto deebetisse kirjendatakse kuu jooksul kõik töötasu summad, mis on arvestatud tarbijate kooperatiivide liidus ajutiselt ja pidevalt töötavatele töölistele ja teenistujaile, samuti ka sotsiaalkindlustuse organitele kuuluvad summad väljaarvutatud kuu-töötasult. Üheaegselt krediteeritakse arvutatud töötasu summaga kontot nr. 57 „Töölised ja teenistujad" ja arvestus-ülekandesummaga sotsiaalkindlustusele — kontot nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid".

Kuu lõppedes kogu töötasu summa (koos sotsiaalandamitega), mis on arvestatud konto „Töötasud ja sotsiaalandamid" deebet-poolel, kantakse selle konto kreeditisse ja debiteeritakse üheaegselt kontosid, milledel tuleb arvestada need töötasud

(kaubanduse käibekulud, varumise käibekulud, halduskulud jne.).

Töötasu ja sotsiaalkindlustuse organitele arvestus-ülekannete arvestamise korda selgitame järgmise näitega (lihtsustamise mõttes on arvud ümardatud).

Näide.

1. Tarbijate kooperatiivide liidu töölistele ja teenistujaile on arvutatud töötasu:

a) tarbijate kooperatiivide liidu kontori teenistujaile . .	3000	rbl.
b) hulgilao töölistele ja teenistujaile	4000	„
c) varumistöötajaile	2500	„
Kokku . . .	9500	rbl.
2. Maksu on kinni peetud töölistelt ja teenistujailt . .	1200	rbl.
3. Kinni on peetud laenu tellimise katteks	800	„
4. Makstud kassast sularahas	7500	„
5. Sotsiaalkindlustuse organitele on arvestatud:		
a) tarbijate kooperatiivide liidu kontoriteenistujate töötasult	120	„
b) hulgilao tööliste ja teenistujate töötasult	160	„
c) varumistöötajate töötasult	100	„
6. Kirjutati maha (jaotati) töötasu koos sotsiaalandamitega	9880	„

Nende operatsioonide kohta koostab raamatupidaja järgmised kirjendid:

1) Töölistele ja teenistujaile kuuluva töötasu arvutamine:

Deebet konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid“
Kreedit konto nr. 57 „Töölised ja teenistujad“ . . . . 9 500 rbl.

2) Maksude ja laenu-tellimiste summade kinnipidamine:

Deebet konto nr. 57 „Töölised ja teenistujad“ . . . . 2 000 rbl.
Kreedit konto nr. 54 „Muud arveldused rahandusorganitega“ 1 200 „
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid“ . . 800 „

3) Töötasu väljamaksmine kassast:

Deebet konto nr. 57 „Töölised ja teenistujad“
Kreedit konto nr. 10 „Kassa“ . . . . . 7 500 „

4) Arvutatud sotsiaalkindlustuse organitele:

Deebet konto nr. 231 „Töölised ja teenistujad“
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid“ . . 380 „

5) Töötasu ja sotsiaalandamite mahakirjutamine (jaotus):

Deebet konto nr. 251 „Halduskulud“ . . . . . 3 120 rbl.
Deebet konto nr. 252 „Kaubanduse käibekulud“ . . . 4 160 „
Deebet konto nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud“ 2 600 „
Kreedit konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid“ . . 9 880 rbl.

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kantakse sisse nii nagu on näidatud skeemil lk. 40.

SKEEM

kirjenditeks töötasu arvestamisel koos sotsiaalandamitega.

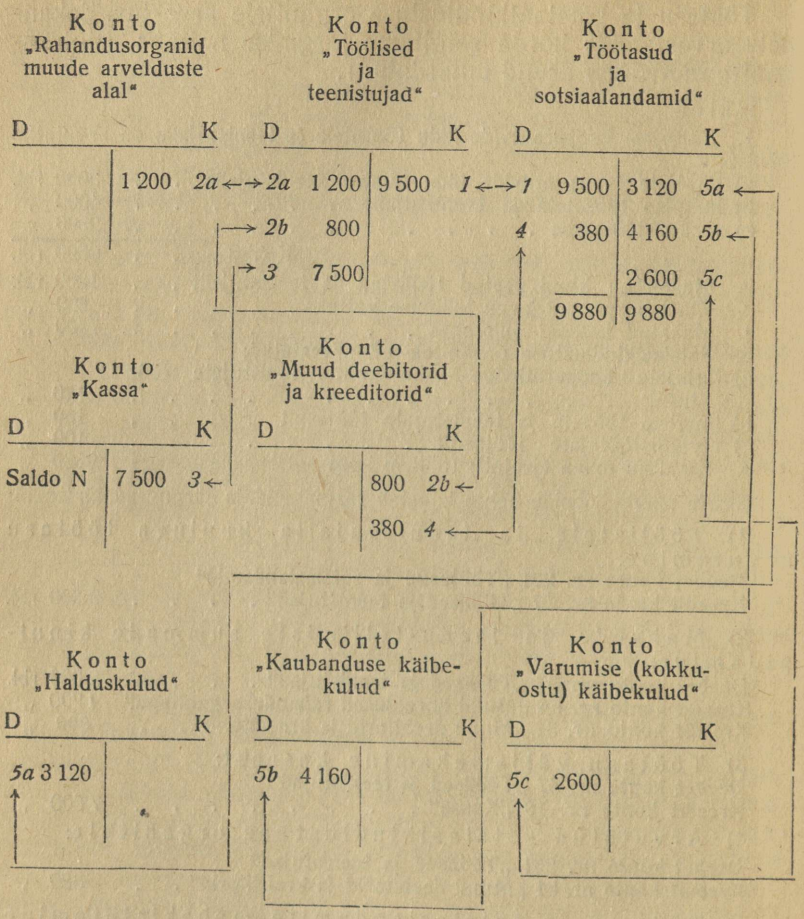

Seega konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid", nagu teisedki kogumis-jaotamiskontod, kuu lõpul saldot ei oma.

Selle konto analüütilist arvestust peetakse kahes suunas: esiteks nimestikulise (koosseisulise) ja mittenimestikulise koosseisu järgi ja teiseks nende tegevusharude lõikes, mille-

dele kuulub arvutatud töötasu. Niisugune analüütilise arvestuse ehitus tagab kontrolli töötasufondi kulutamise üle vastavalt plaanile ja kergendab kuu lõpul tarbijate kooperatiivide liidu töötasu summade ülekandmist vastavate majanduslike tegevusharude kuludeks.

Küsimused kordamiseks.

1. Millega põhimiselt erineb rahaliste vahendite, arvelduste ja krediitide arvestus tarbijate kooperatiivide liidus samade operatsioonide arvestusest tarbijate kooperatiivides?
2. Missugustel kontodel ja missuguses korras kajastatakse arvestuses operatsioonid erikontol?
3. Kuidas arvestatakse operatsioone limiteeritud transpordi-tšekkidega?
4. Missugustel kontodel arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu poolt kaupade ostmisel saadud krediidid?
5. Missugustel juhtudel saab tarbijate kooperatiivide liit krediiti inkassoks antud dokumentide kindlustusel? Kuidas arvestatakse selle krediidi saamist ja tasumist?
6. Missuguseid krediite saab veel tarbijate kooperatiivide liit ja kuidas neid krediite arvestatakse?
7. Missugustel kontodel ja kuidas arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu vahekordi ostjatega?
8. Kuidas arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu vahekordi oma kooperatiividega kaubanduslike operatsioonide alal?
9. Missugused arvelduste arvestamise iseärasused esinevad tarbijate kooperatiivide liidul tarbijate kooperatiividega Riigipanga edasiantud krediitide alal?
10. Kuidas kontrollitakse tarbijate kooperatiivide liidus töötasufondi kulutamist?

III peatükk.

KAUBANDUSE HULGIOPERATSIOONIDE ARVESTAMINE.

§ 8. Kaupade vastuvõtmise vormistamine.

Iga tarbijate kooperatiivide liidu põhimiseks majanduslikuks ülesandeks on oma rajooni tarbijate kooperatiivide töö organiseerimine. Tarbijate kooperatiivide liidu ladudest läheb läbi põhimine kaupade mass, mida tarbijate kooperatiivid realiseerivad oma jaemüügivõrgu kaudu. Tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladude tööst oleneb seepärast tunduval määral ka tarbijate kooperatiivide jae-ettevõtete töö.

Järelikult on kaubanduslike hulgioperatsioonide arvestamise õige organiseerimine tähtis mitte üksnes tarbijate kooperatiivide liidule endale, vaid ka kõigile liidu poolt ühendatud tarbijate kooperatiividele.

Kaubad hulgimüügiks toimetatakse tarbijate kooperatiivide liitu mitmel viisil: teiselinnalistelt varustajatelt — raudteel, veeteel ja õhutranspordiga, kohalikelt varustajailt auto- ja hobutranspordiga. Kaupade vastuvõtmist toimetatakse tarbijate kooperatiivide liidu poolt kas vahetult raudteejaamas või veetee sadamas, kas varustaja laos või tarbijate kooperatiivide liidu enda laos (kui kaupade kohaletoimetamine tarbijate kooperatiivide liidu lattu toimub varustaja transpordivahenditega).

Kõneldes kaupade vastuvõtmisest, tuleb eristada:

1) laadungite vastuvõtmist transpordiorganisatsioonidelt, mida reeglikohaselt teostatakse ainult kaalu ja kohtade arvu järgi koos täieliku sisu kontrollimisega ainult r i k u t u d ja kahtlastes kohtades (sisu vigastamatuse ja kvaliteedi mõttes), erakordseil juhtudel aga ka kogu saabunud laadungi kontrollimisega;

2) saabunud laadungi vastuvõtmist tarbijate kooperatiivide liidu lao juhataja poolt kõikide kohtade sisu kohusliku täieliku kontrollimisega.

Selle käsiraamatu esimeses osas tõime väljavõtteid Tsentrosojuzi instruktsioonist laadungite vastuvõtmise korra kohta varustajailt ja raudteejaamadest. Kõik selles toodud juhendid on rakendatavad täiel määral ka tarbijate kooperatiivide liitudes [1].

Enne kui üle minna dokumentidega vormistamise korra juurde laadungite vastuvõtmisel raudteejaamadest, varustajate ladudest ja tarbijate kooperatiivide liidu oma ladudes, on tarvis tuua teatmeid kaupade liiklemise kontrolli organiseerimise kohta arve aktseptimise momendist kuni kaupade saabumiseni liidu lattu. Just varustaja arve aktseptimise momendist muutub tarbijate kooperatiivide liit aktseptitud arves loeteldud kaupade omanikuks.

Arve-faktuur on põhimiseks kaubadokumendiks, mis põhjendab tarbijate kooperatiivide liidu vahekordi varustajaga ja, nagu järgnevalt näeme, on ta ühtlasi ka laohoidja poolt vastuvõetud kaupade õigeaegse ja õige sissetulekuks-arvestamise kontrollimise vahendiks. Seepärast tuleb sisse seada säärane kord, et ilma erandita kõik tarbijate kooperatiivide liitu saabuvad varustajate arve-faktuurid antakse aegaviitmatult raamatupidamisse nende registreerimiseks eraldi aruandes. Seda aruannet nimetatakse tarbijate kooperatiivide liitudes dokumentide registreerimise ja saabunud kaupade kontrollimise žurnaaliks. Žurnaali vormi näide on toodud lk. 44.

Dokumentide registreerimise esimene staadium seisab selles, et täidetakse selle žurnaali esimesed kaksteist lahtrit.

Registreeritud arve antakse raamatupidamise poolt üle tarbijate kooperatiivide liidu kaubandusosakonda, selles näidatud hindade, laadimise tähtaja vastavuse, kaupade sortimendi, kaubandusliku mahahindluse määra ja teiste varustajaga sõlmitud lepingus ettenähtud tingimuste õigsuse kontrollimiseks.

Kaubandusosakonna juhataja kontrollib arvet ja teeb sellele märkuse nõusoleku kohta arve täielikuks tasumiseks, kui arve vastab täielikult lepingule, või selle osaliseks väljamaksmiseks, kui näiteks avastati vigu arve kokkuvõtmises, hindade

[1] Uus vastuvõtmise kord on kehtestatud Tsentrosojuzi juhatuse määrusega nr. 104, 4. märtsist 1949. a.

Dokumentide registreerimise ja saabunud kaupade kontrollimise ŽURNAAL

..... aasta kohta.

Dokumentide registreerimise kuupäev	Jrk. nr-id	Varustaja nimetus	Varustaja arve-fakt. nr.	Varustaja arve-fakt. kuupäev	Lähte- raudteejaam (sadam)	Kaupade laadimise kuupäev	Raudtee duplikaatide või laeva konossom. nr-d	Kauba nimetus	Kohtade arv
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2/I	1	Semjonovi baas	3850	23/XII	Semjonov	24/XII	03548	Kultuurkaubad	18
9/I	2	Artell „Промсбыт“	232	28/XII	Gluhhovo	26/XII	043018	Trikotaaž	21

Järg.

Kaal raudtee dokumendi järgi	Arve-faktuuri summa	Märkus aktseptist keeldumise kohta või osalise aktsepti summa	Maksenõudmise tasumise tähtaeg	Maksenõudmise tegelik tasumise kuupäev	Ekspediitori saatelehe nr.	Laadungi rdt. jaama või sadamasse saabum. kuupäev	Kaupade lattu saabumise kuupäev	Lao sissetuleku saateleht nr.	Lao sissetuleku saateleht kuupäev
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
6150	18 349	—	5/I	5/I	1, 2, 3	10 I	10/I	14	10/I
420	12 205	12 105	6/I	6/I		12/I	12/I	27	12/I

ebaõigsusi jne., või lõpuks isegi täielikult arve tasumisest keeldumise kohta, kui arve ei vasta lepingu tingimustele.

Kaubandusosakonna juhataja poolt isiklikult allakirjutatud märkusega tagastatakse arve raamatupidamisele. Raamatupidamine täidab žurnaali 13. lahtri ja annab arve (koos kaubandusosakonna käskkirjaga kauba vastuvõtmise kohta) laojuhatajale allkirja vastu erilises registreerimisvihus, mis omab järgmist vormi:

Arve lattu andmise kuupäev	Varustaja nimetus	Varustaja arve nr.	Registreerimis-žurnaali järje-korra number	Arve summa	Laojuhataja allkiri
1	2	3	4	5	6
2/I	Semjonovi baas	3850	1	18 349	(allkiri)
3/I	Artell„ Промсбыт“ jne.	232	2	12 105	(allkiri)

Dokumentide registreerimise žurnaali lahtrid 14 ja 15 täidetakse pärast maksenõude panka saabumise aja kindlakstegemist (lahter 14) ja pangalt tarbijate kooperatiivide liidu erilaenu-kontost väljakirjutuse saamist (lahter 15). Žurnaali ülejäänud lahtrid täidetakse pärast laadungi saabumist.

Järelevalve laadungi saabumise, väljaostmise ja raudteejaamast või sadamast äratoomise üle pannakse tarbijate kooperatiivide liidu ekspediitorile. Ekspediitor, kes tegutseb tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt väljaantud volituse põhjal, valvab selle üle, et kõik tarbijate kooperatiivide liidu aadressile tulevad laadungid oleksid õigeaegselt välja ostetud ja ära veetud aadresside järgi, nagu need on näidatud tarbijate kooperatiivide liidu korralduses.

Vastu võtnud ja kontrollinud laadungi raudteejaamas, annab ekspediitor raudteejaamale allkirja laadungi vastuvõtmise kohta ja sellest momendist peale kannab täielikku varalist vastutust laadungi allesoleku eest. Järgnev vastuvõetud laadungi edasisaatmine tuleb vormistada dokumendiga, mis antakse ekspediitori poolt kauba saatjale, kes viib kauba raudteejaamast (sadamast) tarbijate kooperatiivide liidu lattu. Selleks dokumendiks on ekspediitori saatekiri (vt. I osa, III peatükk).

Pärast laadungi väljaostmist ja äravedamist, igal juhul mitte hiljem kui laadungi väljavõtmisele järgneval päeval, kogub ekspediitor kokku kõik saadud raudtee-dokumendid, laohoidjate poolt allakirjutatud ja tagastatud saatekirjad laadungite kättesaamise kohta (kaalu ja kohtade arvu järgi) ja koostab aruande tema poolt vastuvõetud laadungite kohta (vt. lk. 46).

ARUANNE nr. 1
ekspediitori poolt vastuvõetud laadungite kohta.

Gromov, P. I.
(nimi, isanimi ja perekonnanimi)

5. jaanuaril 1949.

Raudtee või sadama saatekirjade nr-id	Vaguni nr.	Laadungi saabumise kuupäev	Saatejaam (sadam)	Saatja	Laadungi nimetus	Pakkimisviis
1	2	3	4	5	6	7
0,3548 jne.	20054	5/I 49	Semjonov	Semjonovi baas	Kultuurkaubad	Kastid

Järg.

Kohtade arv ja kaal				Kommertsaktide nr-id puuduvate kaupade kohta	Märkus kauba ülekandmise kohta		Raamatupidamise märkus
Raudtee saatekirja järgi		Tegelikult vastu võetud			Ettevõtte nimetus	Ekspediitori saatekirja nr.	
Kohti	Bruto	Kohti	Bruto				
8	9	10	11	12	13	14	15
18	6150	18	6150	—	Tööstuskaupade ladu. Kultuurkaupade kauplus	1, 2 3	

Lisa: 4 sissetuleku-dokumenti ja 7 väljamineku-dokumenti.

Ekspediitor (allkiri)

Aruande vastu võtnud (raamatupidaja allkiri)
5. jaanuaril 1949. a.

Selle aruande koos kõigi dokumentidega annab ekspediitor tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisse ühes rahalise aruandega saadud avansi kulutamise kohta laadungite

väljaostmiseks või limiteeritud transpordi-tšekkide kulutamise aruandega.

Kontrollitud ekspediitori aruande alusel teeb raamatupidamine märkmed dokumentide registreerimise žurnaali 16. ja 17. lahtrisse ja sellest momendist peale seab sisse kontrolli kaupade üle laojuhataja juures.

Laojuhataja on kohustatud vastu võtma saabunud laadungi ja esitama raamatupidamisele dokumendid, mis tõestavad, kui suures koguses ja missuguseid kaupu nimelt ta vastu on võtnud.

Kui kaupade vastuvõtmisel laos avastatakse kaupade puudujääk või nende mittevastavus arve-faktuuris märgitud kvaliteedile, siis koostab laojuhataja akti. Selle akti, samuti ilma varustaja arve-faktuurita saabunud kauba vastuvõtmise akti koostamise kord ja vorm ei erine millegagi juba käsiraamatu esimeses osas kirjeldatust (vt. peatükk „Kaubaoperatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivides").

Samaaegselt saabunud kaupade koguse ja kvaliteedi kontrollimisega koostab laojuhataja s a a b u m i s k i r j a vormis, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi juhatuse määrusega (vt. lk. 48).

Saabumiskirja kantakse sisse ilma erandita kõik tegelikult laojuhataja poolt vastuvõetud kaubad ja taara.

Saabumiskiri koostatakse kahes eksemplaris. Laojuhataja täidab esialgu ainult lahtrid 2, 3, 4, 5 (või viienda asemel 7-nda, kui arves saabunud kaubad on näidatud riiklikes jaehindades), mille järel saadab mõlemad saabumiskirja eksemplarid kalkulaatorile saabumiskirja vormis ettenähtud teiste lahtrite täitmiseks ülejäänud andmetega.

NSV Liidu RKN-i juures oleva Majandusnõukogu poolt kinnitatud Tsentrosojuzi juhendites on ette nähtud, et k a u b a d t a r b i j a t e k o o p e r a t i i v i d e l i i d u h u l g i l a d u d e s a r v e s t a t a k s e j a e h i n d a d e s. Sellepärast on kalkulaatori ülesandeks hinnata saabunud kaubad jaehindadeni, määrata kindlaks üldine hinnalisandi summa ja kaubandusliku mahahindluse määr, mida tuleb rakendada kaupade müügil tarbijate kooperatiividele ja kaupade väljastamisel tarbijate kooperatiivide liidu oma ettevõtteile.

Niiviisi on tarbijate kooperatiivide liidu hulgilao saabumiskiri üheaegselt ka k a l k u l a t s i o o n i l e h e k s j a k a u b a s i s s e t u l e k u - d o k u m e n d i k s laohoidjale kaupade sissekirjutamiseks.

Organisatsioon — **Vassiljevski TK Liit**

Ettevõte — **Ladu nr. 1**
Vabariik (oblast, krai)

Kinnitan.
Kaubandusosakonna juhataja

.....
allkiri

SAABUMISKIRI nr. 364.

23. detsembril 1947. a.
Lattu nr. 1 saabunud kaupadele varustajalt: Kompvekivabrik „Заря“ arve nr. 1397/2 järgi, saatekirja .....
nr. ..... järgi (rdt. või sadama)
vagun nr. .....

24. detsembril 1947. a.
Ostumaksumus 14 288 rbl. — kop
Maksumus jaehindades 15 200 rbl. — kop.
Hinnalisand 912 rbl. — kop.
Selle hulgas transpordikulud ..... rbl. ..... kop.

Jrk. nr.	Kauba nimetus	Mõõduühik	Kogus või kaal	Tööstuse väljalaskehind	Kaubanduslik mahahindlus kõigile liilidele	Jaehind	Kauba maksumus jaehindades
1	2	3	4	5	6	7	8
1601	Karamell „Север“	kg	200	—	—	20	4 000
1624	Küpsised „Привет“	„	400	—	—	28	11 200
	jne.						
	Kokku	—	600	—	—	—	15 200

Summa sõnades: viisteist tuhat kakssada rbl.

Kauba võttis vastu laojuhataja
(Kravtšuk)

Kalkulaator
(Muhhina)

Kalkulaatori ja kaubandusosakonna juhataja poolt täidetud ja allakirjutatud saabumiskiri antakse laohoidjale tagasi, kes, kontrollinud kokkuvõtteid, kirjutab alla kaupade saamise tõenduseks ja annab, mitte hiljem kui kauba vastuvõtmisele järgneval päeval, oma aruande juures ühe eksemplari saabumiskirjast koos varustaja arvega tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisse.

SKEEM

tarbijate kooperatiivide liidu hulgilattu saabunud dokumentide liiklemise kohta.

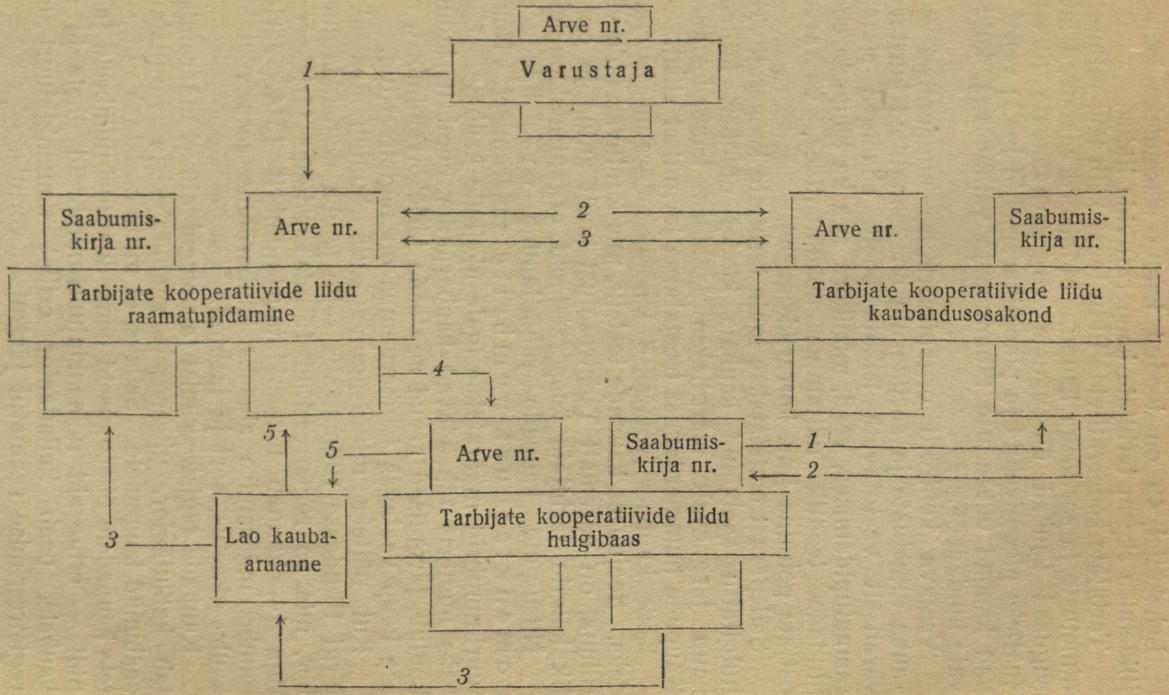

Leheküljel 49 on toodud kauba sissetuleku-dokumentide liiklemise skeem tarbijate kooperatiivide liidus.

Tarbijate kooperatiivide liidu laost käib läbi mitmesuguste nimetuste ja sortidega kaupu. Mõnikord saabuvad lattu erisugused kaubad ühesuguste või sarnanevate nimetustega (näiteks ploomiveinid ja ploomikaramellid jne.); vahel saabuvad kaubad ühesuguse nimetuse ja välimusega, kuid erinevate hindadega.

Vastava kontrolli organiseerimise puudumisel hindade, kauba nimetuste ja sortide üle on võimalikud kuritarvitused varaliselt vastutavate isikute poolt, ebaõiged sissekanded raamatupidamises, vead, mõnikord aga ka kaupade ebaõigete hindade teadlik näitamine dokumentides, väärarvutused, ostjate petmine jms. korrarikkumised.

Sellepärast omistatakse igale tarbijate kooperatiivide liidu hulgilattu saabunud kaubale kindel number, millega see kaup järgnevalt märgitakse kõikides kaubadokumentides. Kaupade nummerdamist teostatakse järgmisel viisil.

Kõik kaubad jaotatakse kindlaksmääratud kaubarühmadeks. Seejuures kaupade loetelu, mis kuuluvad ühte või teise rühma, on varemalt Tsentrosojuzi poolt antud ja on kohuslik kõigile tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele.

Niisugune kaupade rühmitamine on pandud aluseks nomenklatuuri-numbrite määramisel. Nomenklatuuri-numbrid määratakse igale üksikule kaubale. Esimesed kaks numbrit tähendavad kaubarühma numbrit, kuhu kaup kuulub, järgmised arvud aga seda järjekorranumbrit, millega see kaup vastavas kaubarühmas on registreeritud.

Kui näiteks mingisugune kaup kuulub nomenklatuuri järgi 15-ndasse rühma, siis selle kauba nomenklatuuri-number, mis on registreeritud 15-ndas rühmas järjekorranumbriga 14, kannab nomenklatuuri-numbrit 1514. Järjekorranumbri määramise aluseks kaubarühma sees võetakse iga kauba nimetus, sort ja jaehind.

Kaupade registreerimist ja nomenklatuuri määramist teostab kalkulaator, üheaegselt saabumiskirja vormistamisega saabunud kaupadele. Selleks, et mitte omistada mitmesugustele kaupadele ühesuguseid nomenklatuuri-numbreid ja vastupidi — erinevaid nomenklatuuri-numbreid ühele ja samale kaubale, peab kalkulaator erilist nomenklatuuri-numbrite registreerimise raamatut järgmises vormis.

NOMENKLATUURI-NUMBRITE REGISTREERIMISE RAAMAT

Kaubarühma nimetus — kondiitritooted.
Kaubarühma number — 16.

Jrk. nr.	Kauba nimetus	Tööstusehind	Jaehind	Kaubanduslik mahahindlus			
				Kogu mahahindlus antud ja alamaastmelistele lülidele	Ostjate kasuks		
					1	2	3
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Karamell „Север“		20	6%	7	6	5
2	Karamell „Пунш“		19	6%	7	6	5
3	Küpsis „Москва“		38	6%	7	6	5
	jne.						

Kaubale omistatud nomenklatuuri-number näidatakse järgnevalt kõigis dokumentides, aktides, kaartidel ja arvepidamise raamatuis. Nomenklatuuri-numbrite olemasolu kergendab kaupade arvestamist, tugevdab kontrolli dokumentides näidatud kauba hindade õigsuse üle, väldib võimalusi ühede kaupade vahetamiseks teistega.

Selleks, et päästa laojuhatajat vajadusest igal kauba väljastamisel või kaupade inventeerimisel pöörduda dokumentide ja raamatute poole, soovitatakse iga saabunud kaupade partii kohta kirjutada lipik ja kinnitada see iga vastava kauba partii juures nähtavale kohale. Lipiku koostab laojuhataja kalkulaatorilt saabumiskirja saamisel. Lipiku vorm oleks järgmine:

Ladu nr. 1

LIPIK.

Nomenklatuuri-nr. 1601.
Kauba nimetus — karamell „Север“
Kauba lattu saabumise aeg — 23. detsember 1947. a.
Jaehind — 20 rbl. ..... kop.
Kaubanduslik mahahindlus 1. rühma tarb. koop. — 7%
2. „ „ „ — 6%
3. „ „ „ — 5%
Tööstusehind ..... rbl. ..... kop.
Varustaja nimetus — Kompvekivabrik «Заря».
Arve nr. 1397/2 — 22. detsembrist 1947. a.
24. detsembril 1947. a. Laojuhataja (allkiri)

EX BIBL.

§ 9. Tarbijate kooperatiivide liidu laost kauba väljastamise vormistamine.

Kaupu ostjaile väljastab tarbijate kooperatiivide liidu laojuhataja kaubandusosakonna poolt väljaantud lubade alusel.

Tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladu võib kaupu väljastada ainult organisatsioonidele ja ettevõtteile, kes omavad luba kaupade saamiseks. Kaupade väljastamine hulgilaost üksikutele isikutele on keelatud.

Kaupu väljastada võib ainult ostjate nendele esindajatele, kelledel on volitus kaupade saamiseks. Küsimuse sellele küljele tuleb pöörata kõige tõsisemat tähelepanu, kuna volituse puudumine ostja esindajal, kes teostab kaupade vastuvõtmist tarbijate kooperatiivide liidu laost, annab ostjale võimaluse keelduda maksmisest kaupade eest ja teatada, et kaupu pole saadud. Võib osutuda, et laojuhatajale hästi tuntud töötaja kui ostja esindaja on töölt vallandatud ja, kasutades laojuhataja usaldust, saab ebaseaduslikult partii kaupu ilma volituseta. Säärasel korral kannab laojuhataja varalist vastutust kaupade maksumuse eest, mis on väljastatud sellisele isikule.

Nagu varemalt öeldud, on Rahandusministeeriumi poolt kinnitatud ühtne volituste vorm kauba ja teiste materiaalsete väärtuste saamiseks. See vorm on kohuslik kõikidele organisatsioonidele ja ettevõtteile. See volituste vorm on toodud käsiraamatu esimeses osas peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus".

Kaupade pakkimist võib toimetada ostja esindaja osavõtul või tema äraolekul. Kui kauba pakkimist teostatakse ostja esindaja juuresolekul (mõnikord ka tema taarasse), siis viimane kannab täielikku vastutust iga temaga koos pakitud kaubakoha sisu eest.

Neil juhtudel, kui valitud kaupade pakkimist toimetatakse ostja kirjaliku tellimuse alusel, ilma tema esindaja osavõtuta, kannab vastutust iga pakitud kaubakoha eest tarbijate kooperatiivide liidu lao pakkija. Suurtes hulgiladudes on harilikult mitte üks, vaid mitu pakkijat. Sellepärast tuleb iga kord täpselt fikseerida, kes neist nimelt pakkis iga üksiku kaubakoha.

Sel eesmärgil koostatakse kaupade pakkimisel pakkimisleht igale üksikule kaubakohale, mis on pakitud tarbijate kooperatiivide liidu ühe või teise töötaja poolt.

Tsentrosojuzi poolt on soovitatud järgmist pakkimislehe vormi.

Organisatsioon — **Semjonovski tarbijate kooperatiivide liit.**
Ettevõte — **Tööstuskaupade ladu nr. 1.**

PAKKIMISLEHT nr. 4

arve-faktuuri nr. 397 16. detsembrist 1947. a. juurde
Koht nr. 4
Pakkija: V a s s i l j e v, Ivan Peetri p.
(perekonna-, ees- ja isanimi)

Kauba nomenklatuuri-number	Kauba nimetus	Mõõduühik	Sort	Suurus	Kogus	
					hulgas	kaalus
3207	Meeste kummist kalossid	paar	1	10	20	

Pakkija:
Vassiljev (allkiri)

Pakkimislehed koostatakse kahes eksemplaris igale pakitud kaubakohale. Üks eksemplar lehest pannakse kasti koos kaubaga, teine lisatakse arve-faktuuri juurde ja antakse koos arvega raamatupidamisse. Kaubakohad eriti hinnaliste kaupadega soovitatakse peale selle veel plommida.

Kõigile valitud ja pakitud kaupadele kirjutab tarbijate kooperatiivide liidu laohoidja arve-faktuuri vormis, mis on toodud käsiraamatu I osa III peatükis. See vorm on kohuslik kõikidele tarbijate kooperatiivide liitudele. Arve-faktuur kirjutatakse välja 4-s eksemplaris.

Kõik valitud kaubad kirjutatakse arve-faktuuri kindlas järjekorras. See järjekord on tingitud kaupade rühmitamisest, ja mis on võetud aluseks nomenklatuuri-numbrite kindlaksmääramisel.

Kui ostjaile väljastatavate kaupade hulgas on niisuguseid kaupu, mida võib kulutada ainult sihilise otstarbega (vastumüügi-kaubad), siis niisuguste kaupade peale tuleb koostada

eri arve, millele lüüakse tempel nende kaupade sihtotstarbe märkimisega.

Nii näiteks arvel, mis on välja kirjutatud kaubale teravilja kokkuostu stimuleerimiseks (tööstuskaupade vastumüük teravilja müüjatele), lüüakse järgmise sisuga tempel:

Teravilja kokkuostu fond

Samas korras vormistatakse vastumüügi-kaupade väljastamine varumise teiste ja riikliku kokkuostu liikide alal, milledele on kindlaks määratud kaupade vastumüük.

Kaupadega koos väljastatav taara kirjutatakse kõikide kaupade kokkuvõtte järel. Kui osa ostjaile väljastatava taara maksumusest on arvestatud kauba hinnas, siis ostjaile saadetavates arve eksemplarides, rea vastas, millel on märgitud niisugune taara, kirjutatakse „hinnata". Arve-faktuuride ülejäänud eksemplaridel kirjutatakse hind, millega see taara sissetulekuks-arvestamisel oli kantud laohoidja arvele, s. o. taara hind hinnakirja järgi.

Laohoidja töö kergendamiseks ja tema vabastamiseks kontoritööst on kõik arvutused arve-faktuuride järgi pandud tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisele.

Laohoidja täidab arve-faktuuri lahtrid 1—10 ja annab kolm eksemplari arvest kalkulaatorile, kelle ülesandeks on laojuhataja poolt näidatud hindade ja kaubanduslike mahahindluste õigsuse kontrollimine, andmete täitmine hobuveo-juurdehindluse alal ja lõpliku jaehinna märkimine (kaasaarvatult hobuveojuurdehindlus), millega tarbijate kooperatiiv peab kaupu müüma elanikkonnale (lahtrid 11—12).

Kalkulaatori poolt allakirjutatud arve-faktuurid antakse raamatupidamisse, kes, täitnud ülejäänud rekvisiidid, tagastab kõik kolm eksemplari lattu.

Üheaegselt pakitud kaupade väljastamisega annab laohoidja ühe eksemplari arve-faktuurist ostja volinikule (esindajale), kui viimane viibis kaupade valimise juures, või saadab selle eksemplari arvest vedaja, autojuhi, ekspediitoriga või posti kaudu ostjale.

Ülejäänud kaks eksemplari annab laojuhataja töö lõppedes või järgmise päeva hommikul tarbijate kooperatiivide

liidu raamatupidamisse (aruandega). Raamatupidamisele antud arve-faktuuride eksemplaridest esitatakse üks eksemplar üheaegselt maksenõudmisega Riigipanga osakonnale. Pärast selle arve eksemplari pangast tagasisaamist saadetakse see aegaviitmatult ostjale.

Transpordikulude kokkuhoiu eesmärgil võib tarbijate kooperatiivi esindaja nõuda kaupade valikut ja pakkimist eraldi kohtadesse, selleks et neid ära anda vahetult kauplustele, mis asetsevad masinate (küüdi) sõidu teel, ilma et neid veetaks tarbijate kooperatiivi peakauplusse või jaotuslattu. Sel korral tuleb välja kirjutada eri arve-faktuurid kaupadele, mis saadetakse tarbijate kooperatiivi igasse kauplusse eraldi, vastavalt eraldi laadungit saavate adressaatide arvule.

Eriti tuleb alla kriipsutada, et laohoidja ei teosta vahetult mingisuguseid arveldusi ostjatega.

Tema kohustused lõpevad kaupade väljastamisega. Kõik arveldused ostjatega väljastatud kaupade eest toimuvad ainult tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamise kaudu.

Laomajanduse õigel korraldusel organiseeritakse igas tarbijate kooperatiivide liidus väravavalve, kelle ülesandeks on kontrollida kaupade väljavedu laost. Sellise kontrolli olemas olles saab kaupu välja viia ainult läbipääsuloaga, mis on alla kirjutatud raamatupidaja ja laojuhataja poolt. Läbipääsuluba kirjutatakse välja ühes eksemplaris ja näiteliselt järgmises vormis:

16. detsembril 1947. a.

Organisatsioon — **Semjonovski TK Liit**
Ettevõte — **ladu nr. 1.**
Aadress — **Semjonovski küla, Vabaduse tän. 15.**

LÄBIPÄÄSULUBA nr. 74
Väljaveoks ettevõtte territooriumilt.

Arve-faktuuri nr. 397 järgi
Kauba nimetus — kummist kalossid
Kohtade arv — neli (4) Kaal .....
Antud — Potšinkovski tarb. koop. vedajale Gavrilovile, V. S.

Raamatupidaja .....
(allkiri)
Laojuhataja .....
(allkiri)

Kontrollitud:
Kontrolör .....
(allkiri)

Väravavalves töötaja võtab kaupade väljaviimisel lao väravate taha läbipääsuload ära ja annab need järgmise päeva hommikul raamatupidamisse. Raamatupidamine võrdleb läbipääsulubasid arve-faktuuridega, kustutab neid templiga (nende võimaliku teistkordse kuritahtliku kasutamise vältimiseks) ja lisab need nende arve-faktuuride juurde, mis jäävad tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisse.

Leheküljel 57 on toodud dokumentide liiklemise skeem kaupade väljastamisel tarbijate kooperatiivide liidu laost.

Kaupade väljastamine oma ettevõtteile tarbijate kooperatiivide liidu laost vormistatakse samasugust vormi arve-faktuuri väljakirjutamisega, kusjuures nimetus arve-faktuur asendatakse ainult nimetusega „väljamineku-saateleht".

Taara kaaluvahe, riknenud ja praakunud kaupade, valitsuse organite korraldusel ja tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse vahetul korraldusel tehtud kaupade allahindamise mahakandmine vormistatakse aktidega, millede vormid ja koostamise kord ei erine millegagi käsiraamatu I osas peatükis „Kaubandusorganisatsioonide arvestus" kirjeldatust. Aktide ärakirjad riknenud ja praakunud kaupade mahakirjutamiseks summale üle 100 rbl. saadetakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamise poolt kõrgemaastmelisele organisatsioonile. Need ärakirjad tuleb ära saata kolme päeva jooksul pärast nende läbivaatamist ja kinnitamist tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt.

§ 10. Arvestus ja aruandlus tarbijate kooperatiivide liidu hulgilaos.

Tsentrosojuzi juhatus kohustas kõiki vabariiklikke, kraide, oblastite, maakondade, rajoonide tarbijate kooperatiivide liite taastama kaubaraamatud tarbijate kooperatsiooni hulgiladudes ja nende organisatsioonide raamatupidamises sisse seadma peale kaupade arvestuse rahalises väljenduses ka kogusliku arvestuse nende kaupade kohta, mis plaanitakse Valitsuse poolt.

Üheaegselt selle otsusega määras Tsentrosojuzi juhatus kindlaks kaupade loetelu, millede kohta tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladude juhatajad peavad pidama sordilist arvestust koguslikus väljenduses.

SKEEM

dokumentide liiklemise kohta tarbijate kooperatiivide laost kaupade väljastamisel.

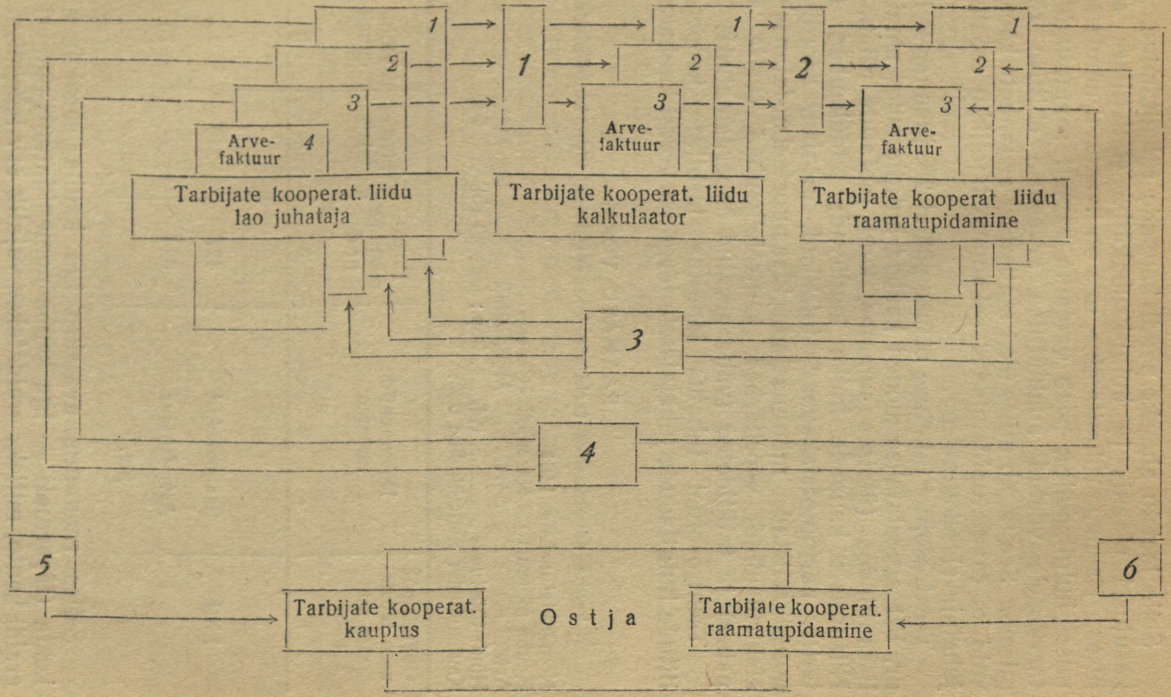

Selle loetelu aluseks pandi kaupade rühmitamine, mis on kasutusel plaanis ja hulgi-kaubakäibe statistilises aruandluses. Kaupade rühmitamine, mis on kasutusel nende arvestamisel hulgiladudes, peab vastama samuti raamatupidamises tarvitusele võetud analüütilise arvestuse ehituse rühmitamisele. See tagab mitte üksi statistilist aruannete koostamist, vaid ka raamatupidamise sissekannete täielikku seostust laojuhataja sissekannetega.

Tsentrosojuzi juhatuse otsuse põhjal 25. jaanuarist 1947. a. nr. 101 arvestatakse mõned kaubad hulgiladudes ainult rahalises hindes (üldises summas, kuid jaotatult rühmadesse). Niisuguste kaupade hulka kuuluvad: pudukaubad (galanterii), parfümeeriakaubad, tuletikud, mööbel, spordikaubad, muusikariistad, mänguasjad, klaas-portselan-fajansskaubad, elektrikaubad, vooritarbed, kantseleikaubad (välja arvatud paber) ja trükitooted (välja arvatud õpperaamatud).

Tsentrosojuzi juhatus kinnitas tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladude juhatajatele järgmist vormi kaubaraamatu:

RAAMATU VORM

kauba arvestuseks tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudes.

Nomenklatuuri-nr. 1501
Kauba nimetus — Karamell «Север»
Artikli nr. ..... Sort ..... Mõõduühik ..... kg Maht .....
Hind: tööstuse- ..... rbl. ..... kop.; jae- 20 rbl. ..... kop.
Kaubanduslik mahahindlus 6%.

Operatsioonide teostamise kuupäev	Dokumentide nimetus	Dokumentide nr-d	Sissetulek	Väljaminek	Jääk
1	2	3	4	5	6
—	—	—	—	—	320
1.XII	Saabumiskiri	427	240	—	560
»	Arve-faktuur jne.	624	—	25	535

Selles raamatus avatakse iga kauba sordi ja nimetuse kohta (täpsemalt — iga kauba nomenklatuuri-numbri kohta) eraldi konto, milleks eraldatakse vajalik arv lehekülgi. Sisse-

kanded tehakse iga päev sissetuleku- ja väljamineku-dokumentide alusel, nagu saabumiskirjad, arve-faktuurid, mahakirjutamisaktid jne.

Iga sissekande järel tuuakse välja kauba jääk, mis võimaldab igal ajal täpselt teada saada, missugune kogus ja missuguseid nimelt kaupu on tarbijate kooperatiivide liidu hulgilaos.

Hulgilao juhatajad annavad kõik sissetuleku- ja väljamineku-dokumendid kaupade ja taara liiklemise kohta päeva jooksul tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisse ühes aruandega. Aruanne koostatakse 2-es eksemplaris järgmises vormis (vt. lk. 60).

Laojuhataja annab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisse isiklikult aruande esimese eksemplari, mille juurde lisab kõik kauba sissetuleku- ja väljamineku-algdokumendid.

Aruande esikülg on ette nähtud kaupade lattu sissetulekuks arvestamiseks. Laojuhataja täidab siin ainult 6 esimest lahtrit, kuna ülejäänud täidab raamatupidaja, kes võtab vastu, kontrollib ja töötab läbi kauba-aruanded.

Aruande pöördküljele kantakse sisse kõik kauba väljamineku-dokumendid, võetakse kokku päeva jooksul väljastatud kaupade maksumus ja tuuakse välja kauba ja taara jääk järgmiseks päevaks. Aruande pöördküljel täidab laojuhataja ainult esimesed 4 lahtrit. Lahtrid 5—8, mis on aluseks raamatupidamise kirjendite koostamisel, täidetakse liidu raamatupidamise poolt. Neis lahtreis osutatud andmed kujutavad endast laojuhataja poolt sissekantud andmete raamatupidamislikku töötlemist.

Kõik andmed kaupade liiklemise kohta kirjutatakse aruandesse ainult rahalises väljenduses ja jaehindadega, ilma auto-hobutranspordi juurdehindluseta.

Kaubaaruannete kontrollimise tehnika ei erine millegagi samade aruannete kontrollimise korrast tarbijate kooperatiivides. Pärast seda, kui sissetuleku- ja väljamineku-dokumendid ja kauba-aruanne ise on kõigekülgselt kontrollitud ja kõik kontrollimisel avastatud vead parandatud laojuhataja enda poolt aruande esimesel eksemplaril ja selle ärakirjal, — kirjutab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidaja alla aruande ärakirjal aruande esimese eksemplari ja selle juurde lisatud algdokumentide vastuvõtmises ja annab pärast seda aruande ärakirja laojuhatajale.

Organisatsioon — **Semjonovski TK Liit**
Ettevõte — **Tööstuskaupade ladu nr. 1**
Maakond — **Semjonovski** oblast (vabariik, krai) **Gorki**

ARUANNE nr. 136

kaupade ja taara liiklemise kohta laos nr. 1

25. detsembril 1947. a.

Laojuhataja Grigorjev, Ivan Peetri p.
(perekonna-, ees- ja isanimi)

I. Saabumine.

Lahtrid 1—6 täidab lao juhataja						Lahtrid 7—12 täidab raamatupidamine				
Saabumiskirjade nr-d	Kellelt saabus	Varustaja-arve nr.	Varustaja-arve kuupäev	Kauba maksumus jaehindades	Taara maksumus	Varustaja arvesse liidetud transpordikulud	Kauba loomulik kadu teel	Pretensioonid	Hinnalisand	Arve summa
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Jääk päeva alguseks	×	×	80 187	1640	×	×	×	×	×
364	MRB	1005	23/XII	6450	146	184	—	—	720	6060
377	Kergetööstuse baas	240/2	21/XII	8620	—	—	—	—	460	8160
378	Artell „Промсбыт“	2605	22/XII	4350	208	—	—	—	565	3993
	jne.									
	Kokku päeva jooksul	—	—	21 600	740	260			3200	18 400
	Kokku koos jäägiga	×	×	101 787	2380	×	×	×	×	×

Laojuhataja: Grigorjev
(allkiri)

II. Väljaminek.

Lahtrid 1—4 täidab laojuhataja				Lahtrid 5—8 täidab raamatupidamine			
						Muud	
Arve-faktuuride ja väljaminekusaatekirjade nr-id	Kellele väljastatud	Kauba maksumus jaehindades	Taara maksumus	Müük hulgi	Väljastatud oma ettevõtteile	Korrespondeerivate kontode nr-id	Summa
1	2	3	4	5	6	7	8
864	Sumski TK	1 650	—	1 650	—	—	—
865	Vasinski TK	2 400	50	2 400	—	8	50
134	Oma tööstuskomb. jne.	1 200	—	—	1 200	—	—
Kokku välja läinud päeva jooksul . .		21 500	380	Aruandele lisatud 5 sissetulekudokumenti ja 8 väljaminekudokumenti.			
Jääk päeva lõpul .		80 287	2 000				
Kokku väljaminekus koos jäägiga . . .		101 787	2 380				

Laojuhataja: Grigorjev
(allkiri)

Aruande kontrollis: Grabov
(allkiri)

26. detsembril 1947. a.

§ 11. Kaupade ostu ja hindamise arvestus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises.

Kui tarbijate kooperatiivide liit kuni aktseptiks kindlaksmääratud tähtaja möödumiseni ei teata Riigipanga osakonnale, milles teda krediteeritakse, et ta keeldub maksenõuet aktseptimast, loetakse arve liidu juhatuse poolt aktseptituks.

Sellest momendist peale võtab raamatupidamine juhatuse poolt ostetud kauba arvele ja seab sisse kauba lattu saabumise kontrolli. Hiljem võib varustajale esitada pretensioone ainult säärasel korral, kui kaupade vastuvõtmisel tehakse kindlaks, et tegelikult saabunud kaubad ei vastanud aktseptitud arves näidatud andmetele.

Kaupade saabumise arvestus toimub tarbijate kooperatiivide liidus kontol nr. 250 „Kauba ost ja hindamine". Selle konto eesmärk on küllaltki mitmekülgne. Sellepärast tuleb tema majanduslikul iseloomustusel peatuda veidi üksikasjalikumalt.

E s i t e k s on konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" määratud tarbijate kooperatiivide liitu kaupade saabumise plaani täitmise arvestamiseks, olenemata sellest, missugusesse nimelt lattu need kaubad saabusid.

Kaubad võivad saabuda tarbijate kooperatiivide liidu hulgilattu ja jaemüügiks. Sellepärast tuleb tagada kaupade saabumise arvestust lahus hulgi- ja jae-ettevõtteisse, kuna plaanis need käibed arvestatakse eraldi. Seoses sellega on tarbijate kooperatiivide liidus konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" jaotatud kaheks allkontoks:

1. „Kauba ost ja hindamine hulgi".
2. „Kauba ost ja hindamine jae".

T e i s e k s kasutatakse seda kontot teelolevate kaupade kontrollimiseks, arvates teiselinnaliste varustajate arvete aktseptimise momendist kuni kaupade saabumiseni tarbijate kooperatiivide liidu lattu.

Kauba ostu ja hindamise konto deebetisse kantakse täielik kauba ostumaksumus varustajate aktseptitud arvete järgi. See summa jääb kauba ostu ja hindamise kontole kuni kaupade tarbijate kooperatiivide liidu lattu saabumise momendini. K a u b a o s t u j a h i n d a m i s e k o n t o s a l d o k u u l õ p u l t ä h i s t a b t e e l o l e v a t e k a u p a d e j ä ä k i.

Aruande bilansis näidatakse see saldo kirjel „Kaubad teel". Järelikult sisaldab kauba ostu ja hindamise konto säärasel kirjendamisel kõrvuti andmetega kaupade saabumise plaani täitmise kohta ka andmeid teelolevate kaupade kohta.

Kolmandaks kasutatakse kontot nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" saabunud kaupade hindamiseks.

Nagu juba märgitud, arvestatakse kõik kaubad (välja arvatud jahu) tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudes jae-hindades (ilma auto-hobutranspordi juurdehindluseta). Vahe jaehindade ja kauba ostumaksumuse vahel arvestatakse konto nr. 201 „Hinnalisand" allkontol „Kauba ost ja hindamine hulgi". Sellepärast kantaksegi kauba ostu ja hindamise konto deebetisse kogu hinnalisandi summa, mis on kindlaks määratud tegelikult lattu saabunud kaupadele. Selle konto kreeditisse aga kantakse lao poolt vastuvõetud kaupade maksumus jaehindades.

Arvete aktseptimise (arvelduste aktsept-inkasso vormi korral) või tasutud arvete järgi (teiste arveldusvormide rakendamisel) koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine kogu aktseptitud või tasutud arve summa kohta kirjendi:

Deebet konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine"

Kreedit konto nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised"

või

Kreedit konto nr. 42 „Muud arveldused varustajatega"

Kui kaubad saabuvad tarbijate kooperatiivide liidu hulgilattu iseseisvale bilansile eraldatud oma ettevõtteilt ja arveldusi nende ettevõtetega ei teostata aktseptitud maksenõudmiste korras, siis kogu saabunud kaupade summale koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine"

Kreedit konto nr 71 „Sisemised tasumisele kuuluvad arveldused"

Saabunud kaupade hindamist (kuni jaehindadeni) teostatakse kaupade saabumisel, laojuhatajalt aruande juures saadud dokumentide alusel, s. o. siis, kui on määratud kindlaks tegelikult vastuvõetud kaupade kogus. Hinnalisandi summaga

debiteeritakse kontot nr. 250 „Kauba ost ja hindamine“ konto nr. 201 „Hinnalisand“ kreediti kaudu.

Sissekanded kontol nr. 250 „Kauba ost ja hindamine“ erinevad tarbijate kooperatiivide liidus ainult tähtsusetult samanimelise allkonto sissekannetest tarbijate kooperatiivides.

Kontot nr. 250 „Kauba ost ja hindamine“ krediteeritakse kaupade saabumisel laojuhataja aruande juures esitatud dokumentide alusel järgmiste kontode debiteerimisega:

a) nr. 2 „Kaubad hulgiladudes“ — tegelikult vastuvõetud kaupade jaehindades;

b) nr. 8 „Taara“ — vastuvõetud taara maksumusega hinnakirja hindades;

c) nr. 252 „Kaubanduse käibekulud“ — transpordikulude summaga, mis varustaja on maksnud tarbijate kooperatiivide liidu arvel;

d) nr. 48 „Pretensioonid“ — tarbijate kooperatiivide liidu poolt esitatud pretensiooni summaga varustaja või transpordiorganisatsiooni vastu kaupade vastuvõtmisel selgunud kauba puudujäägi või kvaliteedile mittevastavuse pärast.

Kauba ostu ja hindamise konto deebetisse, nagu nägime, kantakse kogu varustaja arve ja hinnalisandi summa. Kuid üldisse arve summasse ei kuulu harilikult üksi kaupade maksumus, vaid ka taara (kui viimase maksumus ei ole liidetud kauba hinna sisse) ja tarbijate kooperatiivide liidu arvel varustaja poolt väljamakstud transpordikulud. Kaupade vastuvõtmisel võib selguda kauba puudujääk, mille maksumus tuleb kanda varustaja või transpordiorganisatsiooni arvele. Konto „Kauba ost ja hindamine“ üheks tähtsamaks eesmärgiks aga on arvestada tegelikult vastuvõetud kaubad summas, mis on puhastatud taara maksumusest, transpordikuludest ja puudujääkide pretensioonidest. Kuidas kõrvaldada see vasturääkivus ja saada vastus ülesseatud küsimusele?

Saavutatakse seda konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine“ kreedit-poole mitmelahtrilise ehitusega, kus iga üksik lahter kujutab endast koostusosi, milledest moodustub kogu kaupade saabumise käibe summa. Lahtris, mis on ette nähtud ainult tegelikult saabunud kaupade maksumuse arvestamiseks, kantakse kaubad sisse jaemüügi-maksumuses (s. o. kaasaarvatult hinnalisandi summa kuni jaehindadeni).

Niisugune konto nr. 250 ehitus võimaldab teda pidada joonelisel viisil ja tagab andmete saamist tegelikult saabunud kaupade summa, vastuvõetud taara maksumuse, vastuvõetud kaupade hinnalisandi summa, varustaja poolt tarbijate kooperatiivide liidu arvel makstud transpordikulude ja tarbijate kooperatiivide liidu poolt, iga üksiku arve järgi eraldi, varustajale esitatud pretensiooni summa kohta.

Jooneline sissekannete viis sellel kontol annab võimaluse teostada pidevalt jooksvat järelevalvet teelolevate kaupade saabumise kohta (eraldi varustaja iga üksiku arve järgi), mis tunduvalt suurendab raamatupidamisarvestuse kontrollivat tähtsust.

Konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" kõige enam õnnestunud analüütilise arvestuse vormiks tuleb tunnustada analüütilise arvestuse raamatut, mis on kasutusel tarbijate kooperatiivides analoogilist nimetust kandva konto pidamisel (vt. esimene osa, peatükk III, § 27). Seda raamatut soovitab Tsentrosojuz mitte üksi tarbijate kooperatiividele, vaid ka kõikidele tarbijate kooperatiivide liitudele.

§ 12. Kaupade sünteetiline arvestus tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes.

Tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes toimub kaupade sünteetiline arvestus kontol nr. 2 „Kaubad hulgiladudes".

Need kaubad arvestatakse jae-hindades, ilma auto-hobutranspordi juurdehindluseta, sest tarbijate kooperatiivide liidule kuuluv auto-hobutranspordi juurdehindluse summa mõnedes kaupades määratakse kindlaks alles nende kaupade müügil. Nende juurdehindluste suurus oleneb kaupade veo kaugusest raudteejaamast kuni tarbijate poolt näidatud punktini. See tähendab, et kaupadele, milledele on määratud auto-hobuveo juurdehindlused, pole sissetulekuks-arvestamise momendil võimalik kindlaks määrata nende juurdehindluste suurust tarbijate kooperatiivide liidu kasuks, kuna selleks on vaja teada veokaugust raudteejaamast kuni jaemüügi lõpliku punktini.

Nii näiteks kui tarbijate kooperatiivide liit asub raudteejaamast 10 km kaugusel, kaup aga on väljastatud tarbijate kooperatiivile, kes asub samast raudteejaamast 40 km kaugusel, kus-

juures kogu auto-hobutranspordi juurdehindluse summa väljastatud kauba partii kohta on 80 rubla, siis tarbijate kooperatiivide liidu osa selles summas võrdub 20 rublaga.

Tarbijate kooperatiivide liidu lattu saabuv jahu arvestatakse erandina „Teraviljasalve" väljalaske-hindades. Niisugune jahu arvestamise kord on sisse seatud eesmärgil, et vältida ülemakse maksudes (eelarveline vahe) ja seoses nende ülemaksetega järgnevaid komplitseeritud ümberarveldusi eelarvega jahu alal, mis on väljastatud pagaritööstuse ettevõtteile leiva küpsetamiseks.

Konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes" deebetisse ja kreeditisse kirjendamise aluseks on laojuhataja poolt esitatavad igapäevased kaubaaruanded ja aruannetele lisatud kauba sissetuleku- ja väljamineku-algdokumendid, mis on kontrollitud ja töödeldud raamatupidamise poolt.

Konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes" deebet-poolele kirjendatakse tegelikult saabunud kaupade jaemaksumus, kusjuures üheaegselt krediteeritakse kontot nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" (allkonto „Kauba ost ja hindamine hulgi").

Kaupade konto deebet ja kreedit hulgiladudes kajastab samuti kaupade sisemist ümberpaigutust — kaupade üleandmist ühest laost teise või ühelt varaliselt vastutavalt isikult teisele.

Kui kaupade inventeerimisel laos avastatakse ülejääk (natuuras) ja pole võimalik kindlaks teha selle põhjuseid, siis ülejäägis olevate kaupade maksumus kantakse lao sissetulekuks raamatupidamiskirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes"
Kreedit konto nr. 270 „Mitmesugused kasud"

Kui kaupade ülejääk (summas) on saadud hindade ebaseadusliku kõrgendamise tagajärjel, siis niisuguse ülejäägi summaga krediteeritakse kontot nr. 54 „Muud arveldused rahandusorganitega" ja debiteeritakse kontot nr. 2 „Kaubad hulgiladudes". Isikud, kes on süüdi hindade rikkumises, võetakse vastutusele.

Kauba hindade kõrgendamist valitsuse organite poolt kajastatakse raamatupidamisarvestuses samuti kui tarbijate kooperatiivideski, s. o. kaupade juurdehindluse summaga krediteeritakse kontot nr. 69 „Kauba ja materiaalsete väärtuste ümberhindamine valitsuse korraldusel".

Kui ümberhindamise vahesumma kuulub äramaksmisele riigieelarvesse, siis juurdehindluse summa kohta koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 69 „Kauba ja materiaalsete väärtuste ümberhindamine valitsuse korraldusel"

Kreedit konto nr. 54 „Muud arveldused rahandusorganitega" — kaupade eest tasumisel oma osavõtu määral

Kreedit konto nr. 151 „Erilaenud kaubakäibe krediteerimiseks" — ülejäänud summas

Kui aga juurdehindluse vahe jääb kaubandusliku organisatsiooni käsutusse, siis tööstuse väljalaskehinna kõrgenemise summaga (s. o. kauba ostuhinna kõrgenemise summaga, mis jääb tarbijate kooperatiivide liidu käsutusse) krediteeritakse kontot nr. 210 „Põhi- (põhikirja-) fondi muutumine" ja kaubandusliku juurdehindluse suurenemise summaga — kontot nr. 201 „Hinnalisand".

Näide. Oletame, et valitsuse korralduse alusel teostati hindade kõrgendamist mõnedes kaupades, kusjuures juurdehindlusest 3000 rbl. tuleb kanda riigieelarvesse. Teiste kaupade juurdehindlus on 2000 rbl. See juurdehindluse osa jääb tarbijate kooperatiivide liidu käsutusse. Üldisest juurdehindluse summast, mis jäi tarbijate kooperatiivide liidu käsutusse, on 1500 rbl. tööstuse väljalaskehinna suurenemist ja 500 rbl. — kaubandusliku juurdehindluse suurenemist.

Tarbijate kooperatiivide liidu omavahendite osavõtt kaupade eest maksmisel on kindlaks määratud 20 %-le.

Jooksva arvepidamise kontodel kirjendatakse see ümberhindamine nii, nagu on näidatud allpooltoodud skeemil (vt. lk. 68).

Kontot nr. 2 „Kaubad hulgiladudes" krediteeritakse ostjatele müüdud kaupade maksumusega (jaehindades) konto nr. 256 „Kaubahulgimüük" deebeti kaudu. Kui tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse korraldusel väljastatakse kaupu ladudest haiglatele, koolidele, lasteaedadele ja teistele asutistele, siis niisugune väljastamine loetakse j a e m ü ü g i k s ja kantakse järelikult konto nr. 257 „Kauba jaemüük" deebetisse.

Kaupade väljastamisel hulgilaost tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvatele jaemüügi- ja tootmisettevõtteile koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid"

Kreedit konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes"

SKEEM

kaupade ümberhindamise arvestuse sissekanneteks.

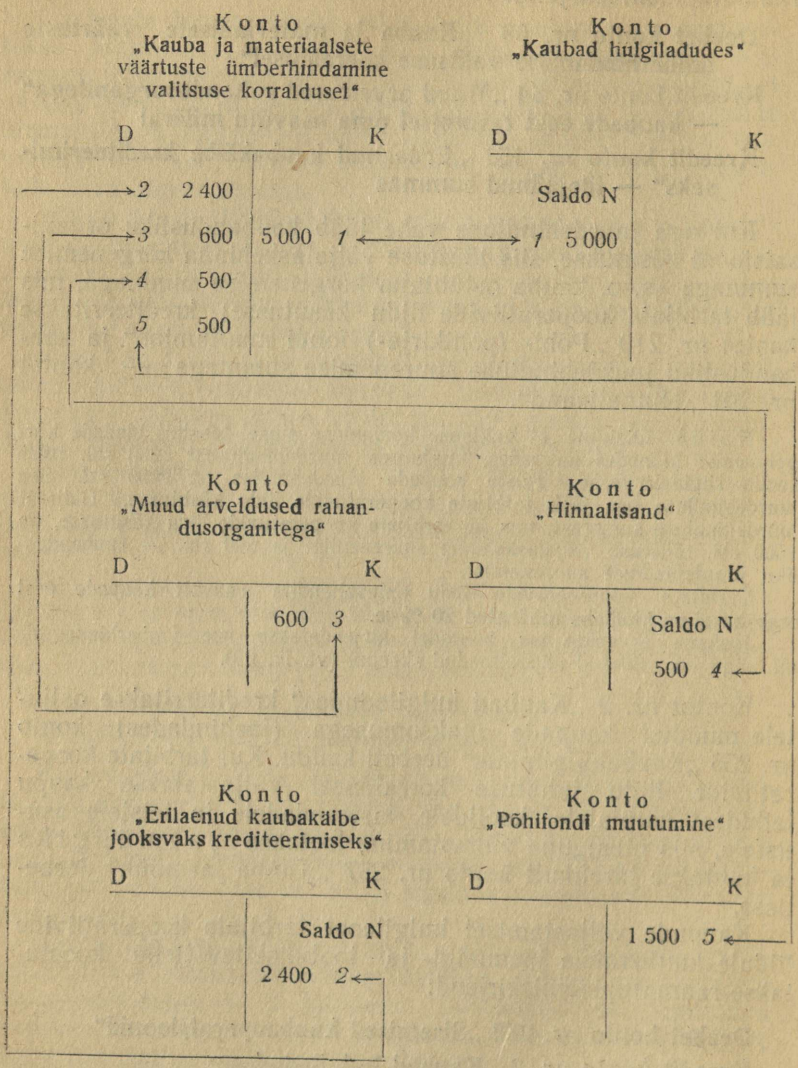

Valitsuse korraldusel teostatav kaupade allahindamine, nagu juurdehindaminegi, kirjendatakse konto nr. 69 „Kauba ja materiaalsete väärtuste ümberhindamine valitsuse korraldusel" kaudu. Järgnevalt, kui kaupade allahindamine kaetakse riigi eelarvest, siis allahindamise summale koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 54 „Muud arveldused rahandusorganitega"
Kreedit konto nr. 69 „Kauba ja materiaalsete väärtuste ümberhindamine valitsuse korraldusel"

Valitsusorganite korraldusel teostatud kaupade allahindamine, mis kantakse kaubanduslike organisatsioonide arvele, kirjutatakse maha kontolt nr. 69:

a) kaupade ostumaksumuse allahindamise osas — konto nr. 210 „Põhi- (põhikirja-) fondi muutumine" deebetisse;

b) kaubanduslike organisatsioonide juurdehindluse (kaubandusliku mahahindluse) vähenemise osas — konto nr. 201 — „Hinnalisand" deebetisse.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse korraldusel teostatav kaupade allahindamine hulgiladudes (tingimusel, et kauba kvaliteet ei muutunud) kantakse:

a) allahinnatavate kaupade hinnalisandi osas — konto nr. 201 „Hinnalisand" deebetisse;

b) muus osas — konto nr. 269 „Muud kahjud" deebetisse (kirje „Kaupade allahindamine alla ostumaksumuse").

Kaupade riknemine, purunemine ja praakumine hulgiladudes kantakse reeglikohaselt varaliselt vastutavate isikute arvele. Riknenud ja seoses riknemisega hävitatud kaupade summale koostatakse sellisel korral järgmine raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 64 „Kahjutasumaksekohuslikud isikud"
Kreedit konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes"

Erakordsetel juhtudel, kui tehakse kindlaks, et kaupade riknemine ei toimunud varaliselt vastutava isiku süü läbi, ja juhatus otsustab võtta riknenud kaupade maksumuse tarbijate kooperatiivide liidu arvele, siis raamatupidamine kirjutab maha need kaubad kinnitatud hävitamisaktide alusel, kandes hävitatud kaupade ostumaksumuse konto nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" deebetisse ja juurdehindluse neilt kaupadelt — konto nr. 201 „Hinnalisand" deebetisse.

Kui seoses kauba kvaliteedi muutumisega toimub kauba osaline allahindamine, mis võetakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse arvele, siis raamatupidamisarvestuses see operatsioon kajastatakse järgmiselt.

Kontot nr. 2 „Kaubad hulgiladudes" krediteeritakse allahinnatavate kaupade täie maksumusega jaehindades (selle kirjendiga suletakse analüütiline konto, millel oli arvestatav allahinnatav kaup, kui allahinnati kogu antud kauba partii); üheaegselt debiteeritakse järgmisi kontosid:

a) kontot nr. 2 „Kaubad hulgiladudes" uues kaubahindes (analüütilises arvestuses avatakse uus kaart, millele kantakse allahinnatud kauba maksumus);

b) kontot nr. 201 „Hinnalisand" — hinnalisandisse kuuluva allahindamissumma osaga;

c) kontot nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" — ülejäänud allahindamissummaga.

Inventeerimisel selgunud kauba puudujäägid, nagu tarbijate kooperatiivide jae-ettevõtteiski, kantakse maha:

a) kauba loomuliku kahanemise normide piirides — konto nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" (ostumaksumuses) ja konto 201 „Hinnalisand" (hinnalisand mahakantavale kaubale) deebetisse;

b) üle kauba loomuliku kahanemise normide — kontode nr. 59 „Isikud puudujääkide alusel (peale väikeste)" ja nr. 66 „Isikud väikeste puudujääkide alusel" deebetisse.

Summade sissenõudmist puuduvate ja raisatud kaupade eest teostatakse jaehindade alusel.

Me vaatasime läbi kõik põhimised kontode korrespondeerimise juhud operatsioonide alal, mis on seoses kaupade liiklemisega tarbijate kooperatiivide liidu hulgilaos. Tarbijate kooperatiivide liidu praktikas aga võib esineda juhtumeid, mil varustaja poolt laaditud kaupade arvet keeldutakse aktseptimast. Niisuguste arvete järgi võtab tarbijate kooperatiivide liit kaubad vastutavale hoiule oma lattu, kus neid hoitakse kuni varustajalt korralduse saamiseni nende äralaadimiseks või üleandmiseks teisele organisatsioonile.

Nagu teisedki deposiitväärtused, arvestatakse niisugused kaubad väljaspool bilanssi, bilansijärgsete kontode paaril: nr. 003 „Hoiulevõetud väärtused" ja nr. 004 „Hoiuleandjad". Kaupade lattu saabumisel, millede varustajate arvete aktsep-

tist on keeldutud, koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 003 „Hoiulevõetud väärtused"
Kreedit konto nr. 004 „Hoiuleandjad"

Üheaegselt selle kirjendiga koostatakse teine — hoiulevõetud kaupade transpordikulude summaga:

Deebet konto nr. 48 „Pretensioonid"
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid" (või mõni teine vastav konto)

Vastutavale hoiule võetud kaupade varustajale tagastamisel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 004 „Hoiuleandjad"
Kreedit konto nr. 003 „Hoiulevõetud väärtused"

§ 13. Kaupade analüütiline arvestus tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes.

Kaupade analüütilist arvestust tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes peetakse, nagu kõikide teistegi materiaalsete väärtuste arvestust, varaliselt vastutavate isikute järgi. Hulgilao juhataja peab, vastavalt Tsentrosojuzi juhatuse otsusele, kaupade sordilist arvestust ainult koguslikult.

Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine aga peab kauba sordilist arvestust mitte üksi koguslikult, vaid ka rahalises väljenduses.

Kaupade arvestamiseks hulgiladudes kasutatakse praktikas mitmesuguseid analüütilise arvestuse viise. Selleks, et korrastada seda vastutavat ala arvestuses, kinnitas Tsentrosojuzi juhatus määrusega 5. jaanuarist 1939. a. kõikidele tarbijate kooperatiivide liitudele hulgiladudes olevate kaupade analüütiliseks arvestamiseks ühtse korra. Selle arvestuse põhimised alused seisavad järgnevas.

Kaupade analüütilist arvestust tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes peetakse koguslik-summalise arvestuse kaartidel. Kaardid peetakse järgmises vormis (vt. lk. 72).

Igale kaubale, vastavalt tema nimetusele, sordile ja hinnale, avatakse eraldi konto (kaart). Ühesuguste nimetustega, kuid eri hindadega kaupadele avatakse eraldi kaardid. Kartoteegis rühmitatakse kaardid eelkõige varaliselt vastutavate

KAUBA KOGUSLIK-SUMMALISE ARVESTUSE KAART.

Aasta	Kauba nimetus	Sort	Mõõtühik	Jaehind	Kaubanduslik mahahindlus	Kauba nomenklatuuri nr.	Leht	Konto
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1948	Rafineeritud suhkur, lõhutud		kg	15.30	3,7 %	1403	1	2

Sissekanne		Dokumentide nr-d	Kellelt / Kellele	Deebet		Kreedit		Saldo	
Kuupäev	nr.			Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa
—	—	—	Saldo 1. I 48. a.	—	—	—	—	2 000	31 000
2/I	17	24	Semjonovski T. K. jne.	—	—	120	1 860	1 880	26 140

isikute järgi. Varaliselt vastutavate isikute kaubakaardid paigutatakse edasi kaubarühmade järgi, kaubarühmade sees aga nomenklatuuri-numbrite järjekorras, mis on kindlaks määratud üksikutele kauba nimetustele ja sortidele nende saamisel.

Kõik kaardid tuleb nende avamise järgi registreerida. Selleks soovitatakse kasutada harilikku kaartide registrit.

Kaupade kohta, millede arvestust peetakse ainult rahalises väljenduses, avatakse analüütilise arvestuse kaardid arvestatava nomenklatuuri rühmade viisi (mitte aga kaupade nimetuste ja seda vähem nende sortide järgi).

Sissekannete aluseks kauba analüütilise (sordilise) arvestamise kaartidel on kauba algdokumendid: laojuhataja aruande juurde lisatud saabumiskirjad, arve-faktuurid, mahakandmisaktid ja muud dokumendid. Sissekanded koguslik-summalistel kaartidel tehakse üheaegselt nende kopeerimisega žurnaali, mis annab võimaluse kiirelt avastada vead, mis on tekkinud mitte üksi dokumentides näidatud kaupade laialikand-

misel, vaid ka üksikute dokumentide summade kokkuvõtmisel. Tsentrosojuzi poolt on kindlaks määratud ka järgnevad kohuslikud reeglid kõikidele tarbijate kooperatiivide liitudele kirjendamiseks hulgiladude kaupade koguslik-summalise arvestuse kaartidel.

Ühtegi sissekannet kaartidele ei tohi teha ilma selle üheaegse kopeerimiseta žurnaali, ja järelikult ühtegi sissekannet žurnaali ei tohi teha vahetult žurnaali leheküljele (lehele). Sissekanne žurnaali saadakse ainult kui kaardile tehtud kirjendi kopeeritud jäljend.

Punased storno-sissekanded kopeeritakse samuti žurnaali, kusjuures pärastpoole iga säärase sissekande jäljend, mis saadakse žurnaalis, kriipsutatakse alla punase pliiatsiga. Niisuguste sissekannete allakriipsutamine punase pliiatsiga on tarvilik selleks, et need summad tuleb žurnaali kokkuvõtmisel maha arvata, mitte aga juurde arvata.

Žurnaali kasutatud rea märkimise eesmärgil, samuti ka järgnevate õiendite kergendamiseks, märgitakse žurnaali parempoolsel väljal iga sissekande vastas kauba nomenklatuuri-number.

Iga saabumiskirja või arve-faktuuri laialikandmise lõpetamisel võetakse kokku žurnaalis kajastatud summad ja kirjutatakse kokkuvõte žurnaali parempoolsele väljale.

Kõikide sissekannete lõpetamisel, mis on tehtud ühe raamatupidamississekande (konteerimise) alusel, võetakse žurnaal maha kopeerimislaualt, arvutatakse kokku sissekanded ja märgitakse kokkuvõte žurnaali vasakpoolsele väljale (kokkuvõtted tehakse kahel real: deebetis ja kreeditis).

Žurnaali parempoolsele väljale tehtud kokkuvõtte summad peavad olema võrdsed iga dokumendi kokkuvõtte summaga, žurnaali vasakpoolsele väljale tehtud kokkuvõtted aga peavad olema võrdsed summaga, mis on näidatud raamatupidamise kirjendis (konteeringus).

Juhul, kui žurnaali kokkuvõte ei vasta konteeringu summale, tuleb enne järgmisi sissekandeid kindlaks teha lahkumineku põhjus ja kui see tekkis ebaõigest sissekandest, teha vastavad parandused žurnaalis ja kaartidel. Kui aga žurnaali ja konteeringu summade mittevastavuse põhjuseks on ebaõigelt koostatud konteering (näiteks ebaõigelt tehtud kokku-

võtete summeerimine juurdelisatud dokumentide järgi), siis avastatud ebaõige konteeringu puhul annab kartoteegipidaja selle raamatupidajale parandamiseks.

Perioodiliselt, kuid mitte harvemini kui kord kuus, võrreldakse raamatupidamise analüütilistel kaubakaartidel tehtud sissekandeid sissekannetega laohoidja kaubaraamatus. Kui seejuures avastatakse vead ühel või teisel poolel, tuleb need parandada vastava õiendiga harilikus korras.

Igakuine raamatupidamise analüütiliste kaartide võrdlus laohoidja kaubaraamatuga vormistatakse aktiga, milles näidatakse võrdlemise kuupäev, avastatud vead ja nende parandamise viis. Akt kirjutatakse alla võrdlust toimetanud raamatupidaja ja laojuhataja poolt. Igakuine sissekannete võrdlus kõrgendab kauba arvestamise kvaliteeti, aitab kõrvaldada vead ja kergendab ning kiirendab tunduvalt inventeerimiste tulemuste väljaselgitamist.

Kuu lõppedes arvutatakse kontodel kokku nii koguslikud kui ka summalised sissekannete kokkuvõtted. Sissekannete õigsuse kontrollimiseks korrutatakse saabunud ja väljastatud kaupade koguslikud kokkuvõtted hinnaga, mis on näidatud kaardi pealdisel. Korrutamisel saadud summad peavad vastama kokkuvõtmisel saadud summade veergude kokkuvõtteile. Kui avastatakse lahkuminekud, siis see tõendab, et arve-faktuuride, saabumiskirjade või teiste dokumentide arvutamisel on läbi lastud vigu, mis on jäänud avastamata operatsiooni laialikandmisel kaartidele. Kõikide avastatud vigade kohta koostatakse õiend järgmise vormi kohaselt:

Nomenklatuuri-nr.	Kauba nimetus	Arvefaktuuri nr-id	Ostja nimetus	Kogus	Hind	Peab olema summa	Tegelik summa	Vahe	
								Enam	Vähem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

See tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt kinnitatud õiend on raamatupidamisele aluseks vastavate paranduskannete tegemiseks.

Pärast vigade parandamist, mis avastati kaartidel sissekannete kontrollimisel, koostatakse läbikäikude aruanne vormis, mida kasutatakse koguslik-summalisel arvestusel.

§ 14. Taara arvestus tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes.

Käsiraamatu esimeses osas, peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus" on käsiteldud taara arvestamise korda tarbijate kooperatiivi kauplustes ja poodides, taara liiklemise aruannete esitamise korda ja tähtaegu, taara kogusliku arvestamise nomenklatuuri kaupluses endas, taara arvestamise meetodeid ja tehnikat tarbijate kooperatiivi raamatupidamises. Tuletame meelde seejuures, et tarbijate kooperatiivides toimub taara arvestus erilist vormi aruannetel, mis esitatakse kaupluse juhatajate poolt raamatupidamisele. Allkontol nr. 4/3 „Taara kaubanduslikes ettevõtteis" peetakse taara liiklemise arvestust iga kaupluse kohta, kuid ainult üldises rahalises väljenduses (ilma jaotamata taara liikide järgi).

Käsiraamatu esimeses osas toodud taara arvestamise kord laieneb põhimiselt ka tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudele, ainult selle erinevusega, et liitudes arvestatakse taara (sama nomenklatuuri järgi, nagu tarbijate kooperatiivideski ja samuti koguslikult) mitte aruannetes, vaid samades raamatutes, milledes laojuhataja peab kaupade koguslikku arvestust.

Hulgilattu saabuv taara (kotid, kastid, tünnid jne.) arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises kontol nr. 8 „Taara".

Taara arvestust peetakse soetamishindades, kusjuures taara, mille hind on varustaja poolt liidetud kauba hinna sisse, arvutatakse sissetulekuks hindadega, mis ei ületa hinnakirjade hindu. Tarbijate kooperatsiooni kohaliku tööstuse ja tööndus-kooperatsiooni (kohalikest materjalidest) töökodades valmistatud taara arvestatakse sissetulekuks soetamishinnaga.

Kui tarbijate kooperatiivide liidu hulgilattu saabub taara, millel puudub varustaja arves hind (taara, mille hind on liidetud kauba väljalaske-maksumusse), siis niisugune taara arvestatakse samuti liidu raamatupidamises hinnakirja-hindadega.

Ülemal oli märgitud, et varustaja arve aktseptimisel kantakse konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" deebetisse arve

kogusumma (s. o. kaasaarvatult ka selles arves näidatud taara maksumus). Sellepärast toimub taara sissetulekuks-arvestamine ladude järgi laojuhataja aruande juurde lisatud dokumentide alusel (saabumiskirjad). Lattu vastuvõetud taara maksumuse kohta koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 8 „Taara"
Kreedit konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine"

Taara, mille maksumus on liidetud kauba hinda, arvestatakse laojuhataja arvele järgmise raamatupidamiskirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 8 „Taara"
Kreedit konto nr. 277 „Tulemid taara käibest"

Taara väljastamisel ostjatele debiteeritakse kontosid, milledel arvestatakse vahekordi ostjatega, nimelt nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised", nr. 45 „Ostjate lunamaksed", nr. 46 „Muud arveldused ostjatega", nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid", nr. 71 „Sisemised tasumisele kuuluvad arveldused" (väljastamisel oma iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtteile), ja krediteeritakse kontot nr. 8 „Taara".

Taara väljastamist ja müüki kaupade müügi kontolt läbi ei kanta, kuna niisugune sissekanne rikuks kaubakäibe plaani täitmise andmeid. Kaubakäive plaanitakse ilma taara realiseerimise käibeta.

Taara tagastamisel varustajale või üleandmisel taara remontimise baasidesse krediteeritakse kontot nr. 8 „Taara" ja debiteeritakse kontosid, milledel arvestatakse vahekordi taara alal varustajatega või taara remontimise baasidega.

Kui taara äraandmisel varustajaile või remondibaasidele tehakse taarale hinnaalandus, seoses tema üleminekuga teise kategooriasse, siis hinnaalanduse summale koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 277 „Tulemid taara käibest"
Kreedit konto nr. 8 „Taara"

Kui kaupade müügil väljastatakse taarat, mille hind on liidetud müüdava kauba väljalaske-hinda, siis niisugune taara kantakse laojuhataja arvelt maha hinnakirja-hindade järgi. See mahakandmine kajastatakse järgmise raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 277 „Tulemid taara käibest"
Kreedit konto nr. 8 „Taara"

Konto nr. 277 „Tulemid taara käibest" on ette nähtud taaraoperatsioonide kõigi tulude ja kulude arvestamiseks (taara allahindamine ja juurdehindamine, kulud taara remontimisele ja desinfitseerimisele, taara veokulud, tulud taarast, mis saabus hinnata jne.). Selle konto deebet-saldo kantakse üle iga kuu lõpul konto nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" deebetisse, kirjele „Kahjud taarast".

Kui konto nr. 277 „Tulemid taara käibest" saldo osutub kreedit-poolseks, siis see (aasta lõpul) kantakse üle kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid".

Taara analüütilist arvestust kontol nr. 8 „Taara" peetakse hoiukohtade, varaliselt vastutavate isikute ja taara liikide järgi — koguslikus ja rahalises väljenduses.

Taarat, mis kuulub kohuslikule tagastamisele varustajaile, arvestatakse mitte ainult raamatupidamis-sissekannete abil. Niisuguse taara õigeaegse tagastamise kontrollimiseks peetakse peale selle veel operatiivset arvestust üksikute varustajate järgi, kellele taara kuulub tagastamisele, ja ostjate järgi, kelledelt tuleb nõuda selle tagastamist.

Küsimuse sellele küljele tuleb pöörata kõige tõsisemat tähelepanu, kuna taara ringete arvu suurendamine annab rahvamajandusele tervikuna suurt vahendite kokkuhoidu. On tarvilik märkida, et taara mittetagastamisel või mitteõigeaegsel tagastamisel tuleb maksta trahvi.

Parema kontrolli mõttes taaraoperatsioonide üle ja võimalike vigade vältimiseks taara hindades, mõnikord aga ka taara hindade kunstliku kõrgendamise vältimiseks, millega püütakse varjata kauba puudujääke, — soovitatakse kogu tarbijate kooperatiivide liitu saabuva taara märgistamist.

§ 15. Hulgi-kaubakäibe plaani täitmise ja hulgi müüdud kaupade brutotulu arvestus.

Raamatupidamisarvestuse üheks põhimiseks ülesandeks kaubanduslikes organisatsioonides on kontroll kaubakäibe plaani täitmise üle. Praegusel ajal kuuluvad tarbijate kooperatiivide liidu hulgimüügi kaubakäibe plaani koostisse:

SKEEM

kaupade hulgimüügi arvestamiseks

(müügil tarbijate kooperatiivile).

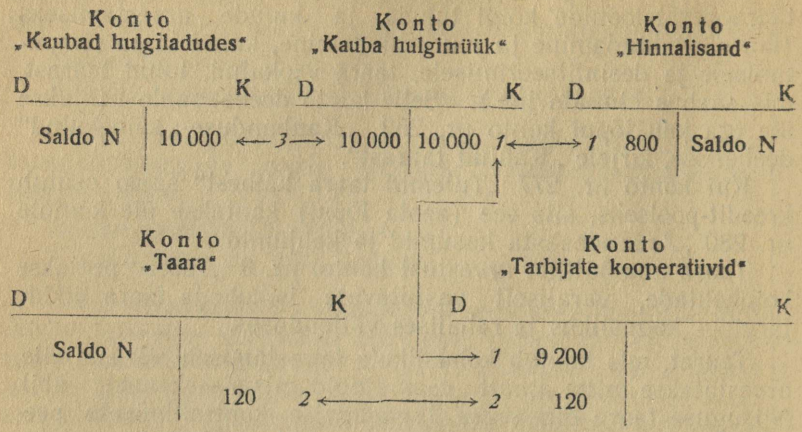

a) kaupade hulgimüük tarbijate kooperatiividele ja teistele kauplevatele organisatsioonidele hulgiladudest ja transiidina;

b) kaupade väljastamine laost tarbijate kooperatiivide liidu oma jaemüügi- ja tootmisettevõtteile.

Tarbijate kooperatiivide liidu hulgikäive plaanitakse ja arvestatakse jaehindades, ilma auto-hobutranspordi juurdehindluseta.

Hulgikäibe plaani täitmise arvestus tarbijate kooperatiivide liitudes toimub kontodel nr. 256 „Kaupade hulgimüük" ja nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid".

Kontol nr. 256 „Kaupade hulgimüük" arvestatakse kaupade hulgimüügi käive tarbijate kooperatiividele ning teistele kaubandusorganisatsioonidele ja -ettevõtteile, välja arvatud tarbijate kooperatiivide omamajandite ettevõtted. Kontol nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid" arvestatakse kaupade väljastamise käive hulgiladudest tarbijate kooperatiivide liidu jaemüügi- ja tootmisettevõtteile.

Kauba hulgimüügi ja sisemiste kaubaoperatsioonide kontode kreeditisse kirjendatakse hulgi müüdud ja väljastatud kaupade maksumus jaehindades ilma auto-hobutranspordi

juurdehindluseta. Kontode deebetisse, mis on ette nähtud arveldusteks ostjatega, kirjendatakse kaupade müügimaksumus, maha arvatud ostjaile kuuluv kaubanduslik mahahindlus. Kaubandusliku mahahindluse summa väljastatud kaupade jaehindadest kirjendatakse konto nr. 201 „Hinnalisand" deebetisse.

Näide 1. Tarbijate kooperatiivide liidu hulgilaost väljastati tarbijate kooperatiivile kaupu jaehindades 10 000 rbl. eest. Sellelt summalt anti tarbijate kooperatiivile kaubanduslikku mahahindlust 800 rbl. suuruses. Kaup väljastati taaras, mille eest tarbijate kooperatiiv vastavalt arvele peab maksma 120 rubla. Jooksva arvestuse kontodel see operatsioon kajastatakse nii nagu lk. 78 antud skeemis.

Näide 2. Tarbijate kooperatiivide liidu tööstuskaupade laost väljastati kaupu iseseisvale bilansile eraldatud oma rajooni-universaalkauplusele 18 000 rbl. eest. Sellelt summalt anti kaubanduslikku mahahindlust 1500 rubla suuruses. Tasumine toimub Riigipanga kaudu aktseptitud maksenõude korras. Koos kaubaga väljastati taara, mille maksumus on liidetud kauba hinna sisse. See taara oli antud laohoidja arvele 100 rubla suuruses summas. Jooksva arvestuse kontodel see hulgioperatsioon kantakse nii:

SKEEM

kaupade hulgi-realiseerimise arvestamiseks

(väljastamisel iseseisvale bilansile eraldatud rajoonikauplusele).

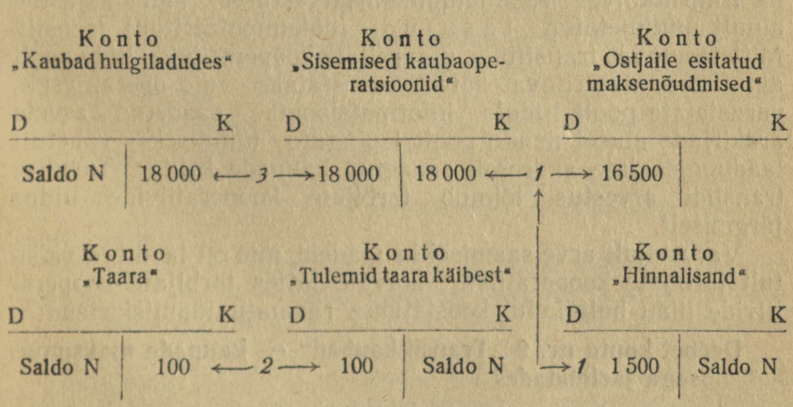

Kaupade väljastamisel neile tarbijate kooperatiividele, keda ei krediteerita iseseisvalt Riigipangas (nende võlakohustuste kindlustusel), koostatakse kaks järgmist kirjendit:

1) kaupade müügi kohta:

Deebet konto nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid" — kaupade maksumusega jaehindades, mahaarvatult kaubanduslik mahahindlus tarbijate kooperatiivi kasuks

Deebet konto nr. 201 „Hinnalisand" — hinnalisandi summaga tarbijate kooperatiivi kasuks

Kreedit konto nr. 256 „Kaupade hulgimüük" — kaupade maksumusega müügihindades

2) Müüdud kaupade mahakandmiseks:

Deebet konto nr. 256 „Kaupade hulgimüük"

Kreedit konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes"

Tarbijate kooperatiivile koos kaubaga väljastatud taara mahakirjutamine toimub konto nr. 8 „Taara" krediiti ja konto nr. 56 „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid" (kui taara oli väljastatud eri tasu eest) või nr. 277 „Tulemid taara käibest" (kui taara väljastati tasuta) deebeti kaudu.

Eespool oli juba märgitud, et hulgikäibe koostisse loetakse ka transiitkäive. Raamatupidamisarvestuses aga kajastub ainult niinimetatud tasutud (dokumenteeritud) transiit. Mittetasutavat transiiti, s. o. tarbijate kooperatiivide liidu poolt ainult organiseeritavat käivet, arvestatakse vaid operatiivselt, varustajate poolt liidule informatsiooniks saadetud arvete ärakirjade alusel nende poolt lepingute täitmiseks vahetult laadungisaajate aadressil saadetud kaupade kohta. Tasulise transiidi arvestus toimub tarbijate kooperatiivide liidus järgmiselt.

Varustajalt arve saamisel kaupadele, mis on laaditud vahetult tarbijate kooperatiivile, kõrvale jättes tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladu, koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 9 „Transiitkaubad" — kaupade maksumusega jaehindades

Kreedit konto nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised" — kaupade maksumusega varustaja arve järgi

Kreedit konto nr. 201 — „Hinnalisand" — hinnalisandi summaga kuni jaehindadeni

Varustajalt saadud arve alusel kirjutab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine välja arve-faktuuri tarbijate kooperatiivi nimele ja koostab kaks järgmist kirjendit:

1) Transiitkaupade müügiks:

Deebet konto nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid" — müüdud transiitkaupade maksumusega jaehindades, mahaarvatult kaubanduslik mahahindlus tarbijate kooperatiivi kasuks

Deebet konto nr. 201 „Hinnalisand" — kaubandusliku mahahindluse summaga tarbijate kooperatiivi kasuks

Kreedit konto nr. 256 „Kaupade hulgimüük" — kaupade maksumusega jaehindades

2) Müüdud kaupade mahakandmiseks:

Deebet konto nr. 256 „Kaupade hulgimüük"
Kreedit konto nr. 9 „Transiitkaubad"

Nagu nähtub ülaltoodud näidetest, kajastatakse kaupade müüki alati (välja arvatud jahu müük) konto nr. 256 „Kaupade hulgimüük" deebetis ja kreeditis ühtedes ja samades jaehindades. Kaupade müügi konto täidab säärase arvestuse korral kaubakäibe plaani täitmise statistilise arvestuse ülesannet ja saldot ei oma.

Nagu juba märgitud, võib tarbijate kooperatiivide liitu saabunud korralduste alusel väljastada laost kaupu lasteaedadele, koolidele ja teistele asutistele. Niisugust kaupade väljastamist loetakse jaemüügiks ja see arvestatakse kontol nr. 257 „Kaupade jaemüük". Kaupade jaemüügil tarbijate kooperatiivide liidu laost krediteeritakse kontot nr. 257 „Kaupade jaemüük" kontode nr. 46 „Muud arveldused ostjatega", nr. 10 „Kassa", nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" jne. deebeti kaudu.

Laost jaes müüdud kaupade mahakandmist teostatakse samas korras, kui hulgi müüdud kaupade mahakandmistki, s. o. konto nr. 257 „Kaupade jaemüük" deebeti ja konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes" kreediti kaudu.

Kaupade müügi ja sisemiste kaubaoperatsioonide kontode analüütilist arvestust peetakse harilikku vormi kaartidel iga lao (lao osakonna) järgi eraldi.

Hulgi müüdud kaupade brutotulu arvestamiseks on tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaanis ette nähtud konto nr. 273

„Realiseeritud hinnalisand". Tarbijate kooperatiivide liitudes koosneb brutotulu kaupade hulgimüügist järgmistest elementidest: a) kaubanduslikust juurdehindlusest hulgikäibe osas, mis kuulub tarbijate kooperatiivide liidule; b) kaubanduslikust juurdehindlusest transiitoperatsioonidelt; c) auto-hobutranspordi juurdehindlusest, mida saadakse rahandusorganitelt jahu ja teravilja saaduste auto-hobutranspordi veokulude hüvitamiseks jahu väikehulgimüügil tarbijate kooperatiivide liidu laost.

Ülemal oli öeldud, et kaubad tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudes arvestatakse jaehindades, kuid ilma auto-hobutranspordi juurdehindluseta. Auto-hobutranspordi juurdehindluse summa, mis kuulub tarbijate kooperatiivide liidule tarbijate kooperatiividele müüdud kaupadelt, märgitakse arve-faktuuris eraldi reana ja raamatupidamisarvestuses kantakse see selle konto deebetisse, millel arvestatakse vahekorrad ostjaga, krediteerides samaaegselt kontot nr. 273 „Realiseeritud hinnalisand".

Näide. Tarbijate kooperatiivide liidu laost väljastati tarbijate kooperatiivile kaupu 4 500 rbl. eest jaehindades. Kaubanduslik mahahindlus tarbijate kooperatiivide liidu kasuks on 120 rbl. Jooksva arvestuse kontodel see operatsioon kantakse sisse selliselt:

SKEEM

kaupade müügioperatsioonide sissekanneteks koos auto-hobutranspordi juurdehindlusega tarbijate kooperatiivide liidu kasuks.

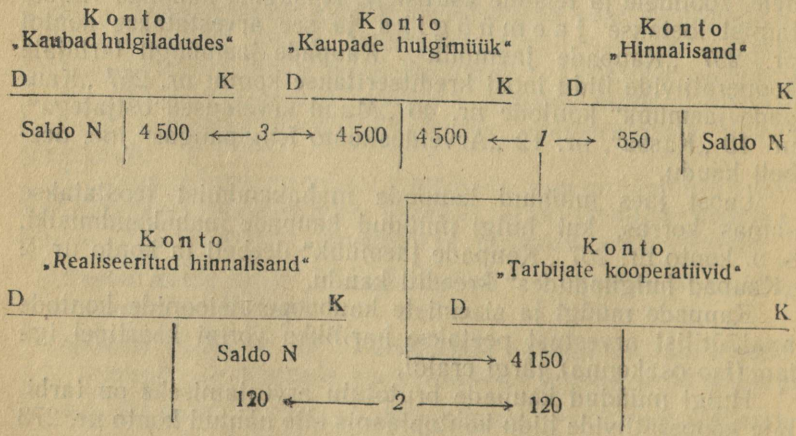

Hulgioperatsioonidelt toimub realiseeritud hinnalisandi kindlaksmääramine täpselt samas korras, kui tarbijate kooperatiivide jae-ettevõtteiski. Iga lao inventeerimisaktide andmete alusel, välja minnes tegelikust hinnalisandi protsendist, määratakse kindlaks hinnalisandi summa kaubajäägile inventeerimise ajaks (algul iga inventeerimisakti kirjutatud kauba kohta ja selle järel kogu lao kohta). Saadud summa järgi määratakse kindlaks keskmine hinnalisandi protsent kaubajäägile igas laos, ja selle protsendi järgi igakuuliselt, s. o. kuni järgmise inventeerimiseni, tehakse kindlaks hinnalisandi summa üksikute ladude järgi iga aruandekuu lõpuks.

Vahe hinnalisandi jäägi (raamatupidamisarvestuse järgi) ja kaupade jäägilt arvutatud hinnalisandi summa vahel kujutab endast realiseeritud hinnalisandit hulgioperatsioonidelt. Selle summa kohta koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 201 „Hinnalisand"
Kreedit konto nr. 273 „Realiseeritud hinnalisand"

Igakuulise realiseeritud hinnalisandi summa väljaarvutamise selgitamiseks arutame läbi järgmise näite.

Näide. Inventeerimise andmetel, mis teostati tarbijate kooperatiivide liidu hulgilaos 1. märtsiks, oli kaupade jääk jaehindades 300 000 rbl.

Hinnalisand neile kaupadele, väljudes tegelikust juurdehindluse protsendist iga kauba kohta, oli 33 000 rbl., mis võrdub 11%-ga.

Analüütilise arvepidamise andmetel oli selle lao hinnalisandi summa kauba jäägile (kuni realiseeritud hinnalisandi mahakandmiseni) 68 000 rbl. Järelikult, realiseeritud hinnalisand veebruarikuu eest selles laos võrdub 35 000 rublaga. Selle summa kanname maha kontolt nr. 201 „Hinnalisand", kui brutotulu kaupade hulgimüügist.

See mahakandmine kirjendatakse jooksva arvestuse kontodel nii:

SKEEM
realiseeritud hinnalisandi arvestamiseks.

Konto „Realiseeritud hinnalisand"		Konto „Hinnalisand"	
D	K	D	K
	Saldo N		Saldo 68 000
35 000 ←	1	→ 35 000	

Järgnevalt 1. aprillil ja 1. mail (kui järgmine inventeerimine toimub alles maikuus) arvutatakse selle lao realiseeritud hinnalisand, kui vahe raamatupidamise sissekannete saldo ja kaubajäägi hinnalisandi summa vahel, mis on välja arvutatud 11% määral kaupade jäägi summalt jaehindades.

Oletame, et selle lao hinnalisandi jääk 1. aprilliks oli raamatupidamise andmetel 72 000 rubla. Kaupade jääk samaks ajaks oli 315 000 rbl. Leiame hinnalisandi kauba jäägile:

$$\frac{315\,000 \cdot 11}{100} = 34\,650 \text{ rubla.}$$

Järelikult on realiseeritud hinnalisand selle lao kohta märtsikuu eest:

72 000 rbl. — 34 650 rbl. = 37 350 rbl.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt rahandusorganeilt saadud summad auto-hobutranspordi kulude hüvitamiseks jahu laialiveol (üle mittetasutava 25 km-lise raadiuse) ja jahutoodete väikehulgimüügi kulude hüvitamiseks arvestatakse:

a) hinnalisandi summa suurendamiseks kaubajäägile, kui kaubad, milledelt saadi hüvitus, pole veel müüdud;

b) realiseeritud kaupade brutotulu suurendamiseks (s. o. kantakse konto nr. 273 „Realiseeritud hinnalisand" kreeditisse), kui summade ülekandmise momendil need kaubad olid juba müüdud.

Kaupade realiseerimisel transiidina, varustajate arveid mitte makstes (organiseeritud käive), saab tarbijate kooperatiivide liit samuti osa kaubanduslikust juurdehindlusest, mille suurust reguleeritakse Tsentrosojuzi eri korraldustega. On loomulik, et tarbijate kooperatiivide liidu osa kaubanduslikust juurdehindlusest transiitkäivetelt on tunduvalt väiksem osast, mida ta saab laokäibe järgi. Kaubandusliku juurdehindluse summale kirjutab tarbijate kooperatiivide liit välja arved tarbijate kooperatiivi nimele, mis tasutakse harilikus korras. Raamatupidamisarvestuses kantakse need summad kaubanduslike operatsioonide brutotulu suurendamiseks, s. o. konto nr. 273 „Realiseeritud hinnalisand" kreeditisse ja konto nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid" deebetisse.

Tarbijate kooperatiivide liidu poolt saadav brutotulu kaupade jaemüügil laost arvestatakse kontol nr. 274 „Realiseeritud hinnalisand jaemüügil".

§ 16. Kaupade inventeerimine hulgiladudes.

Perioodiliselt, kuid mitte harvemalt kui kord kvartalis, kuuluvad tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes olevad kaubad täielikule inventeerimisele. Tsentrosojuzi juhatuse juhendite järgi tuleb kaupade inventeerimist tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudes teostada ootamatult. Inventeerimist teostatakse samuti igal kaupade üleandmisel ühelt varaliselt vastutavalt isikult teisele, dokumentaalsete revisjonide korral kõrgemaastmelise kooperatiivse organisatsiooni või tarbijate kooperatiivide liidu revisjonikomisjoni poolt, samuti kõikidel juhtudel, kui tunnustatakse tarvilikuks kaupade ootamatu kontrollimine laojuhataja juures.

Inventeerimise juhtimine toimub tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse esimehe ja pearaamatupidaja poolt. Kauba jääkide inventeerimist hulgiladudes teostab vahetult inventeerimiskomisjon koosseisus: juhatuse esindaja — komisjoni esimees, organisatsiooni ametiühingu esindaja ja varaliselt vastutav isik.

Üksikute inventeerimiskomisjonide arv määratakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse esimehe poolt koos pearaamatupidajaga vastavalt inventeeritavate objektide arvule. Kohaliku inventeerimiskomisjoni liikmete isiklik koosseis kinnitatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse esimehe ja pearaamatupidaja poolt. Nagu kõikides teistes ettevõtteiski, toimub kaupade inventeerimine tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudes varaliselt vastutava isiku isiklikul osavõtul ja juuresolekul.

Inventeerimiskomisjon kontrollib natuuras kõik laos olevad kaubad, loeb, mõõdab, kaalub need üle ja kannab inventeerimisnimekirja, mille vorm on toodud lk. 86.

Inventeerimise nimekiri kirjutatakse kolmes eksemplaris, milledest kaks eksemplari (läbi kopeeri) kirjutab komisjoni liige — juhatuse esindaja ja kolmanda — varaliselt vastutav isik. Inventeerimise aruannete koostamise korda on kirjeldatud käsiraamatu I osas, peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus". Need reeglid on kehtivad ka komisjoni liikmetele, kes teostavad kaupade inventeerimist tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudes.

Nagu näha ülaltoodud tegelikult järelejäänud kaupade inventeerimise nimestiku vormist, on see üheaegselt nii inven-

Organisatsioon ..... Ettevõte .....
Rajoon ..... Oblast .....

KAUPADE INVENTEERIMISE NIMEKIRI

..... 19..... a.

Komisjoni koosseis: .....
.....
.....
Alus inventeerimiseks: .....
.....
Jääkide kontrollimist alustatud .....19.... a.
kell ....., ... min.
Jääkide kontrollimine lõpetatud .....19.... a.
kell ....., ... min.
Tegeliku jäägi kontrollimisel osutus:

KÕRVUTAMISARUANNE

kaupade (materjalide, taara) tegeliku allesolu kohta inventeerimisel, mis teostati.....
.....19..... a., raamatupidamisarvestuse andmetega.

Juhatuse otsus: .....
.....
Allkiri .....
Kuupäev ..... 19..... a.

Jrk. nr	Nomenkl. nr.	Kauba ja materiaalsete väärtuste nimetus	Sort	Kohtade arv	Mõõduühik	Hind	Tegelikult osutus		Peab olema raamatute järgi		Vahe				Märkusi
							Kogus	Summa	Kogus	Summa	Puudujäägid		Ülejäägid		
											Kogus	Summa	Kogus	Summa	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

teerimise nimekirjaks kui ka tegelike jääkide võrdluse aruandeks raamatupidamisarvestuse andmetega. Sellepärast täidab komisjon inventeerimise nimekirjas ainult tiitliosa vasaku poole ja nimekirja lahtrid 1—9. Parema poole tiitliosast ja lahtrid 10—16 täidab raamatupidamine — tegelike jääkide võrdlemisel raamatupidamisarvestuse andmetega.

Inventeerimise lõppemisel võrreldakse inventeerimiskomisjoni esimehe poolt kirjutatud nimekirja eksemplari selle eksemplariga, mille kirjutas varaliselt vastutav isik, ja pärast avastatud vigade parandamist, kui neid esines, kirjutatakse alla kõigi inventeerimiskomisjoni liikmete ja varaliselt vastutava isiku poolt. Üks eksemplar nimekirjast antakse varaliselt vastutavale isikule (allkirja vastu teisel eksemplaril), ülejäänud kaks eksemplari aga antakse algul kalkulaatorile hindade kontrollimiseks ja seejärel raamatupidamisse arvutuste ja kokkuvõtete kontrollimiseks ja inventeerimise tulemuste väljatoomiseks.

Nimekirja kontrollimine ja inventeerimise tulemuste väljatoomine toimub raamatupidamise poolt varaliselt vastutava isiku juuresolekul. Pärast seda nimekiri, selles väljatoodud andmetega tegelikkude jääkide võrdlemise kohta raamatupidamisarvestuse andmetega ja juurdelisatud varaliselt vastutava isiku kirjaliku seletusega kõrvalekaldumise põhjuste kohta, vaadatakse läbi ja kinnitatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt.

Üks eksemplar nimekirjast koos tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse otsuse ärakirjaga inventeerimise tulemuste kohta saadetakse kahe päeva jooksul kõrgemaastmelisele kooperatiivorganisatsioonile. Kaupade puudujäägid üle loomulike kao normide, mis on selgunud kauba jääkide võrdlemisel inventeerimise nimekirja järgi raamatupidamisarvestuse andmetega, kantakse varaliselt vastutava isiku kontole ja nõutakse sisse kindlaksmääratud korras.

Inventeerimisel avastatud väärtuste ülejäägid kirjutatakse konto nr. 2 „Kaubad hulgiladudes" deebetisse ja konto nr. 270 „Mitmesugused kasud" kreeditisse — juhul, kui pole võimalik kindlaks teha nende tekkimise põhjuseid, või konto nr. 54 „Muud arveldused rahandusorganitega" kreeditisse (kui kauba ülejääk tekkis ebaseaduslikust hindade kõrgendamisest). Katta ühtede kaupade puudujääke teiste kaupade ebaseaduslikult tekkinud ülejääkidega on kategooriliselt keelatud.

§ 17. Kaubaoperatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liitude linna- ja rajoonikauplustes.

Kõrvuti hulgioperatsioonidega teostavad tarbijate kooperatiivide liidud ka jaekaubandust. Seda kaubandust teostatakse selleks eriliselt organiseeritud rajooni-universaalkaupluste, samuti Tsentrosojuzi juhatuse määruse nr. 1042 22. novembrist 1946. a. alusel linnades ja töölisasulates avatud kaupluste, poodide ja kioskite kaudu. Võrreldes maapoodidega on tarbijate kooperatiivide liidu rajooni-universaalkauplused ja linnakauplused tunduvalt suuremad ettevõtted. Enamik rajoonikauplusi omab mitut osakonda (sektsiooni), mille eesotsas on juhataja, kes kannab varalist vastutust selles osakonnas (sektsioonis) oleva kauba eest; kauplus omab harilikult eraldi kassapidajat, ja on tavaliselt eraldatud iseseisvale bilansile.

Kaupade saabumise, väljastamise ja mitmesuguste mahakandmiste dokumentidega vormistamine tarbijate kooperatiivide liidu rajooni- ja linnakauplustes ei erine samasuguste operatsioonide vormistamise korrast tarbijate kooperatiivide kauplustes. Tarbijate kooperatiivide liidu rajooni- ja linnakauplustes, kus raha kauba eest võtavad vastu kassapidajad, mitte aga müüjad, esitatakse aruandlus kauba- ja kassa-aruannete vormis, nagu seda on kirjeldatud käsiraamatu I osas (vt. peatükk III — „Kaubaoperatsioonide arvestus").

Müüjate kauba-aruanded esitatakse kaupluse raamatupidamisele või tarbijate kooperatiivide liidu juhatusele (kui kauplus pole eraldatud iseseisvale bilansile) iga päev iga osakonna (sektsiooni) juhataja — varaliselt vastutava isiku poolt. Samuti esitatakse iga päev raamatupidamisse kaupluse kassa-aruanded.

Muud kaubanduslikud ettevõtted (kaubaputkad, kioskid jne.), mis on avatud tarbijate kooperatiivide liidu poolt linnades ja töölisasulates, annavad Tsentrosojuzi juhatuse määruse nr. 1042 22. novembrist 1946. a. alusel aru harilike kaubarahaliste aruannetega, mis esitatakse raamatupidamisele juhatuse poolt määratud tähtaegadel, kuid mitte harvemini kui kord viispäevakus.

Selleks, et tagada andmete õigsuse kontrollimist kaupade läbimüügi kohta, mis on näidatud suurte kaupluste osakondade juhatajate k a u b a - a r u a n n e t e s, on tarvis k a s s a -

aruande teisele küljele kirjutada kogu üldine läbimüügi summa ositusega üksikute osakondade viisi.

Läbimüügi üldsumma ositamist osakondade viisi, millede eesotsas seisavad varaliselt vastutavad isikud, teostatakse tšekkide kokkulugemisega päeva lõppedes igas osakonnas, järgneva kõikide osakondade kokkuvõtete võrdlemisega kogu läbimüügi summaga päeva kohta, mida näitab kassa-aparaadi arvesti. Kui kassa-aparaadil on mitu arvestit, siis läbimüügi kokkuarvamist teostatakse igas osakonnas, mis tunduvalt kergendab ja lihtsustab kontrolli üksikute varaliselt vastutavate isikute üle.

Kauba ostu ja hindamise arvestus toimub tarbijate kooperatiivide liidu jae-ettevõtteis (rajooni- ja linna-) kontol nr. 250 „Kauba ost ja hindamine", kusjuures selleks, et lahus arvestada kaupade saabumist kauplustesse ja hulgiladudesse, eraldatakse sellel kontol allkonto „Kauba ost ja hindamine jae-ettevõtteis". Kauba ostu ja hindamise kontode korrespondeerimine kauplustes on analoogiline § 11 kirjeldatule.

Selle konto analüütilist arvestust aga peetakse joonelisel viisil raamatus, mille vorm on kinnitatud tarbijate kooperatiividele. Konto nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" saldo tähendab kaupade jääki, mida pole 1. kuupäevaks kätte saadud teiselinnalistelt varustajailt, ja näidatakse aruande bilansis kirjel „Kaubad teel".

Tuleb tagada eraldi analüütilist arvestust kauba nende ostude kohta, mis suunduvad tarbijate kooperatiivide liidu linna ja mis maa jaevõrku.

Kaupluse varaliselt vastutavate isikute aruandlusele antud kaupade sünteetilist arvestust peetakse kontol nr. 3 „Kaubad jae-ettevõtteis". Aluseks selle konto deebetisse ja kreeditisse sissekandmisel on kontrollitud ja kinnitatud kauba- ja kaubarahalised aruanded koos nende juurde lisatud algdokumentidega.

Selle konto analüütilist arvestust peetakse rahalises väljenduses varaliselt vastutavate isikute järgi.

Kontrolli jaekäibe plaani täitmise üle teostatakse kontol nr. 257 „Kaupade jaemüük". Selle konto deebeti ja kreediti kaudu arvestatakse jaekäibe summad jaehindades ja seoses sellega sellel kontol saldot olla ei saa.

Konto nr. 257 „Kaupade jaemüük" korrespondeerib deebeti kaudu kontoga nr. 3 „Kaubad jae-ettevõtteis". Sissekanded konto nr. 257 deebetisse tehakse rajoonikaupluse osakondade juhatajate kaubaaruannete või tarbijate kooperatiivide liidu muude jaekaubandus-ettevõtete aruannete alusel.

Kreeditis korrespondeerib see konto kontoga nr. 10 „Kassa". Sissekannete aluseks kauba jaemüügi konto kreeditisse on kaupluste kassapidajate kontrollitud ja kinnitatud aruanded.

Jaekaubanduslike operatsioonide brutotulu arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu või iseseisvale bilansile eraldatud kaupluse raamatupidamises kontol nr. 274 „Realiseeritud hinnalisand jaemüügil".

Arvestuse alusel, mis koostatakse samas korras kui tarbijate kooperatiivideski, arvutatakse igakuuliselt välja realiseeritud hinnalisandi summa aruandekuu eest ja selle summa peale koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 201 „Hinnalisand"
Kreedit konto nr. 274 „Realiseeritud hinnalisand jaemüügil"

Konto nr. 274 „Realiseeritud hinnalisand jaemüügil" saldo kantakse üle aasta lõppedes, nagu kõikidel resultaat-kontodel, kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid".

§ 18. Tarbijate kooperatiivide liitude komisjonikaupluste operatsioonide arvestus.

1. Üldsätted.

Peale harilikku tüüpi kaupluste võivad tarbijate kooperatiivide liidud avada kaubanduslikke ettevõtteid, mis teostavad elanikkonnalt *komisjonile* võetud asjade müüki. Kaubanduslikke ettevõtteid, kes teostavad elanikkonnalt asjade vastuvõtmist ja nende müüki komisjoni alusel, nimetatakse komisjonikauplusteks.

Komisjonikauplusi ei tule ära vahetada ülesostu-punktidega, millede operatsioonide arvestust kirjeldati käsiraamatu esimeses osas peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus" (vt. I osa, peatükk III, § 31).

Ülesostu-punktides teostatakse elanikkonnalt asjade ülesostu *sularaha* eest. Ülesostu-punkti poolt vastuvõetud

asjad loetakse kooperatiiv-organisatsiooni omaduseks ja, nagu nägime, arvestatakse jae-ettevõtteis samal kaubakontol, millel arvestatakse muud organisatsioonile kuuluvad kaubad.

Teisiti on lugu komisjonikauplustes. Komisjonikauplus ei o s t a elanikkonnalt asju, vaid saab asjade omanikult ü l e s a n d e m ü ü a mingi eseme kokkulepitud summa eest ja selle eest maksab eseme omanik kauplusele t a s u suuruses, mis on kindlaks määratud niisuguste operatsioonide reeglitega.

Ülalnimetatud tingimustel elanikkonnalt asjade müügiks võtmise operatsioone nimetatakse k o m i s j o n i - o p e r a t s i o o n i d e k s. Neid operatsioone teostavaid ettevõtteid nimetatakse k o m i s j o n i k a u p l u s t e k s. Isikuid, kes annavad komisjonikauplusele müüa esemeid, nimetatakse k o m i t e n t i d e k s. Komitendi esemete müümise eest makstavat tasu komisjonikauplusele nimetatakse k o m i s j o n i k s. Nende terminite nimetus tuleb endale selgeks teha, kuna neid kasutatakse raamatupidamise arvestuses (operatsioonide karakteristikas, kontode nimetuses jne.).

Tarbijate kooperatiivide liidud võivad avada komisjonikauplusi ainult oma kõrgemaastmelise tarbijate kooperatiivide liidu loal linnades, töölisasulates ja rajooni-keskustes, kus puudub Kaubandusministeeriumi kaubandusvõrk.

Elanikkonnalt komisjonile võetud asjade müügi operatsioone teostatakse eraldi ruumides. Võimatu on üheaegselt teostada samas kaupluses harilikku kaubandust ja kaubandust komisjoni-kaupadega, kuna niisugune operatsioonide koostoimetamine loob tingimused, mis soodustavad igasuguseid kuritarvitusi.

Tsentrosojuzi juhendite järgi on komisjonile võetud asjade omanikelt võetav komisjonitasu kindlaks määratud 7%-le asja müügimaksumusest. Kui komisjonile võetakse ese, millel on eriline kunstiline või ajalooline väärtus, s. o. selline, mis kuulub a n t i i k a s j a d e kategooriasse, siis säärasel korral määratakse komisjonitasu 10% suuruses asja müügimaksumusest.

2. O p e r a t s i o o n i d e v o r m i s t a m i n e k o m i s j o n i k a u p l u s t e s.

Iga komisjonile võetud asja kohta tuleb välja kirjutada Tsentrosojuzi poolt kinnitatud järgmises vormis kviitung.

Organisatsioon: **Nikolski TKL**
(nimetus)
Ettevõte: **Komisjonikauplus nr. 1**

KVIITUNG nr. 001

Vastu võetud komisjonile 20. detsembril 1947. a.
S m a g i n'ilt, Grigori Peetri p.
Aadress: St. Rasini tn. maja nr. 20, kort. 7.
Pass nr. 0000000, välja antud Nikolski rajooni m/j.

Asja täpne nimetus ja selle iseloomustus	Vastuvõtumaksumus	Müügimaksumus
Kirjutuslaua garnituur 5 esemest, kõik mustast marmorist alusel	372	400

Müügimaksumus nelisada rubla.

Vastuvõtja: S o m o v (allkiri)

Asja müügiks andnud. Ühtlasi olen nõus kviitungi teisel küljel märgitud tingimustega.

Komitent: S m a g i n (allkiri)

	Vastuvõtumaksumus	Müügimaksumus
Teostati ümberhindamine, vastavalt aktile ..... 194..... a. nr.....		

Van. hindaja D e m i n (allkiri)

Komitent S m a g i n (allkiri)

Saada komitendilt tagasiantud asja hoidmise eest .....

.....

Direktor: P e r m i n o v (allkiri)

..... 194.... a.

Kviitung kirjutatakse kolmes eksemplaris, milledest esimene antakse asja omanikule temalt asja komisjonile võtmise fakti tõendamiseks. Teine eksemplar kasutatakse komisjonile

võetud asjade individuaalseks arvestamiseks (kaubakaart). Kolmas eksemplar saadetakse raamatupidamisse, kus seda kasutatakse komisjonile võetud asjade analüütiliseks arvestamiseks ja vahekordade õiendamiseks komitendiga (komitendikaart).

Kviitungiraamatud varem läbinummerdatud kviitungitega saab komisjonikauplus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamiselt, kus need arvestatakse kui rangele aruandlusele kuuluvad plangid.

Kviitungitel ei ole lubatud teha mingisuguseid parandusi. Kui kviitungi täitmisel tekkis viga, siis kõik kolm kviitungi eksemplari loetakse annulleerituks ja antakse raamatupidamisse mahakandmiseks bilansijärgsetelt kontodelt „Arvestusele kuuluvad plangid" ja „Arvestusele kuuluvate plankide väljalase".

Kui kauplusse saabub antikvaarese, siis peale hariliku kviitungi koostatakse eriline hindeakt vormis, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi juhatuse poolt 6. juunil 1947. a. nr. 639 all. Igale komisjonile võetud esemele kinnitatakse eriline lipik (plommiga), mis täidetakse kohe pärast vastuvõtu-kviitungi väljakirjutamist komitendi juuresolekul. Lipik kirjutatakse alla magasini juhataja ja komitendi poolt. Lipiku vorm on järgmine:

Nikolski TKL
(organisatsioon)
Komisjonikauplus nr. 1.
(ettevõte)

KVIITUNGI-LIPIK nr. 001

Komisjonile vastuvõtmise aeg: **20. detsember 1947. a.**
Asja nimetus ja karakteristika: **Kirjutuslaua garnituur 5 esemest — must marmor.**
Müügihind: **Nelisada rbl.**
(sõnadega)

Vastuvõtja: S o m o v

Komitent: S m a g i n

Kaupluse direktor: P e r m i n o v

Komisjonile võetud asjade müük vormistatakse järgmiselt. Kassapidajat omavas kaupluses kirjutab müüja igale müüdud esemele tšeki kahes eksemplaris. Makstes raha kassasse, esitab ostja kassapidajale mõlemad kaubatšekkide eksemplarid. Saanud raha, kirjutab kassapidaja (või lööb templi) tšeki

esimesele eksemplarile „Makstud", kirjutab selle alla ja tagastab ostjale sellega müüjalt ostetud eseme saamiseks. Tšeki teine eksemplar jääb kassapidaja kätte, kes selle märgib erilisse päeva-aruandesse, milles näidatakse kviitungite numbrid, väljakirjutamise kuupäev ja realiseeritud esemete müügimaksumus.

Neis kauplustes, kus raha võtab vastu müüja (pole kassapidajat), kaubatšekke välja ei kirjutata. Iga müüdud ese kirjutatakse müüja poolt erilisse aruandesse, milles näidatakse kviitungi number, asja nimetus ja müügimaksumus. Päeva lõppedes võtab müüja aruandesse kirjutatud summad kokku, kirjutab selle kokkuvõtte sõnades ja kinnitab selle oma ning kaupluse direktori allkirjaga.

Komitendi nõudmisel võib komisjonile antud eset allahinnata või omanikule tagastada.

Asja allahindamine vormistatakse aktiga, kusjuures andmed uue müügi- ja vastuvõtuhinna kohta märgitakse samuti vastuvõtukviitungile ja lipikule.

Komisjonile võetud asjad tagastatakse komitendi avalduse põhjal. Avalduse kirjutab komitent erilisel plangil, mille vorm on kinnitatud Tsentrosojuzi juhatuse määrusega 6. juunist 1947. a. nr. 639 all. Komitendile tagastatud asjade hoidmise eest, kui avaldus järgnes esimese 10 päeva jooksul pärast asjade komisjonile andmist, võetakse eritasu 3% määral müügi maksumusest.

Tuleb märkida, et komisjonile toodud asjade hoiuraha võetakse kõikidelt komitentidelt, kui neile kuuluvad asjad pole müüdud 2 kuu jooksul, arvates komisjonile võtmise päevast.

Sel korral võetakse hoiutasu iga kuu hoidmise eest (alates 3-ndast kuust) 2% määral asja müügimaksumusest.

Raha komisjonile antud eseme eest saab komitent kolmandal päeval pärast selle müüki.

Komitendile raha väljaandmine vormistatakse allkirjaga eseme komisjonile võtmise kviitungil.

3. Komisjonikaupluste aruandlus.

Komisjonikauplused annavad aru oma operatsioonide kohta iga päev.

Asjade komisjonile võtmise ja nende müügi (või komitentidele tagastamise) kohta esitab komisjonikaupluse juhataja

igapäevase kauba-aruande, mis koostatakse kahes eksemplaris järgmises vormis.

Organisatsioon: **Nikolski TKL.** Ettevõte: **Komisjonikauplus nr. 1**

KAUBA-ARUANNE

20. detsembril 1947. a.

	Kaupade summa	Aruandmisele kuuluvaid planke koguses
Jääk 20. XII 47. a. . . .	20 350	420
Vastu võetud komitentidelt kviit. nr. 000 kuni kviit nr. 000 järgi	4 650	—
Arvestusele kuuluvate plankide sissetulek	—	—
Kokku päeva jooksul . .	4 650	—
Kokku koos jäägiga	25 000	420
Müüdud juurdelisatud kaubatšekkide järgi	6 000	—
Tagastatud komitentidele kviit. nr. ..... järgi . .	—	—
Arvestusele kuuluvate-plankide kulutus	—	20
Allahinnatud vastavalt aktidele nr.	—	—
Kokku päeva jooksul . .	6 000	20
Jääk 21. XII 47. a.	19 000	400
Kokku koos jäägiga	25 000	420

Kauba-aruande pöördkülg

Lisatud dokumente:

sissetuleku- — 18

väljamineku- — 25

Varaliselt vastutav isik:

(allkiri)

Aruande koos juurdelisatud dokumentidega võttis vastu:

Raamatupidaja

(allkiri)

..... 194.... a.

Aruande kontrollis:

Raamatupidaja

(allkiri)

..... 194.... a.

Parandustega nõus;

kaupade jääk summas

rbl..... kop. .....

(sõnades)

Kinnitan:

Varaliselt vastutav isik

(allkiri)

Selle aruande vorm on koostatud nii, et selles üheaegselt kajastub nii kauba kui aruandmisele kuuluvate plankide liikumine.

Aruandele lisatakse kõik kauba algdokumendid (kviitungid, kaubatšekid jne.).

Peale kauba-aruannete antakse raamatupidamisse iga päev kassa-aruanded, mis koostatakse kaupluste kassa-aruannete harilikus vormis.

Kauba- ja kassa-aruannete vastuvõtmine ja kontrollimine ei erine käsiraamatu esimeses osas kirjeldatust (vt. „Kauba-operatsioonide arvestus").

4. Komisjonikaupluste operatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises.

Komisjonikaupluste operatsioonide arvestamise aluseks tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises on kauba- ja kassa-aruanded koos nendele lisatud algdokumentidega.

Komisjonile võetud kaupade arvestamiseks kasutatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises bilansijärgset kontode paari:

Nr. 015 „Komisjonikaubad" (aktiivne)
Nr. 016 „Komitendid" (passiivne)

Analüütilist arvestust konto nr. 015 „Komisjonikaubad" kohta peetakse eraldi iga komisjonile võetud asja järgi, konto nr. 016 „Komitendid" kohta aga eraldi iga komitendi järgi. Selleks kasutatakse kviitungite teist ja kolmandat eksemplari (teine — kaubakaart, kolmas — komitendikaart), mida hoitakse kartoteegis nende numbrite järjekorras.

Komisjonile võetud asjade käive loetakse plaanitud jaekäibe plaani koosseisu ja kajastatakse kontol nr. 257 „Kauba jaemüük". Selleks, et eraldada komisjonile võetud esemete müüki ostukaupade käibest, on sellel kontol ette nähtud allkonto „Komisjonikaupade müük".

Nagu eespool oli öeldud, saab tarbijate kooperatiivide liit komitentidelt komisjonile võetud asjade müügi eest tasu. Tsentrosojuzi juhendite kohaselt arvestatakse see tasu kontol nr. 274 „Realiseeritud hinnalisand jaemüügil" — eraldi allkontol „Komisjonitasu".

Komisjonile võetud asjade hoidmise tasu, mida saadakse komitentidelt ülalnimetatud juhtudel, kantakse konto nr. 270 „Mitmesugused kasud" kreeditisse, kus niisuguste summade arvestamiseks on ette nähtud eri kirje — „Komisjonile võetud asjade hoidmise tasu".

Kõik r a h a l i s e d vahekorrad, mis tekivad komitendi ja tarbijate kooperatiivide liidu vahel seoses komisjonile võetud asjade hoidmise ja müügiga, arvestatakse kontol nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid".

Komisjonikaupluste operatsioonide arvestamise korda tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises arutame järgmises näites:

N ä i d e. Tarbijate kooperatiivide liidu komisjonikauplusse võeti müügiks ese, mis hinnati (müügimaksumuses) 600 rublale.

Selle eseme müügi puhul kuulub tarbijate kooperatiivide liidule 7% müügimaksumusest, s. o. 42 rubla.

Seega on vastuvõtu-hind, s. o. summa, mis tuleb selle eseme müümisel maksta komitendile, 558 rubla.

See ese müüdi alles 3 kuu pärast ja seoses sellega peeti komitendilt temale kassast raha väljamaksmisel kinni 12 rbl. (2% 600 rublast) ühe kuu hoidmise tasuna.

Nende operatsioonide kohta tuleb koostada järgmised raamatupidamiskirjendid:

1. K o m i s j o n i l e v õ e t u d e s e m e m ü ü g i m a k s u m u s e g a (v ä l j a s p o o l b i l a n s s i):

Deebet konto nr. 015 „Komisjonikaubad"
Kreedit konto nr. 016 „Komitendid" . . . . . 600 rbl.

2. S i s s e t u l e k u g a k o m i s j o n i l e v õ e t u d e s e m e m ü ü g i s t (b i l a n s i s):

Deebet konto nr. 10 „Kassa"
Kreedit konto nr. 257 „Kauba jaemüük" (allkonto „Komisjonikaupade müük") . . . . . 600 rbl.

3. K o m i s j o n i t a s u s u m m a g a t a r b i j a t e k o o p e r a t i i v i d e l i i d u l e:

Deebet konto nr. 257 „Kauba jaemüük" (allkonto „Komisjonikaupade müük")
Kreedit konto nr. 274 „Realiseeritud hinnalisand jaemüügil" (allkonto „Komisjonitasu") . . . . . 42 rbl.

4. K o m i t e n d i l e k u u l u v a s u m m a a r v e s t a m i s e g a:

Deebet konto nr. 257 „Kaupade jaemüük" (allkonto „Komisjonikaupade müük")
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid" (allkonto „Vahekorrad komitentidega") . . . . 558 rbl.

5. Hoiutasuga hoidmise eest üle müügi tähtaja:
Deebet konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid“ (komitent)
Kreedit konto nr. 270 „Mitmesugused kasud“ . . . . 12 rbl.

6. Komitendile väljaantud rahaga:
Deebet konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid“
Kreedit konto nr. 10 „Kassa“ . . . . . 546 rbl.

7. Realiseeritud eseme müügimaksumusega (väljaspool bilanssi):
Deebet konto nr. 016 „Komitendid“
Kreedit konto nr. 015 „Komisjonikaubad“ . . . . . 600 rbl.

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kantakse sisse niiviisi:

SKEEM
komisjoni-operatsioonide arvestamiseks

Väljaspool bilanssi

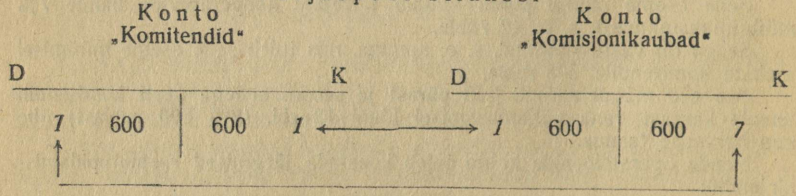

Bilansis

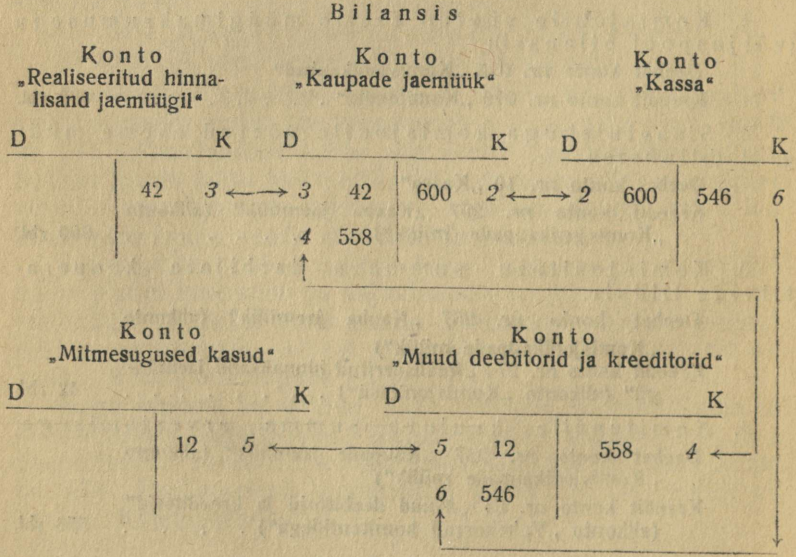

Komitendile asjade tagastamisel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 16 „Komitendid"
Kreedit konto nr. 15 „Komisjonikaubad".

Samasugune kirjend tehakse ka komisjonikaupade allahindamisel (allahindamise summale).

Vastavalt Tsentrosojuzi juhenditele, arvestatakse komisjonikaupluste ülalpidamise kulud kontol nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" üldise kirjete nomenklatuuri järgi, kuid eraldi muudest käibekuludest (eraldi allkontol).

Küsimused kordamiseks.

1. Missugust tähtsust omab raamatupidamisarvestuse õige organiseerimine tarbijate kooperatiivide liidu hulgioperatsioonides?
2. Missugused on kauba saamise allikad tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudesse?
3. Kuidas ja milleks registreeritakse saabunud kaupade dokumendid?
4. Kuidas annab aru tarbijate kooperatiivide liidu ekspediitor?
5. Missugune on dokumentide liiklemise skeem kaupade saabumisel tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudesse?
6. Milleks ja missuguse vormi järgi koostatakse saabumiskirjad lattu saabunud kaupadele?
7. Kuidas määratakse kindlaks ja missugust tähtsust omavad kauba nomenklatuuri-numbrid?
8. Milleks ja missuguse vormi järgi koostatakse kaubalipik?
9. Missuguste dokumentidega vormistatakse kauba väljastamine tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladudest (kirjeldage vorme ja nende dokumentide täitmise korda)?
10. Milleks koostatakse pakkimisleht?
11. Missugune on dokumentide liikluse skeem kauba väljastamisel?
12. Kuidas vormistatakse muud operatsioonid kaupadega hulgiladudes?
13. Kuidas peetakse kaupade arvestust hulgiladudes?
14. Kuidas ja missugustel tähtaegadel annab aru tarbijate kooperatiivide liidu hulgilao juhataja?
15. Kuidas teostatakse kaupade ostu ja hindamise arvestust tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises?
16. Missugused kirjendid koostab raamatupidamine kauba saabumis- ja väljastamis-operatsioonide arvestamiseks?
17. Missugune on tarbijate kooperatiivide liidu kaupade arvestamise tehnika hulgiladudes?
18. Kuidas arvestatakse taarat hulgiladudes?
19. Kuidas arvestatakse tulud ja kulud taara-operatsioonidelt?
20. Millistel kontodel arvestatakse lao hulgi-käibe plaani täitmist?
21. Kuidas arvestatakse transiit-kaubakäivet?
22. Kuidas arvestatakse kauba hulgioperatsioonide brutotulu?

23. Missugune kord ja tähtajad on kaupade inventeerimiste teostamiseks hulgiladudes?

24. Millega erineb kauba jääkide ülelugemise nimekirja vorm hulgilülis samasuguse nimekirja vormist jaelülides ja millest on tingitud see erinevus?

25. Kuidas selgitatakse ja arvestatakse kauba ja taara inventeerimise tulemused hulgiladudes?

26. Missugused erinevused on kaubaoperatsioonide arvestusel tarbijate kooperatiivide liidu linna- ja rajoonikauplustes?

27. Kuidas vormistatakse operatsioonid tarbijate kooperatiivide liidu komisjonikauplustes?

28. Kuidas ja missugustel tähtaegadel annavad aru komisjonikaupluste juhatajad?

29. Kuidas arvestatakse komisjonikaubad ja vahekorrad komitentidega tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises?

30. Kuidas arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu komisjonikauplustes käive, tulud ja kulud?

IV peatükk.

ARVESTUS TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDE VARUMISKONTORITES.

§ 19. Varumisoperatsioonide raamatupidamise põhialused tarbijate kooperatiivide liitudes.

Tööde juhtimist tarbijate kooperatiivides põllumajandussaaduste ja toorainete varumise ja kokkuostu alal teostab tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontor.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontorite osa tarbijate kooperatiivide varumisoperatsioonide organiseerimisel on määratud rea valitsuse ja Tsentrosojuzi määrustega.

Vastavalt nendele määrustele teostavad tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorid põllumajandussaaduste varumist ainult tarbijate kooperatiivide kaudu. Tarbijate kooperatiivide kogu varumistöö juhtimist aga teostab eranditult tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontor.

Varumistöö organiseerimist teostavad tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorid iga oma rajooni tarbijate kooperatiiviga sõlmitava lepingu alusel põllumajandussaaduste ja toorainete hankimiseks. Varumiskontor on aga oma rajooni tarbijate kooperatiivide varumistöö juhtivaks keskuseks. Sellepärast ei piirdu tema töö ainult majanduslike lepingute sõlmimisega.

Varumiskontor organiseerib tarbijate kooperatiivide poolt varutud toodangu vastuvõtmist, hoidmist, sortimist, töötlemist ja müüki. Ta instrueerib tarbijate kooperatiive ja osutab neile tegelikku abi varumisaparaadi organiseerimisel, lepingute sõlmimisel põllumajandussaaduste ja toorainete tootjatega, varustab neid hinnakirjade, standardite, müügitingimuste, vastu-

võtu-kviitungite, plankide ja muude dokumentidega, mis on vajalikud varumisoperatsioonide vormistamiseks.

Olles ühelt poolt oma rajooni tarbijate kooperatiivide varumistöö juhtijaks, teostab tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontor samal ajal ka mõnd liiki põllumajandussaaduste ja toorainete vahetut varumist tootjailt (kolhoosidelt, kolhoosnikutelt jne.), ostab samuti ka kokku põllumajandussaadusi ja toorainеid turulkujunevate hindadega, Tsentrosojuzi juhatuse määruse nr. 1042 22. novembrist 1946. a. alusel.

Varumiskontor on iseseisev juriidiline isik ja tegutseb põhikirja alusel, mis on vastavas korras kinnitatud ja registreeritud rahandusorganites.

Vahendid eraldab varumiskontorile tarbijate kooperatiivide liit, andes üle varumiskontori bilansile põhikirjafondi, mis jääb tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse põhifondi osaks. Sellepärast üheaegselt väärtuste üleandmisega varumiskontorile eraldatud vahendite arvel krediteerib tarbijate kooperatiivide liidu juhatus kontosid, milledel arvestatakse üleantavaid materiaalseid väärtusi, ja debiteerib kontot „Põhifond".

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuselt saadud aviisi põhjal koostab varumiskontor raamatupidamiskirjendi, millega debiteerib kõiki vahendeid arvestavaid kontosid ja krediteerib kontot nr. 191 „Põhikirja-fond".

Oma sisemisteks arvlemisteks tarbijate kooperatiivide liidu juhatusega ei kasuta varumiskontor, kui põhikirjaline isemajandav ettevõte, kontosid, milledel arvestatakse sisemisi arveldusi juhatuse ja tema isemajandavate ettevõtete vahel. Kõik arveldused varumiskontori ja tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse vahel arvestatakse nendel kontodel, milledel varumiskontor arvestab vahekordi teiste majanduslike organisatsioonidega.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontor organiseerib oma varumistöö teostamiseks varumisladusid, töötlemispunkte, varumiskaupade sortimist ja eeltöötlemist, baase, taara- ja taararemondi-töökodasid ja muid ettevõtteid, kes teenindavad varumist kui varumiskontori majanduslikku põhitegevusharu.

Varumiskontor, kui iseseisvale bilansile eraldatud põhikirjaline ettevõte omab Riigipangas oma arveldus- ja jooksvaid kontosid, saab lühiajalisi pangakrediite, saab ja annab välja pikaajalisi laene, avansseerib maa tarbijate kooperatiive varumisoperatsioonide teostamiseks vajalike summadega eri

krediitide arvel, mis on saadud Riigipangalt tarbijate kooperatiivide võlakohustuste kindlustusel, ja teostab muid põhikirjas ettenähtud operatsioone.

§ 20. Põllumajandussaaduste ja toorainete varumise operatsioonide vormistamine.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontorid teostavad põllumajandussaaduste ja toorainete vastuvõtmist maa tarbijate kooperatiividelt või vahetult toodangu müüjatelt, kui niisuguses toodangu vahetu äraandmise viisis on kokku lepitud ühelt poolt varumiskontori ja tarbijate kooperatiivi ja teiselt poolt tarbijate kooperatiivi ning toodangu äraandja vahel.

Põllumajandussaaduste ja toorainete vastuvõtmise operatsioonid kolhoosidelt, kolhoosnikutelt ja üksikpõllupidajailt vormistatakse vastuvõtu-kviitungite väljakirjutamisega vormide järgi, mis on toodud käsiraamatu I osas peatükis „Varumis- ja kokkuostuoperatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivides". Varumiskontori poolt turul kujunevate hindadega teostatava kokkuostu vormistamine ei erine nende operatsioonide vormistamisest maa tarbijate kooperatiivides.

Varumiskaupade vastuvõtmine tarbijate kooperatiividelt vormistatakse akti koostamisega vormis, mis on toodud käsiraamatu esimeses osas samas peatükis. Akt koostatakse kolmes eksemplaris, milledest üks saadetakse tarbijate kooperatiivile, teine antakse toodangu toojale ja kolmas läheb varumiskontori raamatupidamisse.

Arveldusvahekorrad põllumajandussaaduste ja toorainete tootjatega õiendatakse, nagu tarbijate kooperatiivideski, varumislao juhatajale väljaantud aruandekohustuslikest summadest, kassast või varumiskontori arvelduskontolt (arveldustel kolhooside ja sovhoosidega). Arveldusvahekorrad tarbijate kooperatiividega nende poolt äraantud toodangu alal õiendatakse varumiskontori arvelduskontolt või erilaenukontolt.

Varumiskaubad saadetakse ära ostjaile kõrgemaastmeliste kooperatiivorganisatsioonide poolt väljaantud korralduste põhjal, vastavalt riiklike varumisorganisatsioonidega sõlmitud lepingutele, ja punktidesse, millede kohta on kokku lepitud lepingutes.

Põllumajandussaaduste ja toorainete väljastamisel varumiskontori laost kirjutab laojuhataja välja väljamineku-saatelehe harilikus vormis, milles näitab: kellele, missugusel aadressil, kelle kaudu, mille põhjal, kui palju ja missuguseid nimelt varumiskaupu on väljastatud.

Kui ostja võtab varumiskaubad vastu varumiskontori laos, siis kaupade vastuvõtja on kohustatud alla kirjutama kaupade vastuvõtmise saatelehel. Kui aga varumiskaubad laaditakse raudteele või saadetakse veeteedel, siis laojuhataja paneb saatekirja juurde vastava raudtee või laevanduse dokumendi.

Laojuhataja väljamineku-saatelehe ja selle juurde lisatud transpordi-dokumendi alusel kirjutab varumiskontori raamatupidamine välja arve harilikus vormis (standard-vormis), millele lisab juurde laojuhataja ühe saatelehe eksemplari ja transpordi-dokumendi. Järgnevad operatsioonid, nagu maksenõude väljakirjutamine, arvelduste inkasseerimine Riigipanga osakonna kaudu, laenu saamine teelolevate dokumentide kindlustusel — vormistatakse ja kajastatakse arvepidamises põhimiselt samuti kui kaubanduse hulgi-ettevõtteiski.

Varumiskaupade väljastamine oma ettevõtteile vormistatakse samas korras. Varumiskaupade väljastamisel töötlemiseks või sortimiseks kirjutab varumislao juhataja väljamineku-saatelehe ainult sel korral, kui töötlemine ja sortimine toimub teises ruumis, kusjuures ka varalist vastutust töötlemisele või sortimisele antud kaupade eest kannab teine isik.

Kui aga kaupade sortimine või töötlemine toimub varumislao ruumides ja laojuhataja kannab varalist vastutust sorditavate kaupade eest, siis saatelehte välja ei kirjutata, töötlemine (või sortimine) ise aga vormistatakse aktiga.

Akteeritud kulutuste, kauba loomuliku kao ja inventeerimisel selgitatud puudujääkide mahakandmist vormistatakse arvepidamises samuti kui tarbijate kooperatiivide liitude kaubanduslikes ettevõtteiski.

Eespool oli märgitud, et varumiskaupade põhimist osa (nende kaupade nimekiri on kinnitatud Tsentrosojuzi poolt) võib varumiskontor väljastada ainult kõrgemaastmeliselt kooperatiivorganisatsioonilt saadud korralduse alusel. Niisugune varumiskaupade väljastamise kord on võitlusvahendiks nende kaupade mahasahkerdamise ja nende ebaseadusliku väljastamise vastu mitmesugustele organisatsioonidele ja oma ettevõtteile. Selle korra rikkumise eest kannavad vastutust mitte

ainult kaupade väljastamise ebaseaduslikke korraldusi andnud isikud, vaid ka need isikud, kes neid korraldusi täitsid.

Vabariiklikud, kraide ja oblastite tarbijate kooperatiivide liidud kirjutavad nende kaupade väljastamiseks välja korraldused kolmes eksemplaris järgmises vormis:

TSENTROSOJUZ
..... Tarb. Koop. Liit
7. detsembril 1947. a.

Kaupu ilma volitust esitamata, millel on tõestatud saaja allkiri, ei väljastata.

KORRALDUS NR. 0001.

Nikolski varumiskontorile (tarbijate kooperatiivile, baasile).

Korralduse kehtivuse tähtaeg — 17. detsember 1947. a.
(pärast korralduse tähtaja möödumist kaupu korralduse järgi ei väljastata)

Väljastada — Nikolski Haridusosakonnale lasteasutiste jaoks
(saaja organisatsiooni nimetus).

Produktide nimetus	Kogus või kaal	Hind	
		Rbl.	kop.
Söögikartulid	1000 kg		
Värske kapsas	400 „		
Söögipeet	300 „		

Äraandmise koht — Nikolski küla
Arvelduste kord — sularahas

Maksja rekvisiidid .....

Erilised tingimused .....

Korralduse väljaandmise alused .....

Varumisvalitsuse juhataja .....

T. k.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori direktor .....

Raamatupidaja .....

Korraldus pitsatita on kehtetu.

Ühe eksemplari korraldusest annab tarbijate kooperatiivide vabariiklik (krai, oblasti) liit produktide saajale, teise saadab varumiskontorile (maakonna) ja kolmanda jätab endale.

Kõrgemaastmeliselt kooperatiivorganisatsioonilt saadud

korralduse alusel kirjutab varumiskontor samas vormis välja oma korralduse varumislao (-punkti) juhataja või oma rajooni tarbijate kooperatiivi nimele (kui ostja peab korralduses osutatud produktid saama mitte varumiskontori varumispunktist, vaid ühest tarbijate kooperatiivist).

Varumiskontor kirjutab korralduse välja mitte kolmes eksemplaris, vaid ainult kahes, milledest üks saadetakse lattu või tarbijate kooperatiivi ja teine jääb varumiskontori asjatoimetusse.

Korraldusel peab olema märgitud järjekorra number, tema väljaandmise kuupäev, direktori ja raamatupidaja allkiri ning varumiskontori pitsat.

Kui tekib vajadus muuta mõnes osas korraldust (muuta selles osutatud produktide kogust või asendada ühed produktid teistega), siis nende muudatuste kohta kirjutab varumiskontor välja teatise, milles näitab muutmisele kuuluva korralduse numbri ja väljakirjutamise kuupäeva, laadungi saaja organisatsiooni nimetuse, produktide nimetuse ja missugused muudatused on vajalikud muutmisele kuuluva korralduse produktide nomenklatuuris ja koguses.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontor võib teha muudatusi korralduses ainult kõrgemaastmelise kooperatiivorganisatsiooni teatise alusel, mis on koostatud eespool toodud näidise kohaselt. Teatised, nagu korraldusedki, saadetakse samadel aadressidel, milledel saadeti muutmisele kuuluvad korraldused.

Kõik kõrgemaastmelistelt organisatsioonidelt tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontoreis saadavad korraldused kuuluvad rangele arvestusele.

Sel eesmärgil kõik tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontorisse saabuvad korraldused kantakse sisse korralduste registreerimise raamatusse, millel on niisugune vorm (vt. lk. 107).

Korralduse järjekorra (registreerimise) number ja saamise kuupäev kirjutatakse kõrgemaastmeliselt organisatsioonilt saadud korraldusele endale, selle pöördküljel näidatakse aga tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori poolt väljaantud korralduste numbrid.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori laojuhataja märgib saadud korralduste pöördküljel väljamineku-dokumentide, (saatelehtede, arve-faktuuride) numbrid ja kuupäeva

SAADUD KORRALDUSTE REGISTREERIMISE RAAMAT.

Jrk. nr.	Saadud korralduste nr-id	Toodangu saajate nimetus	Jrk. nr.	Saadud korralduste nr-id	Toodangu saajate nimetus
1	0001	Nikolski Haridus-osakond			
2	0007	Söökla nr. 1 jne.			

ning annab täidetud korraldused üheaegselt aruannete ja muude dokumentidega raamatupidamisse.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori raamatupidamine peab kontrollima korralduste täpset täitmist.

Selleks peetakse korralduste täitmise raamatut järgmises vormis:

VÄLJAANTUD KORRALDUSTE REGISTREERIMISE JA TÄITMISE ARVESTUSE RAAMAT.

Jrk. nr	Korralduse saamise kuupäev	Korralduse nr.	Väljasaatmisele kuuluvate produktide nimetus ja kogus		Kellele antud täitmiseks
			Nimetus	Kogus	
1	10. XII 47	0001	Kartulid	1 000	oma laole
2	"	"	Kapsad	400	"
3	"	"	Peedid	200	"

Järg.

Varumiskontori poolt väljaantud korralduse		Väljastamisele kuuluvate produktide nimetus	Kogus	Allkiri korralduste kättesaamise kohta	Korralduste muutmise teatiste		Märked korralduste täitmise kohta	Märkusi
nr-id	kuupäev				nr.	kuupäev		
67	11. XII 47	Kartulid	1000	Vanin	—	—	12. XII 47	
68	"	Kapsad	400	Vanin	—	—	"	
69	"	Peedid	200	Vanin	—	—	"	

Samasuguseid raamatuid (korralduste täitmise kontrollimiseks) peetakse igas tarbijate kooperatiivis, kes said korralduse varumiskaupade laadimiseks (väljastamiseks) ostjatele.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori poolt oma varumispunktile (laole) väljaantud korralduste täitmist kontrollitakse punkti (lao) juhatajalt aruannete juures saabunud dokumentide järgi.

Need dokumendid on aluseks ülalnimetatud raamatus märkuste tegemiseks korralduste täitmise kohta.

Tarbijate kooperatiivid saadavad (mitte hiljem kui aruandekuule järgneval 1. kuupäeval) varumiskontorile ärasaadetud põllumajandussaaduste kohta täidetud korralduste registri. Register koostatakse järgmises vormis:

TÄIDETUD KORRALDUSTE REGISTER.

Korralduste nr-id	Korralduste väljakirjutamise kuupäev	Produktide nimetus	Kogus	Saaja organisatsiooni nimetus	Antud (laaditud)	
					Kokku	Selle hulgas möödunud kuu eest
67	14. XII	Kartulid jne.	2 000	Rajooni toidukaubastu	1 500	1 500

Tarbijate kooperatiivi registris näidatud andmete alusel teeb varumiskontor vastavad sissekanded väljaantud korralduste täitmise arvestuse raamatus.

Mitte hiljem kui aruandekuule järgneval 5-ndal päeval saadab varumiskontor samasuguse korralduste täitmise registri oma kõrgemaastmelisele organisatsioonile (vabariikliku, krai, oblasti tarbijate kooperatiivide liidu varumisvalitsusele).

Varumiskontori laojuhataja peab varumiskaupade arvestust koguslikult raamatus, mille vorm on kindlaks määratud tarbijate kooperatiivide varumispunktide juhatajaile. Tsentrosojuzi poolt on kinnitatud varumiskontoritele ja tarbijate kooperatiividele ühtne varumiskaupade nomenklatuur, millede kohta on tarvis pidada ladudes sordilist arvestust. Varumiskontori varumisladudesse saabunud teraviljasaaduste arves-

tust, erinevalt teiste põllumajandussaaduste ja toorainete arvestusest, peetakse erilist vormi raamatus. Selle raamatu vorm on toodud käsiraamatu esimeses osas (vt. peat. III, § 35).

Tsentrosojuzi poolt on varumiskontorite ja tarbijate kooperatiivide varumisladude juhatajatele kindlaks määratud ka ühtne kaubaaruande vorm. Varumiskaupade saabumis- ja väljamineku-aruanded koos kõigi sissetuleku- ja väljamineku-dokumentidega antakse iga päev varumiseladude juhatajate poolt üle varumiskontori raamatupidamisele.

Pärast aruande ja dokumentide kontrollimist raamatupidaja ja kinnitamist varumiskontori direktori poolt antakse teine eksemplar aruandest, raamatupidaja allkirjaga dokumentide ja aruande esimese eksemplari vastuvõtmise kohta, tagasi laojuhatajale.

§ 21. Varumis- ja kokkuostu-operatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori raamatupidamises.

Varumisoperatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontorites toimub kontodel: nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad", nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük", nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud", nr. 275 „Brutokasu varumis-(kokkuostu-)kaupadelt".

Kõik tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori lattu saabuvad kaubad kirjendatakse raamatupidamise poolt konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-) kaubad" deebetisse. Nende kirjendite aluseks kontole nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad" on varumislao juhataja aruanded ja nende aruannete juurde lisatud sissetuleku- ja väljamineku-dokumendid. Nagu tarbijate kooperatiivideski, arvestatakse kontol nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad" eraldi varumiskaubad, mis kuulusid ja mis ei kuulunud töötlemisele.

Varumiskaubad arvestatakse varumiskontori raamatupidamises ostuhindades. Ostuhind koosneb: põllumajandussaaduste ja toorainete tootjaile makstud varumis- (kokkuostu-) hinnast, hinnalisandist varumiskaupade kõrgendatud kvaliteedi ja esialgse töötlemise eest ning juurdehindlusest (komisjonitasu), mida maksab varumiskontor tarbijate kooperatiivile varumisoperatsioonide teostamise eest ja hüvitu-

sena kulude katteks kauba varumiskontori lattu toimetamise eest.

Varumiskaupade ostumaksumusest arvatakse maha mahahindlus põllumajandussaaduste ja toorainete mittestandardse esialgse töötlemise, toodete standardites määratust madalama kvaliteedi eest ja samuti mahahindlus varumishinnast, mida rakendatakse sel juhul, kui toodangu toimetas varumiskontori lattu toodangu andja asemel varumiskontor ise.

Mõnede põllumajandussaaduste ja toorainete (näiteks köögivili, kartulid) kohaleveo eest tootja transpordivahenditega makstavat juurdehindlust ei arvata varumiskaupade omamaksumusse, vaid arvestatakse kontol nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud" (kirjel „Auto-hobutransport"). Varumiskaupade omamaksumusse ei liideta ka juurdehindlust ulukite, karusnahkade ja sulgede varumise organiseerimiseks, samuti ka rahandusosakondade või riiklike varumisorganisatsioonide poolt hüvitatavaid preemia-lisandeid.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori poolt turul kujunevate hindadega kokkuostetud kaubad arvestatakse samuti kontol nr. 6 „Varumis- (kokkuostu-) kaubad", kuid analüütilises arvestuses nad eraldatakse teistest kaupadest, s. o. kaupadest, mis saabusid riikliku varumise ja kokkuostu (riiklik kokkuost) plaani täitmise arvel.

Kui varumiskaubad saabusid tarbijate kooperatiividelt, siis vastuvõetud kaupade ostumaksumusele koostab varumiskontori raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 6 „Varumis- (kokkuostu-) kaubad"
Kreedit konto nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid" (allkonto „Muud arveldused tarbijate kooperatiividega")

Kui aga varumiskaubad saabuvad varumiskontori lattu vahetult põllumajandussaaduste ja toorainete tootjailt nendega sõlmitud lepingute arvel, siis nende kaupade ostumaksumusele koostatakse niisugune kirjend:

Deebet konto nr. 6 „Varumis- (kokkuostu-) kaubad"
Kreedit konto nr. 49 „Põllumajandussaaduste tootjad"

Osa varumiskaupu töödeldakse enne nende müüki. Töötlemiselt saabunud varumiskaubad kirjendatakse samuti konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad" deebetisse. Lähe-

malt peatutakse selle juures allpool, selles jaos, mis on pühendatud varumiskaupade töötlemise arvestamisele.

Kui varumislattu saabuvad kaubad olid välja makstud laojuhatajale antud rahalise avansi summast, siis laojuhataja avansi- ja kaubaaruande alusel koostab raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 6 „Varumis- (kokkuostu-) kaubad"
Kreedit konto nr. 58 „Aruandekohustuslikud isikud"

Varumiskontori lattu saabunud varumiskaupade kajastamise korra selgitamiseks raamatupidamisarvestuses arutame läbi järgmise näite.

Näide. Vastavalt varumislao juhataja aruandele, saabusid lattu varumiskaubad (arvud lihtsustamise mõttes ümardatud):

a) tarbijate kooperatiividelt summas . . . . . 850 rbl.
b) varumislao juhataja avansist makstud põllumajandussaaduste ja toorainete tootjaile kokku . . . . . 420 „
c) varumislao juhataja avansist on välja makstud põllumajandussaaduste ja toorainete tootjaile oma veokiga produktide kohaletoimetamise tasu . . . . . 70 „

Varumiskontori jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kajastatakse sääraselt:

SKEEM
varumiskaupade sissetulekuks-arvestuse kirjendamiseks

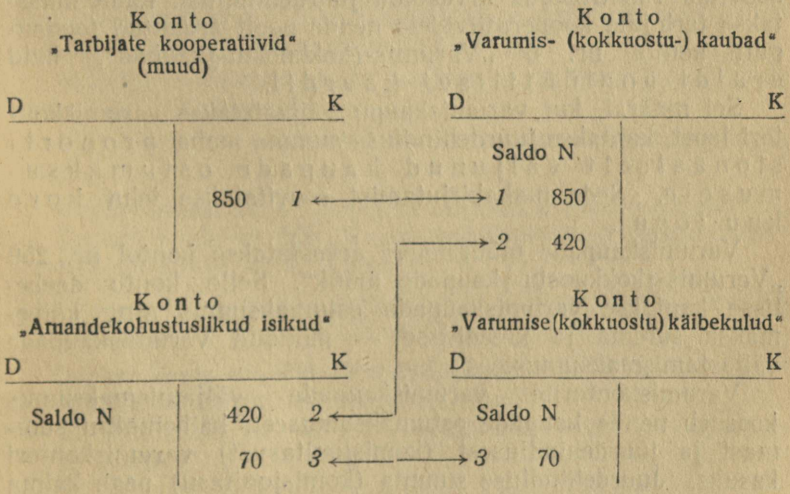

Nende varumiskaupade analüütilist arvestust, millede kohta, vastavalt Tsentrosojuzi juhatuse määrusele, seda tuleb pidada koguslikult ja summalises väljenduses (kaupade liikide ja sortide järgi), peetakse varaliselt vastutavate isikute järgi standard-vormi koguslik-summalise arvestuse kaartidel. Kaubad, millede arvestust peetakse ainult summaliselt, arvestatakse harilikku vormi kaartidel. Sel korral avatakse kaardid varumiskaupade üksikute liikide järgi.

Riikliku varumisplaani täitmiseks saabunud põllumajandussaadused ja toorained arvestatakse eraldi teistest varumiskaupadest. See on tarvilik selleks, et riikliku varumisplaani täitmiseks antud ja kõikide muude põllumajandussaaduste liikide kohta on reeglikohaselt määratud mitmesugused varumise hinnad ja mitmesugused käibemaksu määrad. Peale selle on säärasel jaotusel suur tähtsus tsentraliseeritud ja detsentraliseeritud varumise plaanide täitmise kontrollimise mõttes.

Eespool oli märgitud, et tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori varumiskaupade ostumaksumusse kuulub ka juurdehindlus (komisjonitasu), mida makstakse varumiskontori poolt tarbijate kooperatiividele nende poolt äraantud varumiskaupade eest. Selleks, et mitte alati kalkuleerida üksikute toodete sortide ja liikide järgi nende ostumaksumust, soovitab Tsentrosojuz arvestada juurdehindlust, mida makstakse tarbijate kooperatiividele nende poolt äraantud toodangult kontol nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad", kuid eraldi analüütilisel kaardil.

Sel määral, kui varumiskaupu väljastatakse varumiskontori laost, kantakse juurdehindluse summa maha proportsionaalselt väljunud kaupade ostumaksumusele. Seda mahakirjutamist soovitatakse teha kord kuu lõpul.

Varumiskaupade müügikäive arvestatakse kontol nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük". Selle konto deebetisse kantakse varumiskaupade ostumaksumus ning käibemaksu summa ja kreeditisse — müüdud varumiskaupade väljastamismaksumus.

Varumiskontorite varumiskaupade väljamismaksumus koosneb nende kaupade ostumaksumusest, käibemaksu summast ja juurdehindlusest (komisjonitasust) varumiskontori kasuks. Juurdehindluse summa (komisjonitasu) peab katma

varumisoperatsioonide korraldamise käibekulud ja tagama varumiskontorile normaalset kasumit.

Seega ei erine varumiskaupade müügioperatsioonide kajastamine varumiskontori arvepidamises nende operatsioonide arvestamise korrast tarbijate kooperatiivides. Tuleb ainult alla kriipsutada, et varumiskontori varumiskaupade ostumaksumusse, mis kantakse sisse konto nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kauba müük" deebetisse, kuulub ka juurdehindlus tarbijate kooperatiivi kasuks, mida ei ole nende operatsioonide ostumaksumuse koosseisus tarbijate kooperatiivides endis.

Vahe konto nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük" deebeti ja kreediti vahel kujutab endast varumiskontori brutotulu varumiskaupade müügist.

Kuu lõpul, enne bilansi koostamist, see summa kantakse üle kontole nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaupadelt". Kontol nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük" kuu lõpul saldot ei saa olla.

Kirjendite aluseks konto nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük" kreeditisse on varumiskontori poolt Riigipanka inkassoks antud maksedokumentide ärakirjad, kohalike ostjate puhul aga, kui arveldusi ei korraldata aktseptitud maksenõudmiste korras, arved müüdud varumiskaupadele. Sissekannete aluseks „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük" deebetisse konto nr. 259 on laojuhatajate aruanded koos nende juurde lisatud väljamineku-saatelehtedega.

Müüdud varumiskaupade maksumusele koostatakse kaks raamatupidamiskirjendit:

e s i m e n e — müüdud kaupade ja taara väljamishindade järgi:

Deebet konto nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised"
Kreedit konto nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük"
Kreedit konto nr. 8 „Taara"

t e i n e — varumiskaupade ostumaksumusega ja ostjale esitatud arvesse liidetud käibemaksu summaga:

Deebet konto nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük"
Kreedit konto nr. 6 „Varumiskaubad"
Kreedit konto nr. 52 „Arvutatud käibemaks ja erijuurdehindlus"

Kui varumiskaubad saadud korralduste alusel väljastatakse oma kaubanduslikule või ühiskondliku toitlustamise ettevõttele, siis varumiskaupade müügioperatsioone säärasel korral, nagu tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladude operatsioonide korralgi, ei kajastata kontol nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük", vaid kontol nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid".

Käibemaksu arvestust teostatakse ainult neil kordadel, kui varumiskaupu väljastatakse kõrvalseisvatele organisatsioonidele (riiklikele varujatele), alamaastmelistele kooperatiivorganisatsioonidele ja antud kooperatiivse organisatsiooni kaubanduslikele või tootmisettevõtteile. Kaupade väljastamisel kõrgemaastmelisele või võrdsel astmel seisvale kooperatiivorganisatsioonile käibemaksu ei arvutata.

Kuni 1941. a. kehtis tarbijate kooperatsioonis kord, mille järgi mõnede varumiskaupade liikide järgi varumiskontorid arvestasid ja said ostjailt mitte ainult varumiskontorile endale kuuluva juurdehindluse (komisjonitasu), vaid ka selle osa juurdehindlust, mis kuulub kõrgemaastmelistele tarbijate kooperatsiooni lülidele. Juurdehindluse summale, mis kuulus kõrgemaastmelisele kooperatiivorganisatsioonidele, koostas varumiskontor raamatupidamiskirjendi:

Deebet konto nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük"
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid"
(kõrgemaastmelise tarbijate kooperatiivide liidu isiklik konto)

1941. a. (protokolliline otsus nr. 4 16. jaanuarist 1941. a.) muutis Tsentrosojuzi juhatus sellist tarbijate kooperatsiooni kõrgemaastmeliste lülide kasuks komisjonitasu arvestamise korda varumiskontorite poolt mõnedelt varumiskauba liikidelt ja määras, et vabariiklike (oblasti, kraide) tarbijate kooperatiivide liitude varumisvalitsuste ja Tsentrosojuzi varumiskoondiste aparaatide ülalpidamise kulud tuleb teostada arvestus-ülekannete arvel omade majapidamiste käibelt ja juurdehindlustega, mis saadakse vahetult ostjailt (tööstuselt) nendega sõlmitud majanduslike lepingute alusel.

Tsentrosojuzi sama otsuse alusel lubati nendele vabariiklikele (krai, oblastite) tarbijate kooperatiivide liitudele, kellede arvestus-ülekanded oma majapidamiste käivetelt ja vahetult ostjailt (tööstustelt) saadavad juurdehindlused ei

kata varumisvalitsuse aparaatide ülalpidamise kulusid, määrata täiendavad arvestus-ülekanded protsentides varumiskontorite varumiskäibelt, diferentseeritult rajoonide järgi.

Seega osutub kogu varumiskontorite poolt ostjate nimele väljakirjutatud arvetesse liidetud juurdehindlus varumiskontori enda brutotuluks. Üksikutel juhtudel vabariiklike (oblasti, kraide) tarbijate kooperatiivide liitude poolt kindlaksmääratavad täiendavad arvestus-ülekanded varumiskontori käibelt kujutavad endast varumiskontori brutotulu vähendamist ja kajastatakse arvestuses järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-) kaupadelt"
Kreedit konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas"

Tarbijate kooperatiivide vabariikliku (oblasti, krai) liidu varumisvalitsus, saanud varumiskontorilt arvestus-ülekande, koostab raamatupidamiskirjendi kontode vastupidise korrespondeerimisega.

Nende kirjendite tulemusena brutotulu varumiskaupade müügist varumiskontoris väheneb ja suureneb vabariiklikus (oblasti, krai) tarbijate kooperatiivide liidus ühe ja sama summa võrra. Järelikult varumiskontori arvestus-ülekanded vabariikliku (oblasti, krai) tarbijate kooperatiivide liidu varumisvalitsuste kasuks kujutavad endast varumiskaupadelt saadava brutotulu jaotamist süsteemi üksikute lülide vahel.

Eespool olid juba loeteldud elemendid, milledest koosnevad varumiskontorites varumiskaupade väljalaske-hinnad.

Meil tuleks veel puudutada üht eri liiki juurdehindlust, mis moodustatakse NSV Liidu RKN-i ja ÜK(b)P KK määruse 7. jaanuarist 1941. a. alusel ja mis kujutab samuti väljalaskehinna tekkimise elementi. Me mõtleme siin arvestus-ülekandeid erilise puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fondi moodustamiseks, mida teostab varumiskontor puu- ja aedvilja müügil. Need arvestus-ülekanded tehakse järgmistel määradel:

a) kartulilt, lahtisel ja kaetud pinnasel (lavad, triphoones) kasvatatud värskelt köögiviljalt, vahetult tootjailt (kolhoosidelt, sovhoosidelt, kolhoosnikuilt ja teistelt) töödeldud kujul (hapendatud kapsas, soolatud kurgid, soolatud tomatid jne.) varutud köögiviljalt, roheliselt (kultuur- ja

metsikult kasvavalt), vahetult tootjalt töödeldud kujul (soolatud, marineeritud, kuivatatud, kupatatud) varutud seentelt, värsketelt seentelt, kõrvitsaliste kultuuridelt (arbuusid, melonid, kõrvitsad) — 1 rbl. tsentnerilt;

b) seemnelistelt puuviljadelt (õunad, pirnid, aiva, granaatõunad jne.), kivilistelt puuviljadelt (kirsid, murelid, ploomid, persikud, aprikoosid ja teised), tsitrus-puuviljadelt (mandariinid, sidrunid, apelsinid, greipfruktid ja muud), subtroopilistelt puuviljadelt (viigimari, datliploom ja teised), marjadelt (vaarikad, aedmaasikad, sõstrad, karusmarjad ja teised), söögi- ja tööstuslikult viinamarjalt, kuivatatud puuviljalt, pähkleilt, nii värskeilt kui ka tootjalt töödeldult varutud, metsikult kasvavailt viljadelt, marjadelt ja pähkliviljadelt — 3 rubla tsentnerilt.

Arvestus-ülekanded puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fondi moodustamiseks tehakse varumiselt nii riikliku varumisplaani järgi, kui ka puu-aiavilja kokkuostudelt üle riikliku varumisplaani. Need arvestus-ülekannete summad liidetakse varumiskontorite poolt puu-aedvilja ostjate nimele väljakirjutatud arveisse (enne käibemaksu arvutamist). Nende arvutuste kohta koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük"
Kreedit konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fond")

Kui üldine arvestus-ülekannete summa sellesse fondi on aasta kohta (varumiskontori kohta) suurem kui 10 000 rbl., siis avatakse selle fondi vahendite hoidmiseks Riigipanga osakonnas eraldi konto, millele vahendid kantakse üle arvelduskontolt. Summade ülekandmine eraldi jooksvale kontole toimub mitte hiljem kui iga järgmise kuu 10-ndal päeval, eelmisel kuul tehtud arvestus-ülekannete summas.

Varumiskontori käsutusesse jääb 70% selle fondi vahendeist; ülejäänud 30% kantakse mitte hiljem, kui järgmise kuu 15-ndal, tarbijate kooperatiivide vabariikliku (oblasti, krai) liidu varumisvalitsuse korraldusse. See ülekandmine kajastatakse raamatupidamisarvestuses järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 94 „Erifondid" (allkonto „Puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fond")
Kreedit konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas või nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod"

Puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fondi vahendeid kasutatakse ruumide ehitamiseks, laiendamiseks ja kohandamiseks ning köögivilja-hoidlate soolamis-hapendamispunktide, vastuvõtu-ümberlaadimise, tootmise, seentekeetmise ja teiste töötlemispunktide, samuti jääkeldrite, tünnide ja taara valmistamise ning remontimise töökodade kapitaalremontideks ja sisseseade soetamiseks puu- ja aedvilja tehnilisele baasile. Neid vahendeid kulutatakse vastavalt plaanidele ja eelarvetele, mis on kinnitatud kõrgemaastmeliste organisatsioonide poolt üle limiitsete ja mittelimiitsete kapitaalmahutuste plaanide.

Kulutusi kapitaalmahutusteks, mis on seoses puu- ja aedvilja tehnilise baasi organiseerimise, laiendamise ja ümberehitamisega, finantseeritakse materjalide, sisseseade, täidetud ehitustööde, töötasu-nõudmiste, halduskulude ja muude ehitustegevusega seoses olevate kuluarvete maksmisega varumiskontori arveldus- või erikontolt.

Kapitaalmahutusteks kulutatud puu- ja aedviljafondi vahendid ühendatakse varumiskontori põhikirjafondiga järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fond")

Kreedit konto nr. 210 „Põhi- (põhikirja-) fondi muutumine"

Arvutused tehnilise baasi fondi ei vähenda varumiskontori brutotulu, kuna need arvestus-ülekannete summad lisatakse ostjate nimele väljakirjutatud arvesse.

Toome näiteks puu- ja aedvilja varumise ning müügi operatsioonide arvestuse korra tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontoris ja vahekordade arvestuse nende operatsioonide alal tarbijate kooperatiivide ja ostjatega.

Näide. 1) Riigipangalt saadud laenu arvel andis Semjonovski varumiskontor Potšinski tarbijate kooperatiivile avanssi köögivilja varumiseks . . . . . 10 000 rbl.
2) Varumiskontori lattu saabus köögivili, varutud Potšinski tarbijate kooperatiivi poolt (varumishindades) . . . . 3 000 rbl.
3) Saabunud köögiviljale arvestati juurde juurdehindlus (komisjonitasu) tarbijate kooperatiivi kasuks . . . . 600 rbl.
4) Kantud üle arvelduskontolt Potšinski tarbijate kooperatiivile võlgnevuse katteks vastuvõetud köögivilja eest 3 600 rbl.

Jooksva arvestuse kontodel kannab varumiskontori raamatupidamine need operatsioonid sisse järgmiselt:

SKEEM

tarbijate kooperatiivilt saabunud varumiskaupade arvestamiseks

Konto „Laenud varumiseks“		Konto „Tarbijate kooperatiividele edasiantud Riigipanga krediidid“
	Saldo N	
10 000	*1* ←——→ *1*	10 000

Konto „Arvelduskonto Riigipangas“		Konto „Tarbijate kooperatiivid“		Konto „Varumis- (kokkuostu-) kaubad“	
D	K	D	K	D	K
Saldo N				Saldo N	
	3 600 ←*4*→ 3 600		3 000 ←*2*→ 3 000		
			600 ←*3*→ 600		

5) Tarbijate kooperatiivilt saabunud köögivili saadeti teiselinnalisele ostjale arveldusega aktseptitud maksenõude korras. Ärasaadetud köögivilja väljastamishind koosneb:

a) varumismaksumusest	3 000 rbl.
b) tarbijate kooperatiivi juurdehindlusest	600 „
c) varumiskontori juurdehindlusest	300 „
d) erijuurdehindlusest puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamiseks	100 „
e) käibemaksust	200 „
Kokku	4 200 rbl.

6) Makstud transpordi limiteeritud tšekiga ja kantud ostja arvele köögivilja laadimise kulud . . . . . 150 rbl.

7) Kantakse maha laaditud köögivilja varumismaksumus . . 3 000 rbl.

8) Samuti juurdehindlus kooperatiivile . . . . . 600 rbl.

9) Arvestatud puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fondi . . . . . 100 rbl.

10) Arvestatud käibemaksu . . . . . 200 rbl.

11) Kantakse üle arvelduskontolt jooksvale kontole puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fondi . . . . . 100 rbl.

12) Kantakse üle brutotulu varumiskaupade müügist (kuu lõppedes) . . . . . 300 rbl.

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kantakse sisse nii:

SKEEM

varumiskaupade müügi arvestamiseks teiselinnalise ostjaga.

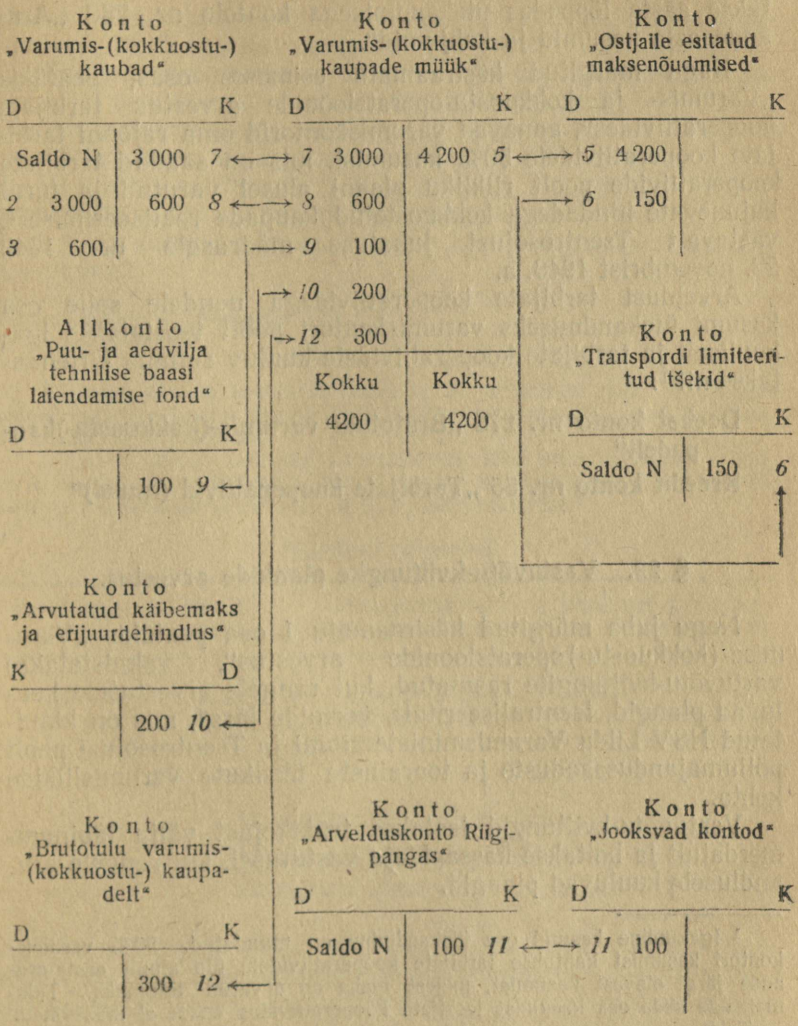

Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaupade müügist, mis on arvestatud kontol nr. 259 „Varumis-(kokkuostu-)kaupade müük", kantakse kuu lõppedes üle kontole nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaupadelt". Konto nr. 275 saldo suletakse aasta lõppedes ülekandmisega kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid".

Nagu märgitud käsiraamatu esimeses osas, peatükis „Varumis- ja kokkuostu-operatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivides", annavad varumiskontorid oma rajooni tarbijate kooperatiividele 50% kasumist, mis on saadud tarbijate kooperatiivide poolt riikliku plaani alusel varutud ja turul kujunevate hindadega kokkuostetud kaupade realiseerimisest, vastavalt Tsentrosojuzi juhatuse määrusele nr. 1042 22. novembrist 1946. a.

Arveldusi tarbijate kooperatiividega nendele selle osa kasumi ülekandmiseks varumiskontori poolt teostatakse igakuuliselt ja tarbijate kooperatiividele kuuluv summa kirjendatakse nii [1]:

Deebet konto nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaupadelt"

Kreedit konto nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid (muud)"

§ 22. Vastuvõtu-kviitungite plankide arvestus.

Nagu juba märgitud käsiraamatu I osa peatükis „Varumise-(kokkuostu-)operatsioonide arvestus", valmistatakse vastuvõtu-kviitungite raamatud, kui rangele arvestusele kuuluvad plangid, tsentraliseeritult, vormide järgi, mis on kinnitatud NSV Liidu Varumisministeeriumi ja Tsentrosojuzi poolt põllumajandussaaduste ja toorainete üksikute varumisliikide kohta.

Vastuvõtu-kviitungid lastakse trükikojast välja läbinummerdatult ja hoitakse kassapidaja vastutusel, kui rangele aruandlusele kuuluvad plangid.

---

[1] Igakuuline kasumi osa ülekandmine on muudetud. 50% varumiskontori kasumist kantakse tarbijate kooperatiividele üle ainult aasta-aruande järgi olevast kasumist, millest maha on arvatud tulumaks. Tulumaksuga seda osa kasumist tarbijate kooperatiivides enam ei maksustata. — Toim.

Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontoril lasub kohustus varustada varumiskviitungite raamatutega varumisoperatsioone teostavaid omi töötajaid, samuti oma rajooni tarbijate kooperatiive. Tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontorid saavad omakorda vastuvõtukviitungite raamatud vabariikliku (oblasti, krai) tarbijate kooperatiivide liidu varumisvalitsuselt.

Rangele aruandlusele kuuluvate plankide hoidmise, kulutamise ja arvestamise kord on kindlaks määratud NSV Liidu Varumisministeeriumi käskkirjaga 25. jaanuarist 1947. a. nr. 67 ja seisab alljärgnevas.

Vastuvõtu-kviitungite saamist oma kõrgemaastmeliselt organisatsioonilt vormistab tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontor aktiga, mis koostatakse kahes eksemplaris järgmises vormis:

Organisatsioon — **Sominski TKL**

VASTUVÕTU-AKT.

Käesolev akt on koostatud selles, et 5. detsembril 1947. a. Jaroslavi oblasti tarbijate kooperatiivide liidu varumisvalitsuselt on saadud vastuvõtu-kviitungite raamatud.

Jaroslavi oblasti tarbijate kooperatiivide liidu varumisvalitsuse saatekirja nr. 247 ja selle juurde lisatud registri nr. 645 järgi 2. detsembrist 1947. a. märgitakse saadetuna viissada (500) raamatut.

Tegelikult on saadud:

Raamatute arv	Seeria nr-id	Missugusest kuni missuguse numbrini	Võrdlusel juurdelisatud registriga osutus
100	B—02	02 451—04 950	Korras
200	B—04	15 001—20 000	Üks raamat 25 kolmekordse kviitungiga on rikutud

Varumiskontori direktor (allkiri)

Vanem raamatupidaja (allkiri)

Kassapidaja (allkiri)

Üks eksemplar aktist jääb varumiskontori raamatupidamisse alusena vastuvõtu-kviitungite raamatute sissetulekuks-arvestamiseks, teine aga saadetakse kõrgemaastmelisele tarbijate kooperatiivide vabariiklikule (oblasti, krai) liidule.

Samasuguse aktiga vormistatakse vastuvõtu-kviitungite raamatute saabumine tarbijate kooperatiivides.

Iga vastuvõtu-kviitungite raamat hinnatakse tinglikult 1 rublale. Vastuvõtu-akti alusel koostab raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 001 „Arvestusele kuuluvad plangid"
Kreedit konto nr. 002 „Arvestusele kuuluvate plankide väljalase"

Peale näidatud arvestuse bilansijärgsel kontode paaril, peetakse kõikide saadud vastuvõtu-kviitungite raamatute kohta veel operatiivset arvestust järgmist vormi raamatus:

Raamatute saamise aeg	Seeria nr-id	Missugusest kuni missuguse numbrini	Kasutatud		Edasi antud teistele organisatsioonidele	
			Kuupäev	Registri nr.	Kellele	Kuupäev
5. XII 47	B—02	02 451—02 475	7. XII 47	394	Alam-Hutorski tarb. koop.	8/XII 47. a.

Iga vastuvõtu-kviitungite raamat kantakse raamatusse sisse eri reana ja tagatakse niiviisi täielik kontroll kõikide vastuvõtu-kviitungite sihipärase kasutamise üle.

Vastuvõtu-kviitungite raamatute väljaandmine varumiskontori varujatele vormistatakse väljamineku-saatelehe kirjutamisega, mis asendab fondi korraldust ja milles märgitakse: kellele, mis otstarbeks, seeria number ja missugusest kuni missuguse numbrini on vastuvõtu-kviitungeid välja antud.

Selle saatelehe alusel raamatupidaja sooritab vastava kirjendi bilansijärgse konto nr. 001 deebetisse ja kreeditisse (debiteerides varuja nimel olevate arvestusele kuuluvate plankide analüütilist kontot ja krediteerides kassapidaja nimel olevat sama kontot).

Üheaegselt sellega kantakse väljaantud kviitungid järgmisse operatiivse arvestuse raamatusse, milles igale varujale avatakse eraldi konto.

Konto Varumispunkti juhataja Garin, I. D.
(amet, perekonnanimi ja initsiaalid)

Raamatu väljaandmise kuupäev	Seeria nr.	Missugusest kuni missuguse numbrini	Vastuvõtmise allkiri	Raamatu kontsude tagastamise kuupäev	Kviitungikontsude nr-id	Kasutamata ja rikutud kviit. nr-id	Varuja allkiri
1	2	3	4	5	6	7	8
5/XII 47	B--02	02451—02475	Garin	7/XII 47	02451—02475	02475	Garin

Kõigi kasutatud kviitungi-raamatute kohta koostatakse register, milles märgitakse: kasutamise aeg, kasutatud raamatute numbrid ja seeria number.

Registrite alusel tehakse vastuvõtu-kviitungite raamatute kasutamise kohta märkmed vastuvõtu-kviitungite üldises operatiivse arvestuse raamatus (vt. vorm lk. 122), varujate rangele arvestusele kuuluvate plankide isiklikel kontodel ja koostatakse raamatupidamiskirjend sissekanneteks bilansijärgsetel kontodel:

Deebet konto nr. 002 „Arvestusele kuuluvate plankide väljalase"
Kreedit konto nr. 001 „Arvestusele kuuluvad plangid"

Vastuvõtu-kviitungite raamatute väljaandmisel oma rajooni tarbijate kooperatiividele koostab varumiskontori raamatupidamine väljamineku-saatelehe (samasuguse kui raamatute väljaandmisel oma varujatele) ja registri, milles näitab saadetud raamatute koguse, seeriate numbrid ja kviitungite järjekorra numbrid.

Register koostatakse 3-es eksemplaris, milledest üks saadetakse koos saatelehe ja vastuvõtu-kviitungite raamatutega (postisaadetisena või volitatud isikuga), teine saadetakse postiga tarbijate kooperatiivi raamatupidamisele, kolmas aga jääb varumiskontorisse ja kasutatakse seal kui alust sissekanneteks operatiivse arvestuse raamatus ja bilansijärgsetel kontodel:

Deebet konto nr. 002 „Arvestusele kuuluvate plankide väljalase"
Kreedit konto nr. 001 „Arvestusele kuuluvad plangid"

Selle kirjendiga võetakse vastuvõtu-kviitungite raamatud maha varumiskontori bilansijärgsetelt kontodelt, kuna nende ärasaatmisel tarbijate kooperatiivi peab viimane need arvele võtma samas korras, kui seda teeb varumiskontor nende saamisel vabariiklikult (oblasti, krai) tarbijate kooperatiivide liidult.

Mitte harvemini kui kord kuus teostavad varumiskontori direktor ja vanem-raamatupidaja (kooperatiivides — juhatuse esimees ja pea- või vanem-raamatupidaja) vastuvõtu-kviitungite plankide kontrollimist kõikide varaliselt vastutavate isikute juures.

Peale selle teostab varumiskontor, mitte harvemini kui kord kvartalis, vastuvõtu-kviitungite plankide kontrollimist kõikides oma rajooni tarbijate kooperatiivides.

Kontrollimise tulemuste kohta koostatakse akt.

Varumiskontorid ja tarbijate kooperatiivid saadavad igakuuliselt oma kõrgemaastmelisele organisatsioonile aruande vastuvõtu-kviitungite plankide liikumise kohta. Aruannetes näidatakse järgmised andmed:

1. Plankide nimetus.
2. Jääk kuu alguseks.
3. Sissetulek.
4. Kulutamine (kasutamine).
5. Edasi antud teistele organisatsioonidele.
6. Jääk kuu lõpuks.

Niisugune vastuvõtu-kviitungite plankide range arvestamise kord on seletatav sellega, et vastuvõtu-kviitungid antakse põllumajandussaaduste ja toorainete tootjatele ja on viimastele dokumentideks, mis tõestavad nende kohustuste täitmist riigi ees kohuslike produktide äraandmises.

Raamatupidaja peab meeles pidama, et kindlaksmääratud korra rikkumine vastuvõtu-kviitungite plankide arvestamises võib luua tingimused, mis soodustavad kuritarvitusi, mille eest ta kannab põhimääruse järgi karmi vastutust.

§ 23. Varumiskaupade sortimise arvestus.

Mõned varumiskontorisse saabuvad varumiskaubad sorditakse või eeltöödeldakse enne nende müümist ostjatele. Sortimise ja eeltöötlemise eesmärgiks on tõsta kaupade kvaliteeti

prahi, kuivunud osade jne. kõrvaldamisega, selleks, et hoida neid riknemise eest ja viia neid seisukorda, mis soodustab nende säilitamist ja realiseerimist.

Sortimisele ja eeltöötlemisele antud varumiskaubad arvestatakse kontol nr. 32 „Põllumajandussaaduste sortimine". Varumiskaupade sortimiseks andmisel koostatakse raamatupidamiskirjend (sortimisele antud kaupade ostumaksumusele):

Deebet konto nr. 32 „Põllumajandussaaduste sortimine"
Kreedit konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad"

Kaupade sortimine ja eeltöötlemine on seoses mõnesuguste kadudega, prahisegude ja mulla (näit. kartulite eeltöötlemisel) kõrvaldamisega, riknenud kaupade hävitamisega jne. Sellepärast igasugune varumiskaupade sortimine ja eeltöötlemine vormistatakse järgmises vormis akti koostamisega.

Organisatsioon — **Semjonovski TKL**
Ettevõte — **Kartulite hoidla nr. 1**

AKT

kaupade (valmistoodete), toorainete, materjalide sortimise kohta.

Söögikartul, saadud arvega nr. .... 194... a.

Kogus — 2 000 kg
Hind — .....
Summa — .....

Pudemed | Kogus 50 kg
Summa .....

Sortimist alati 18. oktoobril 1947. a.
Sortimine lõpetati 20. okt. 1947. a.

Saadud sorditud kaupu ja tooteid:
kogus 1950 kg
summa — .....

Kuupäev	Dokumendi nr.	Saadud sortimiselt kaupu (valmistooteid), materjale, tooraineid	Kaal või kogus	Määratud hind	Summa	
					rbl.	kop.
1	2	3	4	5	6	
20. X 47	349	Söögikartulid jne.	1950			

Ettevõtte juhataja (allkiri)
Organisatsiooni juhataja (allkiri)
Raamatupidaja (allkiri)

Selle akti tiitliosas näidatakse sortimisele antud kaupade nimetus, kogus, hind ja maksumus, sortimise aja algus ja lõpp, pudemete maksumus ja kogus, sortimisprotsessis tekkinud kaupade loomulik kadu, samuti pärast sortimist saadud varumiskaupade kogus ja üldine maksumus. Lahtrid 1—4 täidetakse kaupade sortimise eest vastutava isiku poolt, lahtrid 5—6 täidab raamatupidaja.

Akt koostatakse ühes eksemplaris ja kirjutatakse alla varaliselt vastutava isiku (ettevõtte juhataja) ja raamatupidaja poolt. Iga akt vaadatakse läbi ja kinnitatakse varumiskontori direktori poolt.

Varumiskaupade sortimise akti põhjal koostab varumiskontori raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad" — sorditud varumiskaupade maksumusega kindlaksmääratud (varumis-) hindades

Deebet konto nr. 253 „Varumis- (kokkuostu) käibekulud" — prahiliste segude ja hävitamisele kuuluvate muude pudemete maksumusega

Kreedit konto nr. 32 „Põllumajandussaaduste sortimine" — sortimisele antud kaupade täieliku (varumis-) maksumusega

Kui varumiskaupade sortimise ja eeltöötlemise protsessis osutus niisuguseid pudemeid, mida saab kasutada töötlemisel uue toote valmistamiseks (näiteks marjadest ja puuviljast keedise valmistamiseks jne.), siis need pudemed kantakse raamatupidamise poolt sissetulekuks järgmise kirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid"
Kreedit konto nr. 32 „Põllumajandussaaduste sortimine"

Varumiskaupade eeltöötlemise ja sortimisega seoses olevad kulutused (kaupade sortimiseks ja läbinõppimiseks palgatud tööliste töötasu, sotsiaalandamid sellelt töötasult ja muud kulud), arvestatakse kontol nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud" — kirjel „Kaupade eeltöötlemine, sortimine ja pakkimine".

On võimalik, et pärast sortimist saadud kaupade varumismaksumus on suurem või väiksem sortimisele antud kaupade maksumusest.

Sel juhul tekib kontol nr. 32 „Põllumajandussaaduste sortimine", pärast sorditud kaupade sissetulekuks-kandmist ülalnimetatud kirjendeis, saldo (kaupade hindade vahe arvel enne ja pärast sortimist).

See saldo suletakse igakuuliselt ülekandmisega kontole nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaupadelt".

Varumiskaupade sortimise ja eeltöötlemise kajastamise korra selgitamiseks arvestuses arutame läbi järgmise näite varumiskontori tegelikust tööst.

Näide. Antud on kartuleid sortimiseks (prahilise segu kõrvaldamiseks), mille ostumaksumus on 1700 rbl. Prahiline segu (kaalu ja kartulite hinna järgi) hinnati 160 rbl.

Saadud on sorditud kartuleid 1 540 rbl. eest. Töölistele on arvestatud töötasu sortimise eest 150 rbl. ja sotsiaalkindlustuseks 6 rbl. Need operatsioonid kajastatakse arvestuses nii:

SKEEM
varumiskaupade sortimise arvestamiseks

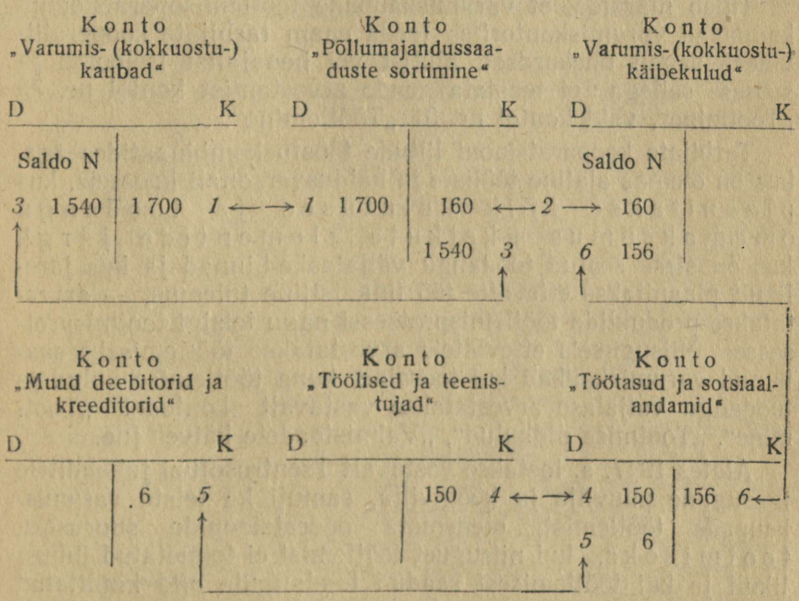

§ 24. Varumiskaupade töötlemise arvestus.

Kõrvuti varumiskaupade sortimise ja eeltöötlemisega teostavad varumiskontorid ka mõnede kaupade t ö ö t l e m i s t.

Kaupade eeltöötlemine ja sortimine, nagu nägime, ei muuda kaupade välist kuju, nende keemilisi ja maitselisi omadusi, vaid määrab ainult nende sordilisust või tõstab nende kvaliteeti prahilisandite kõrvaldamise ja alaväärtuslikest ning riknenud osadest puhastamise teel. Nii näiteks varutakse mune, makstakse tootjaile nende eest, ja nad saabuvad alamaastmelistelt organisatsioonidelt sortimata kujul, või nagu kombeks on öelda — „originaalis". Munade baasis kuuluvad nad järgnevalt jaotamisele sortide ja kategooriate järgi. Sellest, et munad liigitati kategooriatesse, nende väline kuju ega maitselised omadused ei muutunud.

Varumiskaupade t ö ö t l e m i n e aga muudab nende välist kuju, maitselisi (toidukaupadel) ja muid tunnuseid, mis on iseloomulikud ühele või teisele kaubale.

Tuleb märkida, et varumiskaupade töötlemisoperatsioonid kannavad varumiskontorites (seda enam tarbijate kooperatiivides) sageli ühekordset, ajutist või hooajalist iseloomu ja seoses sellega ei teostata nende arvestamist kontol nr. 30 „Tootmine", vaid kontol nr. 31 „Töötlemine".

Tarbijate kooperatsiooni liitude tööstuskombinaatides aga, kus on olemas alaline tööliste ja halduspersonali koosseis, kus p l a a n i t a k s e k õ i k k u l u t u s e d j a t o o d a n g u o m a m a k s u m u s ü k s i k u t e e l e m e n t i d e j ä r g i, kus on sisse seatud toodangu väljalaske-hinnad ja kus järelikult plaanitakse ettevõtte töö finantsiline tulemus, — arvestatakse produktide töötlemisprotsessi nagu teisigi tootmisprotsesse. Niisuguseis ettevõtteis arvestatakse töötlemiseks saabunud varumiskaubad kui tooraine, kuna töötlemise kulud ja toodangu väljalase arvestatakse vastavalt kontodel „Tootmine", „Tootmise üldkulud", „Valmistoodete käive" jne.

Alates 1947. a. loetakse vastavalt Tsentrosojuzi juhenditele igasugune puuvilja ja köögivilja, samuti ka teiste varumiskaupade töötlemist, olenemata operatsioonide suurusest, t o o t m i s e k s, kui niisugust töötlemist ei toimetatud juhuslikult ja kui töötlemisest saadud toodangule olid kinnitatud p l a a n i l i s e d o m a m a k s u m u s e hinnad. Järelikult

toimub niisuguste kaupade töötlemise arvestus samuti kui operatsioonide arvestus tootmiskombinaatideski.

Varumiskaupade töötlemine on seoses tööjõu, kütteaine, abimaterjalide ja teiste kuludega, mis liidetakse töötlemisele kuulunud kaupade omamaksumusse.

Nii näiteks põhjustab varumiskaupade töötlemine vajadust töötasu maksmiseks töötlevaile töölistele, kütteaine kulu, töötlemisprotsessis kasutatavate põhivahendite amortisatsiooni ja väikeinventari kulumist; seoses töötlemisega võivad tekkida pudemed, millede suurus võib mõju avaldada toodangu omamaksumusele jne. Raamatupidamise ülesanne seisab selles, et õigesti arvestada kõik kulutused, mis on seoses töötlemise põhimiste kulukirjetega, ja kalkuleerida töötlemisest saadud toodangu ühiku omamaksumus.

Varumiskaupade töötlemine toimub varaliselt vastutava töötlemispunkti juhataja (meistri) juhtimisel, kes määratakse varumiskontori direktori poolt. Varumiskaupade töötlemise kohta esitab tööde täitmise eest vastutav isik varumiskontori raamatupidamisse akti, mis on koostatud järgmises vormis (vt. lk. 130).

Selle akti esiküljel näidatakse töötlemisaja algus ja lõpp, missuguseid nimelt kaupu (põhimine tooraine) töödeldi, missuguseid abimaterjale kulutati töötlemisel ja kui palju saadi toodangut ning pudemeid.

Akti pöördküljel näidatakse, missugused töölised võtsid osa töötlemisest, nende töösaavutus, tükitööhinne ja igaühele neist kuuluv töötasu. Maksmisele kuuluva töötasu arvutab raamatupidamine ühekordsete töötlemiste korral ainult siis, kui on vaja töötlemistöölistele välja maksta tasu viivitamata pärast tööde lõppu. Ülejäänud juhtudel toimub töötasu arvutamine kas kogu töö lõppemisel, kui see oli täidetud lühikese aja jooksul, või leppes kokkulepitud tähtaegadel.

Neil juhtudel, kui töödeldud toodangule polnud kinnitatud plaanilise omamaksumuse hinda, arvestatakse säärane töötlemine nagu eespool märgitud, kontol nr. 31 „Töötlemine", ja töödeldud toodang ise kontol nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-) kaubad" tegelikus omamaksumuses.

Töötlemisest saadud toodangu iga liigi ja sordi omamaksumuse kindlaksmääramiseks on tarvis leida töötlemise kõikide kulutuste üldise summa protsendiline suhe töötlemisest

Organisatsioon — Semjonovski TKL
Ettevõte — Töötlemispunkt

TÖÖTLEMISAKT NR. 74

aja kohta 16. kuni 20. novembrini 1947. a.

Hapendatud kapsas
(Toodangu nimetus)

Tooraine ja materjali nimetus	Väljastatud töötlemiseks			
	Mõõduühik	Kogus	Hind	Summa
I. Tooraine				
1) Värske peakapsas	kg	500	—.60	300.—
Kokku . .	×	500	×	300.—
II. Abimaterjalid				
1) Sool		5	—.40	2.—
2) Porgandid . . .		50	—.60	30.—
3) Sõstralehed . . jne.		1	15.—	15.—
Kokku . .	×	×	×	
Üldkokkuvõte . .				

III. Valmistoodang

Kogus . . . . . .
Väljatuleku protsent .
Plaaniline hind ühiku kohta . . . . .
Maksumus plaaniliste hindadega . . . .

IV. Pudemed

a) puhastamisel:
kogus . . . . . .
protsent . . . . .
b) tootmise pudemed (põlem. ja muu)
kogus.....
protsent .....

Pöördkülg.

V. Töötasu arvestus töötlemise eest.

Perekonna-, ees- ja isanimi	Tööde nimetus	Valmistatud toodangu kogus	Hinne	Summa

„.....“.....194.....a.

Töötlemise eest vastutav (allkiri)
Brigadiir (allkiri)

Kontrollis — raamatupidaja (allkiri)
„.....“.....194.....a.

Kinnitan. Direktor (allkiri)
„.....“.....194.....a.

saadud kaupade varumismaksumusega ja, kasutades saadud protsendilist suhet, määrata kindlaks saadud toodangu iga sordi ja liigi tegelik omamaksumus.

Näide. Töötlemisele on antud varumiskaupu, millede väljalaskemaksumus oli 2000 rbl., kuna töötlemise kulud moodustasid 1000 rbl. suuruse summa. Kokku on töötlemisest saadud toodangu omamaksumus 3000 rbl.

Töötlemisest saadi 3 sorti toodangut, millede kogus, varumishind ja maksumus on (s. o. nende varumishindadega, mida varumiskontor oleks maksnud tootjaile niisugustelt toodete sortidelt):

a) kõrgemat sorti 250 kg à 8 rbl.	2 000 rbl.
b) esimest sorti 200 kg à 7 rbl.	1 400 rbl.
c) teist sorti 100 kg à 6 rbl.	600 rbl.
Kokku 550 kg.	4 000 rbl.

Määrame kõigi töötlemiskulutuste protsendilise suhte saadud toodangu varumismaksumusega:

$$\frac{3\,000 \cdot 100}{4\,000} = 75\%.$$

Selle protsendilise vahekorra järgi määrame väljalastud toodangu iga sordi omamaksumuse:

a) kõrgemal sordil $\frac{2\,000 \cdot 75}{100} = 1\,500$ rbl. ehk $\frac{1\,500}{100} = 6$ rbl. kg,

b) esimesel sordil $\frac{1\,400 \cdot 75}{100} = 1\,050$ rbl. ehk $\frac{1\,050}{200} = 5$ rbl. 25 kop. kg,

c) teisel sordil $\frac{600 \cdot 75}{100} = 450$ rbl. ehk $\frac{450}{100} = 4$ rbl. 50 kop. kg.

Nende tegelike omamaksumuste hindadega arvestataksegi sissetulekuks töötlemisest saadud varumiskaubad.

Varumiskaupade töötlemisele andmisel koostatakse järgmised raamatupidamiskirjendid:

1. Varumiskaupade väljalaskemaksumusele:

Deebet konto nr. 31 „Töötlemine"
Kreedit konto nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid"

2. Varumiskaupade ostumaksumusele:

Deebet konto nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid"
Kreedit konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad"

Konto nr. 31 deebetisse kantakse peale selle veel töötlemisprotsessis kulutatud abimaterjalide ja kütteaine omamaksumus, töölistele arvestatud töötasu ja töötlemise muud kulud.

Töötlemisest saadud toodangu sissetulekuks-arvestamiseks koostatakse niisugune raamatupidamiskirjend (töödeldud kaupade tegeliku omamaksumusega):

Deebet konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-) kaubad"
Kreedit konto nr. 31 „Töötlemine"

Analüütilises arvestuses soovitatakse konto nr. 31 „Töötlemine" järgi avada eraldi kontod töödeldava toodangu iga liigi kohta. Töötlemise analüütilist arvestust peetakse kaartidel või raamatus, kus deebet-poolel on põhimiste kulutuste liikide arvestamiseks mitu lahtrit. Töötlemise arvestamise näidisraamatuna võib tuua raamatu vormi, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi poolt tarbijate kooperatiividele (vt. lk. 133).

Nii arvestatakse varumiskaupade töötlemist neil juhtudel, kui töödeldavale toodangule pole kindlaks määratud plaanilist omamaksumust.

Eespool oli öeldud, et varumiskaupade töötlemine, mida teostatakse ettekinnitatud plaani järgi, milles on kinnitatud töödeldud toodangu plaanilised omamaksumuse hinnad, arvestatakse selliselt, nagu arvestatakse tootmisprotsesse harilikes tootmisettevõtteis.

Säärasel korral kasutatakse kontot nr. 30 „Tootmine", millel kajastatakse kõik toodangu otsekulud sortide ja liikide järgi, kontot nr. 233 „Tootmise üldkulud", millel arvestatakse kaudsed kulud, ja teisi kontosid, mida harilikult kasutatakse tootmisoperatsioonide arvestamiseks.

Tootmise arvestuse üldised põhimõtted on toodud järgmises peatükis. Seepärast me peatume siin ainult nende operatsioonide arvestuse mõnesugustel iseärasustel varumiskontorites, kuivõrd need iseärasused on ette nähtud Tsentrosojuzi juhendites.

Teatavasti arvestatakse tarbijate kooperatsiooni tootmisettevõtteisse saabuv tooraine kontol nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid" tegelikus omamaksumuses. Tootmisest saadud valmistooted arvestatakse niisugustes ettevõtteis kontol nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis" väljalaske-hindades.

Tsentrosojuz pani ette sisse seada teistsuguse korra varumiskontorite ettevõtteis töödeldava tooraine (varumiskaupade), samuti neis ettevõtteis töötlemisest saadud valmis-

TÖÖTLEMISKONTO ..... **ETTEVÕTTES** .....

D E E B E T

Sissekanne 194.... a.		Tekst		Korresp. konto nr.	Tooraine ja põhimaterjalid		Abimaterjalid	Töötasu	Sotsiaalandamid ja lisakulud tööjõule	Muud töötlemiskulud	Kokku deebetpoolel
Kuupäev	Kirjendi nr.	Dokum. nr.	Operats. lühike kirjeldus		Kogus	Summa					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Järg.

K R E E D I T

Sissekanne 194.... a.		Tekst		Korrespond. kontode nr-id	Valmistoodete käive			Kokku kreeditpoolel
Kuupäev	Kirjendi nr.	Dokum. nr.	Valmistoodete nimetus		Kogus	Summa		
13	14	15	16	17	18	19	20	21

toodete arvestamiseks. Nende juhendite olemus seisab alljärgnevas.

Varumiskaupade väljastamisel töötlemiseks liidetakse need töötlemise omamaksumusse väljalaske-hindadega. Seejuures koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 30 „Tootmine"
Kreedit konto nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid"

Üheaegselt selle kirjendiga koostatakse teine — varumiskaupade mahakandmiseks ostumaksumuses:

Deebet konto nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid"
Kreedit konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad"

Kontol nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid" tekkiv saldo kantakse kuu lõppedes üle kontole nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaupadelt".

Konto nr. 30 „Tootmine" deebetisse kantakse kuu jooksul kõik töötlemise otsekulud ja kuu lõpul ka kontol nr. 233 „Tootmise üldkulud" arvestatud kaudsed kulud. Kaudsed kulud jaotatakse vastavalt toodangu liikidele proportsionaalselt töötlemisel kulutatud põhitooraine (varumiskaupade) maksumusele.

Töötlemisest saadud toodang arvestatakse plaanilise omamaksumuse hindades. Toodangu saabumisel töötlemisest koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad"
Kreedit konto nr. 264 „Valmistoodete käive"

Kuu lõppedes kantakse kontol nr. 30 „Tootmine" arvestatud kulutuste summa (välja arvatud pooltoodete maksumus) üle konto nr. 264 „Valmistoodete käive" deebetisse.

Konto nr. 264 „Valmistoodete käive" saldo (vahe töödeldud varumiskaupade plaanilise ja tegeliku omamaksumuse vahel) kantakse (samuti kuu lõppedes) üle kontole nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaupadelt".

§ 25. Tapatallide operatsioonide arvestus.

Varumiskontorid, nagu tarbijate kooperatiividki, teostavad loomade tapmist kolhoosidele, kolhoosnikutele ja üksikmajapidamistele. Tapmine toimub selleks eriliselt organiseeritud

tapatallides. Tapmist saab teostada ainult loomade veterinaar-järelevalvelt saadud loal.

Veterinaar-järelevalve poolt kindlaksmääratud loomade tapmise reeglitest kinnipidamise kontrollimiseks peab tapatalli juhataja tapetud loomade registreerimise žurnaali järgmise vormi kohaselt:

TAPETUD LOOMADE REGISTREERIMISE ŽURNAAL.

Jrk. nr.	Organisatsiooni nimetus, tellija nimetus, perekonna-, ees- ja isanimi	Kust (küla, selle küla nõukogu aadress)	Missugune loom (tapetud, töödeldud)	Looma vanus	Tapmise põhjus	Eluskaal	Tapakaal	Tõend looma vet. ülevaatuse kohta veterinaarala töötaja poolt või külanõukogu õiend tapmise põhjuste kohta		
								kuupäev	nr.	kelle poolt tõend välja antud
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Tapatallide ülalpidamiskulude ja tulude arvestamist teostatakse kontol nr. 268 „Kõrvalettevõtete majandamine“ ja tarbijate kooperatiivides konto nr. 16 „Ettevõtete majandamine“ allkontol „Kõrvalettevõtete majandamine“.

Selle konto deebetisse kantakse kõik tapatallide ülalpidamise kulud: tapja töötasu, sotsiaalandamid, eririietuse ja väikeinventari kulumine, põhivahendite amortisatsioon ja muud kulud.

Selle konto kreeditisse kantakse loomade tapmise eest saadud tasu.

Vahe selle konto deebet- ja kreedit-läbikäigu summade vahel kujutab endast tapatallide majandamise finantsilist tulemust ja see kantakse aasta lõppedes kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid“.

Varumiskontori korraldusel toimetab tapatalli tapja pärast looma tapmist naha, sarvede, sõrgade ja tapetud loomade muude pudemete vastuvõtmist. Nende toorainete vastuvõtmine vormistatakse üldistel alustel vastuvõtu-kviitungi väljaandmisega.

Nende operatsioonide kohta annab tapatalli tapja aru varumiskontorile nagu teisedki varumisala töötajad, s. o. esitab kindlaksmääratud tähtaegadel varumiskontori raamatupidamisele avansiaruanded, vastuvõtu-kviitungite ärakirjad ja muud dokumendid.

Tapatallides varutud kaubad arvestatakse üldistel alustel kõikide teiste varumiskaupadega kontol nr. 6 „Varumis-(kokkuostu-)kaubad".

Küsimused kordamiseks.

1. Missugused on tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori ülesanded?
2. Kuidas toimub varumiskontori isemajandamine?
3. Kuidas vormistatakse varumiskontori operatsioone varumiskaupade vastuvõtmisel tootjailt ja oma rajooni tarbijate kooperatiividelt?
4. Kuidas vormistatakse varumiskaupade väljastamist?
5. Missugused on korralduse ülesanne ja vorm?
6. Kuidas kontrollitakse saadud ja väljaantud korraldusi varumiskaupade väljastamiseks?
7. Missugused on varumisoperatsioonide sünteetilise ja analüütilise arvestuse iseärasused varumiskontorites?
8. Kuidas arvestatakse varumiskontoris turul kujunevate hindadega ostetud kaupu?
9. Kuidas arvestatakse varumiskaupade müüki kõrvalseisvatele organisatsioonidele ja väljastamist oma ettevõtteile?
10. Missugustel kontodel arvestatakse varumiskontori arveldusvahekorrad tarbijate kooperatiividega ja ostjatega?
11. Mis alusel ja mis eesmärgil teostatakse arvestus-ülekandeid puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fondi?
12. Kuidas arvestatakse selle fondi moodustamist, hoidmist ja kulutamist?
13. Kuidas arvestatakse vastuvõtu-kviitungite raamatuid?
14. Kuidas arvestatakse varumiskaupade sortimisoperatsioone?
15. Missuguse dokumendiga vormistatakse varumiskaupade töötlemist?
16. Missugune on juhuslike, mitteplaanitud töötlemiste arvestamise kord?
17. Kuidas arvestatakse plaani alusel teostatavat varumiskaupade töötlemist?
18. Kuidas arvestatakse tapatallide operatsioone?

V peatükk.

RAAMATUPIDAMISARVESTUSE ORGANISEERIMISE ALUSED TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDE TOOTMISETTEVÕTTEIS.

§ 26. Üldised reeglid raamatupidamisarvestuse organiseerimiseks tarbijate kooperatiivide liitude tootmisettevõtteis.

Me oleme juba korduvalt märkinud, et kaubandusliku ja varumistegevuse kõrval teostab tarbijate kooperatsiooni organisatsioon ka operatsioone toidukaupade ja laiatarbeesemete tootmise alal.

NSV Liidu RKN-i ja ÜK(b)P KK määruse 7. jaanuarist 1941. a. „Abinõudest laiatarbe- ja toidukaupade tootmise suurendamise kohta kohalikust toorainest" seadis tarbijate kooperatsiooni ette ülesande kõigekülgselt laiendada tootmistegevust, kui tähtsaimat allikat igapäev-nõutavate kaupade sortimendi täiendamiseks.

Selle määruse alusel organiseeritud tarbijate kooperatsiooni tootmisettevõtted etendasid Isamaasõja aastatel tähtsat osa elanikkonna varustamises laiatarbekaupadega. Selle üle võib otsustada järgmiste andmete põhjal tootmisettevõtete võrgu arendamise ja toodangu väljalaskmise kohta Isamaasõja aastatel [1].

1942. a. lõpuks omas tarbijate kooperatsioon veidi üle 5 000 tootmisettevõtte, 1945. a. lõpuks oli aga nende arv ligi 21 700. 1942. aastal oli nende ettevõtete aastane toodangu väljalase 226 milj. rubla, 1945. aastal kasvas see kuni 1 354 milj. rublani.

Siiski ei tähenda see sugugi, et tarbijate kooperatsioon on täielikult ära kasutanud need kõige laialdasemad võimalused,

[1] Ilma põllumajanduslike ettevõtteita.

mida ta omas ja omab laiatarbekaupade tootmise laiendamisel kohalikust toorainest ja põllumajanduskaupade ülejääkide arvel, mis kolhoosidel ja talupoegadel on jäänud pärast kohustuste täitmist riigi ees.

Tsentrosojuzi juhatuse määruses 22. novembrist 1946. a. nr. 1042 on märgitud, et maal olevaid põllumajanduslike toorainete ülejääke ei kasutata ära laiatarbekaupade tootmiseks. Tarbijate kooperatsioonile pannakse ette laialdaselt organiseerida tootmistegevust, põllumajandussaaduste töötlemist, organiseerida õmblus-, kingsepa-, remondi-, juuksuri- ja laiatarbekaupade tootmise töökodasid. NSV Liidu Ministrite Nõukogu võimaldas kooperatsioonile rea maksusoodustusi ja andis kooperatiivorganisatsioonidele õiguse riigi järelevalve all määrata hindu kaupadele, mida toodetakse kooperatiivsete ettevõtete poolt.

Oma määrusega 22. novembrist 1946. a. nr. 1042 kinnitas Tsentrosojuzi juhatus tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide tootmistegevuse arendamise plaani 1947. aastaks. Selle plaani järgi peab tarbijate kooperatsiooni käive toodangu väljalaskmise alal (toidu- ja laiatarbekaubad) moodustama 6,1 miljonit rubla.

Juhindudes partei ja valitsuse instruktsioonidest ning Tsentrosojuzi juhatuse otsustest, on tarbijate kooperatiivide liidud ja tarbijate kooperatiivid organiseerinud suure hulga tootmisettevõtteid, kes valmistavad toidukaupu ja mitmesuguseid laiatarbe-esemeid, kasutades selleks kohalike toorainete ressursse.

Need ettevõtted toodavad kaupu mitmesuguses sortimendis ja on sageli erisuguselt organiseeritud. Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine peab organiseerima nende ettevõtete majandusliku tegevuse niisugust arvestust, mis tagaks igakülgset jooksvat kontrolli materiaalsete väärtuste säilimise, nende ettevõtete toodangu omahinna alandamise ja töö rentaabluse tõstmise üle, mis aitaks kaasa valmistatava toodangu kvaliteedi paranemisele ja tööstus-finantsplaani kõigi näitajate täitmisele.

Iseloomustades tootmisprotsessi, ütles K. Marx:

„Missugused ka oleksid tootmise ühiskondlikud vormid, töölised ja tootmisvahendid on ikka tema tegureiks“ [1].

[1] K. Marx, Kapital, II köide, lk. 33, 1938. a. väljaanne (vene keeles).

Tootmisvahendid koosnevad t ö ö e s e m e i s t (tooraine, põhi- ja abimaterjalid) ja t ö ö v a h e n d e i s t (masinad, seadmed).

Töövahendid, erinevalt tööjõu ja töö-esemete kulutustest, võtavad tootmisprotsessist osa mitmekordselt, millest tingitult töövahendite maksumus liidetakse valmistatava toodangu maksumusse mitte korraga, vaid järkhaaval, nende kulumise määral tootmisprotsessis.

Tööjõu ja tootmisvahendite kulutuste, s. o. tootmisprotsessis tarbitud elava ja esemeiks muudetud töö kulutuste kogumit nimetatakse tootmiskuludeks.

Ettevõtte kõigi tootmiskulude summa, mis kuulub teatavale toote liigile või sordile, moodustab toote t o o t m i s - o m a m a k s u m u s e.

Oma majandusliku sisu järgi on tootmiskulud erinevad ja koosnevad mitmesugustest elementidest. Tootmismajanduslikust vaatepunktist, s. o. olenevalt osavõtu iseloomust, tootmisprotsessist ja toodangu omamaksumuse moodustamisest, jagunevad tootmiskulud põhi- ja lisakuludeks.

Tootmise p õ h i k u l u d e k s loetakse kulutused, mis on v a h e t u l t s e o t u d t o o t m i s e t e h n o l o o g i l i s e p r o t s e s s i g a, mis määravad ära valmistatava toodangu iseloomu ja tehnoloogilised omadused. Tootmise põhikulude hulka kuuluvad järgmised kulutused:

1) tootmistöölistele väljamakstud töötasu (ühes sotsiaalandamitega);

2) põhitooraine, abimaterjalid ja pooltooted;

3) tehnoloogiline küte;

4) liikumis- ja tehnoloogilise energia kulutused (auru, elektri, gaasi jne.);

5) masinate, tootmisseadmete ja tööriistade amortisatsioon.

Tootmise l i s a k u l u d e k s nimetatakse kulutusi, mis on seotud t o o t m i s p r o t s e s s i o r g a n i s e e r i m i s e g a n i n g t o o t m i s e t t e v õ t t e h a l d a m i s e j a t e e n i n d a m i s e g a. Tootmise lisakulud ei ole tootmisprotsessis vahetult seotud toodangu valmistamisega.

Tootmise lisakulude hulka arvatakse järgmised kulutused:

1) tootmisettevõtte administratiiv-tehnilisele, haldus- ja teenindavale personalile makstud töötasu (ühes sotsiaalandamitega);

2) ruumide, kontoriseadmete ja inventari amortisatsioon;
3) tootmis- ja kontoriruumide kütte- ja valgustuskulud;
4) ruumide üürikulud;
5) ruumide, seadmete, masinate ja inventari jooksva remondi kulud;
6) mitmesugused majapidamiskulud;
7) muud ettevõtte teenindamiskulud (valve jne.).

Üks kõige tähtsamaid näitajaid, mis iseloomustab iga tööstusliku ettevõtte töö kvaliteeti, on toodangu omamaksumus.

Valmistatud toodangu ühiku (vastavate toodete arvestamisel aluseks võetud mõõtudes — tükkides, tonnides, liitrites jne.) omamaksumuse arvutamist nimetatakse kalkulatsiooniks.

Selleks, et arvutada (või nagu tavaliselt öeldakse, välja kalkuleerida) väljalastud toodangu ühiku omamaksumus, tuleb kulutuste summa toodangu valmistamisel jagada tootmisest väljalastud toodete kogusega.

Näide. Oletame, et tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvas ettevõttes valmistati kuu jooksul 2 000 pange. Kõik selle ettevõtte kulud kuus olid 3 200 rubla. Järelikult ühe pange omamaksumus meie ettevõttes moodustab:

3 200 rbl. : 2 000 = 1 rbl. 60 kop.

Nii määratakse tooteühiku tootmise omamaksumus tööstuslikes ettevõtteis, kes valmistavad ainult ühte toodangu liiki või sorti.

Selleks, et otsustada, kas ettevõtte poolt valmistatud toodangu omamaksumus ei ole kõrge, et kindlaks teha, kuidas ettevõte võitles omamaksumuse alandamise eest, on tarvis teada mitte üksnes tegelike kulutuste summat tootmisele, vaid ka toodete plaanilist omamaksumust ja nende toodete omamaksumust eelmistel aruandeperioodidel. Tegelike kulutuste võrdlemine plaanis ettenähtud summadega annab neile võimaluse järeldada, kuidas ettevõte võitles toodangu omamaksumuse alandamise eest.

Pöördume tagasi meie näite juurde. Oletame, et plaani järgi pidi ühe pange tootmise omamaksumus moodustama 1 rbl. 45 kop. Tähendab, iga pange kohta lubas ettevõte endale ülekulutust (kulutuste ületamist) 15 kop. suuruses, kogu toodangu kohta aga 300 rubla.

Siit nähtub, milline tähtsus on tegeliku (aruandelise) kalkulatsiooni andmete võrdlusel plaanilise kalkulatsiooniga, eelmiste perioodide ja teiste eesrindlike ettevõtete andmetega.

Kalkulatsiooni, mis on koostatud jooksva raamatupidamisarvestuse andmete alusel, nimetatakse aruandeliseks. Kalkulatsiooni aga, mis on koostatud toodangu ühiku omamaksumuse esialgse arvestuse järgi, mille aluseks on kinnitatud tootmis-tehnilised normatiivid ja milles arvesse on võetud plaani poolt ülesandeks tehtud omamaksumuse alandamist, nimetatakse plaaniliseks ehk eelarveliseks.

Veelkord tagasi pöördudes ülaltoodud näite juurde toodangu tegeliku omamaksumuse arvutamise kohta, peame märkima veel üht asjaolu. Selles ettevõttes valmistati ainult üht toote liiki. Niisuguseid ettevõtteid leidub aga harva. Harilikult valmistab iga ettevõte mitut liiki tooteid, ja kuigi ka ühte liiki, siis see toote liik jaguneb sortideks, suurusteks, formaatideks jne.

Niisugustel juhtudel tuleb määrata toote iga liigi või sordi omamaksumus. Kui ettevõte, kellest kõnelesime, peale pangede valmistab veel pesukausse, künasid, padasid ja teisi esemeid, siis tuleb eraldi välja arvutada antud ettevõttes valmistavate pangede, pesukausside, künade ja teiste esemete tegelik omamaksumus.

Eespool oli juba märgitud, et ühe või teise tooteliigi omamaksumuse määramiseks on tarvis teada kogu kulutuste summat vastava toodangu valmistamisel.

Mõned neist kulutustest saab kindlaks teha nende tegemise momendil ja järelikult saab neid koheselt nende selgumisel kanda vastava tooteliigi tootmiskulude arvele. Niisuguseid kulutusi nimetatakse otsesteks tootmiskuludeks (sest neid võib vahetult kanda teatava toodangu liigi või sordi valmistamise kulude arvele).

Otseste tootmiskulude hulka kuuluvad näiteks tooraine ja abimaterjalide kulutused, toodangu valmistamisega tegutsevate tööliste töötasu (ühes sotsiaalandamitega), kuu lõpul toodangu väljalaske käibelt tehtavad arvestusülekanded, kui on juba täpselt teada, kui palju (missuguse summa eest) ja nimelt missugust toodangut on tootmisest välja lastud. Otseste tootmiskulude hulka võib arvata ka teisi kulusid, kui neid nende tasumise või arvestamise momendil saab vahetult kanda teatavale toote liigile või sordile.

Igas tootmisettevõttes, kes valmistab mitut toodangu liiki või sorti, on otseste tootmiskulude kõrval ka niisuguseid, mis kuuluvad kogu tootmisele tervikuna ja mida järelikult nende

teostamise momendil ei saa korraga kanda ühele või teisele toote liigile. Niisuguseid tootmiskulusid nimetatakse kaudseteks.

Kuivõrd neid kulusid ei saa vahetult kanda vastavale tooteliigile, arvestatakse neid kuu kestel eraldi otsestest, kuu lõpul aga jaotatakse üksikute toodete liikide vahel varem kindlaksmääratud meetodi järgi (näiteks proportsionaalselt tootmistööliste põhitöötasu summale, proportsionaalselt otseste kulutuste summale jne.).

Kaudsete tootmiskulude hulka kuuluvad näiteks niisugused väljaminekud, nagu administratiivse, arveala ja teenindava personali töötasu (ühes sotsiaalandamitega), üür, küte, valgustus ja ruumide korrashoid, põhivahendite amortiseerimine jms. väljaminekud, mis on üldised kogu tootmisele.

Kaudsed tootmiskulud liidetakse samuti toodangu omamaksumusse, kuid mitte nende kulutuste tegemise momendil, vaid kord kuus, niisuguste kulude kogusumma jaotamisel toodangu üksikute liikide vahel (kogumikuna).

Me vaatasime läbi kaks tootmiskulude rühmitust — ühest küljest nende jagamise põhi- ja lisakuludeks, teisest küljest otsesteks ja kaudseteks kuludeks. Iga rühmitus omab iseseisvat tähendust ja neid ei tule segada.

Tootmiskulude jagamine põhi- ja lisakuludeks tuleneb nende kulude majanduslikust loomusest, olles tingitud tootmise tehnoloogilisest protsessist, nende kulude mõjumise iseloomust uue toodangu loomisele, nende osavõtu määrast ja iseloomust toodangu omamaksumuse kujunemises.

Tootmiskulude jagamine otsesteks ja kaudseteks on aga seotud vaid tootmise organiseerimisega, tootmisettevõtete haldamise vormidega ning on tingitud arvestamise tehnikast ja nende liitmisest üksikute toodangu liikide ja sortide omamaksumusse.

Seepärast tootmiskulude jagamine otsesteks ja kaudseteks ei saa olla ühesugune ettevõtteis, kes on erinevad oma iseloomult ja tootmise organiseerimiselt. Olenevalt töö tingimustest, võib ühtesid ja samu tootmiskulusid ühtedes ettevõtteis

arvata otseste, teistes sama toodangut valmistavais ettevõtteis aga kaudsete kulude hulka.

Järelikult selleks, et aru saada tootmiskulude arvestuse järjestusest ja nende jagamisest otsesteks ja kaudseteks ühes või teises ettevõttes, tuleb endale selgesti ette kujutada tootmise iseloomu ja organiseerimist neis ettevõtteis.

§ 27. Toodangu valmistamise operatsioonide vormistamine tarbijate kooperatiivide liitude tootmisettevõtteis.

Operatsioonide dokumentidega vormistamise kord tarbijate kooperatiivide liitude väikseis tootmisettevõtteis sõltub ettevõtte operatiivse töö organiseerimisest, kohustuste (järelikult ka varalise vastutuse) jaotamisest ettevõtte üksikute töötajate vahel; sõltub ka sellest, kuidas (ajatöö, tükitöö) tasutakse tööliste tööd, kuidas on korraldatud tootmise tehnoloogiline protsess, kui suur on kasutatava tooraine ja väljalastava toodangu nomenklatuur, ning lõpuks, kuidas on organiseeritud tootmine ise (kestus, hooajalisus, üksikute tootmisetappide piiritlemine faaside järgi, tsehhide organiseerimine, poolfabrikaatide valmistamine jms.).

Eriti suure tähtsusega on dokumentatsioonile ja dokumendikäibele toodangut valmistavate tööliste töö organiseerimise vormid. Harilikku tüüpi tootmisettevõtteis toimub kogu tootmise protsess ettevõtte enda territooriumil masinate, tööpinkide, seadmete ja tööriistade kaasabil, mis kuuluvad sellele samale ettevõttele.

Sõjaaja tingimustes, mil tekkis vajadus organiseerida väikeste tootmisettevõtete võrku, kes valmistavad mitmesuguseid laiatarbekaupu kohalikust toorainest, kusjuures neid ettevõtteid tuli organiseerida vaatamata vajalike tootmisruumide, seadmete, masinate ja tööriistade puudumisele, — sai laialdase leviku kodustöötamine, s. o. niisugune tootmise organiseerimise vorm, mille juures toodangut valmistavad isikud töötavad mitte tootmisruumides, vaid enda juures kodus, tööriistade või masinatega, mis tavaliselt on nende inimeste isiklik omandus. Kodustöötamine, kui tootmise organiseerimise eri vorm, säilitab oma tähtsust ka praegu.

Loomulikult lahendatakse tootmise niisuguse organiseerimisvormi korral dokumenteerimise ja dokumendikäibe küsimused teisiti, kui harilikku tüüpi tootmisettevõtteis, kus too-

dangu valmistamine toimub tööliste poolt, ettevõtte tootmisruumides.

Seoses sellega on kõik raamatupidamisarvestuse organiseerimise ja tehnika küsimused ettevõtteis, kes valmistavad toodangut kodustöötajate kaudu, eraldatud siin eri lõikesse, mis on paigutatud käesoleva peatüki lõppu.

Tooraine, materjalid ja küte saabuvad tööstusettevõttesse varustajailt või tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvailt ettevõtteilt. Esimesel juhul, s. o. materjalide saamisel varustajailt, on nende materjalide sissetulekuks-arvestamise aluseks varustajate poolt väljakirjutatud arve-faktuurid. Kui materjalid saabuvad oma organisatsiooni teistelt ettevõtteilt, siis on nende sissetulekuks-arvestamise aluseks nende ettevõtete väljamineku-saatelehed.

Olenemata sellest, kust saabuvad materjalid, on nende säilimise eest varalist vastutust kandev isik kohustatud toimetama vastuvõetavate materiaalsete väärtuste koguse ja kvaliteedi hoolikat kontrollimist. Lahkuminekute puhul saatedokumentides näidatud andmetega tuleb need lahkuminekud vormistada aktidega, vormi järgi ja korras, mis on kirjeldatud juba kaubaoperatsioonide arvestusele pühendatud peatükkides.

Ettevõtteis, kus vastuvõetud tooraine, materjalide ja kütte eest kannab varalist vastutust laohoidja, toimub materjalide väljastamine nõudmiste alusel, mida kirjutab välja meister järgmises vormis:

Kehtiv kuni 5. detsembrini 1947. a.
Õmblustöökoda laole nr. 1
tsehh, osakond, jaoskond

Tellimus, objekt, konstruktiivne element .....
Kulukirje .....
Korraldus nr. .....

NÕUDMINE, nr. 97, 4. dets. 1947. a.
kelle kaudu: tööline Semjonov, P. I.

Number	Nimetus, suurus, sort	Mõõduühik	Kogus		Hind	Summa
			nõutud	väljastatud		
184	Satiin, sile, voodriks jne.	meeter	40	40		

Nõudis (allkiri)
Väljastas (allkiri)

Väljastas (allkiri)
Sai kätte (allkiri)

Nõudmise väljakirjutamisel ja materjalide väljastamisel näidatakse ainult naturaalsed mõõdud. Teatmed hinna ja summa kohta märgitakse järgnevalt raamatupidamises. Kõige väiksemais ettevõtteis, kus ei ole eraldi laohoidjat ja kus kõik materjalid tulevad vahetult meistri kätte, kes kannab vastutust tema poolt vastuvõetud materjalide hoidmise ja väljamineku eest, nõudmisi välja ei kirjutata.

Niisuguseis ettevõtteis toimub laost tootmisse üleantud materjalide mahakirjutamine tootmisaruande põhjal, milles peab näidatud olema materjalide kogus, mis tegelikult on kulutatud nende või teiste toodete valmistamisprotsessis.

Tsentrosojuzi juhatuse poolt on kinnitatud järgmine tootmisaruande vorm, mis on toodud lk-l 146.

Esitatud tootmisaruanne annab võimaluse otsustada selle üle, kuipalju ja nimelt missuguseid materjale on kulutatud iga toote liigi valmistamiseks, kuipalju ja nimelt missuguseid tooteid on tööstusest välja lastud. Siinsamas näidatakse ka väljalaskehinnad, mis on kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt kinnitatud vastavatele toodete liikidele, ja tööstusest väljalastud kogu toodangu täielik maksumus (väljalaske-hindades).

Andmed tootmises tegutsevate tööliste töö kohta esitab meister (brigadiir, tootmise juhataja) raamatupidamisse hariliku tabeli kujul. Tabelis näidatakse, missugused töölised olid tegevad toodangu valmistamisega, missugust nimelt toodangut valmistas see või teine tööline ja iga töölise tegelik töösaavutus. Neid andmeid kasutab raamatupidamine alusena töötasu arvutamisel.

Ettevõtteis, kus on eraldi laohoidja, vormistatakse valmistoodangu üleandmine meistrilt väljamineku-saatelehe kirjutamisega vormis, mis on juba toodud käsiraamatu esimeses osas, peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus".

Kui ettevõttes ei ole eraldi laohoidjat, kes on vastutav valmistoodangu hoidmise eest, siis kogu väljalastud toodete sissetulekuks-arvestamise aluseks on tootmisaruanne.

Valmistoodete väljastamisel tööstusettevõtteist kaubandus-likesse ja teistesse ettevõtteisse kirjutatakse väljamineku-saateleht.

Tootmislehed ja teised dokumendid koos registriga annab meister raamatupidamisse reeglikohaselt iga päev.

Organisatsioon — **Konstantinovski TKL**
Ettevõte — **Mööblitöökoda nr. 1**
Oblast (krai), vabariik

TOOTMISARUANNE

mööbli valmistamisel 1. kuni 5. detsembrini 1947. a.

1. Valmistoodete nimetus	Lauad	Taburetid	
2. Kogus	20	100	jne.
3. Väljalaskehind	45 rbl.	5 rbl.	
4. Summa	900 rbl.	500 rbl.	

Kokku valmistatud summas ..... rbl. ..... kop.

Tagastatud tooraineid ja materjale lattu

Toorainete ja materjalide jääk

Toorainete ja materjalide nimetus	Mõõdühik	Hind	Jääk aruandeperioodi alguseks		Saabus aruandeperioodil		Kulutatud tootmiseks			Kulutatud tootmiseks			Kulutatud tootmiseks			Kokku kulutatud tooraineid		Tagastatud tooraineid ja materjale lattu		Toorainete ja materjalide jääk	
			Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kulutatud toorainete tootmishulk	Kokku kulutatud tooraineid	Summa	Kulutat. toorainete tootmishulk	Kokku kulutatud tooraineid	Summa	Kulutatud toorainete tootmishulk	Kokku kulutatud tooraineid	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa
Saematerjalid	m^3	120.—	6,0	720.—	10,0	200	0,13	2,6	312	0,013	1,3	156.—	—	—	—	12,0	1440.—	—	—	4,0	480.—
Naelad	kg	8.—	20,0	160.—	15.0	300	0,10	2,0	16	—	—	—	—	—	—	15,0	120.—	—	—	20,0	160.—
Liim	kg	10.—	12,0	120.—	5,0	50	0,3	6,0	60	0,020	2,0	20.—	—	—	—	12,0	120.—	—	—	5,0	50.—
jne.																					
Kokku:																					

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatus võib meistrile määrata dokumentide esitamiseks ka teised tähtajad, kui see on tingitud tootmise tehnoloogilisest protsessist.

Kui ettevõttes on laohoidja, siis annab tema samuti registri juures kõik dokumendid raamatupidamisse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt määratud tähtaegadel, kuid mitte harvemalt kui kord viispäevakus.

Raamatupidamine asub nende dokumentide läbitöötamisele (konteerimisele) ainult pärast hoolikat kontrollimist ja nende kinnitamist esimehe või ühe juhatusliikme poolt.

§ 28. Tootmisettevõtete operatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises.

1. Tooraine ja materjalide arvestus.

Valmistoodete tootmise protsessis kulutatava tooraine ja abimaterjalide arvestamiseks on tarbijate kooperatiivide liidu põhitegevuse kontoplaanis konto nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid". Selle konto deebetisse kirjutatakse tooraine ja materjalide maksumus, mis tööstusettevõtte poolt tegelikult on vastu võetud, kreeditisse aga kulutatud tooraine ja materjalide maksumus.

Kui tarbijate kooperatiivide liit on saanud ja aktseptinud (või tasunud) varustaja arve, materjale aga ei ole veel saanud, siis niisugused materjalid, kuni nende saabumiseni ettevõttesse, arvestatakse kontol nr. 20 „Materjalid teel". Teelolevad materjalid arvestatakse ostuhindades, ehk täpsemalt — selles summas, mis on näidatud tarbijate kooperatiivide liidu poolt aktseptitud või tasutud varustaja arves.

Teelolevate materjalide analüütilist arvestust tuleb pidada joonelisel viisil, mis kergendab laadungi õigeaegse kohalejõudmise kontrollimist.

Materjalide saabumise määral ettevõttesse krediteeritakse kontot „Materjalid teel" konto „Tootmistooraine ja -materjalid" deebeti kaudu. Kui materjalide vastuvõtmisel avastatakse puudujääke, siis vahe varustaja arves näidatud summa ja ettevõttesse tegelikult saabunud materjalide maksumuse vahel kirjendatakse konto „Materjalid teel" kreeditisse ja konto „Pretensioonid" deebetisse.

Samasugused sissekanded tehakse kontodel ka sel juhul, kui sissetulnud materjalide kontrollimisel tehakse kindlaks, et vastuvõetavate materjalide kvaliteet (või sordid) ei vasta sellele kvaliteedile, mis on näidatud varustaja arves. Operatsioonide arvestamise korra selgitamiseks tarbijate kooperatiivide liitude tootmisettevõtteis toorainete ja materjalide saabumise alal arutame läbi järgmise näite.

Näide. Tarbijate kooperatiivide liidu poolt on aktseptitud varustaja arve materjalidele õmblustöökoja jaoks. Arve summa on 5 000 rubla. Sellele summale koostas liidu raamatupidamine järgmise kirjendi:

Deebet konto nr. 20 „Materjalid teel".
Kreedit konto nr. 40 „Varustajate aktseptitud maksenõudmised" . . . . . 5 000 rbl.

Kümne päeva pärast saabusid materjalid ja nende vastuvõtmisel avastati puudujääk 200 rbl. suuruses. Akti põhjal, milles on näidatud, et kast, kus avastati puudujääk, jõudis kohale varustaja plommiga ja vähimagi vigastuse tunnuseta, on varustaja vastu esitatud pretensioon materjalide puudujäägi tasumiseks 200 rbl. suuruses summas.

Vastuvõetud materjalide maksumusele ja nende puudujäägi summale koostatakse järgmine raamatupidamise liitkirjend:

Deebet konto nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid" . . . 4 800 rbl.
Deebet konto nr. 48 „Pretensioonid" . . . . . 200 „
Kreedit konto nr. 20 „Materjalid teel" . . . . . 5 000 „

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kantakse sisse nii:

SKEEM

tarbijate kooperatiivide liidu tootmisettevõtteisse materjalide saabumise operatsioonide arvestamiseks kontodel.

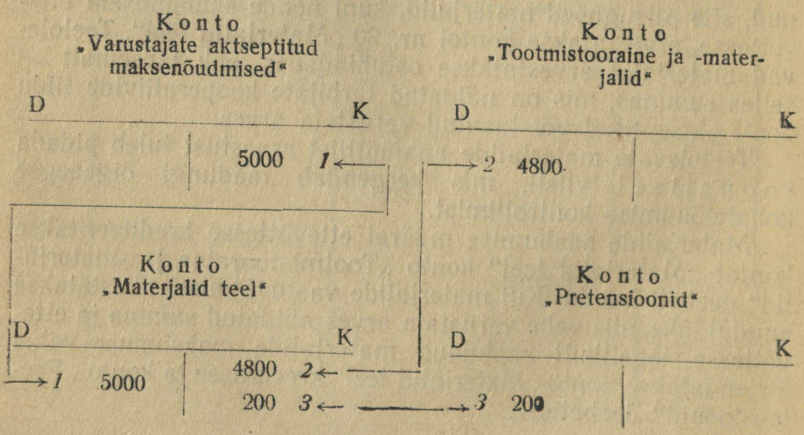

Tootmisettevõtte poolt vastuvõetud tootmistooraine ja -materjalid arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes tegelikus omamaksumuses, mis koosneb ostumaksumusest ja materjalide kohaletoimetamise kuludest varustaja juurest kuni liidu ettevõtteni. Analüütilist arvestust kontol „Tootmistoorained ja -materjalid" peetakse hoiukohtade (varaliselt vastutavate isikute), materjalide liikide ja sortide järgi, koguslikult ja rahalises väljenduses (koguslik-summaline arvestus).

Materjalide kohaletoimetamise kulud, nagu tarbijate kooperatiivideski, kirjendatakse kuu kestel eraldi kaardile kontol „Tootmistooraine ja -materjalid" ja kantakse sellelt kontolt maha kord kuus proportsionaalselt kulutatud materjalide kaalule.

Tootmisettevõtteis, kes omavad materjalide lihtsortimenti, mida arvestatakse mitmesugustes naturaalmõõtudes (kilogrammides, meetrites, tükkides, liitrites), toimub transpordikulude mahakirjutamine proportsionaalselt kulutatud materjalide ostumaksumusele.

2. Valmistoodangu, tootmise ja väljalaske arvestus.

Tarbijate kooperatiivide liitude neis tööstusettevõtteis, kus valmistatakse ainult ühte toodangu liiki või sorti, toimub kõigi tootmiskulude (otseste ja kaudsete) arvestamine kontol nr. 30 „Tootmine".

Ettevõtteis kes valmistavad kahte või rohkem toodete liiki (sorti), arvestatakse kontol nr. 30 „Tootmine" kuu kestel ainult otsesed tootmiskulud. Kaudsed tootmiskulud arvestatakse kuu kestel kogumis-jaotamiskontol nr. 233 „Tootmise üldkulud".

Kuu lõpul konto „Tootmise üldkulud" deebetis arvestatud summa kirjutatakse maha konto nr. 30 „Tootmine" deebetile.

Kaudsete tootmiskulude summa üksikute tooteliikide (sortide) järgi jaotatakse proportsionaalselt tootmistööliste põhitöötasu summadele.

Otseste tootmiskulude analüütilist arvestust peetakse tarbijate kooperatiivide liitude ettevõtteis järgmise lühendatud kirjete nomenklatuuri järgi:

1. Tooraine, materjalid ja küte.
2. Töötasu (ühes sotsiaalandamitega) tootmistöölistele.

3. Arvestusülekanded jooksvaks remondiks (remondi- ja ehitusfondi).

4. Muud otsekulud.

Kaudsete tootmiskulude analüütilist arvestust peetakse tarbijate kooperatiivide liitude ettevõtteis samuti lühendatud kirjete nomenklatuuri järgi, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi poolt 25. veebruaril 1943. a.:

1. Töötasu (ühes sotsiaalandamitega) administratiiv- ja teenindavale personalile.
2. Põhivahendite amortisatsioon.
3. Ruumide ja inventari üür ja korrashoid.
4. Muud kaudsed tootmiskulud.

Ülaltoodud otseste ja kaudsete tootmiskulude kirjete sisu on üksikasjaliselt käsiteldud käsiraamatu teises osas (vt. II osa, I peat.).

Eespool kirjeldatud otseste ja kaudsete tootmiskulude arvestamise kord tarbijate kooperatiivide liitude ettevõtteis tunnistab seda, et tootmiskulude arvestus liitudes ei erine olemuselt nendesamade kulude arvestusest tarbijate kooperatiivide samasuguseis ettevõtteis. Erinevus on siin ainult vormiline ja seisab selles, et tarbijate kooperatiivides arvestatakse otsesed ja kaudsed tootmiskulud ühe sünteetilise konto mitmesugustel allkontodel, liitudes aga eraldi sünteetilistel kontodel.

Otseste ja kaudsete tootmiskulude analüütilist arvestust tarbijate kooperatiivide liitude tööstusettevõtteis võib pidada kaartidel või raamatutes. Tsentrosojuz soovitab tarbijate kooperatiivide liitude väikseis tööstusettevõtteis, nagu tarbijate kooperatiivideski, pidada otseste ja kaudsete kulude analüütilist arvestust raamatutes vormide järgi, mis on näidatud lk-l 151.

Nendes raamatutes on mõned tootmiskulude kirjed rühmitatud ühte lahtrisse. Seda on tehtud paberi kokkuhoiu mõttes niisuguste kirjete juures, milledel kuu jooksul tavaliselt ei ole rohkem kui üks sissekanne (arvestusülekanded remondi- ja ehitusfondi, sisemajanduslikud arvestusülekanded jms.).

Tarbijate kooperatiivides täidab allkonto „Tootmine ja valmistoodete käibelelaskmine“ teatavasti kahte funktsiooni: selle allkonto deebet-poolel arvestatakse kulutused toodangu valmistamisel, kreedit-poolel aga toodangu väljalaskmise

ANALÜÜTILISE ARVESTUSE RAAMATU VORM

kontole nr. 30 «Tootmine» (kaudsete tootmiskulude eraldi arvestamisel).

Tootmiskonto .....

Deebet											Kreedit								
Sissekanne		Dokumentide nr-id	Operatsiooni lühike sisu	Korrespondeerivate kontode nr-id	Põhi- ja abimaterjalid		Tootmistööliste töötasu ühes sotsiaalandamitega	Arvestusülekanded remondi- ja ehitusfondi ning juhat. ülalpidamiseks	Muud otsekulud	Tootmise üldkulud	Kokku deebetis	Sissekanne		Dokumentide nr-id	Operatsioonide lühike sisu	Korrespondeerivate kontode nr-id	Valmistoodete väljalase		Muud mahakirjutised	Kokku kreeditis
Kuupäev	Kirjendite nr-id				Kogus	Summa						Kuupäev	Kirjendite nr-id				Kogus	Summa		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21

ANALÜÜTILISE ARVESTUSE RAAMATU VORM kontole nr. 231 «Tootmise üldkulud»

Deebet									Kreedit						
Sissekanne		Dokumentide nr-id	Operatsiooni lühike sisu	Korrespondeerivate kontode nr-d	Administratiiv- ja teenindava personali töötasu (koos sotsiaalandamitega)	Põhivahendite amortisatsioon, ruumide ja inventari üür ja korrashoid	Muud kaudsed kulud	Kokku deebetis	Sissekanne		Dokumentide nr-id	Operatsiooni lühike sisu	Korrespondeerivate kontode nr-id	Summa	
Kuupäev	Kirjendite nr-id								Kuupäev	Kirjendite nr-id				Üksik	Üldine
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

käive väljastamishindades. Pärast lõpetamata toodangu jäägi mahaarvamist näitab selle allkonto saldo ettevõtte töö finantsilist tulemust ja kantakse igakuuliselt üle kahjumite ja kasumite kontole.

Tarbijate kooperatiivide liitudes arvestatakse kontol nr. 30 „Tootmine" ainult kulud toodangu valmistamisel. Käivete arvestamine valmistoodete väljalaskmise alal toimub eraldi sünteetilisel kontol nr. 264 „Valmistoodete käive".

Mis aga puutub valmistoodetesse enestesse, mis saabuvad tootmisest ettevõtte lattu, siis nende arvestamiseks on tarbijate kooperatiivide liitude kontoplaanis sisse võetud sünteetiline konto nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis".

Kuu kestel, tootmisest valmistoodete väljalaskmise ja nende lattu üleandmise järgi (reeglikohaselt iga päev) koostatakse raamatupidamiskirjend, milles väljalastud valmistoodete maksumus väljastamishindades kirjendatakse konto „Valmistooted tootmisettevõtteis" deebetisse ja konto „Valmistoodete käive" kreeditisse.

Seega näitab kirjete kokkuvõte kuu lõpuks konto „Valmistoodete käive" kreedit-poolel toodangu väljalaskmise kuukäibe summat v ä l j a s t a m i s h i n d a d e s.

Samal ajal kogutakse konto „Tootmine" deebet-poolele kõik kulutused toodangu valmistamisel möödunud kuu eest. Nüüd seisab ülesanne selles, et kindlaks määrata, missugune osa neist kulutustest kuulub aruandekuu jooksul tootmisest väljalastud toodangule ja missugune osa tootmise poolt lõpuleviimata toodangule (lõpetamata toodang).

Praktikas rakendatakse lõpetamata toodangu hindamiseks mitmesuguseid meetodeid (tegelike kulutuste summa järgi, kaasa arvates ka osa tootmise üldkulusid, ainult otseste kulutuste summa järgi, kulutatud toorainete maksumuse järgi jne.). Tarbijate kooperatiivide liitude väikseis tootmisettevõtteis soovitab Tsentrosojuz lõpetamata toodangu jääki hinnata lihtsustatud viisil, mis seisab järgnevas.

Kuu lõppedes esitab tootmise juhataja (vanem-meister) raamatupidamisse teatise poolvalmistoodete jäägi ja nende valmiduse määra kohta. Selle teatise alusel, lähtudes käitise poolt lõpetamata toodete plaanilisest omamaksumusest, hindabki tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine kogu lõpetamata toodangu jäägi. Selgitame seda näitega.

Näide. Kuu lõpuks jäi lõpetamata toodangusse kahte liiki tooteid, millede valmiduse määr, vastavalt meistri poolt esitatud teatisele, moodustas keskmiselt:

tootel «A» —80%,
tootel «B» — 60%.

Plaanilise kalkulatsiooni järgi on toote «A» omamaksumus 30 rbl., tootel «B» — 12 rubla. Lõpetamata toodangusse jäi toodet «A» 10 tükki ja toodet «B» — 5 tükki. Nende andmete alusel määratakse kindlaks kogu lõpetamata toodangu jäägi tingimuslik omamaksumus:

$$\left[(30 \times 10) \times \frac{80}{100}\right] + \left[(12 \times 5) \times \frac{60}{100}\right] = 240 + 36 = 276 \text{ rubla.}$$

Summa 276 rubla kujutabki endast seda osa tootmiskuludest, mis kuulub lõpetamata toodangu jäägile ja mis järelikult peab jääma konto «Tootmine» deebetisse, kui lõpetamata toodangu jääk kuu lõpuks.

Kogu tootmiskulude summa pärast selle osa mahaarvamist, mis kuulub lõpetamata toodangule, kantakse kuu lõpul konto „Tootmine" kreeditist konto „Valmistoodete käive" deebetisse. Pärast seda kirjendit jääb kontole „Tootmine" lõpetamata toodangu summa, kontol „Valmistoodete käive" saame aga käibed, mis tähendavad:

a) kreeditis — kuu jooksul väljalastud toodangu maksumust väljastamishindades;

b) deebetis — ettevõtte poolt aruandekuus väljalastud toodangu tegelikku omamaksumust.

Selgitame seda näitel:

Näide. Oletame, et kõik tootmiskulud kuus moodustasid:

	Tootmiskulude kogusumma	Selle hulgas	
		Väljalastud (lõpetatud) toodangu tootmiskulud	Lõpetamata toodang
Tootele „A"	37 170.—	36 960.—	210.—
Tootele „B"	13 950.—	13 500.—	450.—

Kuus on tooteid «A» välja lastud 1320 tükki väljastamishinnaga 36 rbl., kokku 47 520 rbl. eest, ja tooteid «B» 750 tükki väljastamishinnaga 20 rbl., kokku 15 000 rbl. eest.

Nende operatsioonide kohta koostati tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises järgmised kirjendid, mis on näidatud lk-l 154.

Kui meil on teada ettevõtte toodete väljalaskmise kuu kava ja iga tooteliigi plaaniline omamaksumus, siis analüüsides

SKEEM

tootmise ja valmistoodete väljalaskmise operatsioonide kirjenditeks jooksva arvestuse kontodel TKL tootmisettevõttes.

Sünteetiline arvestus

Konto „Tootmine"

D	K
Kõigi tootmiskulude summa kuus 51 120	Kuus väljalastud toodangu ümberarvestatud omamaksumus 50 460
Saldo (lõpetamata toodang) 660	

Konto „Valmistoodete käive"

D	K
Valmistoodete väljalase omamaksumuses 50 460	Valmistoodete väljalase (väljastamishindades) 62 520
	Saldo (kasu) 12 060

Konto „Valmistooted"

D	K
Valmistoodete sissetulek (väljastamishindades) 62 520	

Analüütiline arvestus

Konto „Tootmine"

D „A"	K
Saldo kuni ümberarvestamiseni 31 170	Ümberarvestus 36 960
Saldo (lõpetamata toodang) 210	

Konto „Toodete käive"

D „A"	K
Ümberarvestus 36 690	Väljalase 47 520
	Saldo (kasu) 10 560

Konto „Tooted"

D „A"	K
Sissetulek 47 520	

Konto „Tootmine"

D „B"	K
Saldo kuni ümberarvestamiseni 13 950	Ümberarvestus 13 500
Saldo (lõpetamata tootmine) 450	

Konto „Toodete käive"

D „B"	K
Ümberarvestus 13 500	Väljalase 15 000
	Saldo (kasu) 1500

Konto „Tooted"

D „B"	K
Sissetulek 15 000	

ülalnäidatud kirjendeid kontodel, saame anda ettevõtte poolt tootmis-finantsplaani täitmise üldise hinnangu.

Näide. Oletame, et kuu jooksul pidi ettevõte välja laskma 1200 toodet «A» ja 800 toodet «B».

Toote «A» plaaniline omamaksumus on kinnitatud 30 rbl. tükk ja tootel «B» 17 rbl. tükk.

Seega pidid kõik tootmiskulud moodustama:

tootel «A» — 30 rbl. × 1200 = 36 000 rbl.
tootel «B» — 17 rbl. × 800 = 13 600 rbl.
Kokku 49 600 rbl.

Kõigi väljalaskmiseks kavastatud toodete väljastamishind moodustab:

36 rbl. × 1200 = 43 200 rbl.
20 rbl. × 800 = 16 000 rbl.
Kokku 59 200 rbl.

Neid andmeid kasutades võime koostada järgmise tabeli, mis iseloomustab meie ettevõtte tootmis-finantsplaani täitmist aruandekuus põhimistes näitajates.

Toodete nimetus	Toodangu väljalase			Tootmiskulud			Väljalastud toodangu üksuse omamaksumus		
	plaani järgi tükkides	tegelikult tükkides	plaani täitmise %	plaani järgi rublades	tegelikult rublades	% plaanist	plaani järgi rublades	tegelikult rublades	% plaanist
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
„A“	1 200	1 320	110,0	36 000	36 960	102,7	30	28	93,3
„B“	800	750	93,0	13 600	13 500	99,3	17	18	105,8
Kokku:	2 000	2 070	103,8	49 600	50 460	101,7	—	—	—

Tabeli järg.

Väljastamishinnad rublades	Toodangu väljalaske käive			K a s u m		
	plaani järgi rublades	tegelikult rublades	% plaanist	plaani järgi rublades	tegelikult rublades	% plaanist
11	12	13	14	15	16	17
36	43 200	47 520	110,0	7 200	10 560	146,7
20	16 000	15 000	93,8	2 400	1 500	62,5
—	59 200	62 520	105,6	9 600	12 060	125,6

Käesoleva töö ülesandesse ei kuulu ettevõtte tootmisfinantsplaani täitmise täielik analüüs, toodete tegeliku omamaksumuse plaanilisest maksumusest kõrvalekaldumise põhjuste selgitamine, nende kõrvalekaldumiste ja teiste tegurite mõju ettevõtte poolt saadud kasumi suurusele jne. Kõiki neid küsimusi õpitakse tundma käsiraamatus „Ettevõtte majandusliku tegevuse analüüs" ja meie teemaga on neil ainult kaudne vahekord. Selle näitega tahtsime vaid veelkord alla kriipsutada raamatupidamisarvestuse õige organiseerimise· kui ettevõtte haldamise vahendi määratut tähtsust ja kui tähtsaimat instrumenti raamatupidaja käes võitluses toodangu omahinna alandamise, isetasuvuse tugevdamise ja ettevõtte töö rentaabluse tõstmise eest.

Ülemal oli märgitud, et valmistoodete väljalaske käivete arvestust tarbijate kooperatiivide liitudes peetakse kontol „Valmistoodete käive" kahes hindes: selle konto deebetis tegeliku omamaksumusega ja kreeditis tööstusest väljalastud toodangu väljastamishinnaga. Vahe selle konto kreediti ja deebeti käibe vahel kujutab tootmisettevõtte töö finantsilist tulemust ja osas, mis kuulub ettevõtte poolt realiseeritud toodangule, antakse see aasta lõpul üle aruandeaasta kasumite ja kahjumite kontole.

Pärast seda kirjendit saldo kontol „Valmistoodete käive" saldo, mille summa tähendab vahet nende toodete väljastamismaksumuse ja omamaksumuse vahel, mis kuu lõpuks jäid realiseerimata. Tekib loomulik küsimus — kuidas talitada selle summaga?

Valmistoodete jääk lõppbilansis, nagu ka kõik muud kaubalised ja materiaalsed väärtused, näidatakse tegelikus omamaksumuses, kuid mitte üle määratud väljastamishinna.

Sellepärast kogu vahe summa selle toodangu väljastamismaksumuse ja omamaksumuse vahel, mis on arvestatud jäägina aasta lõpuks, kantakse üle kontolt „Valmistoodete käive" kontole „Valmistooted tootmisettevõtteis".

Pärast seda kirjendit saldo kontol „Valmistoodete käive" sulgub, saldo valmistoodete kontol aga väheneb või suureneb vahe summa võrra aasta lõpuks oleva toodete jäägi väljastamismaksumuse ja omamaksumuse vahel. Sellesamaga näidatakse valmistooted lõppbilansis nende tegelikus omamaksumuses. Siin öeldut selgitame näitega.

Näide. Oletame, et aastas on tootmisest välja lastud 5 000 toodet «A», 3 000 toodet «B» ja 4 000 toodet «C».

Aasta lõpuks moodustab jääk laos 300 tooteüksust «A» ja 200 tooteüksust «B». Toode «C» on täielikult realiseeritud. Lõpetamata toodangu jääki ei ole.

Toodete üksuse väljastamishind on määratud:

«A» — 5 rbl.
«B» — 10 „
«C» — 6 „

Iga loeteldud toote üksuse tegelik omamaksumus osutus aga:

«A» — 4 rbl.
«B» — 8 rbl.
«C» — 5 rbl.

Niiviisi oli konto «Valmistoodete käive» deebetis kirjendatud:

$(4 \times 5000) + (8 \times 3000) + (5 \times 4000) = 20\,000 + 24\,000 + 20\,000 = 64\,000$ rbl.

Sellesama konto kreeditis aga oli kirjendatud:

$(5 \times 5000) + (10 \times 3000) + (6 \times 4000) = 25\,000 + 30\,000 + 24\,000 = 79\,000$ rbl.

Saldo kontol „Valmistoodete käive" on kreedit-saldo ja võrdub 15 000 rublaga. Nüüd jääb üle välja arvutada, kuipalju sellest summast tuleb üle kanda kasumite ja kahjumite kontole ja kuipalju valmistoodete kontole.

Vahe toote „A" väljastamismaksumuse ja omamaksumuse vahel moodustab 1 rubla, tootel „B" 2 rubla. Järelikult toodete jäägi kohta aasta lõpuks see moodustab:

$(1 \times 300) + (2 \times 200) = 300 + 400 = 700$ rubla.

Tähendab, kasumite ja kahjumite kontole tuleb üle kanda 14 300 rubla, valmistoodete kontole aga 700 rubla. Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kirjendatakse vastavalt näidis-skeemile lk-l 158.

Valmistoodete analüütilist arvestust, nagu tarbijate kooperatiivideski, peetakse varaliselt vastutavate isikute (hoiukohtade), toodete liikide ja sortide järgi rahalises ja naturaalses väljenduses.

Käibed valmistoodete müügi alal tarbijate kooperatiividele ja teiste süsteemide organisatsioonidele arvestatakse kontol nr. 260 „Valmistoodete müük tootmisettevõtteis".

Seda kontot debiteeritakse ja krediteeritakse realiseeritud toodete maksumusega väljastamishindades ja järelikult saldot ta ei oma. Tema kui operatsioonilise konto funktsiooniks on — valmistoodangu realiseerimise plaani täitmise kontrollimine.

Valmistoodangu väljastamise käivet tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvaisse kaubandusettevõtteisse arvestatakse kontol nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid", mida sarnlevalt valmistoodete müügi kontole debiteeritakse ja krediteeritakse tööstusettevõtteist liidu oma kaubandusettevõtteisse väljastatud toodete väljastamismaksumusega.

SKEEM

kirjenditeks finantsiliste tulemuste ülekandmiseks tarbijate kooperatiivide liidu tootmisettevõtteis.

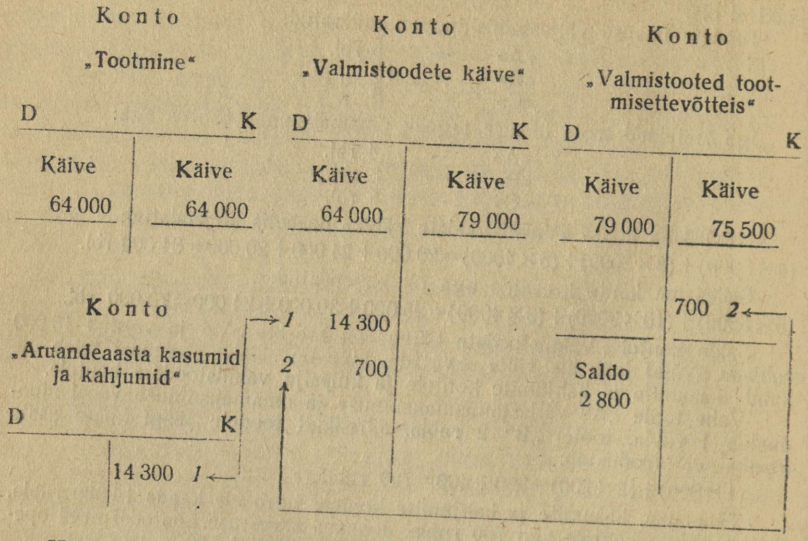

Kuu lõppedes koostatakse väljastatud toodete omamaksumuse aruandeline kalkulatsioon Tsentrosojuzi poolt kinnitatud järgmises vormis:

ARUANDELINE KALKULATSIOON
novembrikuu eest 1947. a.

Jrk. nr.	Valmistoodete nimetus	Kulukirjed						
		Tootmismaterjalid	Tootmistööliste töötasu (ühes sotsiaalandamitega)	Arvestusülekanded remondi ja ehitusfondi	Majandussissesed arvestusülekanded	Muud otsesed kulutused	Tootmise üldkulud	Kokku
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Köögilauad .	440.—	600.—	20.—	30.—	50.—	100.—	1 240.—
2	Taburetid . .	350.—	450.—	12.—	15.—	18.—	55.—	900.—

Käibemaks	Kokku 7+8	Valmistatud toodete kogus	Tooteüksuse omahind		Toodete väljastamismaksumus	Tootmise tulemus (15—11)	
			riigimaksuta	käibemaksuga		kasum	kahjum
10	11	12	13	14	15	16	17
160.—	1 400.—	20	62.—	70.—	1 800.—	400.—	—
100.—	1 000.—	100	9.—	10.—	1 200.—	200.—	—

Aruandeline kalkulatsioon koostatakse jooksva raamatupidamisarvestuse andmete alusel. Teatmed väljalastud toodete nimetuste ja koguse kohta (lahtrid 2 ja 12) täidetakse kirjendite alusel kontolt „Valmistoodete käive".

Sellesama konto kirjenditest saadakse ka andmed väljalastud toodete väljastamismaksumuse kohta.

Teatmed kulukirjete kohta saadakse kontolt „Tootmine".

Selleks, et näha mitte üksnes toodangu tegelikku omamaksumust ja tegelikke kulutusi, milledest see maksumus koosneb, vaid ka kõrvalekaldumisi kulutuste kehistatud normidest, tuleb selles tabelis andmed iga toote kohta kirjendada kahe reaga, näidates esimeses reas jooksva arvestuse andmed, teises plaanilise kalkulatsiooni andmed. Nende andmete kõrvutamine annab võimaluse näha kõrvalekaldumisi kulutuste kehistatud normidest üksikute kulukirjete järgi, välja selgitada hälvete põhjused ja tarvitusele võtta vajalikud abinõud võimaluste otsimiseks toodangu omamaksumuse edasiseks alandamiseks, kahjustamata tema kvaliteeti.

§ 29. Arvestuse iseärasusi tootmisettevõtteis, kes valmistavad toodangut kodustöötajate kaudu.

Käesoleva peatüki alguses märkisime juba kodustöötamise kui tootmise organiseerimise eri vormi tähtsust, mis sai erilist hoogu sõjaaja tingimustes, kui tekkis vajadus maksimaalselt arendada ettevõtteid, kes toodavad laiatarbeesemeid koha-

likust toorainest, ja tööle kaasa tõmmata elanikkonna laiu masse.

Üks põhimisi ülesandeid, mis seisab kodustöötajate kaudu laiatarbeesemeid valmistava ettevõtte raamatupidamise ees, on dokumendi-liikluse organiseerimine, mis tagaks kontrolli kodustöötajaile antud materiaalsete väärtuste säilimise, nende poolt valmistoodangu õigeaegse äraandmise, materjalide kulutamise üle vastavalt kehtestatud normidele, kodustöötajaile makstava töötasu arvelduste õigeaegsuse ja õigsuse üle.

Selle eesmärgiga on tarbijate kooperatsioonis kehtestatud järgmine kord operatsioonide dokumentidega vormistamiseks toodangu valmistamisel kodustöötajate kaudu.

Iga tööleasuva kodustöötajaga sõlmib kooperatiivorganisatsiooni juhatus või ettevõtte administratsioon töölepingu. Lepingus näidatakse kodustöötajale tooraine ja abimaterjalide väljaandmise kord, tema varaline vastutus nende materjalide eest, toodete nimetus ja kogus, mis kuuluvad kodustöötaja poolt äraandmisele kuu jooksul (töösaavutuse norm), toodete kvaliteet, tooraine kulutuste ja jäätmete normid toote üksuse kohta, tasu suurus töö eest ja teised andmed, mis reguleerivad kodustöötaja vahekordi ettevõttega.

Põhidokumendiks, arvelduste aluseks kodustöötajaga toodete valmistamisel ettevõtte poolt väljaantud toorainest, on k o r r a l d u s.

Korraldus kirjutatakse ühes eksemplaris, kusjuures juhul, kui kodustöötaja valmistab mitmesuguseid toodangu liike või sorte, kirjutatakse igale toodangu liigile või sordile eraldi korraldus. Korraldus toodangu valmistamiseks kirjutatakse ettevõtte raamatupidamises (vt. näidis-vormi lk-l 161).

Toorainete saamisel ettevõtte laost esitab kodustöötaja laohoidjale korralduse ja annab laohoidja aruandes allkirja tooraine saamise kohta. Seda aruannet peetakse laohoidja poolt vormis, mis on toodud lk-l 162.

Üheaegselt kirjutab laohoidja väljastatud tooraine nimetuse ja koguse korraldusse, mis pärast seda tagastatakse kodustöötajale.

Korralduses näidatakse aruande number, mille järgi toimus materjalide väljaandmine. Aruandes aga näidatakse korralduse number, mis oli aluseks materjalide väljaandmisel. Sellega tagatakse võimalust aruannetes ja korraldustes tehtud kirjete õigsuse kiireks kontrollimiseks raamatupidamises.

Organisatsioon — **Krasnovski TKL**
Ettevõte — **Tööstuskombinaat nr. 1**

KORRALDUS NR. 342
16. detsembril 1947. a.

kodustöötajale Grigorjeva'le, Maria Ivani t. lasterõivaste valmistamiseks. Valmistoodete äraandmise tähtaeg — 30. detsembril 1947. a.

Korralduse esikülg.

I. Tooraine ja materjalide saamine ja kulutus (naturaalväljenduses).

Jrk. nr.	Tooraine ja materjalide nimetus	Mõõduühik	Hind	Jäi üle eelmise korrald. järgi	Saadud laost aruande nr. 521 järgi	Kulutatud: toodete valmistamiseks, mis on lattu ära antud aruande järgi	Kulutatud: väärtuslikud jäätmed, mis on lattu ära antud aruande järgi	Kulutatud: Kokku (7+8)	Jääb kodustöötaja juurde
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Satiin, värviline	mtr.	5.—	—	30	30	—	30	—

Toorained väljastada: (allkiri) Toorained väljastas: (allkiri)
Juhataja allkiri Toorained sai (allkiri)
Raamatupidaja (allkiri)

Korralduse pöördkülg.

II. Lattu ära antud: lasterõivad aruande nr. 521 järgi
Mõõduühik — tk. Kogus — 10. Hind — 35. Summa 350.—
Valmistooted ja väärtuslikud jäätmed võttis vastu (allkiri)

III. Toorainete kulutus äraantud toodangu valmistamiseks.

		Materjalide nimetus: Satiin	Niit	jne.	jne.	jne.
1. Toorainete kulutus	a) normide järgi . . .					
	b) tegelikult					
2. Kõrvalekaldumised normidest	a) kokkuhoid: kogus					
	summa					
	b) ülekulutus: kogus					
	summa					

Arvestuse koostas (allkiri)
Kinnitan korralduse (allkiri)

ARUANNE NR. 416

materjalide väljaandmise kohta kodustöötajaile laost nr. 1
16. dets. kuni 20. dets. 1947. a.

Laojuhataja Afanasjev, Semjon Peetri p.

Tabeli nr.	Perekonna-, ees- ja isanimi	Materjalide nimetus	Satiin, värviline		Nööbid		jne.		Allkiri saamise kohta
		Mõõduühik	Meeter		tk.				
		Hind	5—		—75				
		Korralduse nr.	Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa	
48	Gigorjeva M. I. jne.	342	30	150	60	45			
	Kokku								

Väljastas: (allkiri)

Aruanded materjalide väljaandmise kohta kodustöötajaile antakse laohoidja poolt raamatupidamisse mitte harvemalt kui kord viispäevakus. Korraldus jääb kodustöötaja kätte ja esitatakse tema poolt laohoidjale teistkordselt valmistoodete ja töötlemise jäätmete äraandmisel.

Kodustöötajalt vastuvõetud valmistooted kirjutatakse laohoidja poolt vastuvõetud valmistoodete aruandesse ja samasugune sissekanne tehakse üheaegselt korralduses, mis pärast seda tagastatakse uuesti kodustöötajale.

Laohoidja poolt kodustöötajate käest vastuvõetud valmistoodete aruande annab laohoidja raamatupidamisse ära tähtaegadel, mis määratakse kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt, kuid mitte harvemalt kui kord viispäevakus. Aruande näidis-vormi vt. lk-l 163.

Kodustöötajate poolt äraantavad jäätmed kirjendatakse laohoidja poolt eraldi aruandesse, mida peetakse umbes samasuguses vormis, nagu valmistoodete aruannetki. Kodustöötaja käest vastuvõetud jäätmete kogus kirjutatakse laohoidja poolt samuti ka korraldusse.

ARUANNE

kodustöötajailt lattu nr. 1 vastuvõetud valmistoodete kohta
25. kuni 31. detsembrini 1947. a.

Laohoidja Bassov, Boris Vassili p.

Tabeli nr.	Perekonna-, ees- ja isanimi	Valmistoodete nimetus	Lasterõivad		jne.	
		Mõõduühik	tükid			
		Hind	35 rbl.			
		Korralduse nr.	Kogus	Summa	Kogus	Summa
48	Grigorjeva, M. I. jne.	342	10	350.—		
	Kokku	.....	.....	.....	.....	.....

Valmistooted võttis vastu (allkiri)

Pärast valmistoodete ja jäätmete äraandmist lattu, esitab kodustöötaja täidetud korralduse raamatupidamisse.

Nagu märgitud, kirjutatakse korraldus ühes eksemplaris. Sellepärast, et ära hoida arusaamatusi ja igasuguseid lahkarvamusi arveldustel kodustöötajaga, antakse igale kodustöötajale tööle astumisel välja täidetud korralduste register. Kõik korraldused kannab kodustöötaja sellesse registrisse, raamatupidaja aga annab kodustöötajalt täidetud korralduse vastuvõtmisel selle saamise kohta registris allkirja.

Saanud kodustöötajalt korralduse, kontrollib raamatupidaja temas laohoidja poolt tehtud sissekannete õigsust, parandab avastatud vead ja pärast seda täidab korralduse 3-nda osa, milles tuuakse toorainete tegeliku kulutuse kõrvutamine määratud normidega ja tehakse kindlaks toorainete kokkuhoiu või ülekulutuse suurus.

Kõiki korralduses tehtud sissekandeid võrreldakse sissekannetega materjalide väljastamise ning valmistoodete ja jäätmete vastuvõtmise aruandeis.

Ainult veendunud olles nende sissekannete täielikus vastavuses, koostab raamatupidaja konteeringud kulutatud materjalide mahakirjutamiseks ja valmistoodete sissetulekuks-arvestamiseks.

Kodustöötajate poolt äraantud korraldused, pärast nende kontrollimist raamatupidamises ja kinnitamist ettevõtte administratsiooni poolt, on aluseks töötasu arvutamisel. Ometi oleks hoopis ebaotstarbekohane toimetada kodustöötajale makstava töötasu arvutamist iga korralduse järgi.

Sellepärast soovitatakse arveala aparaadi töö vähendamise eesmärgil, pidada kodustöötajate poolt valmistoodete äraandmise arvestamiseks koondaruannet mitmelahtrilisel vormil, kus iga kodustöötaja poolt äraantud toodangu sissekande jaoks on määratud üks rida. Kui kodustöötaja valmistab mitmesugust toodangut, siis igale toodanguliigile, millel on eri hinne, määratakse vajalik hulk lahtreid.

Perioodi lõppemisel, mille eest arvutatakse töötasu, loetakse kokku selles perioodis äraantud toodangu summad; korrutades seejärel määratud hinnet käibega, tehakse kindlaks töötasu summa, mis kuulub igale kodustöötajale. Need andmed on aluseks palgalehe koostamisel.

Tooraine, materjalide, otseste ja kaudsete tootmiskulude ning valmistoodete arvestus, tootmiskulude kirjete nomenklatuur ja kõik muud operatsioonide sünteetilise ja analüütilise arvestuse küsimused toodangu valmistamise alal kodustöötajate kaudu lahendatakse põhimiselt samuti, kui teisteski tarbijate kooperatsiooni tootmisettevõtteis.

Küsimused kordamiseks.

1. Missugused on tootmise arvestuse ülesanded tarbijate kooperatiivide liitudes?
2. Mis on tootmise põhi- ja lisakulud?
3. Millest on tingitud tootmiskulude jagamine otsesteks ja kaudseteks?
4. Mispärast ei tule tootmise põhikulusid ära segada otsestega ja lisakulusid kaudsetega?
5. Kuidas vormistatakse materjalide saamine ja väljastamine tootmisettevõtte laos?
6. Missugune on tootmisaruande vorm ja milleks on see määratud?
7. Kuidas on tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises organiseeritud teelolevate ja laosolevate materjalide arvestus?
8. Missugustel kontodel, kuidas ja missuguse kirjete nomenklatuuri järgi arvestatakse otsesed ja kaudsed tootmiskulud tarbijate kooperatiivide liidus?
9. Kuidas teostatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises kontrolli valmistoodete väljalaske- ja müügiplaani täitmise üle?

10. Millega erineb valmistoodangu väljalaske ja realiseerimise arvestus tarbijate kooperatiivide liidus nende operatsioonide arvestusest tarbijate kooperatiivis?

11. Kuidas hinnatakse ja arvestatakse lõpetamata toodangu jääke?

12. Kuidas kontrollitakse tarbijate kooperatiivide raamatupidamisarvestuse abil tööstus-finantsplaani täitmist?

13. Kuidas arvestatakse tootmisettevõtte töö finantsilisi tulemusi tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises?

14. Kuidas ja missugustel tähtaegadel koostatakse aruandeline kalkulatsioon?

15. Missugused on vormistamise ja arvestamise iseärasused ettevõtteis, kes valmistavad toodangut kodustöötajate kaudu?

VI peatükk.

PAGARITÖÖSTUSE ARVESTUS.

§ 30. Operatsioonide vormistamine ja dokumendi-liiklus suures pagaritööstuses.

Käsiraamatu teises osas, peatükis „Arvepidamine tarbijate kooperatiivide pagaritööstustes", käsiteldi raamatupidamisarvestuse organiseerimist ja tehnikat väikestes pagaritööstustes, kus meister pagari kohuste kõrval täidab ka laohoidja ja ekspediitori ülesandeid. Väikestes pagaritööstustes, nagu nägime, ei ole vajadust operatsioonide dokumentidega vormistamiseks tooraine ja materjalide üleandmisel laost tootmisse ja toodangu vastuvõtmisel tootmisest ekspeditsiooni, kuna varalist vastutust kõigi väärtuste eest, mis asuvad laos, tootmises ja ekspeditsioonis, kannab üks isik — pagar. Niisugustes pagaritööstustes vormistatakse ainult tooraine ja materjalide sissetulekut lattu ja valmistoodangu väljaminekut pagaritööstusest.

Need dokumendid tõmbavad täpsed piirjooned pagari varalisele vastutusele. Materiaalsete väärtuste liiklemine aga niisuguses pagaritööstuses fikseeritakse lihtsustatud vormis tootmislehel, mis on vajalik selleks, et õigesti arvestada kõiki kulutusi toodangu valmistamisel, kindlaks määrata iga toote liigi omamaksumus, leida igale pagaritööstuse töölisele makstava töötasu suurus ja kajastada raamatupidamisarvestuses õigesti nende või teiste väärtuste (tooraine, materjalide, kütte, lõpetamata toodangu ja valmistoodete) olemasolekut pagaritööstuses.

Teisiti on asi suurtes pagaritööstustes, kus peale meistri (tihti mitte ühe, vaid kahe ja isegi kolme) on eri laohoidja, kes kannab varalist vastutust tooraine ja materjalide eest laos,

ja ekspediitor, kes kannab varalist vastutust valmistoodete säilivuse eest, mis tootmisest on välja lastud ja meistri poolt ekspeditsiooni üle antud.

Niisugustes pagaritööstustes tuleb operatsioonide vormistamist dokumentidega ja dokumendi-liiklust organiseerida niiviisi, et täpselt piiritella laohoidja, meistri ja ekspediitori varalist vastutust.

Väga suurtes pagaritööstustes, kus töötatakse kahe või kolme vahetusega, toimub lõpetamata toodangu (hapendise, mõnikord ka taina) ja tooraine (jahu) üleandmine ühelt meistrilt teisele. Seda asjaolu tuleb samuti arvesse võtta dokumentatsiooni ja dokumendi-liikluse vormide kujundamisel pagaritööstuses selleks, et oleks täpselt teada, missuguste nimelt materiaalsete väärtuste eest ja missuguses ulatuses kannab vastutust see või teine meister.

Tooraine, materjalide ja kütte vastuvõtmine pagaritööstuse laohoidja poolt varustajailt ja tarbijate kooperatiivide liidu oma ettevõtteilt vormistatakse samuti kui väikseiski pagaritööstustes, kus laohoidja kohuseid täidab pagar. Tooraine, abimaterjalide ja kütte väljastamist laost tööstusse teostatakse materjalinõudmiste alusel, mis kirjutatakse meistri (pagari) poolt välja kahes eksemplaris (vt. näidisvormi lk-l 168).

Üks nõudekirja eksemplar jääb meistri juurde, kes saab materjalid, ja antakse edaspidi tema poolt tootmislehe juures raamatupidamisse, teine eksemplar antakse laohoidja kätte, kes pärast materjalide väljamineku sissekandmist oma raamatusse annab selle samuti raamatupidamisse.

Nõudmisele kirjutab alla seda väljakirjutanud isik, laohoidja, selle tõenduseks, et selles näidatud materjalide kogus on tõeliselt väljastatud, ja materjale saanud isik, selle tõenduseks, et nõudmises näidatud materjalide kogus on tema poolt tõeliselt saadud. Nõudmine kirjutatakse ainult naturaalmõõtudes. Lahtrid „hind" ja „summa" täidab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine dokumentide kontrollimisel ja läbitöötamisel.

Jahu väljastamisel tuleb näidata selle niiskuse protsent, sest sellel on suur tähtsus toodete jahust väljatuleku normi kindlaksmääramisel. Teatmed jahu niiskuse kohta võetakse Teraviljasalve sertifikaadist või tarbijate kooperatiivide liidu hulgilao saatelehest, kui jahu tuli pagaritööstuse lattu sisse

Kehtiv kuni 20. detsembrini 1947. a.

Tooraine laole nr. .....
tsehh, osakond

NÕUDMINE nr. 86

20. detsembril 1947. a.
kelle kaudu — pagar Sementšuk, V. D.

Tellimus, objekt, konstruktiivne element .....

.....

Kulukirje .....

Korraldus nr. .....

Nomenkl. nr-id	Nimetus, sort, suurus	Mõõduühik	Kogus		Hind	Summa
			Nõutud	Väljastatud		
1	2	3	4	5	6	7
001	Rukkipüül — niiskus 16%	kg	2000	2000	4.02	8.040.—
002	Sool	„	100	100	—.40	40.—
003	Pärm	„	10	10	2.15	21.50

Nõudis (allkiri)
Väljastada (allkiri)

Väljastas (allkiri)
Sai kätte (allkiri)

mitte vahetult Teraviljasalvelt, vaid tarbijate kooperatiivide liidu laost.

Kui vahetus-brigaadi töö jaoks on tarvis saada mitmesugust sorti jahu, siis kontrolli kõvendamise mõttes jahu väljamineku üle vastavalt kinnitatud retseptuurile, soovitatakse igale jahusordile välja kirjutada eraldi nõudmised. Meistri poolt lattu tagastatavatele jahu jääkidele, jäätmetele (pühkmetele jne.) ja kottidele kirjutab laohoidja välja harilikku vormi sissetuleku-saatelehe.

Sissetuleku- ja väljamineku-dokumentide alusel kannab laohoidja sisse materjalide sissetuleku ja väljamineku materjalide kogusliku arvestuse raamatusse, mille vorm on toodud varem.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt määratud tähtaegadel (reeglikohaselt iga päev) annab laohoidja raamatupidamisse ära kõik sissetuleku- ja väljamineku-dokumendid kahes eksemplaris koostatud registri juures. Neid dokumente kontrollib raamatupidaja ja pärast kinnitamist

esimehe poolt kasutatakse neid alusena raamatupidamise kirjendite juures.

Registri teine eksemplar raamatupidaja allkirjaga esimese eksemplari ja tema juurde lisatud algdokumentide saamise kohta tagastatakse laohoidjale.

Tooraine, abimaterjalide ja kütteaine kulutused toodangu valmistamiseks, valmistoodete väljatulek ja tööliste poolt leiva küpsetamiseks kulutatud aeg kirjutatakse, nagu väikestes pagaritööstusteski, t o o t m i s l e h t e.

Lk-l 170 ja 171 tuuakse tootmislehe vorm, mis Tsentrosojuzi poolt on kinnitatud suurte pagaritööstuste jaoks.

See vorm erineb oluliselt väikestes pagaritööstustes tarvitatavast tootmislehest (vt. II osa, I peat. lk. 8—9).

Põhierinevus seisab selles, et selle tootmislehe esiküljel peale teatmete tooraine ja materjalide kulutamise kohta tootmises kajastub ka materjalide saamine mitte üksnes laost, vaid ka eelmiselt vahetuselt, samuti ka järgmisele brigaadile (vahetusele) üleantud materjalide jääk.

Niiviisi tehakse tooraine, abimaterjalide ja kütteaine tegelik väljaminek kindlaks vahena materiaalsete väärtuste koguse vahel, mis brigaad on saanud laohoidjalt (nõudmise järgi) ja eelmiselt vahetuselt, ning nende väärtuste jäägi vahel, mis on üle antud järgmisele vahetusbrigaadile.

Suurtes pagaritööstustes tarvitatavas tootmislehes puuduvad lahtrid kulutatud materjalide hinna ja üldmaksumuse näitamiseks, sest need andmed leiduvad toorainete ja materjalide laost väljastamise (nõudelehed) ja valmistoodangu tootmisest ekspeditsiooni üleandmise (saatelehed) algdokumentides.

Tootmisleht koostatakse igale brigaadile (vahetusele) eraldi, ja kui brigaad ühe vahetuse kestel küpsetab leiba ja leiva-saiatooteid mitmesugust sorti jahust, siis ka igale jahusordile.

Niisugune tootmislehtede koostamise kord lihtsustab töötasu arvutamist, mida makstakse ühe või teise brigaadi igale liikmele, kergendab toodete omahinna kalkulatsiooni koostamist jahu sortide järgi, mis on kulutatud nende küpsetamiseks ja loob vajalikud tingimused jooksvaks kontrolliks toodangu väljatuleku üle vastavalt normidele, mis on määratud üksikutele jahusortidele.

Organisatsioon — **Barminski TKL**

Ettevõte — **Pagaritööstus nr. 1**

Töö algus: 19. novembril 1947. a. kell 14.

Töö lõpp: 19. novembril 1947. a. kell 22.

TOOTMISLEHT NR. 138

valmistoodete küpsetamise kohta 2. sordi nisujahust.

I. Tooraine, materjalide ja pooltoodete liiklemine.

Jrk. nr-id	Materjalide nimetus	Mõõduühik	Vastu võetud eelmiselt vahetuselt	Saadud laost	Jääk töövahetuse lõpuks	Kulutatud küpsetamiseks
1	2	3	4	5	6	7
1	Jahu juuretises ja hapendises . . .	kg	40,5	—	30,5	10,0
2	Jahu tainas . . .	„	160,5	—	—	160,5
3	Jahu natuuras (niiskus 16%)	„	42,5	677	70,0	649,5
4	.....	—	—	—	—	—
5	Leotis	„	—	—	—	—
6	Pärm	„	—	4,1	—	4,1
7	Sool	„	15,2	—	10,2	5,0
8	Suhkur	„	—	—	—	—
9	Taimeõli . . .	„	—	—	—	—
10	Margariin . . .	„	—	—	—	—
11	Munad	tk.	—	—	—	—
12	.....	—	—	—	—	—
13	.....	—	—	—	—	—
14	Küte	m^3	—	0,750	0,100	0,650

Tooraine, materjalide ja pooltoodete jäägid

andis ära (allkiri) võttis vastu (allkiri)

Kuupäev

II. Valmistoodete väljatulek.

Jrk. nr.	Valmistooted: Toodete nimetus	Tükikaal	Küpsetusviis	Tükkide (pätside) arv	Kaal soojalt	Kaalu kadu jahtumisel	Kaal jahtunult	Valmistoodete väljatulek %-des jahu kaalust: Tegelikult	Normi järgi
1	Nisuleib	1 kg	Vormil	1 180	1 211	30	1 181	144	144

III. Töö arvestus.

Jrk. nr.	Brigaadi koosseis	Toodangu valmistamisest osavõtu määr	Lisatööd: Juuretise sissesegamine	Pärmi valmistamine	
1.	Meister Kromov, I. G.	100%			
2.	Käealune Iljin, V. D.	100%			
3.	Jahusõeluja Demin, A. P.	25%			

Tootmislehele on juurde lisatud ..... dokumenti: nr-id .....

Pagaritööstuse juhataja (allkiri)

Meister (brigadiir) (allkiri)

Tootmislehe ühes dokumentidega vastu võtnud: Raamatupidaja (allkiri)

Tootmislehe pöördküljel on ette nähtud teatmed toodangu väljatuleku (toodete liikide järgi) ja iga brigaadiliikme tööosaavutuse kohta. See osa suurtes pagaritööstustes rakendatavast tootmislehest langeb põhimiselt ühte vastavate osadega tootmislehes, mida kasutatakse väikestes pagaritööstustes, ja sellepärast täiendavaid seletusi ei vaja.

Leib ja leiva-saiatooted antakse meistri poolt nende väljalaskmise järgi tootmisest üle ekspeditsiooni. Leiva üleandmine ei toimu kohe tema väljatulekul tootmisest, vaid tema jahtumiseks määratud tähtaja möödumisel.

See on vajalik sellepärast, et jahtumisprotsessis leib ja leiva-saiatooted kaotavad osa oma kaalust niiskuse aurumise arvel. Leiva üleandmine ekspeditsiooni soojas olekus võiks viia selleni, et meistril osutuks normiga võrreldes kõrgendatud valmistoodete väljalase, ekspediitoril aga nende toodete puudujääk (kaalult).

Neil juhtudel, kui nende või teiste asjaolude tõttu (näiteks ruumipuudus või vajadus ruume vabastada järgmise küpsetatud leivapartii jaoks) antakse leib tootmisest ekspeditsiooni üle soojas olekus, näidatakse leiva väljastamisdokumentides tema kaal soojas olekus, allpool aga tuuakse kaoprotsent ja kaal jahtumisel.

Niisugustel juhtudel vormistatakse tootmisest väljalastud leiva ja leiva-saiatoodete iga partii üleandmine ekspeditsiooni k a a l u l e h e koostamisega igale toodete liigile.

Kaaluleht koostatakse lk-l 173 näidatud vormis.

Vahetuse töö lõpetamisel kogutakse ja loetakse kokku kõik vahetuse töö kestel koostatud kaalulehed iga toodete liigi ja partii kohta, mis ekspediitor meistrilt on saanud, ja koostatakse üldine sissetuleku-saateleht, milles näidatakse saadud toodete kogus jahtunult. Üks eksemplar sissetuleku-saatelehte lisatakse meistri poolt koostatud tootmislehe, teine ekspediitori aruande juurde.

Valmistoodete väljastamine ekspeditsioonist vormistatakse tavalist vormi väljamineku-saatelehe väljakirjutamisega. Kui leiba väljastatakse kaubanduslikesse või ühiskondliku toitlustamise ettevõtteisse, kes kuuluvad sellelesamale tarbijate kooperatiivide liidule, kelle korralduses on pagaritööstus, siis saateleht kirjutatakse kahes eksemplaris, milledest üks antakse leiba saava ettevõtte juhataja kätte, teise aga annab

Organisatsioon — **Barminski TKL.** 19. novembril 1947. a.
Ettevõte — **Pagaritööstus nr. 1**

KAALULEHT.

Toote nimetus — vormileib II sordi nisujahust.
Kellelt saadud — meister Kromovilt.
Kes saanud — ekspediitor Somov.

Jrk. nr-id	Kogus	Kaal soojalt	Jrk. nr-id	Kogus	Kaal soojalt
1	50	63,2	6	60	62,9
2	54	55,4	7	jne.	
3	56	58,1		Kokku	1211,0
4	60	63,1		Kaalu kadu jahtumisel	30,0
5	59	62,0		Kaal kao mahaarvamise järel	1181,0

ekspediitor raamatupidamisse (igapäevase aruandega valmistoodete liiklemise kohta või dokumentide registriga).

Laoraamatu vorm ja selle pidamise kord ekspediitori poolt ei erine varemkirjeldatust, kui käsiteldi materjalide arvestamise korda tarbijate kooperatiivi pagaritööstuse laos.

Tootmislehed, nende juurde lisatud ärakirjad materjalide nõudelehtedest ja ärakirjad ekspediitori sissetuleku-saatelehtedest, samuti ka kõik ekspediitori sissetuleku- ja väljamineku-dokumendid antakse igapäev ära raamatupidamisse, kus kõiki dokumente ja aruandeid hoolikalt kontrollitakse.

Erilist tähelepanu kontrollimisel tuleb pöörata sellele, et tootmislehes näidatud andmed materjalide sissetuleku kohta oleksid kooskõlas ja täielikus vastavuses laohoidja väljamine-kudokumentidega ja andmetega materjalide koguse kohta, mis on üle antud eelmise vahetuse poolt (eelmise vahetuse meistri käest saadud tootmislehtede järgi). Samasuguses korras võrreldakse tootmislehe järgi andmeid valmistoodete väljatuleku kohta ekspediitori dokumentidega valmistoodete sissetuleku üle tema juurde.

Ekspediitori väljamineku-dokumente (valmistoodete väljastamiseks tarbijate kooperatiivide liidu ettevõtteisse) võr-

reldakse pagaritööstusest valmistooteid saanud ettevõtete aruannetega ja vastavate sissetuleku-dokumentidega.

Materjalide väljamineku ja toodete väljatuleku kontrollimine vastavalt kehtestatud juurdeküpsuse normidele toimub samuti nagu väikestes pagaritööstusteski. Suurtes pagaritööstustes, kus varaline vastutus on jaotatud mitme isiku vahel, kannab niisugune kontrollimine konkreetsemat iseloomu, kuna ta tugineb mitte ainult teatmetel, mida annab meister tootmislehes, vaid ka nende isikute vastudokumentidel, kellelt meister saab materjalid ja kellele ta annab ära valmistoodangu.

Kontrollitud ja nõutavas korras kinnitatud dokumente kasutatakse alusena tooraine ja materjalide liiklemise tootmiskulude ja valmistoodangu liiklemise arvestamiseks.

§ 31. Leivaküpsetusoperatsioonide sünteetiline ja analüütiline arvestus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises.

Tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaanis on pagaritööstuse lattu saabuvate materjalide arvestamiseks ette nähtud kontod nr. 20 „Materjalid teel", nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid", nr. 23 „Majapidamismaterjalid", nr. 24 „Väikeinventar ja eririietus (kasutamisel)", nr. 8 „Taara". Tarbijate kooperatiivide liitudes, nagu tarbijate kooperatiivideski, arvestatakse tooraine ja materjalid tegelikus omamaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja materjali kohaletoimetamise kuludest pagaritööstuse laoni.

Kaugel asuvates tarbijate kooperatiivide liitudes, kes on raudteejaamast või sadamast üle 25 km eemal, hüvitatakse jahu auto-hobuveo maksumus vedude eest üle 25 km kaugusele rahandusorganite poolt. Kulude hüvitamine toimub vastavas oblastis kindlaksmääratud riiklike veotariifide järgi. Rahandusorganitelt tarbijate kooperatiivide liidu auto-hobuveo kulude hüvituseks saadavad summad arvestatakse jahu omamaksumuse vähendamiseks.

Näide. On aktseptitud Teraviljasalve arve 10 000 rbl. summas, millest jahu maksumus moodustab 9800 rbl. ja taara maksumus 200 rbl.

Kassast on tasutud jahu kohaleveo maksumus raudteejaamast 250 rubla suuruses summas, millest 50 rbl. peab hüvitama rajooni rahandusorgan. Nende operatsioonide kohta koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine järgmised kirjendid:

1. Varustaja aktseptitud arve täiele summale (materjalid ei ole saabunud):

Deebet konto nr. 20 „Materjalid teel"
Kreedit konto nr. 40. „Varustajate aktseptitud maksenõudmised" . . . . . **10 000 rbl.**

2. Pagaritööstuse lattu sissetulnud materjalide ja taara ostumaksumusele (puudujääki ja kvaliteedi rikkumisi jahu vastuvõtmisel ei osutunud):

Deebet konto nr. 21 „Tootmistoorained ja -materjalid" . . **9 800 rbl.**
Deebet konto nr. 8 „Taara" . . . . . **800 „**
Kreedit konto nr. 20 „Materjalid teel" . . . . . **10 000 „**

3. Kassast tasutud transpordikulude summale:

Deebet konto nr. 21 „Tootmistoorained ja -materjalid"
Kreedit konto nr. 10 „Kassa" . . . . . **250 rbl.**

4. Rahandusorganite poolt hüvitatavate transpordikulude summale:

Deebet konto nr. 54 „Muud arveldused rahandusorganitega"
Kreedit konto nr. 21 „Tootmistoorained ja -materjalid" . . . **50 rbl.**

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kirjendatakse niiviisi:

SKEEM
kirjenditeks jahu ostu arvestamisel TKL pagaritööstuses.

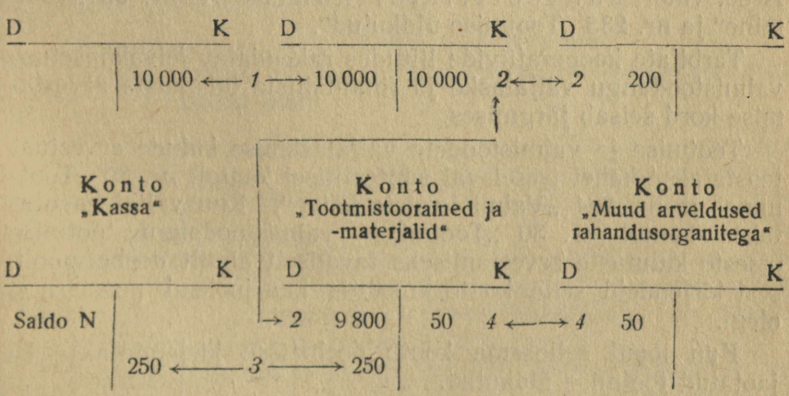

Teeloleva tooraine ja materjalide analüütilist arvestust peetakse joonelist vormi kaartidel. Analüütilist arvestust kontodel „Tootmistoorained ja -materjalid", „Majapidamis-

materjalid" ja „Taara" peetakse varaliselt vastutavate isikute, materiaalsete väärtuste liikide ja sortide järgi, naturaal- ja rahalises väljenduses. Materjalide analüütilise arvestuse korraldamisel kasutatakse koguslik-summalise arvestuse standardvormi kaarte.

Olenevalt tootmiskulude liitmisviisist toodangu omamaksumusse, jagunevad kõik kulutused leiva ja leiva-saiatoodete küpsetuse alal otsesteks ja kaudseteks. Tsentrosojuzi poolt tarbijate kooperatiivide liitude jaoks kinnitatud kontoplaani järgi arvestatakse otsesed tootmiskulud kontol nr. 30 „Tootmine", kaudsed aga kontol nr. 233 „Tootmise üldkulud".

Otseste ja kaudsete tootmiskulude kirjete nomenklatuur ja sisu, samuti ka kaudsete tootmiskulude jaotamise kord tarbijate kooperatiivide liitude pagaritööstustes ei erine millegagi nendest, mis on kirjeldatud käsiraamatu teises osas, peatükis „Arvepidamine tarbijate kooperatiivide pagaritööstustes". Erinevus otseste ja kaudsete tootmiskulude arvestuses on siin ainult vormiline ja seisab selles, et tarbijate kooperatiivides otsesed ja kaudsed kulutused arvestatakse konto nr. 16 „Ettevõtete majandamine" üksikutel allkontodel, kuna tarbijate kooperatiivide liitudes need kulutused arvestatakse iseseisvatel sünteetilistel kontodel nr. 30 „Tootmine" ja nr. 233 „Tootmise üldkulud".

Tarbijate kooperatiivide liitudes rakendatav leivaküpsetuse valmistoodangu väljalaske ja finantsiliste tulemuste arvestamise kord seisab järgmises.

Tootmise ja valmistoodete väljalaskmise kulude arvestust teostatakse kahel iseseisval sünteetilisel kontol: nr. 30 „Tootmine" ja nr. 264 „Valmistoodete käive". Kuu vältel kasutatakse kontol nr. 30 „Tootmine" valmistoodangu tootmise otseste kulutuste arvestamiseks tavaliselt ainult deebet-poolt, sest kirjendeid selle konto kreeditis kuu jooksul peaaegu ei olegi.

Kuu lõpul sellesama konto deebetisse kirjendatakse ka jaotatud tootmise üldkulud.

Tootmisest valmistoodete väljalaskmise käive arvestatakse kuu kestel seda mööda, kuidas toodangut tootmisest välja lastakse ja ekspeditsiooni üle antakse, konto nr. 264 „Valmistoodete käive" kreedit-poolel. Aluseks toodangu väljalaske

käivete kirjenditele on tootmislehed nende juurde lisatud ärakirjadega ekspediitori sissetuleku-saatelehtedest.

Nende dokumentide alusel koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidaja järgmise kirjendi:

Deebet konto nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis"
Kreedit konto nr. 264 „Valmistoodete käive"

Kuu lõpul, pärast tootmise üldkulude jaotamist ja lõpetamata toodangu jäägi hindamist, kirjutatakse tootmisest väljalastud valmistoodangu omamaksumus kontolt nr. 30 „Tootmine" maha konto nr. 264 „Valmistoodete käive" deebetisse.

Siiski me teeksime vea, kui tuleksime järeldusele, et vahe konto nr. 264 „Valmistoodete käive" kreedit- ja deebet-poole käibesummade vahel kujutab pagaritööstuse töö finantsilist tulemust. Asi on selles, et valmistooted leivaküpsetuses arvestatakse väljastamishindades, ja nimelt selles hindes nad kirjendataksegi valmistoodete käibesse laskmise konto kreeditisse.

Kuid mõnede leiva-saiatoodete sortide väljastamishinna hulka kuulub ka käibemaksu summa. Sellepärast koostatakse üheaegselt väljalastud ja käibemaksuga maksustatavate valmistoodete kirjendamisega veel teine kirjend käibemaksu juurdearvutamiseks:

Deebet konto nr. 264 „Valmistoodete käive"
Kreedit konto nr. 53 „Arveldused rahandusorganitega käibemaksu alal"

Pärast seda kirjendit on nii konto nr. 264 „Valmistoodete käive" deebetis kui ka kreeditis käitisest väljalastud valmistoodang kirjendatud hindes, mis sisaldab endas ka juurdearvutatud käibemaksu.

Saldo kontol nr. 264 „Valmistoodete käive", pärast vahe mahaarvamist valmistoodete jäägi väljastamis- ja omamaksumuse vahel 1. jaanuariks, kantakse aasta lõpul üle kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid".

Kogu saldosummat kontol nr. 264 „Valmistoodete käive" kasumite ja kahjumite kontole ei saa üle kanda, kuna see käiks vastu lõppbilansi koostamise reeglitele.

Vastavalt nendele reeglitele tuleb valmistoodete jäägid lõppbilansis näidata tegelikus omamaksumuses. Jooksvas

arvestuses arvestatakse aga valmistooted leivaküpsetuse ettevõtteis väljastamishindades.

Järelikult selleks, et lõppbilansis näidata valmistoodete jääki tegeliku omamaksumuse hindades, on tarvis vahe aasta lõpuks realiseerimata jäänud valmistoodete väljastamismaksumuse (ilma käibemaksuta) ja omamaksumuse (samuti ilma käibemaksuta) vahel — välja heita saldost kontol „Valmistoodete käive" ja vastavalt ka valmistoodete jäägi maksumusest.

Seda saavutatakse järgmise kirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 264 „Valmistoodete käive"
Kreedit konto nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis"

Selleks, et mitte ümber hinnata iga toodete liigi ja sordi jääke, soovitatakse kõrvalekaldumise summa arvestamiseks valmistoodete jäägi väljastamismaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel avada kontol nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis" eraldi kaart nimetusega „Vahe valmistoodete jäägi väljastamismaksumuse ja omamaksumuse vahel aasta lõpuks". Järgmise aasta algul kirjutatakse sellel kaardil arvestatud summa maha tagasiülekandega valmistoodete käibe kontole.

Analüütilist arvestust kontol nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis" peetakse kaartidel varaliselt vastutavate isikute, toodangu liikide ja sortide järgi, rahalises ja naturaalväljenduses.

Tarbijate kooperatiivide liitude pagaritööstuste valmistoodang väljastatakse oma ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile (restoranidele, sööklatele ja puhvetitele), oma rajooni tarbijate kooperatiividele ning teistele ettevõtteile ja asutistele (haiglatele, lastekodudele jne.). Leivaküpsetuse toodangu müügikäive tarbijate kooperatiividele, kõrvalistele organisatsioonidele ja asutistele arvestatakse kontol nr. 260 „Valmistoodete müük tootmisettevõtteis".

Seda kontot debiteeritakse ja krediteeritakse realiseeritud valmistoodete maksumusega väljastamishindades ja järelikult ta saldot ei oma. Kirjendite aluseks selle konto deebetisse on pagaritööstuse ekspediitori aruanded neile juurdelisatud ärakirjadega väljamineku saatelehtedest.

Kirjendite aluseks konto nr. 260 „Valmistoodete müük tootmisettevõtteis" kreedit-poole kohta on raamatupidamise poolt ostjate nimele väljakirjutatud arve-faktuurid.

Konto nr. 260 „Valmistoodete müük tootmisettevõtteis“ korrespondeerib deebeti järgi kontoga nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis“. Konto „Valmistoodete müük tootmisettevõtteis“ kreedit-pool korrespondeerib kontodega nr. 43 „Ostjaile esitatud maksenõudmised“, nr. 46 „Muud arveldused ostjatega“, nr. 55 „Tarbijate kooperatiivid“ ja teistega.

Valmistoodete väljastamine tarbijate kooperatiivide liidu oma majapidamise ettevõtteile arvestatakse kontol nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid“. Selle konto korrespondeerimine on põhimiselt analoogiline eelpool kirjeldatule konto nr. 260 „Valmistoodete müük“ puhul.

Selgitame näitel leivaküpsetuse toodangu väljalaskmise ja müügi arvestamise korda tarbijate kooperatiivide liitudes.

Näide. Iseseisvale bilansile eraldatud pagaritööstuses väljendus lõpetamata toodangu jääk kuu alguseks 300 rbl. suuruses summas.

Tootmiskulud kuus moodustasid 19 100 rbl.

Lõpetamata toodangu jääk kuu lõpuks oli 400 rubla.

Toodete väljalaskmise käive väljastamishindades moodustas 20 700 rubla, selle hulgas käibemaks 500 rubla. Kuu kestel väljalastud toodang on väljastatud:

a) oma rajooni tarbijate kooperatiividele . . . . . 8 200 rbl.
b) oma jaeettevõtteile . . . . . 12 500 „

Valmistoodete jääki kuu alguseks ja lõpuks pagaritööstuses ei ole.

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kirjendatakse vastavalt näidis-skeemile lk-l 180.

§ 32. Tellija toorainest leiva küpsetamise arvestus.

Kõrgemaastmelise organisatsiooni juhendite järgi võib tarbijate kooperatiivide liit toimetada leiva küpsetamist tellija jahust. Niisugused operatsioonid toimuvad lepingu alusel, mis tarbijate kooperatiivide liit sõlmib selle organisatsiooniga, kellelt tuleb sisse jahu leiva küpsetamiseks.

Lepingus tuleb kindlaks määrata sordid ja kvaliteet jahule, millest pagaritööstus hakkab leiba küpsetama, leiva väljatuleku normid, tasu suurus leiva küpsetamise eest, jahu ja valmistoodete vedamise tingimused ning muud sätted, mis määravad kindlaks poolte vastastikused vahekorrad nende operatsioonide alal.

Tellija jahust leiva küpsetamise operatsioonid arvestatakse lihtsustatud korras, mis seisab järgnevas.

SKEEM

leivaküpsetuse toodangu väljalaskmise ja müügi arvestamiseks.

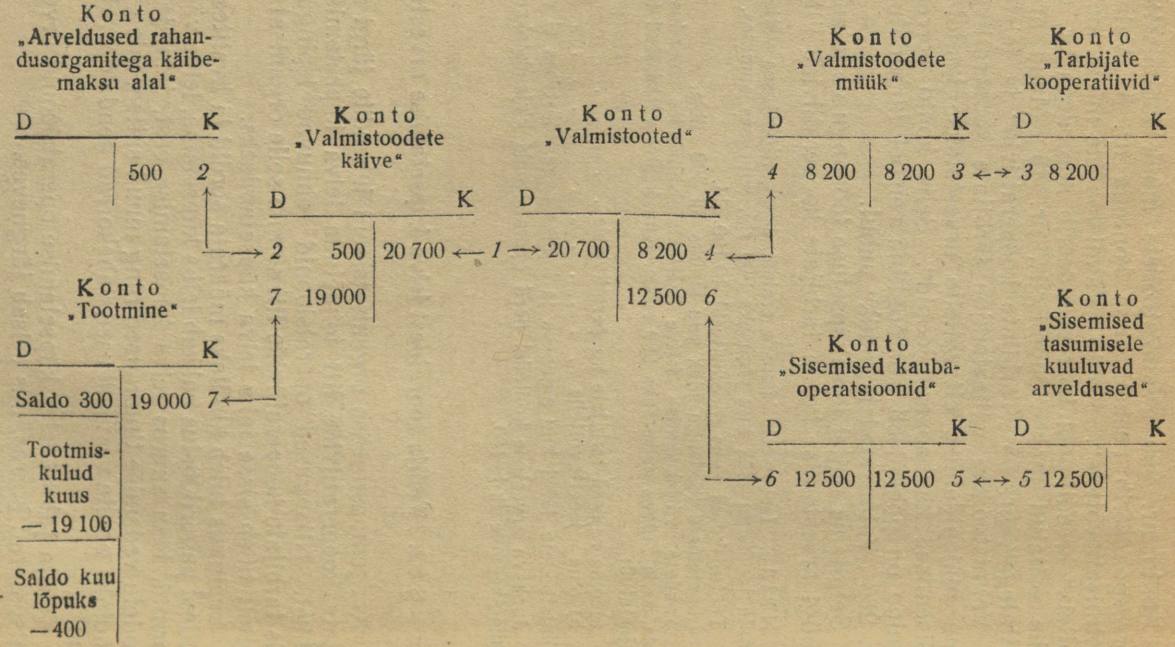

Tellijalt saabuv tooraine ja materjalid tuleb arvestada väljaspool bilanssi, kuivõrd need materjalid ei kuulu tarbijate kooperatiivide liidule. Kuid toorainete hoidmine ja leiva küpsetamise käik on väiksemates pagaritööstustes organiseeritud niiviisi, et tellijale kuuluva ja tarbijate kooperatiivide liidule kuuluva jahu lahus arvestamine teeks materiaalsete väärtuste liiklemise kontrollimise ja toodangu omahinna kalkulatsiooni erakordselt keeruliseks.

Sellepärast arvestatakse tellijalt saabuv tooraine ja materjalid koos ja ühistel alustel tarbijate kooperatiivide liidule kuuluva toorainega, s. o. kontol nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid". Tellija jahust küpsetatava valmistoodangu valmistamise ja väljalaskmise operatsioonid arvestatakse võrdsetel alustel toodanguga, mis on küpsetatud tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvast jahust.

Selleks, et täpselt reguleerida arveldusi jahu andjaga, avatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses kontol nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid" kaks kontot:

1. Arvelduste arvestamiseks töötlemiseks saadud j a h u alal.
2. Arvelduste arvestamiseks leivaküpsetamise t a s u alal.

Esimesel kontol arvestatakse kõik arveldused mitte üksnes rahalises, vaid ka naturaalväljenduses (saadud jahu kaalu järgi). Kui tellijalt saabub mitmesugust sorti jahu, siis tuleb igale jahu sordile avada eraldi konto. Tellijalt pagaritööstuse lattu jahu saabumisel koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine järgmise kirjendi:

Deebet konto nr. 21 „Tootmistoorained ja -materjalid"
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid"
(tellija analüütilisel kontol arveldusteks jahu eest).

Valmistoodete väljastamine tellijale toimub tavalises korras väljamineku-saatelehega, kusjuures naturaalmõõdud näidatakse saatelehes kahte viisi — leiva tegelikus kaalus ja selle leiva küpsetamiseks kulutatud jahu kaalus (väljudes valmistoodangu väljatuleku normidest). Väljamineku-saatelehe alusel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid"
(arvelduste järgi tellija jahu eest) — jahu kaalu ja maksumusega

Deebet konto nr. 264 „Valmistoodete käive" — vahe summaga väljalastud toodete müügihinna ja väljastatud toodete küpsetamiseks kulutatud jahu maksumuse vahel
Kreedit konto nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis" — valmistoodete väljastamishinnaga.

Tellijalt leiva ja leiva-saiatoodete küpsetamise eest saadaoleva tasu summaga debiteeritakse kontot nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid" (arvelduste alal tellija konto järgi leiva küpsetamise eest) ja krediteeritakse kontot nr. 264 „Valmistoodete käive".

§ 33. Aruandeline kalkulatsioon.

Tarbijate kooperatiivide liitude suurtes pagaritööstustes, kus leiva ööpäevane väljaküpsetus on vähemalt 1 tonn, on Tsentrosojuzi poolt maksma pandud leiva omamaksumuse aruandelise kalkulatsiooni kohuslik igakuuline esitamine oma oblasti- (vabariiklikule) liidule. See kalkulatsioon koostatakse leiva sortide järgi (täpsemalt — jahu sortide järgi, milledest toimus leiva küpsetamine).

Aruandeline kalkulatsioon koostatakse vormi kohaselt, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi poolt (vt. lk. 183).

Aruandeline kalkulatsioon võimaldab näha, kuipalju on kuus küpsetatud igat sorti leiba, missugune on selle leiva väljastamishind, näha tegelikke kulutusi kogu antud sordi küpsetusele, ühe tonni leiva tegelikku omamaksumust, toodangu tegeliku omamaksumuse elemente ja kulutuste norme (tervikuna ja iga tootmiskulude kirje järgi), mis on ette nähtud plaanilises kalkulatsioonis.

Aruandeline kalkulatsioon võimaldab näha mitte üksnes tegeliku omamaksumuse kõrvalekaldumisi plaanilisest, vaid ka nende kõrvalekaldumiste põhjuseid.

Seda saavutatakse ühe tonni leiva küpsetuse tegeliku kulutuste kõrvutamisega plaanis ettenähtud kulutuste summaga, kusjuures kõrvutamine tehakse esiteks iga toodete liigi ja teiseks iga kulude kirje järgi.

Niisugune omamaksumuse analüüs võimaldab juhatuse ja kõrgemaastmelise organisatsiooni kiiret operatiivset vahelesegamist pagaritööstuse töösse just nimelt selles sektoris, kus tehakse kindlaks kulutuste ületamine võrreldes määratud normidega.

ARUANDELINE KALKULATSIOON

Konstantinovski tarb. koop. liidu pagaritööstuses jaanuaris 1948. a.

(rublades)

		Väljalase 27,4 tn. Rukkileib			Kõrvalekaldumised plaanist		Väljalase 9,1 tn. Nisuleib II sort			Kõrvalekaldumised plaanist	
		kogu väljakülpsetusele	1 tonnile plaani järgi	1 tonnile tegelikult	rublades	%-des plaanist	kogu väljakülpsetusele	1 tonnile plaani järgi	1 tonnile tegelikult	rublades	%-des plaanist
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Põhitooraine	80 512	2 960	2 960	—	—	39 494	4 340	4 340	—	—
2	Abimaterjalid	462	17	17	—	—	273	30	30	—	—
3	Tehnoloogiline küte	1 278	45	47	+2	+4,2	428	45	47	+2	+4,2
4	Transpordikulud (ilma autohobuveokulude hüvituse mahaarvamiseta)	680	20	25	+5	+25	255	22	28	+6	+27,3
5	Tootmistööliste töötasu (koos sotsiaalandamitega)	2 774	102	102	—	—	992	109	109	—	—
6	Muud otsekulud	634	27	27	—	—	784	86	86	—	—
7	Tootmise üldkulud	1 333	44	49	+5	+11,4	455	48	50	+2	+4,2
8	Kokku	87 673	3 215	3 227	+12	+3,7	42 681	4 680	4 690	+10	+0,2
9	Auto-hobuveokulude hüvitus	136	—	5	—	—	46	—	5	—	—
10	Omamaksumus pärast autohobuveokulude hüvituse mahaarvamist	87 537	3 215	3 222	+7	+2,2	42 635	4 680	4 685	+5	+0,1
11	Leiva väljastamismaksumus ilma käibemaksuta										
12	Käibemaks										

Niiviisi loob aruandelise kalkulatsiooni olemasolu vajalikud eeldused pagaritööstuse töös esinevate puuduste kiireks parandamiseks, aitab kaasa toodete omamaksumuse alandamisele ja leivaküpsetuse tasuvuse tõstmisele.

Küsimused kordamiseks.

1. Missugused on arvestuse ülesanded tarbijate kooperatiivide pagaritööstustes?
2. Millega erineb varaliselt vastutavate isikute töö organiseerimine suurtes pagaritööstustes nende tööst väikestes pagaritööstustes?
3. Kuidas vormistatakse materjalide väljastamist tootmisse suurtes pagaritööstustes?
4. Mispärast kahe vahetusega töötavates pagaritööstustes kasutatakse teistsugust tootmislehe vormi, kui ühe vahetusega tööstustes?
5. Missugune on tootmislehe vorm, mida kasutatakse suurtes pagaritööstustes?
6. Kuidas korraldatakse pagaritööstuse valmistoodangu väljastamist ekspeditsiooni?
7. Missugustel juhtudel tarvitatakse kaalulehte, kelle poolt ja kuidas ta täidetakse?
8. Kuidas vormistatakse leiva väljastamist pagaritööstusest TKL teistesse ettevõtteisse ja kõrvalistele organisatsioonidele?
9. Missugustel kontodel arvestatakse otseseid ja kaudseid tootmiskulusid TKL pagaritööstuses?
10. Kuidas arvestatakse pagaritööstuse toodangu väljalaske- ja müügikäive?
11. Missugune on käivete arvestamise iseärasus leiva väljastamisel TKL oma ettevõtteisse?
12. Kuidas arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu pagaritööstuse töö finantsilisi tulemusi?
13. Missuguseid iseärasusi on tellija jahust leiva küpsetamise arvestamisel?
14. Missugune on pagaritööstuse toodangu omahinna kalkulatsiooni tähtsus?
15. Missugustel tähtaegadel ja missuguses vormis koostatakse aruandeline kalkulatsioon suures pagaritööstuses?

VII peatükk.

ARVESTUS ÜHISKONDLIKU TOITLUSTAMISE ETTEVÕTTEIS.

§ 34. Operatsioonide sünteetiline ja analüütiline arvestus tarbijate kooperatiivide liitude sööklates ja restoranides.

Raamatu esimeses osas kirjeldatud majanduslike operatsioonide vormistamise kord tarbijate kooperatiivide sööklates laieneb täielikult ka tarbijate kooperatiivide liitude sööklatele.

Nii kui tarbijate kooperatiivideski, teostatakse valmistatud roogade müügihinna kalkulatsiooni iga päev ka liidu sööklates ja restoranides. Samuti tuleb meeles pidada, et müügihindade kindlaksmääramine toitudele ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes on otseses seoses ühe roa valmistamise tooraine kogumi (retseptuuri-normide järgi) maksumusega. Selleks, et leida iga toidu müügihinda, tuleb eelnevalt määrata kindlaks tooraine kogum (retseptuur), mis on tarvilik toidu ühe roa valmistamiseks, välja arvutada selle maksumus ja lisada sellele juurdehindluse summa.

Produktide saamiseks laost restorani või söökla kööki tuleb koostada nõudmine, milles näidatakse täielik tooraine kogum (produktide retseptuur), mis on vajalik nõudmises ettenähtud roogade valmistamiseks.

Söökla lattu tooraine ja materjalide saabumise, laost majapidamismaterjalide, eririietuse, einelauda produktide väljastamise, mitut liiki mahakirjutamisaktide (nõude purunemise, praagi, riknemise ja produktide puudujäägi), lao, köögi ja söögisaali aruannete koostamise, kõikide muude teiste operatsioonide dokumentidega vormistamine tarbijate kooperatiivide liitudele kuuluvates restoranides, sööklates ja einelaudades — ei erine millegagi korrast, mis on kindlaks mää-

ratud samasuguste operatsioonide vormistamiseks tarbijate kooperatiivide sööklates.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetesse saabuv tooraine (produktid) ja majapidamise materjalid arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises kontodel nr. 21 „Tootmistoorained ja -materjalid" ja nr. 23 „Majapidamismaterjalid".

Nagu tarbijate kooperatiiviski, arvestatakse tooraine (produktid) söökla juures olevas laos ostumaksumuses, kui need olid ostetud turul kujunevate hindadega. Teistest allikaist saadud produktid arvestatakse jaehindadega. Hinnalisand neile produktidele arvestatakse konto nr. 201 „Hinnalisand" allkontol „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis".

Tooraine, kütteaine ja materjalide analüütilist arvestust, nii kui teisteski ettevõtetes, peetakse varaliselt vastutavate isikute, materjalide liikide ja sortide järgi, rahalises ja koguslikus väljenduses.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis, erinevalt paljudest teistest ettevõtetest, alluvad lattu saabuvate produktide hinnad küllaltki sagedastele kõikumistele. See olukord on muuseas põhjuseks köögitoodangu kindlaksmääratud hindade sagedaseks muutmiseks (igapäevane müügihindade kalkulatsioon) sööklates ja restoranides.

Tarbijate kooperatsiooni ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis peetakse tooraine ja materjalide analüütilist arvestust kaartidel, mis on avatud saabunud materjalide nimetuste järgi, olenemata hinnast, millega üksikud ühesuguste nimetustega toorainete partiid saabusid. Toorainete mahakandmist laost kuu jooksul teostatakse keskmiste hindade alusel.

Toitude valmistamiseks kulutatud produktid kirjutatakse maha konto nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid" kreediti kaudu konto nr. 33 „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks" deebetisse.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete muud kulud (välja arvatud tooraine kulutus) arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes kontol nr. 279 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud".

Konto nr. 279 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud" analüütilist arvestust peetakse, nii kui tarbijate kooperatiivideski, kulukirjete järgi. Ühiskondliku toitlustamisette-

võtete kulukirjete nomenklatuur ja sisu tarbijate kooperatiivide liitudes ei erine oluliselt peatükis „Arvestus tarbijate kooperatiivide ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis“ kirjeldatust.

Tarbijate kooperatiivide liitudele kuuluvates ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis, nii kui tarbijate kooperatiivideski, ei kalkuleerita iga toidu tegelikku omamaksumust. Seletatav on see peamiselt sellega, et väikestes ettevõtetes, milledeks on tarbijate kooperatsiooni sööklad ja restoranid, on tehniliselt äärmiselt raske eraldada tootmiskulusid valmistoodangu realiseerimise kuludest.

Sellepärast kontol nr. 279 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud“ arvestatakse mitte ainult tootmise kulud (välja arvatud toorainete kulutus), vaid ka selle toodangu elanikkonnale realiseerimise kulud (käibekulud).

Arvesse võttes seda, et tarbijate kooperatiivide liitude ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis ei kalkuleerita iga toote omamaksumust, pole tarvidust jaotada arvepidamises ühiskondliku toitlustamise kulusid otsesteks ja kaudseteks.

Seega arvestatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis kontol nr. 279 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud“ valmistoodangu valmistamise ja realiseerimisega seoses olevad kulud jaotatult ainult kulukirjete järgi.

Tooraine (produktide) kulutamine toitude valmistamiseks arvestatakse, nii kui juba varem märgitud, kontol nr. 33 „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks“.

Selle konto deebet-poolel arvestatakse kuu jooksul toorainete kulutus köögis. Toodangu väljalaskmise käivet raamatupidamisearvestuses eraldi ei registreerita, kuna toodangu väljalase tootmisest langeb ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis reeglikohaselt ühte selle realiseerimise momendiga tarbijale.

Kuigi kuu esimeseks päevaks võib osutuda tähtsusetu jääk realiseerimata toodangut, kulutamata toorainet ja poolvalmistooteid, ei saa see oluliselt mõjutada toodangu väljalaske käivet ja sellepärast, raamatupidamise tehnika lihtsustamiseks, jäetakse see kontole nr. 33 „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks“ kui poolvalmistoodangu jääk.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete toodangu realiseerimise käive arvestatakse kuu jooksul müügihinnas konto nr. 258 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kaupade ja köögitoodangu realiseerimine“ kreedit-poolel.

Kuu lõppedes teostatakse poolvalmistoodete hindamist (poolvalmistoodete jäägi valmistamiseks kulutatud tooraine maksumuses).

Poolvalmistoodete maksumus jääb, kui deebet-saldo, kontole nr. 33 „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks", ülejäänud summa aga kantakse sellelt kontolt konto nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis" deebetisse.

Peale selle kantakse konto nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis" deebetisse käibemaks ühiskondliku toitlustamise ettevõtete müügilt. Käibemaksu juurdearvutamist ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis vormistatakse järgmise raamatupidamiskirjendiga.

Deebet konto nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis"

Kreedit konto nr. 53 „Arveldused rahandusorganitega käibemaksu ja erijuurdehindluse alal"

Pärast neid sissekandeid on meil:

a) kontol nr. 33 „Köögitoodanguks kulutatud toorained" — deebet-saldo, mis näitab kuu lõpuks realiseerimata valmistoodete jääki ja poolvalmistoodangut;

b) kontol nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis" — kreedit-saldo, mis näitab söökla tingimuslikku brutotulu aruandekuu eest. Kuu lõppedes see saldo kantakse üle kontole nr. 276 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid".

Konto nr. 276 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid" deebetisse kantakse üle kuu lõppedes ka kõik söökla kulud, mis on arvestatud kontol nr. 279 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud".

Peale selle kantakse kuu lõppedes üle kontole nr. 276 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid" tootmisel kulutatud produktide hinnalisandi summa. Pärast seda osutub kontol nr. 276 saldo, mis näitab söökla töö lõplikku finantsilist tulemust.

Sellest nähtub, et tootmise, valmistoodete väljalaske ja realiseerimise, kulude ja finantsiliste tulemuste arvestamine tarbijate kooperatiivide liitude ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes ei erine sisuliselt nende operatsioonide arvestamise struktuurist tarbijate kooperatiivides.

Köögitoodangut võib väljastada mitte ainult söögisaali, vaid ka einelaudadesse söökla juures ja teistesse ettevõtetesse, mis on kinnistatud söökla juurde (kohvikud, kioskid jne.). Erinevalt toodangu realiseerimisest söögisaali kaudu, ei arvestata toodangu väljastamist köögist samale tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvatesse einelaudadesse, kioskitesse jts. ettevõtetesse konto nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis", vaid konto nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid" kaudu.

Seoses sellega, et valmistoodangu väljastamist kuu jooksul tarbijatele ja oma ettevõtetele arvestatakse kahel kontol, on vajalik kindlaks määrata nende kontode deebetisse (kuu lõppedes) kontol nr. 33 „Köögitoodanguks kulutatud tooraine" arvestatud toorainete maksumuse ülekandmise kord.

Tooraine maksumuse ülekandmine kontolt nr. 33 „Köögitoodanguks kulutatud tooraine" kontode nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis" ja nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid" deebetisse teostatakse proportsionaalselt nendel kontodel arvestatud käivete summadele.

Näide. Oletame, et köögis kulutatud tooraine maksumus (välja arvatud kulutused poolvalmistoodete ja kuu lõpul realiseerimata toodete jäägile) on 34 000 rubla.

Kontol nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis" arvestatud käibe summa samal kuul on 36 000 rbl. ja kontol nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid" arvestatud summa — 4000 rbl.

Kogu köögitoodangu väljastamise ja realiseerimise summa on seega 40 000 rbl. Järelikult üldisest köögi käibest realiseeriti toodangut söögisaali kaudu 90%, oma ettevõtteile aga väljastati 10%.

Vastavalt sellele vahekorrale kanname kuu lõpul maha kontolt nr. 33 „Köögitoodanguks kulutatud tooraine" kuu jooksul teostatud kulutuste summa kontode nr. 258 ja 263 deebetisse (konto nr. 258 deebetisse 30 600 rbl. ja nr. 263 deebetisse — 3400 rbl.).

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kirjendatakse vastavalt lk-l 190 toodud skeemile.

Tarbijate kooperatiivide liitude sööklates, nii kui igas teises sööklaski, tekib tootmise jäätmeid (lõunate jäägid, koored, lehed jne.). Neid jäätmeid tuleb otstarbekohaselt ära kasutada. Harilikult on söökla juures väike sigala, kuhu need jäätmed väljastatakse liidu juhatuse poolt kindlaksmääratud hindadega. Jäätmete väljastamist sööklast sigalasse vormistatakse

SKEEM

köögitoodangu valmistamise kulutuste ja köögitoodete müügi ning väljastamise käivete arvestamiseks.

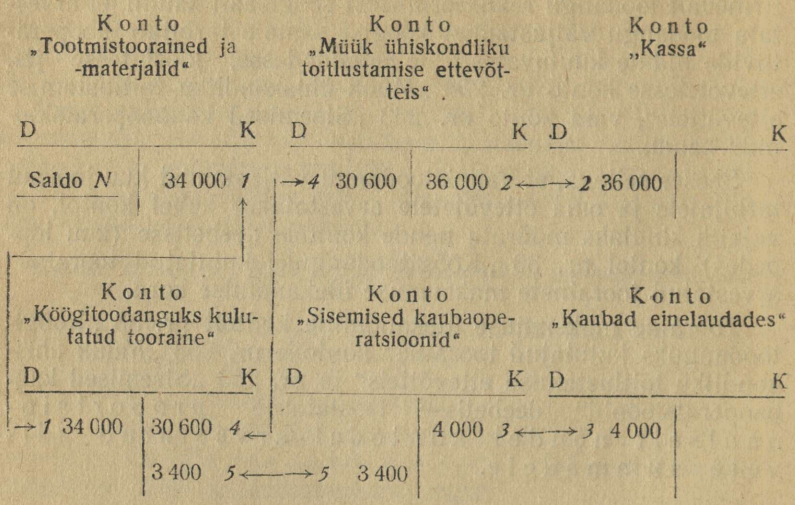

harilikku vormi väljamineku-saatelehega, mille alusel liidu raamatupidamine koostab kirjendi:

Deebet konto nr. 21 „Tootmistoorained ja -materjalid" (söödad)
Kreedit konto nr. 33 „Köögitoodanguks kulutatud tooraine"

Tarbijate kooperatiivide liitudel, nii kui tarbijate kooperatiividelgi, võivad olla einelauad, kohvikud ja teemajad. Einelaudadesse saabuvaid kaupu arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes sünteetilisel kontol nr. 4 „Kaubad einelaudades". Kaubad kohvikuis ja einelaudades arvestatakse ainult summaliselt, müügihindades. Vahe nende kaupade müügi- ja ostumaksumuse vahel kajastatakse kontol nr. 201 „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand produktidele ja kaupadele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis").

Einelaudadesse ja kohvikuisse saabunud kaupade hindamine toimub samas korras, kui tarbijate kooperatiivide kohvikuis ja einelaudadeski. Kulude ja müügikäivete arvestamine

kohvikuis ja einelaudades ei erine nende operatsioonide arvestamise korrast tarbijate kooperatiivides.

Kuu jooksul kõik kulud kaupade kohaletoimetamise, hoidmise, müügi ja einelaudades tegutsevate tööliste ja teenistujate töötasu alal arvestatakse kontol nr. 279 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud". Selle konto saldo kantakse kuu lõppedes üle kontole nr. 276 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid".

Einelaudadest ja kohvikuist müüdud kaupade käibed arvestatakse sünteetilisel kontol nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteist" (eraldi allkontol).

Sissekannete aluseks konto nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteist" deebetisse on einelaudade juhatajate poolt esitatavad kauba-rahalised aruanded, mis esitatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisele samadel alustel ja korras, kui aruanded jaemüügi-ettevõteteski.

Müüdud kaupade summaga (müügihinnas) debiteeritakse kontot nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteist", krediteerides kontot nr. 4 „Kaubad einelaudades".

Konto nr. 258 „Müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteist" kreedit-poole sissekannete aluseks on einelaua kassapidajate või (kui kassapidaja ülesandeid täidab einelauapidaja) tarbijate kooperatiivide liidu kassapidaja aruanded (läbimüügi-kassa üleandmisel juhatuse kassasse) ja väljakirjutused arvelduskontost (einelaua juhataja poolt läbimüügikassa vahetul äraandmisel arvelduskontole Riigipangas).

Kuu lõppemisel arvutatakse välja, samas korras kui kaubanduslikes jaemüügi-ettevõtteiski, realiseeritud hinnalisand (brutotulu) kaupade müügist einelaudades ja kohvikuis ja saadud summale koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 201 „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand produktidele ja kaupadele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis"

Kreedit konto nr. 276 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid"

Konto nr. 276 „Ühiskondiku toitlustamise ettevõtete tulemid" saldo kantakse aasta lõpul, üldistel alustel koos teiste resultaatkontodega, üle kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid".

Küsimused kordamiseks.

1. Kuidas kalkuleeritakse köögitoodangu maksumust tarbijate kooperatiivide liitude sööklates ja einelaudades?
2. Kuidas arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitude sööklates toorainete kulutust köögitoodangu valmistamiseks?
3. Missugusel kontol arvestatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulusid?
4. Kuidas arvestatakse köögitoodangu müügi käivet tarbijaile?
5. Missugused on erinevused tarbijate kooperatiivide liitude einelaudades köögitoodangu väljastamise käibe arvestamises?
6. Kuidas arvestatakse tootmise jäätmete väljastamist abikäitistesse?
7. Kuidas hinnatakse ja arvestatakse poolvalmistooteid?
8. Kuidas määratakse kindlaks ja arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu söökla brutotulu?
9. Missugustel kontodel arvestatakse einelaua operatsioone?
10. Missugusel kontol arvestatakse söökla, kohviku ja einelaua tegevuse lõplik finantsiline tulemus?

VIII peatükk.

ARVESTUS TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDE PÕLLUMAJANDUSLIKES ETTEVÕTTEIS.

§ 35. Arvestus taimekasvatus-majandites.

1. Üldisi sätteid arvestuse organiseerimiseks taimekasvatus-majandites.

Kõigist taimekasvatus-majandite liikidest on tarbijate kooperatsiooni süsteemis eriti laialdase leviku osaliseks saanud köögiviljaaiad. See on ka arusaadav, kuna nende majandite toodang kasutatakse ära kooperatiiv-organisatsioonidele kuuluvais ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis ja järelikult on lisaallikaks toidukaupade saabumisel.

Peale selle teostab rida tarbijate kooperatsiooni organisatsioone teravilja-kultuuride (kaera, odra jt.) külve ja majandab looduslikke heinamaid. Teravilja ja heinamaa-majandite toodangut kasutatakse põhimiselt söötadena hobuveopargi jaoks ja loomakasvatus-majandites (piimakari, nuumakari, linnufarm jms.).

Tarbijate kooperatiividele ja nende liitudele kuuluvad taimekasvatus-majandid on tavaliselt pindalalt väikesed (2 — 3 — 5 ha). Nende majandite töö arvestamiseks kasutatakse toodangu arvestamise ja kalkuleerimise lihtsustatud meetodeid.

Kulutused taimekasvatus-majandite majandamise alal arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes kontol „Tootmine“ (tarbijate kooperatiivides kontol nr. 16 „Ettevõtete majandamine“ — allkonto „Tootmine ja valmistoodete käibelelaskmine“).

Analüütilises arvestuses avatakse kontole „Tootmine“ eraldi kontod põllumajanduse, aed-köögiviljakasvatuse ja heinamaade majandamise arvestamiseks.

Taimekasvatus-majandites tuleb osa kulutusi, mis on seotud maa harimise ja teiste põllutöö liikidega (maaparandus, sügiskünd, maatüki puhastamine, väetiste andmine, mis on arvestatud enam kui üheks lõikuseks jne.), eraldada üldisest kulutuste summast, mis kuuluvad jooksva aasta lõikusele.

Sellepärast jaguneb konto „Tootmine" taimekasvatus-majandites kaheks allkontoks:

1. „Kulutused jooksva aasta lõikusele".
2. „Kulutused järgnevate aastate lõikusele".

Allkontole „Kulutused jooksva aasta lõikusele" kantakse see osa tootmiskuludest, mis liidetakse jooksval aastal kasvatatava ja koristatava toodangu omamaksumusse.

Kõik kulutused maa harimisel, mis kuuluvad toodangule, mille saak koristatakse järgmisel aastal, kantakse allkontole „Kulutused järgnevate aastate lõikusele".

Tuleb märkida, et mõned kulutuste liigid (näiteks maaparandustööd, kändude juurimine, mõned väetiste liigid) kuuluvad viljasaagile, mis koristatakse rea aastate jooksul. Niisugused kulutused kirjendatakse esialgselt allkontole „Kulutused järgnevate aastate lõikusele" ja kirjutatakse sellelt allkontolt maha allkontole „Kulutused jooksva aasta lõikusele" proportsionaalselt aastate arvule, millele on arvestatud nende mahutuste mõju. Niisugust ümberarvutamist tehakse iga aasta algul.

2. Operatsioonide dokumentidega vormistamine taimekasvatus-majandites.

Tööliste töö ja töötasu arvestamise kord tarbijate kooperatsiooni taimekasvatus-majandites on otseses sõltuvuses nende töö tasumise viisist.

Ajatasu maksmisel põllutöödel olevatele töölistele peetakse harilikku tööleilmumise arvestamise tabelit. Tükitasu maksmisel ei piisa niisuguse tabeli pidamisest, sest on tarvis teada, missugused nimelt tööd on tehtud ühe või teise töölise poolt.

Niisugustel juhtudel esitab ettevõtte juhataja või vanem brigadiir (kes on tööala eest vastutav) organisatsiooni raamatupidamisse kõigi tehtud tööde kohta õiendid, milledes näitab: kes nimelt tegi selle või teise töö, milles seisis töö, töö täitmise aeg ja selle töö eest määratud tasu.

Tarbijate kooperatiiv — **Nikolski**

REGISTREERIMISLEHT nr. 34

köögivilja, kartulite ja juurvilja saagi koristamise kohta 5. oktoobril 1947. a. maatükil nr. 2 köögivilja-aias.

Saagi koristaja — Gurjeva, Anna Semjoni t.
Brigadiir .....
(perekonna-, ees- ja isanimi)

Toodangu nimetus ja sort — **söögikartul.**

Kaalulehe järjek. nr.	Kogus	Märkusi
1	Viiskümmend (50) kg	
2	Nelikümmend seitse (47) kg	
3	Nelikümmend üheksa (49) kg	
4	Viiskümmend kaks (52) kg	
5	Viiskümmend (50) kg jne.	
Kokku	802 kg	

Kogus ..... kaheksasada kaks kg.
(sõnades)

Saagi koristaja **(Gurjeva)**
Brigadiir
Saagi koristamise eest vastutav **(Kravtsov)**

Teenuste tasumine kõrvalistele organisatsioonidele nende poolt kasutada antud veojõu ja põllutöömasinate eest toimub kokkulepete alusel, mis sõlmitakse nende organisatsioonidega, arvete järgi teostatud tööde ja osutatud teenete eest ning sektori tööde eest vastutava isiku õiendite alusel selle kohta, et tööd on tõepoolest täidetud.

Majandisse sissetulevate materjalide (seemned, väetised jt.) vastuvõtmise aluseks, nagu teisteski ettevõtetes, on varustajate arved, saabumiskirjad, aktid ja muud sellesarnased dokumendid, millede vormid on toodud varemalt.

Seemnete, väetiste ja muude materjalide väljastamine laost toimub harilikku vormi (vt. lk. 168) nõudmiste alusel, arvesse võttes seemnete, väetiste ja muude materjalide kindlaksmääratud norme vastavale maapindala üksusele.

Tarbijate kooperatiiv — **Nikolski**

Maatükk — köögivilja-aed
(väli, köögivilja-aed)

TEATMED nr. 7
köögivilja, kartulite ja juurvilja saagi sissetuleku ja üleandmise kohta
5. oktoobril 1947. a.

Kogutud toodangu nimetus ja sort	Mõõdutühik	Kogutud päevas	Üle antud päevas			
			väljamineku-saatelehe nr.	kogus	väljastamishind	summa
Põhitoodang						
1. Kartul	kg	3 040	21,24	3 040	—.40	1 216.—
2. Söödapeet	„	1 420	22	1 420	—.35	497.—
3. Porgand	„	960	93	960	—.45	432.—
jne.						
Kõrvaltoodang (varred, pealsed)						

Saagi koristamise eest vastutav **Kravtsov**
Majandi juhataja: **Krasnova**

Teatmed ühes juurdelisatud 42 registreerimislehega ja 4 väljamineku-saatelehega vastu võtnud 6. oktoobril 1947. a.

Raamatupidaja **Galina** (allkiri)

Köögiviljade, kartulite ja juurviljade saagi koristamine vormistatakse registreerimislehtedega, mis koostatakse vahetult koristamistööde kohal.

Registreerimislehed koostatakse järgmises vormis, mis Tsentrosojuzi poolt on kinnitatud tarbijate kooperatsiooni köögivilja-majandite jaoks (vt. lk. 195).

Registreerimislehed koostatakse toodangu vastuvõtja poolt iga koristaja järgi eraldi. Sissekanne tehakse a l l e s p ä r a s t v a s t u v õ e t u d t o o d a n g u k a a l u m i s t s a a g i k o r i s t a m i s k o h a s.

Tööpäeva lõppemisel võtab vastuvõtja (saagi koristamise eest vastutaja) kokku kõik päeva jooksul koostatud registreerimislehed ja kirjutab saadud kokkuvõtted eri aruandesse „Teatmed saagi sissetuleku ja üleandmise kohta".

ARVESTUSLEHT nr. 8

vilja lõikuse ja peksmise kohta

25. augustil 1947. a. Kultuur — kaer.

L õ i k u s	Mõõduühik	Kogus
1. Lõigatud päevas	vihud	400
2. Üle antud peksmiseks	„	300

P e k s m i n e	Vili	Põhk	Aganad
3. Saadud peksmisest päevas (kogus)	.....	.....	.....
4. Üle antud päevas väljamineku-saatelehtedega nr. ..... (kogus)	.....	.....	.....
Väljastamishind (rbl. kop.) . .	.....	.....	.....
Summas (rbl. kop.)	.....	.....	.....

Viljasaagi koristamise eest vastutav .....
(allkiri)

Majandi juhataja .....
(allkiri)

Arvestuslehe ühes juurdelisatud ..... väljamineku-saatelehega kätte saanud ..... 194..... a.

Raamatupidaja .....
(allkiri)

Väljalt (köögivilja-aiast) kogutud toodangu üleandmine lattu toimub väljamineku-saatelehtedega, mis kirjutatakse saagi vastuvõtja poolt välja igale ärasaadetud (väljaveetud) köögivilja partiile.

Kõik päeva jooksul väljakirjutatud saatelehed loeb vastuvõtja kokku ja kirjutab saadud kokkuvõtted samuti saagi sissetuleku- ja väljamineku-aruandesse. Teatmed koostatakse kahes eksemplaris vormi järgi, mis on toodud lk. 196.

Selle aruande esimese eksemplari ühes juurdelisatud registreerimislehtede ja ärakirjadega väljamineku-saatelehtedest annab toodangu vastuvõtja raamatupidamisse allkirja vastu teisel eksemplaril.

Tarbijate kooperatiiv — **Potšinkovski**

HEINAKORISTAMISLEHT nr. 6

25. juunil 1947. a.

	Kogus		
	Saadude arv	Mahult (kuupmeetrites)	Kaalult (tsentnerites)
	1	2	3
1. Päevas heina saadudesse pandud	.....	.....	.....
2. Päevas üle antud (heinamaalt välja veetud) väljamineku-saatelehtede nr. ..... järgi	.....	.....	.....
Kogus.	.....	.....	.....
Väljastamishind	×	×	.....
Summas	×	×	.....

Heinakoristamise eest vastutav: .....
(allkiri)

Majandi juhataja .....
(allkiri)

Heinakoristamislehe ühes juurdelisatud ..... väljamineku-saatelehega kätte saanud ..... 194..... a.

Raamatupidaja .....
(allkiri)

Pärast teatmete õigsuse kontrollimist täidab raamatupidaja lahtrid „hind" ja „summa" ning koostab konteeringu saagi sissetuleku kohta.

Teravilja-majandites vormistatakse saagi koristamine iga toodangu liiklemise staadiumi järgi, alates saagi lõikamisest (niitmisest) kuni pekstud vilja lattu andmiseni.

Teravilja-kultuuride saagi koristamine (lõikamine, peksmine) vormistatakse arvestuslehega, milles koristamise eest vastutust kandev isik märgib kõik andmed lõigatud ja pekstud vilja koguse kohta. Arvestuslehed koostatakse iga päeva kohta kahes eksemplaris vormi järgi, mis on toodud lk-l 197.

Arvestusleht koosneb kahest osast. Esimeses osas märgitakse teatmed lõikusest (sissetulek ja üleandmine peks-

miseks). Teatmed lõikuse kohta näidatakse nendes arvestusühikutes, mis on tarvitusel antud maakohas (vihkudes, rõukudes).

Teises osas märgitakse teatmed põhi- (vilja) ja kõrvaltoodangu (õlgede, aganate) väljatuleku ja lattu andmise kohta. Andmed peksmisest saadud ja lattu üle antud toodangu liiklemise kohta antakse ainult kaaluväljenduses (kg, tsentnerid).

Toodangu (põhi- ja kõrval-) üleandmine, nagu teisteski majandites, vormistatakse väljamineku-saatelehe väljakirjutamisega viljasaagi koristamise eest vastutava isiku poolt.

Arvestuslehtede esimesed eksemplarid ühes juurdelisatud ärakirjadega väljamineku-saatelehtedest antakse iga päev raamatupidamisse allkirja vastu teisel eksemplaril. Arvestuslehtede kontrollimise ja läbitöötamise kord on sama, mis aruandluse teistelgi dokumentidel.

Heina koristamine (niitmine) vormistatakse heinakoristamislehe koostamisega. Heinakoristamisleht koostatakse kahes eksemplaris (vt. vormi lk-l 198).

Heinakoristamislehe esimene eksemplar (heina üleandmise saatelehtede juurdelisamisega) esitatakse raamatupidamisse isiku poolt, kes on vastutav heina koristamise eest.

3. Kulutuste, toodangu väljatuleku ja finantsiliste tulemuste arvestus taimekasvatus-majandites.

Tarbijate kooperatiivide liitude taimekasvatus-majandite kulutused toodangu kasvatamise alal arvestatakse kontol nr. 30 „Tootmine". Analüütilises arvestuses avatakse taimekasvatus-majandites eraldi kontod kulutuste arvestamiseks:

a) põllumajanduse alal;
b) aia-köögiviljakasvatuse alal;
c) heinamaade majandamise alal.

Taimekasvatus-majandid erinevad teistest põllumajanduslikest ettevõtteist sellega, et toodangu väljatulek nendes ei toimu ühtlaselt kogu aasta kestel, vaid alles päras viljasaagi valmimist. See asjaolu on tähtis tootmiskulude arvestuse kujundamisel, toodangu omahinna kalkuleerimisel, kontrolli

teostamisel toodangu väljatuleku (viljasaagi koristamise) üle ja majandi töö finantsiliste tulemuste kindlakstegemisel.

Seega, kui muudes põllumajanduslikes ettevõtteis tootmiskulud (lõpetamata toodangu summa mahaarvamisel) kirjutatakse iga kuu kontolt „Tootmine" maha kontole „Valmistoodete käive", siis taimekasvatus-majandites toimub niisugune ülekanne ainult kord aastas, pärast viljasaagi koristamist ja kõigi kulude kokkuvõtmist, mis kuuluvad jooksva aasta lõikusele.

Seoses sellega koostatakse ka toodangu omahinna kalkulatsiooni niisugustes majandites samuti üks kord aastas. Loomulikult selguvad ka taimekasvatus-majandite töö finantsilised tulemused niisuguses olukorras alles pärast kogu viljasaagi koristamist.

Niiviisi kogunevad tarbijate kooperatiivide liitude taimekasvatus-majandites konto „Tootmine" deebet-poolele, jooksva aasta algusest kuni toodangu koristamise lõpetamiseni, kõik otsesed kulutused, mis kuuluvad antud maatüki jooksva aasta lõikusele.

Need kulutused koosnevad majandi tööliste tasu kuludest (kaasa arvates seadusega määratud sotsiaalandamid), seemnete ja väetiste, veojõu (elava ja mehaanilise) maksumusest, põllutöömasinate amortiseerimisest ja muudest kuludest maa harimise, külvi, selle eest hoolitsemise ja viljasaagi koristamise alal.

Tsentrosojuzi poolt on kinnitatud järgmine lühendatud otseste tootmiskulude kirjete nomenklatuur, mis on kohuslik kõigile tarbijate kooperatiivide ja nende liitude taimekasvatusmajanditele:

1. Töötasu koos sotsiaalandamitega.
2. Veojõud.
3. Väetised, seemned ja teised materiaalsed kulutused.
4. Muud tootmiskulud.

Kirjel „T ö ö t a s u k o o s s o t s i a a l a n d a m i t e g a" arvestatakse töötasu (kaasa arvates arvestusülekanded töötasult sotsiaalkindlustuse organitele) töölistele ja teenistujatele, kes on tegevuses taimekasvatus-majandites. Kui seejuures esineb töötajaid, kes teenindavad üheaegselt mitut maatükki, milledel kasvatatakse mitmesuguseid kultuure (teravilja, köögivilja, heina), siis nende töötasu ei kanta mitte

selle tootmise konto kirjele, vaid kontole nr. 233 „Tootmise üldkulud".

Kirjel „Veojõud" arvestatakse elava ja mehaanilise veojõu tööde maksumus. Kui töid hobustega või traktoritega teostavad isikud, kes on majandi koosseisulised töötajad, siis nende töötasu arvestatakse kirjel „Töötasu koos sotsiaalandamitega".

Kirjel „Väetised, seemned ja teised materiaalsed kulutused" arvestatakse laudasõnniku, keemiliste väetiste, seemnete, ostetavate istikute, taimekahjurite vastu võitlemise vahendite maksumus ja muud materjalide kulutused.

Kirjel „Muud tootmiskulud" arvestatakse kulud tasudeks teistele organisatsioonidele põllutööriistade ajutise kasutamise eest, arvestusülekanded jooksvaks remondiks, sisemajanduslikud arvestusülekanded ja muud kulutused, kui neid ei saa kanda ühelegi ülalloeteldud kirjele.

Mitmesuguseid taimekasvatus-majandite liike (põllundus, köögivilja-aiandus, heinamaad) omavates tarbijate kooperatiivide liitudes võib olla kulusid, mis on ühised kogu majandile (juhataja, arveala-töötaja ja valvurite töötasu, omatranspordi ülalpidamine, põhivahendite amortiseerimine jms.).

Niisugused kulud arvestatakse kuu vältel kontol nr. 233 „Tootmise üldkulud", kuu lõppemisel aga kantakse üle kontole nr. 30 „Tootmine". Tsentrosojuzi juhendite kohaselt toimub nende kulude jaotamine majandite liikide vahel proportsionaalselt täiskülvatud põllupinna hektaaride arvule üksikute maatükkide järgi.

Taimekasvatus-majandite viljasaagi koristamisest saadud toodang arvestatakse kontol nr. 5 „Valmistooted tootmisettevõtteis" valitsuse poolt määratud väljastamishindades. Seda kontot debiteeritakse saadud toodangu väljastamismaksumusega konto nr. 264 „Valmistoodete käive" kreediti kaudu.

Valmistoodete analüütilist arvestust, nagu ka kõigil teistel juhtudel, peetakse hoiukohtade (varaliselt vastutavate isikute), toodangu liikide ja sortide järgi, rahalises ja naturaalväljenduses.

Pärast kogu lõikuse koristamist ja toodangu tegeliku omamaksumuse kindlakstegemist debiteeritakse kontot „Valmis-

toodete käive" konto „Tootmine" kreediti kaudu jooksva aasta lõikusele kuuluva kogu taimekasvatuse kulutuste summaga.

Pärast seda ümberarvestust sulgub konto „Tootmine" (allkonto „Kulutused jooksva aasta lõikusele") ja kontol „Valmistoodete käive" tekib saldo, mis näitab taimekasvatus-majandi finantsilist tulemust.

Konto „Valmistoodete käive", nagu tootmise kontogi, jaguneb analüütilises arvestuses taimekasvatuse liikide (põllundus, köögivilja-aiandus, heinaniitmine) järgi. Järelikult ka finantsiline tulemus on nähtav eraldi iga taimekasvatuse liigi järgi.

Saadud tulemused kõigi taimekasvatus-majandite alal, nagu tarbijate kooperatiivide liidu teisteski ettevõtteis, kantakse aasta lõpul üle aruandeaasta kasumite ja kahjumite kontole.

Köögiviljakasvatuse majanditest saadud kasum kantakse üle toidukaupu tootvate ettevõtete laiendamisfondi (vt. II osa, V peat. § 28, lk. 147—150).

Lõpuks tuleb märkida veel ühte asjaolu, mis vahel mõnevõrra muudab äsjakirjeldatud taimekasvatuse toodangu väljalaskmise arvestamise korda.

Köögivilja-aianduse kultuure kasvatavates majandites võib esineda ka niinimetatud varaseid köögivilju (salat, redis ja teiste köögiviljade varased sordid). Nende köögiviljade saagi koristamine algab tunduvalt varem hiliste köögiviljade põhimassi koristamisest. Sel juhul kujuneb asi nii, et kogutud toodangu väljastamishind on juba kajastatud konto „Valmistoodete käive" kreeditis, nende toodete omamaksumus ei ole aga veel selgunud, sest kogu saak ei ole veel koristatud, kulutused toodangu ülejäänud osa kasvatamisel jätkuvad ja edaspidi isegi suurenevad.

Järelikult varaseid köögivilju koristades meil puudub võimalus kanda konto „Valmistoodete käive" deebetisse tegeliku kulutuste summat, mis kuulub väljalastud toodangule. Kuid jätta käibe kontosse ainult kreedit-käibe summat oleks samuti ebaõige, sest Tsentrosojuzi üldiste sätete kohaselt tähendab selle konto saldo finantsilist tulemust ja arvatakse kuubilanssside koostamisel bilansi järgi väljatoodava finantsilise resultaadi lõpusumma hulka.

Sel juhul oleks kõige õigem edaspidiseks, kuni toodangu tegeliku omahinna kindlakstegemiseni, koostada raamatupidamiskirjend, milles valmistoodete käibe kontot debiteeritakse, tootmise kontot aga krediteeritakse väljalastud toodangu maksumusega plaanilise omamaksumuse hindades.

Siiski, arvesse võttes, et tarbijate kooperatiivides (ka nende liitude põhiosas) taimekasvatuse toodangu üksikute kultuuride omamaksumust ei plaanita, pani Tsentrosojuz ette konto „Valmistoodete käive" sulgeda varaste köögiviljade väljastamismaksumusega.

Niiviisi kuni kogu saagi koristamise lõpetamiseni kontol „Valmistoodete käive" saldot ei ole. Kontol „Tootmine", kuivõrd teda samuti krediteeritakse varaste köögiviljade koristatud saagi väljastamismaksumusega, on lõpetamata toodangu saldo hindes, mida on mõnevõrra vähendatud võrreldes tegelike kulutuste summaga, mis kuulub alles veel koristamata lõikusele.

Pärast kogu saagi koristamist storneeritakse kirjendid, mis on tehtud konto „Valmistoodete käive" deebetis ja konto „Tootmine" kreeditis, ja seejärel kantakse valmistoodete käive konto deebetisse üle kõik kulutused, mis kuuluvad jooksva aasta lõikusele.

Seega muutub taimekasvatuse lõplik finantsiline resultaat aruandeaasta eest vastavaks tegelikule olukorrale ja see ebatäpsus, mis esines aasta vältel, lõplikus arvestuses parandatakse.

4. Taimekasvatuse toodangu omamaksumuse kalkulatsioon.

Kalkuleerimise objektideks taimekasvatus-majandites on külvipinna hektaar ja kogutud toodangu tsentner.

Ühe külvipinna hektaari harimise omamaksumuse arvutamisel jagatakse jooksva aasta lõikusele kuuluvate kulutuste summa haritud maa põllupinna hektaaride arvuga, millelt aruandeaastal saadi saaki. Seejuures arvatakse maatüki külvipinnast maha looduslike õnnetuste läbi hukkunud külvid.

Eespool on märgitud, et tarbijate kooperatsiooni väikseis taimekasvatus-majandites peetakse tootmiskulude arvestust taimekasvatus-majandite liikide järgi, kuid ilma nende kulu-

tuste alljaotuseta kasvatatavate kultuuride vahel. Sellepärast toimub selle või teise kultuuri toodangu ühe tsentneri omamaksumuse kalkuleerimine lihtsustatud meetodil, mille olemus seisab alljärgnevas.

Alguses määratakse kindlaks iga kultuuri ja antud maatükilt (oletame köögivilja-aiast) koristatud kogu saagi väljastamismaksumus, kusjuures arvesse võetakse ainult *põhitoodang*. Seejärel leitakse kõigi tootmiskulude protsendiline suhe kogutud toodangu väljastamismaksumusega.

Selle protsendilise suhte järgi jaotatakse kogu tootmiskulude summa üksikute kultuuride vahel. Nüüd juba, omades kulutuste summat iga kultuuri järgi ja teades maatükilt kogutud toodangu hulka (üksikute kultuuride järgi), pole raske kindlaks määrata iga kultuuri toodangu ühe tsentneri omamaksumust.

Selgitame seda näitel (arvutuste lihtsustamiseks on numbrid igalpool ümardatud).

Näide. Oletame, et 3 ha suuruselt maatükilt on saadud saaki: kartuleid 175 tsentnerit 14 000 rbl. eest (väljastamishindades), kapsaid 200 tsentnerit 18 000 rbl. eest, porgandeid 100 tsentnerit 10 000 rbl. eest ja sibulaid 50 tsentnerit 12 000 rbl. eest. Kokku on väljastamishindades kogutud toodangut 54 000 rbl. eest.

Peale selle on saadud kõrvaltoodangut 200 rbl. eest väljastamishindades.

Kogu kulutuste summa antud maatükile moodustab 13 700 rubla, pärast kõrvaltoodangu maksumuse mahaarvamist aga 13 500 rubla.

Leiame kogu kulutuste summa (ilma kõrvaltoodangu maksumuseta) protsendilise suhte põhitoodangu väljastamismaksumusega.

$$\frac{13\,500 \cdot 100}{54\,000} = 25\%.$$

Nüüd jaotame kõik kulutused üksikute kultuuride vahel:

$$\text{Kartul} = \frac{14\,000 \cdot 25}{100} = 3\,500 \text{ rbl.}$$

$$\text{Kapsas} = \frac{18\,000 \cdot 25}{100} = 4\,500 \text{ rbl.}$$

$$\text{Porgand} = \frac{10\,000 \cdot 25}{100} = 2\,500 \text{ rbl.}$$

$$\text{Sibul} = \frac{12\,000 \cdot 25}{100} = 3\,000 \text{ rbl.}$$

Järelikult moodustab põhitoodangu ühe tsentneri omamaksumus:

$$\text{Kartulil} = \frac{3\,500}{175} = 20 \text{ rbl.}$$

$$\text{Kapsal} = \frac{4\,500}{177} = 22 \text{ rbl. } 50 \text{ kop.}$$

$$\text{Porgandil} = \frac{2\,500}{100} = 25 \text{ rbl.}$$

$$\text{Sibulal} = \frac{3\,000}{50} = 60 \text{ rbl.}$$

Ühe külvipinna hektaari harimise omamaksumus antud näites moodustab $\frac{13\,700}{3} = 4\,565$ rubla.

§ 36. Piimakarja-kasvatuse arvestus.

Loomade tootevkarja täiendatakse nende ostu teel väljastpoolt, noorloomade üleviimise arvel tootevkarja koosseisu ja üksikutel juhtudel varem nuumale pandud loomade üleviimisel tootevkarja.

Kariloomad (piimalehmad, kitsed, sugupullid jne.), kes moodustavad loomade tootevkarja, arvestatakse põhivahendite koosseisus kontol „Tootvad loomad". Tootvate loomade sissetulekut (teistelt organisatsioonidelt omandamine, nuumakarjast või noorkarjast üleviimine) loetakse kapitaalmahutuseks ja kajastatakse kontol „Põhivahendite soetamine".

Selle konto deebetisse kantakse soetatud loomade ostumaksumus, samuti kõik kulud, mis on seotud loomade kohaletoimetamisega ostukohast kuni piimamajandini (loomade ajamise või vedamise kulud, saatjate ja ajajate ülalpidamine, söötmine teel jne.). Kontot „Põhivahendite soetamine" krediteeritakse sissetulnud loomade omamaksumisega konto „Tootvad loomad" deebeti kaudu.

Tootvate loomade sissetulek majandisse vormistatakse akti koostamisega. Aktis näidatakse loomade sissetuleku aeg, sissetuleku allikas (varustaja, oma nuumakari, üleskasvatatud noorkari), varustaja arve number ja kuupäev (looma ostmisel), looma nimetus (lehm, sugupull), tõug, hüüdnimi, inventari-number, hind ja summa.

Loomade väljaminek tootvate loomade koosseisust müümise, väljapraakimise, hädatapmise või taudi tagajärjel vor-

mistatakse akti koostamisega põhivahendite likvideerimise kohta. Peale majandi juhataja ja organisatsiooni juhatuse esindaja peab akti koostamisest osa võtma kohaliku rajooni maaosakonna veterinaar-zootehniline töötaja.

Piimakarja loomi ei amortiseerita, kuna nende likvideerimis-maksumus tavaliselt ei ole madalam soetamismaksumusest. Loomade väljaminekut tootva karja koosseisust arvestatakse kontol „Põhivahendite likvideerimine" samas korras, kui muude põhivahendite väljaminekutki.

Piimakarja loomade liiklemist kontrollitakse piimakarja üldarvu liiklemise arvestamise raamatu pidamise teel. Tsentrosojuzi poolt on kinnitatud selle raamatu järgmine vorm:

ARVESTUSE RAAMAT PIIMAKARJA ARVU LIIKLEMISE ÜLE.

Karjamajand .....
(farm, karjamajand jne.)

Piimakarja liiklemine oktoobris 1947. a.
(kuu)

Piimalehmade rühm

Kuupäev ja kuu	Sissetulek			Väljaminek				Jääk päeva lõpuks
	Sissetulek väljast	Üle toodud teistest rühmadest	Kokku sisse tulnud	Surnud	Hädasunnil tapetud	Üle viidud teistesse rühmadesse	Kokku välja läinud	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	3	—	3	—	—	—	—	3
2	—	1	1	—	—	—	—	4
3	2	—	2	—	—	—	1	5
4	—	—	—	—	—	—	—	5
5								5
jne.								

Piimakarja üldarvu liiklemise arvestamise raamat on suure tähtsusega mitte ainult loomade kohaloleku kontrollimise vahendina. Loomade üldarvu päevaste jääkide kokkuvõte (lahter 9) annab kuu söödapäevade arvu. See aga annab omakorda andmestikku söötade kulutamise õigsuse kontrollimiseks. Andmeid sööda kulutamise kohta leiame sööda-aruandest,

mille vorm on toodud raamatu II osas (lk. 112). Andmed piimakarja kohaloleku kohta on kasutatavad ka toodangu (piima) kontrollimiseks.

Piimakarjakasvatuse põhitoodanguks on piim ja juurdesigitis. Kõrvaltoodanguna saadakse villa-karva ja sõnnikut.

Piim kirjendatakse sissetulekuks valmistoodete konto deebetis juhatuse poolt määratud väljastamishinnaga, mis moodustub vahena piima jaehinna ja kaubandusliku hinnaalandi vahel. Juurdesigitis (vasikad) hinnatakse ühe tsentneri piima omamaksumuses ja arvestatakse kontol nr. 26 „Noorkari".

Vill ja karvad antakse kindaksmääratud varumishindadega ära oma rajooni varumiskontorisse.

Sõnnikut hinnatakse tarvitatud aluspõhu maksumuse järgi ja kirjutatakse selles hindes maha piimakarja ülalpidamise kulude vähendamiseks selles ulatuses, kuidas seda tegelikult väljastatakse oma organisatsiooni taimekasvatus-majandisse. Kui sõnnikut müüakse väljapoole, siis kirjutatakse ta maha selles hinnas, millega teda müüdi.

Juurdesigitise sissetulek vormistatakse akti koostamisega, milles osutatakse umbes samasugused teatmed, mis tootevkarja loomade vastuvõtmise aktiski (peale selle märgitakse pulli ja lehma hüüdnimi ja tõug, kellelt vasikas on sündinud).

Piima sissetulek kantakse lüpsilehte, mida piima vastuvõtja peab päevade ja piima äraandmise tähtaegade järgi iga lüpsja kohta eraldi.

Piimalehes näidatakse loomade (lüpsilehmade) inventarinumbrid ja lüpsjalt hommikul, päeval ja õhtul vastuvõetud piima liitrite arv. Tsentrosojuzi poolt on kinnitatud vastav lüpsilehe vorm, mis on toodud lk-l 208.

Lüpsjatelt sissetulnud piima annab vastuvõtja ära temale organisatsiooni juhatuse poolt näidatud punktidesse (sööklasse, kauplusse, lattu) harilikku vormi väljamineku-saatelehega.

Kulutused piimakarja ülalpidamiseks arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes konto nr. 30 „Tootmine" (tarbijate kooperatiivides — kontol „Ettevõtte majandamine", allkonto „Tootmine ja valmistoodete käibelelaskmine") eraldi allkontol „Piimafarmi ülalpidamine".

Piimakarja ülalpidamise kulutuste analüütilist arvestust peetakse järgmise kirjete nomenklatuuri järgi:

Ettevõtte nimetus — **Piimafarm.**
Karjamajand nr. 1 Kari nr. .....

LÜPSILEHT nr. 64

juulikuus 1947. a.

Individuaal-lüpsmisel

Lüpsja — G r u n i n a, A. P.: norm aastas ..... liitrit piima

15/VII					16/VII					17/VII				
Looma nr.	Hommikul	Päeval	Õhtul	Kokku	Looma nr.	Hommikul	Päeval	Õhtul	Kokku	Looma nr.	Hommikul	Päeval	Õhtul	Kokku

Kokku

.....
Vastuvõtja (allkiri)

1. Söötade maksumus.
2. Töötasu ja sotsiaalandamid.
3. Aluspõhu maksumus.
4. Veterinaar-järelevalve ja ravimaterjalide maksumus.
5. Põhivahendite amortisatsioon.
6. Ruumide üür.
7. Ruumide korrashoid.
8. Väike-inventari kulumine ja kadu.
9. Arvestusülekanded jooksvaks remondiks (remondi- ja ehitusfondi).
10. Muud kulud.

Kulude sisu, mis kuuluvad sellesse või teise kirjesse, määravad ette ära kirjete nimetused, mispärast nad eraldi seletusi ei vaja.

Konto „Piimafarmi ülalpidamine" deebetisse kantakse kõik piimakarja ülalpidamise kulud (kaasa arvatud ka kulud tõupulli ülalpidamisel).

Kontot „Piimafarmi ülalpidamine" krediteeritakse kord kuus kõigi kulutuste summaga, mis on arvestatud selle konto deebet-poolel, kusjuures antud juhul debiteeritakse kontot „Valmistoodete käive". Peale selle kirjendatakse sellesama

konto kreeditisse juurdesigitise ja väljastatud sõnniku maksumus eespool näidatud hindes.

Piimafarmi toodang, nagu juba märgitud, arvestatakse kontol „Valmistooted tootmisettevõtteis" (peale noorloomade, kes arvestatakse eraldi kontol). Seda kontot debiteeritakse piima väljastamishinnaga ja villa ning karvade varumishinnaga konto „Valmistoodete käive" kreediti kaudu.

Seega saadakse kontol „Valmistoodete käive" saldo, mis märgendab piimakarja-kasvatuse operatsioonide finantsilist tulemust. See summa, nagu teisteski tootmisettevõtteis, kantakse aasta lõpul üle kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid" (allkonto „Tulumaksuga mittemaksustatav kasum").

Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine koostab igakuuliselt piimakarjakasvatuse põhitoodangu omamaksumuse aruandelise kalkulatsiooni. Eespool oli märgitud, et piimamajandites põhitoodangu hulka kuuluvad piim ja juurdesigitis (vasikad), kusjuures tinglikult on kombeks võetud lugeda, et ühe vastsündinud vasika omamaksumus võrdub ühe tsentneri piima omamaksumusega.

Järelikult lõpparvestuses piirdub kogu kalkuleerimistöö ühe tsentneri piima omamaksumuse väljaarvutamisega. Selleks jagatakse kogu piimakarja ülalpidamise kulutuste summa kuus, pärast äraantud villa ja karvade eest saadud ja sõnniku müügist sissetulnud summade mahaarvamist, piima tsentnerite arvuga (arvates kaasa piimakaalule ümberarvestatud juurdesigitise). Saadud jagatis kujutabki ühe tsentneri piima omamaksumust. Selgitame seda näitel.

Näide. Oletame, et tarbijate kooperatiivide liidu piimamajand sai aruandeperioodis 71 tsentnerit piima. Peale selle saadi sama aja jooksul neli vasikat, mis vastab neljale tsentnerile piimale. Kokku oname kalkulatsiooniüksustena 75 tsentnerit piima.

Kõik kulutused moodustasid 1520 rubla. Kulutuste üldsummast arvatakse maha villa ja karvade maksumus 8 rbl. ja sõnniku — 12 rbl.

Ühe tsentneri piima omamaksumus moodustab:

$$\frac{1\,500}{75} = 20 \text{ rbl.}$$

Järelikult ka ühe vasika omamaksumus on 20 rubla.

§ 37. Loomade söödal-pidamise arvestus.

Söödal-pidamine kujutab endast loomade nuumamise viisi looduslikel karjamaadel ilma ostusöötade kasutamiseta.

Käesoleva käsiraamatu teises osas on üksikasjaliselt valgustatud operatsioonide arvestamise korda seanuumamispunktides. Sellepärast peatume siin ainult nendel raamatupidamisarvestuse organiseerimise ja tehnika küsimustel, mis on tingitud loomade söödal-pidamise operatsioonide iseloomust.

Söödale pandud loomad arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes kontol „Loomad nuumal ja söödal", kusjuures söödale pandud loomade arvestamiseks eraldatakse sellel kontol allkonto „Loomad söödal".

Loomade vastuvõtmise, söödale üleviimise, söödalt võtmise ja tapmise vormistamine ei erine juba kirjeldatust käsiraamatu teise osa IV peatükis.

Kulutused loomade söödal-pidamisel arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes konto nr. 30 „Tootmine", allkontol „Loomade söödal-pidamine". Kuu jooksul kirjendatakse selle konto deebetisse kõik loomade söödal-pidamise kulud. Kuu lõpetamisel kogu kulutuste summa, mis on kantud selle konto deebetpoolele, kantakse üle kontole „Loomad söödal".

Seega sulgub loomade söödal-pidamise konto iga kuu ja üheaegselt suureneb ülekantud kulutuste summa võrra söödale-pandud loomade omamaksumus.

Tuleb märkida, et kulutusi, mis iga kuu kontolt „Loomade söödal-pidamine" kantakse üle konto „Loomad söödal" deebetisse, ei jaotata iga looma, vaid söödal-olevate loomade rühmade (tõugude) järgi.

Kulude jaotamine loomade rühmade vahel toimub proportsionaalselt iga loomade rühma söödal-olemise loom-päevade arvule. Kuigi niiviisi loomade söödal-pidamise kulud kirjutatakse maha loomade omamaksumuse suurendamiseks, ei järgne sellele mahakirjutamisele siiski iga looma omamaksumuse ümberarvutamist.

Kõik loomad kuni nende söödalt äravõtmise momendini arvestatakse selles hindes, milles nad kirjendati söödale-panemisel. Kontolt „Loomade söödal-pidamine" igakuuliselt ülekantavad söödal-pidamise kulud aga arvestatakse eraldi kaartidel (iga loomade rühma järgi tervikuna).

Mõningaid loomade liike (näiteks lambaid) söödal-pidamise ajal pügatakse (niidetakse). Nende loomade vill antakse rajooni varumiskontorisse ära kindlaksmääratud varumis-hindadega. Äraantud villa varumismaksumus kantakse konto „Loomad söödal" kreeditisse, kusjuures selle konto analüütilises arvestuses äraantud villa maksumus kirjendatakse söödal-pidamise kulutuste vähendamiseks, s. o. neil kaartidel, kus need kulutused arvestatakse eraldi.

Söödalt võetud loomade tapmine vormistatakse aktiga vormi järgi, mis on toodud juba käsiraamatu teises osas (vt. II osa, IV peat., § 21).

Loomade söödalt võtmisel ja tapmiseks üleandmisel koostatakse järgmine raamatupidamiskirjend (söödalt võetud loomade täiele maksumusele):

Deebet konto nr. 30 „Tootmine" (allkonto „Loomade tapmine")
Kreedit konto nr. 25 „Loomad nuumal ja söödal" (allkonto „Loomad söödal")

Söödalt võetud loomade omamaksumus koosneb loomade esialgsest (söödalepaneku) maksumusest ja nende kaalu juurdekasvu tegelikust maksumusest söödal-pidamise ajal.

Loomade kaalu juurdekasvu ühe kilogrammi omamaksumus määratakse kindlaks söödal-pidamise kulutuste (mis on arvestatud üksikutel kaartidel loomade rühmade järgi kontol „Loomad söödal") kogusumma jagamisel kaalu juurdekasvu kilogrammide arvuga.

Selleks et kindlaks teha tapmiseks üleantava looma täit omamaksumust, tuleb ühe kaalu juurdekasvu kilogrammi omamaksumust korrutada vastava looma kaalu juurdekasvu kilogrammide arvuga ja saadud korrutisele juurde lisada looma esialgne (söödalepaneku) maksumus.

Praktikas võib esineda juhtumeid, mil söödalt võetakse mitte kogu partii, vaid ainult osa loomi. Küsitakse, kuidas sel juhul kindlaks teha söödalt võetud ja tapmiseks üleantud loomade kaalu juurdekasvu omamaksumust?

Sel juhul määratakse söödalt võetud loomade kaalu juurdekasvu omamaksumus kindlaks proportsionaalselt loom-päevade arvule iga partii söödal-pidamises (söödale jäänud ja tapmiseks üleantud partiil). Selgitame seda näitega.

Näide. Oletame, et loom-päevade üldarv söödal-pidamises on 6 000. Loom-päevade arv tapmiseks üleantud loomade söödalpidamises oli 4 500. Järelikult 1 500 loom-päeva kuulub söödale jäänud loomadele.

Söödal-pidamise kulutuste üldsumma, arvestatud kuni selle kuu alguseni, mil osa loomi söödalt ära võeti, väljendus 1500-rublalises summas.

Leiame protsendilised suhted:

$$1)\ \frac{4\,500 \cdot 100}{6\,000} = 75\%$$

$$2)\ \frac{1\,500 \cdot 100}{6\,000} = 25\%.$$

Järelikult kulutuste osa, mis kuulub söödalt võetud loomadele, moodustab

$$\frac{1\,500 \cdot 75}{100} = 1\,125 \text{ rbl.}$$

Et nüüd kindlaks määrata söödalt võetud loomade kaalu juurdekasvu ühe kilogrammi omamaksumust, jätkub kulutuste summa jagamisest kogu kaalu juurdekasvu kilogrammide arvuga. Kui kogu kaalu juurdekasv moodustas 500 kg, siis ühe kilogrammi juurdekasvu omamaksumus meie näites moodustab 1 125 rbl. : 500 = 2 rbl. 25 kop.

Nagu eespool märgitud, arvestatakse söödalt võetud loomade tapakulud konto „Tootmine" analüütilisel kontol „Loomade tapmine". Selle konto deebetisse kirjendatakse söödalt võetud loomade omamaksumus ja kõik loomade tapmise kulud.

Kontot „Loomade tapmine" krediteeritakse põhitoodangu tegeliku omamaksumusega konto „Valmistoodete käive" deebeti kaudu. Loomade tapmisest saadud põhitoodangu väljastamismaksumus kirjendatakse konto nr. 264 „Valmistoodete käive" kreeditisse ja konto nr. 21 „Tootmistooraine ja -materjalid" (liha üleandmisel oma sööklasse), nr. 250 „Kauba ost ja hindamine" (toodangu üleandmisel kaubandusvõrku) ja teiste kontode deebetisse (olenevalt sellest, kuidas kasutatakse toodangut).

Kontot „Loomade tapmine" krediteeritakse ka naha, sarvede, sõrgade ja muude kõrvaltoodete (kõrvalsaaduste) varumismaksumusega, mis antakse rajooni varumiskontorisse varumiskaupadena.

Konto 264 „Valmistoodete käive" (tapmisest) saldo kujutab nende operatsioonide finantsilist tulemust, mis aasta lõpul kantakse üle kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid" (allkontole „Tulumaksuga mittemaksustatav aruandeaasta kasum").

Söödalt võetud loomade tapmisest saadud ühe kilogrammi liha omamaksumuse kindlaksmääramiseks tuleb kogu kulutuste summa loomade tapmisel (kaasa arvates loomade omamaksumus), pärast äraantud kõrvalsaaduste eest saadud summade mahaarvamist, jagada tapmisest saadud liha kilogrammide arvuga.

Küsimused kordamiseks.

1. Missuguseid taimekasvatus-majandite tüüpe on tarbijate kooperatsiooni süsteemis?
2. Kuidas jaotatakse taimekasvatus-majandite kulutusi kõrvutiste aruandeperioodide vahel?
3. Missuguste dokumentidega vormistatakse töö arvestus TKL taimekasvatus-majandites?
4. Kuidas registreeritakse köögivilja saagi vastuvõtmist saagi koristajailt?
5. Missugused dokumendid köögivilja saagi koristamise ja äraandmise kohta annab raamatupidamisse saagi koristamise eest vastutaja?
6. Missuguste dokumentidega vormistatakse koristamine ja pekstmine teravilja-majandites ja heinamaadel?
7. Missugusel kontol arvestatakse kulutused taimekasvatus-majandites?
8. Missugune on nende kulutuste nomenklatuur?
9. Kuidas kontrollitakse taimekasvatus-majandite toodangu väljalaskmist ja finantsilist tulemust?
10. Missugused on taimekasvatuse toodangu omamaksumuse kalkuleerimise objektid ja meetodid?
11. Kuidas vormistatakse piimafarmi operatsioone?
12. Kuidas on organiseeritud piimafarmi operatsioonide sünteetiline ja analüütiline arvestus?
13. Missugused on piimakarja-pidamise toodangu omamaksumuse kalkuleerimise objektid ja meetodid?
14. Kuidas arvestatakse operatsioone loomade söödal-pidamise alal?
15. Missugused on söödalt võetud loomade tapmisest saadud toodangu omamaksumuse kalkuleerimise objektid ja meetodid?

IX peatükk.

AUTOTRANSPORDI ARVESTUS.

§ 38. Autotranspordi raamatupidamisarvestuse organiseerimise üldsätted tarbijate kooperatiivide liitudes.

Autotransport, mille ülesandeks on teenindada tarbijate kooperatiivide liitude oma majapidamise kõiki tegevusharusid ja kaasa aidata kaupade, toorainete ja materjalide kiiremaks kohaletoimetamiseks liitude ladudest tarbijate kooperatiividesse, omab tähtsat kohta tarbijate kooperatiivide liidu majanduslike operatsioonide üldises mahus.

Autotranspordi töö õige organiseerimine aitab kaasa kaubakäibe plaanide täitmiseks ja ületamiseks, kogu organisatsiooni majandusliku tegevuse parandamiseks, käibekulude alandamiseks ning kaubanduslike, varumis- ja tootmisoperatsioonide tasuvuse tõstmiseks.

Tähtsamad ülesanded, mis seisavad raamatupidamisarvestuse ees autotranspordi-majandites, on järgmised:

1) Jooksva arvestuse ja kontrolli organiseerimine materiaalsete väärtuste säilivuse üle, mis on usaldatud autotranspordi töötajate kätte;

2) autotranspordi töötajate töö ja töötasu arvestus;

3) transpordi-finantsplaani näitajate täitmise ja ületamise, vedude mahu plaani täitmise, autotranspordi tööühiku omamaksumuse alandamise, autopargi kasutamise koefitsiendi tõstmise, seisakute ja ebatootvate kulude vähendamise ja täieliku likvideerimise, autotranspordi töö tasuvuse tõstmise jne. arvestus.

Autotranspordi töö mahtu arvutatakse *tonn-kilomeetrites*. Tonn-kilomeetriks nimetatakse tinglikku mõõduühikut autotranspordi töö mõõtmiseks ühe tonni laadungi vedamisel ühe kilomeetri kaugusele.

Autotranspordi poolt sooritatud tonn-kilomeetrite arvu saamiseks tuleb auto poolt läbisõidetud kilomeetrite arvu korrutada sellele kaugusele veetud laadungi tonnide arvuga (iga sõidu kohta eraldi).

Järelikult, kui autol ühes sõidus on veetud 1,5-tonnine laadung 6 kilomeetri kaugusele, siis moodustab auto täidetud töö maht selles sõidus 9 tonn-kilomeetrit.

Selleks, et kindlaks määrata kogu päeva tonn-kilomeetrite arvu, tuleb kokku liita päeva jooksul igas sõidus sooritatud tonn-kilomeetrite hulk.

Kogu autopargi tonn-kilomeetrite saamiseks tuleb liita tonn-kilomeetrite arvud, mis on kokku võetud iga masina kohta (päevas, kuus jne.).

Selleks, et kindlaks määrata ühe tonn-kilomeetri omamaksumust, tuleb autopargi majandamise kõigi kulutuste summa jagada kõigi autode poolt vastavas ajavahemikus täidetud tonn-kilomeetrite arvuga.

Põhidokumendiks, mille järgi määratakse kindlaks iga auto poolt täidetud tonn-kilomeetrite arv, on teekonnaleht, milles on ette nähtud kõik põhimised teatmed, mis iseloomustavad auto-transpordi tööd. Edaspidi tuleme teekonnalehe, tema rekvisiitide täitmise korra ja temas autode töö kohta leiduvate teatmete kasutamise juurde veel tagasi.

Praktikas on kohaleveetud laadungi ühe tonn-kilomeetri omamaksumuse kalkuleerimiseks kasutusel kolm varianti 1) iga auto järgi eraldi, 2) iga autode margi järgi ja 3) autopargi järgi tervikuna, sõltumata sellest, missuguseid autode marke kasutatakse autotranspordi-majandis. Tarbijate kooperatiivide liitude transpordi-ettevõtteis, kel tavaliselt on võrdlemisi vähe autosid, teostatakse Tsentrosojuzi juhendite kohaselt ühe tonn-kilomeetri omahinna kalkulatsiooni ja vedude kulutuste arvestust kogu autopargi kohta tervikuna, jagamata autosid markide järgi.

Veoautod, nende järelvankrid ja muud mehaanilised transpordivahendid arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes sünteetilisel kontol nr. 124 „Transpordivahendid (mehaanilised)". Auto vastuvõtmisel koostatakse liidu transpordi-ettevõttes akt, mille vormi määrab varustaja-tehas, kes auto on kohale toimetanud.

Tarbijate kooperatiivide liitu saabuvad autod registreeritakse kohe riikliku auto-inspektsiooni organites, kes annavad

igale registreeritud autole välja passi ja numbrimärgi (riikliku registreerimisnumbri).

Peale numbri, mille järgi iga auto on registreeritud riikliku auto-inspektsiooni organites, tuleb määrata inventarinumber, mille järgi masin peab olema arvele võetud raamatupidamises ja garaaži inventari-nimekirjas.

Autode, nagu muudegi põhivahendite, esialgne hinne koosneb soetamismaksumusest ja auto kohaletoimetamise kuludest tehasest kuni tarbijate kooperatiivide liiduni. Seejuures tuleb silmas pidada, et tehase poolt arvesse liidetud rattakummide (õhu- ja välis-) ja igale autole kaasaantava tööriistade komplekti maksumus tuleb auto ostuhinnast eraldada, kuna kummid ja tööriistad arvestatakse mitte põhivahendite koosseisus, vaid väike-inventari ja eririietuse (kasutamisel) kontol.

Autode analüütilist arvestust peetakse kaartidel, mis avatakse eraldi iga margi kohta; analüütilise arvestuse kaardi vorm kujundatakse niiviisi, et tema üksikutes lahtrites oleksid järgmised teatmed: a) auto väljalaskmise aasta, b) mootori tehasenumber, c) passi number, d) inventari-number ja e) auto kandejõud.

§ 39. Põletusainete, materjalide ja väikeinventari arvestus garaaži laos ja majandamisel.

Autopargi normaalseks tööks on tarvis omada põletusaineid, määrde- ja puhastusmaterjale, õhukumme, väliskumme, remondimaterjale ja mitmesuguseid tööriistu autode jooksva remondi jaoks. Materjalide sissetulek garaaži lattu vormistatakse, nagu tavaliselt, saabuvate esemete koguse ja kvaliteedi kontrollimise teel isiku poolt, kes kannab varalist vastutust väärtuste allesoleku eest (laohoidja poolt).

Materiaalsete väärtuste sissetulekuks-arvestamise aluseks on samasugused dokumendid, nagu tarbijate kooperatiivide liidu majapidamise teisteski harudes ja ettevõtteis: arve-faktuurid, saatelehed, aktid jne. Materjalide, kummide ja tööriistade väljaandmise aluseks laost on nõudmised, mis kirjutatakse välja kolmes eksemplaris standardvormi järgi (vt. peat. „Arvepidamine pagaritööstuses“ lk. 168).

Varuosade väljaandmine autojuhtidele garaaži laost toimub reeglikohaselt ainult vahetusena ärakulunud ja paranda-

misele kuuluvate osade vastu. Vahetusele kuuluvate varuosade vastuvõtmist toimetatakse mehaaniku juuresolekul, kelle ülesandeks on nende osade järelevaatus, kulumismäära ja pärast kordaseadmist kasutamise võimaluse kindlakstegemine. Vahetatavate varuosade järelevaatus ja hindamise tulemused kirjutatakse järgmist vormi aruandesse:

Auto tehnilise seisukorra akti juurde
4. veebruarist 1948. a.

Organisatsioon — **Semjonovski TKL**
Ettevõte — **Transpordikontor**
Oblast (krai, vabariik) — **Gorki**

REMONDIARUANNE nr. 14.
4. veebruaril 1948. a.

auto jooksva remondi kohta
(auto, agregaat) (remondi liik)

Mark GAZ-AA, riiklik nr. 07—18, remonti antud 4. veebruaril 1948. a., remondist välja lastud 5. veebruaril 1948. a.

Detailide numbrid kataloogi järgi	Detailide nimetus	Kogus masina kohta	Remondiks	Neist kuulub lattu tagastamisele			Laost detaile saadud		
				utiili	äraandmise-saateleht		Kogus	Nõudmine	
					nr.	kuupäev		nr.	kuupäev
112	Vedru, eesmine	1	1	—	39	4/II 48	1	46	4/II 48
216	Haake-keder	1	1	1	40	4/II 48	1	47	4/II 48

Pärast kinnitamist transpordikontori juhataja poolt on see aruanne aluseks remontimisel ja nõudmise koostamisel laost varuosade saamiseks. Autolt äravõetud osad arvestatakse laos sissetulekuks laohoidja poolt koostatava sissetuleku-saatelehe alusel.

Varuosad, mis mehaaniku poolt on edasiseks kasutamiseks tunnustatud täiesti kõlbmatuks, antakse saatelehe juures vanametallina ära oma tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontorisse. Edasiseks kasutamiseks kõlblikud osad suunatakse

remont-töökotta restaureerimiseks või materjalidena kasutamiseks teiste osade remontimisel.

Bensiini, määrde- ja puhastusmaterjalide väljastamine autojuhtidele vormistatakse varustuslehe koostamisega, kirjutades samal ajal autojuhtidele väljaantud põletusaine teekonnalehtedesse. Varustusleht bensiini, määrde- ja puhastusmaterjalide väljaandmiseks koostatakse järgmises vormis:

Ettevõtte nimetus — **Semjonovski TKL**

VARUSTUSLEHT nr. 86
16. aprillil 1948. a.

Väljastatud bensiini, määrde- ja puhastusmaterjale.

Auto riiklik number	Auto garaaži-number	Teekonnalehtede numbrid	Välja antud (kogus)			Allkiri saamise kohta
			bensiini	õli	puhastus-materjale	
07—18	2	194	5 ltr.	1	—	Petrov
07—29 jne.	4	212	20 „	3	1	Sumilin

Väljastas laohoidja (allkiri)

Teekonnalehtedega võrdles raamatupidaja (allkiri)

Kõik lattu saabuvad materjalid, tööriistad ja põletusained kirjutab laohoidja raamatusse, mille vorm ja pidamise kord ei erine varemkirjeldatust. Sissetuleku- ja väljamineku-dokumendid annab laohoidja registri juures transpordikontori või tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisse mitte harvemalt kui kord viispäevakus.

Autotranspordi töös on eriline tähtsus õige ja õigeaegse kontrolli organiseerimisel bensiini kulutamise üle.

Bensiin on väga väärtuslik põletusaine ja tema kokkuhoidmisel on eriti suur tähtsus rahvamajandusele. Eespool oli juba märgitud, et bensiini väljaandmine kirjutatakse varustuslehte, kus autojuht annab allkirja bensiini, määrde- ja puhastusmaterjalide saamise kohta. Peale selle märgitakse väljaantud bensiini kogus (liitrites) autojuhi garaažist tööle sõit-

misel teekonnalehele. Autojuhi töölt tagasitulekul kontrollib garaaži juhataja järelejäänud bensiini kogust ja kirjutab teatmed jäägi kohta teekonnalehele.

Omades niiviisi teatmeid bensiini jäägi kohta töö alguseks, enne töö algust või töö ajal väljaantud bensiini koguse kohta ja selle jäägi kohta töölt tagasitulekul, on kerge kindlaks teha bensiini kulutust autojuhi töötamise ajal. Sel viisil saadud andmed bensiini kulutamise kohta märgitakse teekonnalehele.

Võitluse ergutamiseks bensiini kokkuhoiu eest autode majandamisel on ette nähtud, et bensiini kokkuhoidmise korral, võrreldes kindlaksmääratud normidega, makstakse autojuhile preemiat suuruses, mis on kindlaks määratud Vene NFSV Autotranspordi Rahvakomissariaadi poolt 12. aprillil 1941. a. kinnitatud eri instruktsiooniga [1]. Bensiini ülekulutamise juhul, võrreldes kindlaksmääratud normidega, nõutakse autojuhilt sisse ülekulutatud bensiini maksumus.

See nõuab raamatupidamiselt niisugust kontrolli organiseerimist põletusainete kulutamise üle, mis tagaks ühelt poolt süstemaatilist järelevalvet kindlaksmääratud bensiini kulutusnormidest kinnipidamise üle iga vastavat marki auto ja automajandi järgi tervikuna, teisest küljest aga võimaldaks arveldust iga autojuhiga, kas temale preemiatasu maksmiseks bensiini kokkuhoiu, või kinnipidamisteks autojuhi süü läbi tekkinud bensiini ülekulutuse eest.

Selleks peetakse iga auto kohta, või kui ühel autol töötavad kaks autojuhti, siis iga autojuhi kohta, kaarti, millel teekonnalehtedes näidatud teatmete põhjal registreeritakse bensiini kulu iga töötamispäeva eest.

Kaarti peetakse järgmises vormis, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi poolt ja on toodud lk-l 220.

Kuu lõpul võetakse iga kaardi järgi kokku bensiini kulutuse sissekannete kokkuvõtted, tehakse kindlaks kokkuhoitud või ülekulutatud bensiini kogus ja kantakse need andmed kuukokkuvõttena üle põletusainete väljamineku koondaruandesse, mis koostatakse lk-l 221 näidatud vormis.

Põletusainete kulutuse koondaruanne esitatakse läbivaatamiseks ja kinnitamiseks transpordikontori juhatajale ning on raamatupidamises aluseks põletusainete mahakirjutamisel

[1] ENSV Teataja 1945 — 7 — 93.

Organisatsioon — **Semjonovski TKL**
Ettevõte — **Transpordikontor**
Oblast (krai, vabariik) — **Gorki**

BENSIINI KULUTAMISE KAART (liitrites)
märtsikuul 1948. a.

Autojuhi perekonnanimi — Petrov, I. S.
Mark GAZ-AA, tonnaaž 1,5 t. Auto number 03-27
(riiklik)

Kuupäev	Teekonnalehe nr.	Läbisõidetud kilom. arv	Kulu normi järgi				
			Sõiduks		Muud kululiigid		
			Norm 100 km	Kogus	Nimetus	Norm	Kogus
1	181	125	12,0	15,0	Garaažisisene kulu	0,3	0,3
2	182	150	12,0	18,0	Sama	0,3	0,3

Bensiini kulutamise kaardi pöördkülg

Jääk kuu alguseks	Saamine kuus	Jääk kuu lõpuks	Tegelik kulu	Kulu normi järgi		Tulemus	
				Sõiduks	Muud kululiigid	Kokkuhoid	Ülekulutus
4	592	8,5	587,5	624,0	7,5	44,0	—

31. märtsil 1948. a. Raamatupidaja (allkiri)

kuludeks, samuti ka igale autojuhile bensiini kokkuhoidmise eest makstava preemia arvutamisel või töötasust bensiini ülekulutuse maksumuse kinnipidamisel.

Sama suure tähtsusega autotranspordi töös on õhu- ja väliskummide kasutamise kestus. Valitsusorganite määrusega on kõigi NSV Liidu ettevõtete, organisatsioonide ja asutiste jaoks kehtestatud ühtsed sõidumaa-normid (kilomeetrites) mitmesugust marki (kodumaa toodangu) autode-väliskummidele. Tariifi-kokkuleppes on ette nähtud, et kummide sõidumaa pikendamise eest üle kindlaksmääratud normide saavad autojuhid lisatasu protsentides kokkuhoiu summast iga läbisõidetud kilomeetri pealt. Samal ajal kummide enneaegse rik-

BENSIINI KULUTUSE KOONDARUANNE
märtsis 1948. a.

Jrk. nr.	Perekonna-, eesja isanimi	Autode numbrid	Mark	Jääk kuu alguseks	Saadud kuus	Jääk kuu lõpuks	Tegelik kulu
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Petrov, I. S.	4	GAZ-AA	8,5	583,0	4,0	587,5
2	Šumin, V. P.	7	GAZ-AA	4,0	613,0	6,5	610,5
3	Jegorov, N. D. jne.	3	GAZ-AA	6,5	541,0	7,0	540,5
	Kokku			42,7	3136,7	38,4	3141,0

Järg.

Kuulub normi järgi mahakirjutamisele	Resultaat		Kokkuhoiu summa	Ülekulutuse summa
	Kokkuhoid	Ülekulutus		
9	10	11	12	13
624,0	44	—	39.60	—
601,5	9,5	—	8.55	—
532,0	—	8,5	—	7.65
3450	335	26	301.50	22.40

nemise puhul autojuhtide süü läbi peetakse neilt kinni tekitatud kahju maksumus seadusega kehtestatud korras.

Kahju summa tehakse kindlaks kummide hinna jagamisel plaanilise sõidumaa normiga, mis on määratud vastavat marki kummide komplektile, ja saadud jagatise korrutamisel läbisõitmata jäänud kilomeetrite arvuga. Sel eesmärgil kinnistatakse iga õhu- ja väliskumm nende laost väljaandmise momendist arvates autole ja järelikult sellele autojuhile, kes antud autol töötab.

Tarvitusel olevate kummide kasutamise kontrollimiseks avatakse transpordikontori raamatupidamises kaardid iga õhukummi ja väliskummi individuaalseks operatiivseks arvestamiseks. Sissekanded kummide individuaalse arvestuse kaartidel tehakse märkmete alusel teekonnalehtedest, kus on üles

märgitud mõõtja näidud autojuhile garaaži laost kummide väljaandmise ja kummide vahetamise ajal.

Iga välis- või õhukummi poolt läbisõidetud kilomeetrite arvu kokkulugemise teel teeb raamatupidamine kindlaks lisatasu suuruse, mis kuulub autojuhile kummide kulumisaja pikendamise eest, või temalt kinnipeetava summa kummide enneaegse kulumise (läbisõitmata maa) eest. Kui tarbijate kooperatiivide liidu juhatus teeb kindlaks, et kummide enneaegne kulumine ei toimunud autojuhi süü läbi, tuleb sellele summale esitada pretensioon varustaja vastu.

Autojuhi poolt lattu äraantud kummidele kirjutab laohoidja välja harilikku vormi sissetuleku-saatelehe. Remonti-nõudvad kummid suunab laohoidja saatedokumendi-remondikorralduse juures töökotta; edasiseks kasutamiseks kõlbmatud kummid antakse ära utiilina.

§ 40. Teekonnaleht.

Kehtivate reeglite kohaselt ei tohi autojuht autol välja sõita ilma teekonnaleheta. Teekonnaleht on põhidokumendiks, milles registreeritakse kõik vajalikud andmed auto poolt teostatud tööde kohta, arvates autojuhi garaažist väljasõidu ajast kuni tema töölt tagasituleku momendini garaaži.

Sissekanded teekonnalehel on transpordikontori raamatupidamises aluseks arveldustel klientuuriga teostatud tööde eest laadungite vedamisel ja peale-mahalaadimistel. Sissekannete alusel teekonnalehel arvutab raamatupidmine töötasu autojuhtidele ja laadijatele.

Teekonnalehel registreeritakse kõik juhtumid auto töötamise ajal: avariid, sunnitud seisakud, kummide vahetamised, teiste autode pukseerimised, pisiremondid jne. Teekonnalehe järgi võib kindlaks teha, kuipalju aega tundides ja minutites oli auto töös, missuguse kilomeetrite arvu on auto läbi sõitnud ja kuipalju on selle aja sees laadungeid veetud.

Teekonnaleht kirjutatakse tööde korraldaja poolt enne autojuhi väljasõitu garaažist. Käesoleval ajal tarvitatakse tarbijate kooperatiivide liitudes teekonnalehe vormi, mis on kinnitatud NSV Liidu Ministrite nõukogu määrusega 23. augustist 1948. a. nr. 3181 kõigi ametkondade jaoks (vt. lk. 224—225) [1].

[1] Vt. ENSV Teataja 1948 — 25 — 179.

Teekonnalehe väljakirjutamise momendil täidab tööde korraldaja temas järgmised andmed: 1) teekonnalehe number, 2) auto töölesõitmise aeg, 3) auto mark, 4) kandejõud, 5) kilomeetrimõõtja näidud, 6) bensiini jääk väljasõidu eel, 7) väljaantud bensiini kogus, 8) auto väljasõidu aeg (tunnid ja minutid), 9) autojuhi ja laadijate perekonnanimed ja initsiaalid, 10) autojuhi tööülesanne.

Pärast auto väljasõitu garaažist tehakse teekonnalehele sissekandeid toimetatud tööde kohta nende ettevõtete esindajate poolt, kelle jaoks tööd täideti. Garaažist auto väljasõitmise momendist kuni töölt tagasitulekuni märgitakse teekonnalehel iga sõidu kohta auto kohalejõudmise aeg laadungi vedamiseks, laadungi nimetus, maršruut, veetud laadungi kogus ja teised teatmed töö kohta, mis on ette nähtud teekonnalehe vormis. Iga sõit autol kantakse teekonnalehel sisse eraldi reana.

Peale sissekannete teekonnalehel on klient kohustatud autojuhile andma allkirja õiendile iga sõidu kohta. Õiend koostatakse alljärgneva vormi järgi.

Kliendi nimetus — **Potšinkovski tarb. koop.**
Teekonnalehe nr. 75 juurde, sõit nr. 7, 4. märtsil 1948. a.

ÕIEND.

Käesolev õiend on Potšinkovski tarbijate kooperatiivi kaubandusosakonna juhataja Vassiljevi, D. N. poolt välja antud selles, et Semjonovi tarbijate kooperatiivide liidu transpordikontori auto, riikl. nr. 1-17, tonnaaž 1,5 t, saabus pealelaadimise kohale kell 9.45 min., väljus kell 9.55 min., toimetas kohale TKL laost kuni tarb. koop. peakaupluseni tükk-suhkrut:

Kohtade arv — 18 kotti kaaluga 1461 kg
Saatedokumendi järgi: saateleht nr. 198
Saabus mahalaadimiskohale kell 10.40 min.
Lahkus kell 11.05 min.
Laadungi vedu: tarb. koop. peakauplusse
Juurdekandmine: 6 meetrit
Erimärkused: (ei ole)

4. märtsil 1948. a. Tarb. koop. esimees (allkiri)

Klientidelt saadud õiendid lisatakse teekonnalehe juurde. Järgnevalt kasutatakse neid õiendeid transpordikontori raamatupidamises lisadena arvelduse juurde, mis kirjutatakse kliendi nimele temale osutatud teenuste eest. Töölt tagasitulekul annab autojuht teekonnalehe tööde korraldajale, kes pärast kõigi sissekannete ja märkmete kontrollimist bensiini jäägi, garaaži tagasituleku aja ja kilomeetrimõõtja näitude kohta, samuti kontrollides auto seisukorda pärast tööd, annab teekonnalehe koos klientide õienditega raamatupidamisse.

Templi koht. **TEEKONNALEHT Nr.** .....
(veoautole)

Kinnitatud NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusega 23. augustist 1948. a. nr. 3181.

Organisatsioon: .....
.....
Aadress: .....
.....
Arvelduskonto nr. .....

Auto mark: .....
Reg. nr. .....
Garaaži nr. .....
Järelvanker nr. .....
Üheteljeline / kaheteljeline

Kuupäev: .....
Autojuht: .....
Laadija: .....
Laadija: .....
Stažöör: .....

Vahetus: .....
Tab. nr. .....
Tab. nr. .....
Tab. nr. .....
Tab. nr. .....

Auto tehniliselt korras, väljasõit lubatud:
Mehaanik: ..... allkiri

Auto tehniliselt korras vastu võtnud:
Autojuht: ..... allkiri

Ülesanne autojuhile

Kelle korraldusse	kust	kuhu	veo kaugus	koormaga sõitude arv	koorma nimetus	arv (kaal, tk.)

Dispetšer: ..... allkiri

Hilinemised, seisakud teel, sõidud garaaži ja muud autojuhi märkused

t. min. | Kilomeetriliugeja näitas km-tes

Väljasõidu aeg garaažist ..... | garaažist väljasõidul .....

Tagasijõudmine garaaži ..... | garaaži tagasijõudmisel .....

Dispetšeri allkiri enne auto väljumist ..... allkiri | Dispetšeri allkiri auto tagasijõudmisel ..... allkiri

Kütteaine väljaandmine	kg / 1	Allkiri	Märkused auto seisukorra kohta tagasijõudmisel garaaži
Jäägi mõõtmisel enne väljasõitu			Auto üleandmisel selgus:
Välja antud .			
1.			
2.			
3.			
Jäägi mõõtmisel tagasijõudmisel			

Auto andis üle (autojuht): .....

Sõitude nr-id	Koorma valdaja	Kust	Kuhu	Väljasaatmine					Kohalejõudmine			Läbi sõidetud km		Tehtud t/km	
				Koorma nimetus	Koormatud: Üldse tonne	Koormatud: Sellest järelvankril	Seisuaeg laadimisel	Väljasaatmise aeg, t. min.	Koorma väljasaatja allkiri	Kohalejõudmine, t. min.	Seisuaeg mahalaadimisel, t. min.	Koorma saaja allkiri	Koormaga	Koormata	Üldse	Sellest järelvankriga

Autojuhi allkiri: .....

Töö tulemused														Palga arvestus	Autojuhile	Laadijale
tunnid, min.			sellest		Koormaga sõitude arv	Sõidumaa km		Veetud tonne		Sooritatud t/km		Kütteaine kulu kg/l				
Tööl üldse	Sõidus	Seisus	Laadimisel ja mahalaadimisel	Tehnilistе rikete tõttu		Üldse	Sellest koormaga	Üldse	Sellest järelvankriga	Üldse	Sellest järelvankriga	Normi järgi	Tegelikult	Kokkuhoid	Ülekulu	Läbisõidetud maa eest Tonnaaži eest Plaani ületamise eest a) b)		
															Kokku:		

Allkiri: .....

Takseeria: .....

§ 41. Töö ja töötasu arvestus.

Veoautodel töötavate autojuhtide ja laadijate töö tasutakse tükitööna. Vastavalt tariifi-kokkuleppele saavad autojuhid peale põhitöötasu veel lisatasu kuu vedude plaani ületamise, autode korrashoiu ja avariideta sõidu, kummide sõidumaa pikendamise ja põletusainete kokkuhoiu eest.

Nagu juba märgitud, peetakse autojuhtide töötasust kinni kummide enneaegse kulumise (autojuhi süü läbi) ja põletusainete ülekulutuse maksumus.

Autojuhi põhipalk koosneb temale makstavast tasust: 1) auto sõidukilomeetrilt ja veetud laadungi tonnilt, 2) ületunnitööde eest, 3) sissesõitudelt ja seisakutelt (klientuuri süül), 4) remonttööde eest, 5) järelvankrite ja teiste autode pukseerimise eest.

Autode juures töötavate laadijate töö tasutakse samuti tükitööna laaditud ja mahalaaditud laadungi tonnilt ja auto sõidukilomeetrilt.

Tasu arvutamisel sõidukilomeetrilt võetakse arvesse, kas auto sõitis laadungiga või laadungita, või kas ei olnud auto tühijooksu (mitte autojuhi süül). Hinne ühe kilomeetri sõidu eest määratakse, arvesse võttes auto tehnilist kiirust, autojuhi tariifi-tasumäära ühe minuti eest korrutamisel auto sõidu minutite arvuga. Selle hinde järgi tasutakse autojuhi töö ka mitte tema süül tekkinud auto tühijooksu juhul.

Auto sõit laadungiga tasutakse 50% võrra kõrgemalt, sõit laadungita aga 50% võrra madalamalt põhihindest. Auto seisak mitte autojuhi süü läbi tasutakse 75% suuruses tema tariifimäärast. Tasu veetud laadungi tonnilt arvutatakse sõltuvalt laadungi kaalust, laadungi klassist (kategooriast) ja auto margist (tüübist). Tasu arvutamisel tuleb arvesse võtta ka kaugust, millele toimus laadungi vedu ja kandmine.

Tasu veetud vastava klassi laadungi tonni eest arvutatakse arvesse võttes aega, mis on vajalik laadungi peale- ja mahalaadimiseks, dokumentide vormistamiseks, auto manööverdamiseks peale- ja mahalaadimisel ning laadungi kokku- ja lahtipakkimiseks. Mitmesuguse klassi laadungite üheaegsel vedamisel toimetatakse arvutust hinde järgi, mis on kindlaks määratud sellel sõidul veetava kõige kõrgema klassi laadungi jaoks. Kui toimetatakse ka kaupade uuestikaalumist, siis

makstakse autojuhile lisatasu 25% määral hinde summast veetud laadungi iga tonni pealt.

Tasu arvutamisel veetud laadungi tonnilt tuleb väljuda järgmistest normaalsetest töötingimustest, mis on määratud tariifi-kokkuleppes:

a) autole pealelaadimist ja autolt mahalaadimist ei tohi klient pikendada üle lepingus määratud tähtaja;

b) laadungi edasiandmine autole või autolt lattu toimub mitte üle 15 meetri kauguselt;

c) allalaskmine või ülestõstmine peale- või mahalaadimise kohal ei tohi olla kõrgemale ega madalamale kui 1,5 meetrit;

d) laadungi pealeasetamine või mahavõtmine toimub 1,75 meetri kõrguseni;

e) lahtiselt veetavate laadungite peale- ja mahalaadimine on lubatud mitte üle kahe meetri kauguse.

Suurematele kaugustele laadungi edasitoimetamisel peale-mahalaadimistöödel tõuseb laadungi vedamisel tehtud töö hinne.

Eespool käsiteldi põhisätteid autojuhtide ja laadijate töö tasumisel. Autotranspordi töös esineb veel avariijuhtumeid, vahejuhtumeid teiste autodega, pisiremonte teel, sissesõitusid mitmesse kohta auto järk-järguliseks tühjakslaadimiseks jne. Kõik need momendid mõjuvad ühel või teisel määral autojuhtidele ja laadijatele kuuluva töötasu suuruse määramisele ja raamatupidamine peab neid arvesse võtma töötasu arvutamisel.

Autojuhtidele ja laadijatele kuuluva töötasu suuruse määramise aluseks on teekonnalehed, kummide sõidumaa arvestamise kaardid ja bensiini kulutuse lehed. Selleks, et mitte kinni pidada töötasu arvutamist palgalehe koostamisel, soovitatakse andmed autojuhtide ja laadijate töö kohta üle kanda kuu kestel teekonnalehtedelt eri kaartidele — arvutuslehtedele, millede kokkuvõtted on palgalehe koostamisel aluseks igale autojuhile ja laadijale töötasu arvutamisel. Tsentrosojuz on kinnitanud vastava arvutuslehe vormi (vt. lk. 228).

Töötasu väljamaksmine toimub tariifi-kokkuleppes kindlaksmääratud tähtaegadel. Palgalehe alusel koostab transpordikontori raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid"
Kreedit konto nr. 57 „Töölised ja teenistujad"

ARVUTUSLEHT.

Autojuht — Gruzdev, Ivan Peetri p. Märtsikuus, 1948. a.
Laadija — (perekonna-, ees- ja isanimi)

Kuupäev	Teekonnalehe nr.	Sõit km. (üldine)	Veetud (peale laaditud, mäha laaditud tonnides)	Sooritatud tonnkilomeetrid		Mille eest arvatakse töötasu					
				Kokku	selle hulgas tühijooksu	Sõit	Tonnaaž	Tühijooks	Muud juurdehindlused	Remont	Kokku
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Kuu lõpul kantakse autojuhtidele ja laadijatele arvestatud töötasu summa üle kontole nr. 267 „Transpordi ja ekspeditsiooni operatsioonid".

§ 42. Materjalide arvestus transpordikontori raamatupidamises.

Garaaži juures olevasse lattu saabuvad põletusained, määrde-, puhastus- ja mitmesugused autotranspordi töös kasutatavad majapidamismaterjalid, nagu autode varuosad, väliskummid, õhukummid ja varukomplektid — arvestatakse kontol nr. 23 „Majapidamismaterjalid". Autotranspordi laos hoitavad majapidamismaterjalid, nagu teisteski tarbijate kooperatiivide liidu majapidamis-ettevõtteis, arvestatakse tegelikus omamaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja materjalide kohaletoimetamise kuludest ostukohast kuni garaažini. Tarbijate kooperatiivide liitude autotranspordi-kontorites tarvitatakse materjalide kohaletoimetamise kulude arvestamisel ja mahakirjutamisel varem kirjeldatud lihtsustatud korda, nimelt proportsionaalselt ärakulutatud majapidamismaterjalide ostumaksumusele.

Majapidamismaterjalide analüütilist arvestust peetakse koguslikus ja rahalises väljenduses harilikku vormi kogusliksummalise arvestuse kaartidel, kus materjalide iga liigi ja sordi jaoks avatakse eraldi kontod.

Raamatupidamise kirjendid kontol „Majapidamismaterjalid" tehakse raamatupidamise poolt kontrollitud sissetuleku-

ja väljamineku-dokumentide alusel. Kontode korrespondeerimine raamatupidamise poolt koostatavate kirjendite järgi majapidamismaterjalide sissetuleku kohta garaaži ei erine juba eelmistes peatükkides kirjeldatust.

Autojuhile laost autokummide, tööriistade ja varuosade väljaandmist kajastatakse raamatupidamisarvestuses järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 24 „Väikeinventar ja eririietus (kasutamisel)"

Kreedit konto nr. 23 „Majapidamismaterjalid"

Põletusainete väljastamine laost autojuhtidele (aruande järgi) vormistatakse raamatupidamisarvestuses kirjendiga konto nr. 23 „Majapidamismaterjalid" deebeti ja kreediti kaudu. Analüütilises arvestuses kirjutatakse bensiini maksumus laohoidja kontolt maha bensiini saanud autojuhtide kontodele.

Väike-inventari, õhukummide ja väliskummide kulumise mahakirjutamine toimub kindlaksmääratud normide järgi igakuuliselt. Tööriistade kulumise normid määratakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse või kõrgemaastmelise kooperatiivorganisatsiooni poolt. Auto välis- ja õhukummide kulumise normid on määratud väljudes kummide sõidumaa kinnitatud normidest.

Selleks, et kindlaks määrata kummide kulumise summat, mis kuulub mahakirjutamisele väike-inventari ja eririietuse (kasutamisel) kontolt, tuleb kulumise normi (summalises väljenduses), mis on määratud vastava margi kummide sõidu ühele kilomeetrile, korrutada auto poolt kuus läbisõidetud kilomeetrite arvuga. Saadud summale koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid"

Kreedit konto nr. 24 „Väike-inventar ja eririietus (kasutamisel)" (eraldi kaardil „Kummide kulumine")

Auto majandamisel kulutatud põletusainete mahakirjutamine toimub bensiini kulutuse koondaruannete alusel, kusjuures koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid"

Kreedit konto nr. 23 „Majapidamismaterjalid"

§ 43. Autode remondi arvestus.

Enneaegse kulumise ärahoidmiseks kuulub iga auto teatavatel tähtaegadel (olenevalt auto poolt läbisõidetud kilomeetrite arvust) remontimisele. Kõik autoremondid jagunevad:

a) kapitaalremont, mida tavaliselt tehakse autoremondi-tehases või eri autoremondi-töökodades;

b) keskmine remont, mis seisab agregaatide maha- ja koost lahti võtmises, üksikute detailide remondi ja osalise vahetamisega;

c) jooksev remont, mis seisab tehnilises järelevaatuses, millele kaasnevad mõningad reguleerimis- ja kinnitamistööd ning väikeste korratuste kõrvaldamine, mis on tekkinud auto kasutamisel.

Autode kapitaal- ja keskmised remondid teostatakse korras ja tähtaegadel, mis on kindlaks määratud autotranspordi tehnilise teenindamise ja remondi määrustikus, kinnitatud Tsentrosojuzi juhatuse määrusega 4. detsembrist 1946. a. nr. 1058 (plaanilis-ennakremondid).

Kindlaksmääratud tähtaegadel toimub autode tehniline järelevaatus. Järelevaatust toimetab tarbijate kooperatiivide liidu poolt määratav komisjon. Autode järelevaatuse tulemuste kohta koostab komisjon tehnilise akti (kahes eksemplaris), milles osutab, missugust nimelt remonti tuleb teha.

Akti alusel antakse auto remonti. Enne remondi algust koostab mehaanik varustusaruande, mille vorm on toodud eespool (vt. lk. 217).

Selle aruande alusel määratakse kindlaks konkreetsed ülesanded auto remondi ning üksikute osade ja agregaatide vahetamise kohta.

Auto remonti andmine toimub korralduse järgi, milles näidatakse auto number, tellimuse number, remondi liik, tööde nimetus ja isikute perekonnanimed, kes teostavad remondi. Korralduse kinnitab transpordikontori juhataja. Korralduse pöördkülge kasutatakse sissekanneteks täidetud tööde, materjalide kulu ja aja kohta, mis tööliste poolt on kulutatud remontimiseks. Korraldus koostatakse vastavalt lk-l 231 toodud vormile.

Tehtud remondi kvaliteeti kontrollib garaaži mehaanik, kes pärast kontrollimist annab korraldusel allkirja täidetud töö vastuvõtmises.

Tsehh ..... Vahetus .....

KORRALDUS nr. ..... 194 ..... a. Tellimuse nr. ..... juurde

..... 194 ..... a.

Brigaad .....

Tööline ..... Tabeli nr.

Töö kirjeldus	Mööduühik	Hinne ühiku eest	Ülesanne		Tegelikult täidetud	
			Kogus	Summa	Kogus	Summa

Täitmise tähtaeg ..... Korralduse andis .....
(allkiri)

Korralduse täitmiseks kätte saanud ..... Normija .....
(allkiri) (allkiri)

Töö vastu võtnud ..... 194 ..... a. allkiri .....

Korralduse pöördkülg.

Tabeli number	Perekonna-, ees- ja isanimi	Töölise järk	Töötatud aeg tundides	Kokku tunde				Koefitsient	Töötasu summa
				Tükitööna	Ajatööna	Selle hulgas			
						Ületunnid	Tasutud seisakud		

Tabelipidaja (allkiri) Arvepidaja (allkiri)

SEISAK.

Kuupäev	Tabeli number	Põhjus	Kestus		Hinne	Summa
			tundi	min.		

Raamatupidaja (allkiri)

Auto kapitaalremont kajastub arvestuses samuti kui muude põhivahendite kapitaalremondidki, s. o. kapitaalremontide kajastamise teel kontol nr. 142 „Kapitaalremondid" ja auto lõpetatud kapitaalremondi maksumuse mahakirjutamisega konto nr. 203 „Põhivahendite kulumine" deebetisse.

Kõik muud remondid arvestatakse kontol nr. 234 „Jooksev remont", kus iga remondi liigi (keskmine, jooksev) kohta avatakse analüütilise arvestuse kaardid. Analüütilise arvestuse edasise detailiseerimise eesmärgil on selle kaardi deebet-poolel lahtrid kulutuste arvestamiseks eelarve üksikute kirjete järgi, nagu töötasud ühes sotsiaalandamitega, materjalide maksumus, amortisatsioon, muud kulud.

Autode remondi (peale kapitaalremondi) maksumus kirjutatakse kuu lõpul maha remondi- ja ehitusfondi vähendamiseks.

§ 44. Autotranspordi majandamiskulude ja -tulude arvestus.

Autotranspordi majandamise kulud ja tulud arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes kontol nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid". Liidu raamatupidamise töö lihtsustamiseks peetakse kõigi autotranspordi majandamiskulude ja -tulude arvestust autopargi kohta tervikuna.

Konto „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid" deebetisse kirjendatakse kõik autopargi tööga seoses olevad kulud, kreeditisse aga autopargi majandamise tulud (summad, mis on saadud klientidelt ja arvestatud tarbijate kooperatiivide liidu majapidamise teistele osadele normide järgi, mis on määratud vastavate oblastite kohta kohalike nõukogude täitevkomiteede poolt).

Tuleb märkida, et tarbijate kooperatiivide liidu autotranspordi poolt teistele organisatsioonidele, peale oma majapidamise ettevõtete, osutatavad teenused maksustatakse mittekaubaliste operatsioonide maksuga. Need summad liidetakse klientidele väljakirjutatavatesse arvetesse ja kantakse läbi konto nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid" kreediti kaudu autotranspordi majandamise tulu üldsummas.

Üheaegselt saadavate tulude arvestamisega tuleb raamatupidamisarvestuses kajastada ka maksu juurdearvamise fakti, järelikult võlgnevuse tekkimist rahandusorganitega. Seda saavutatakse järgmise kirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid"
Kreedit konto nr. 53 „Arveldused rahandusorganitega käibemaksu alal".

Analüütilist arvestust kontol nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid" peetakse kolmel allkontol:

1. „Autotranspordi kulud ja tulud".
2. „Peale-mahalaadimistööde kulud ja tulud".
3. „Transpordikontori üldkulud".

Esimese allkonto deebet-poolel arvestatakse autode majandamise ja garaaži ülalpidamise kulud.

Selle allkonto kreedit-poolel aga arvestatakse brutotulu (took) autode majandamisest.

Kui tarbijate kooperatiivide liidu autotransport teenindas mitte oma majapidamise ettevõtteid, vaid kõrvalseisvaid organisatsioone ja põhikirjalist varumiskontorit, nii et toogi hulka kuulub järelikult ka maks mittekaubalistelt operatsioonidelt, siis maksu summaga debiteeritakse allkontot „Autotranspordi kulud ja tulud".

Autotranspordi kulude analüütilist arvestust peetakse järgmise kirjete nomenklatuuri järgi:

1. Autojuhtide töötasu.
2. Muu personali töötasu.
3. Põletusained.
4. Autode amortisatsioon ja arvestus-ülekanded jooksvaks remondiks.
5. Kummide kulumine ja vulkaniseerimine.
6. Ruumide ja inventari üür ja korrashoid.
7. Muud kulud.

ALLKONTO „AUTOTRANSPORDI KULUD JA TULUD".

D E E B E T

Sissekanne		Tekst	Autojuhtide töötasu	Muu personali töötasu	Põletusained	Autode amortisatsioon ja arvestus-ülekanded jooksvaks remondiks	Kummide kulumine ja vulkaniseerimine	Ruumide ja inventari üür ja korrashoid	Muud kulud	Kokku deebetis	Korresp. konto nr.
nr.	kuupäev										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Järg.

K R E E D I T

Sissekanne		Tekst	Took vedudest			Kokku kreeditis	Korresp. konto nr.
nr.	kuupäev		Oma majapidamisele	Kõrvalseisvatele organisatsioonidele			
				took	maks		
13	14	15	16	17	18	19	20

Analüütilist arvestust allkontol „Peale-mahalaadimistööde kulud ja tulud" peetakse järgmise kirjete nomenklatuuri järgi:

1. Laadijate töötasu.
2. Materjalid.
3. Muud kulud.

Tsentrosojuzi poolt on selle allkonto kohta kinnitatud järgmine analüütilise arvestuse kaardi vorm:

ALLKONTO „PEALE-MAHALAADIMISOPERATSIOONIDE KULUD JA TULUD".

D E E B E T

Sissekanne		Tekst	Laadijate töötasu	Materjalid	Muud kulud	Kokku deebetis	Korresp. konto nr.
Kuupäev	nr.						
1	2	3	4	5	6	7	8

Järg.

K R E E D I T

Sissekanne		Tekst	Took peale-mahalaadimistööde eest			Kokku kreeditis	Korresp. konto nr.
Kuupäev	nr.		Oma majapidamisele	Kõrvalseisvatele organisatsioonidele			
				Took	Maks		
9	10	11	12	13	14	15	16

Allkontol „Transpordikontori üldkulud" kajastatakse tarbijate kooperatiivide liidu transpordikontori ülalpidamise kulud.

Analüütilist arvestust sellel allkontol peetakse järgmise kirjete nomenklatuuri järgi:

1. Administratiiv-tehnilise ja teenindava personali töötasu.
2. Kontoriruumide ja inventari üür ja korrashoid.
3. Kontori kantselei-, trükikoja-, posti-telegraafi- ja telefonikulud.
4. Muud kontorikulud.

Transpordikontori üldkulud arvestatakse sellel allkontol kuu jooksul.

Kuu lõpul jaotatakse sel allkontol arvestatud kulud autovedude ja peale-mahalaadimistööde vahel proportsionaalselt autojuhtide ja laadijate põhitöötasu summale.

Seejuures koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid" — allkonto „Autovedude kulud ja tulud"

Deebet konto nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid" — allkonto „Peale-mahalaadimistööde kulud ja tulud"

Kreedit konto nr. 267 „Transpordi- ja ekspeditsiooni-operatsioonid" — allkonto „Transpordikontori üldkulud"

Pärast seda saldo allkontol „Transpordikontori üldkulud" sulgub, allkontodel „Autovedude kulud ja tulud" ning „Peale-mahalaadimistööde kulud ja tulud" jääb aga saldo, mis märgistab kasumit (kreedit-saldo) või kahjumit (deebet-saldo) autotranspordi majandamisest.

See saldo, nagu teisteski ettevõtteis, kantakse aasta lõpul üle kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid".

KÜSIMUSED KORDAMISEKS.

1. Missugused on arvestuse ülesanded tarbijate kooperatiivide liidu autotranspordi-kontoris?
2. Mis on tonn-kilomeeter ja kuidas määrata autotranspordi poolt sooritatud tonn-kilomeetrite arvu?
3. Missugused variandid on ühe tonn-kilomeetri omamaksumuse kalkuleerimiseks?
4. Kuidas vormistatakse ja arvestatakse autode vastuvõtmist?
5. Kuidas vormistatakse majapidamismaterjalide, põletusaine ja kummide sissetulekut ja väljaminekut garaažis?

6. Kuidas peetakse põletusaine väljamineku operatiivset arvestust transpordikontori raamatupidamises?
7. Kuidas kirjutatakse maha õhu- ja väliskummide kulumine?
8. Missugune tähendus on teekonnalehel autotranspordi töös?
9. Missugused on teekonnalehe põhimised rekvisiidid ja kes täidab need?
10. Mis otstarbeks ja missuguse vormi järgi koostatakse autotranspordi töö kohta õiendid?
11. Kuidas tasutakse autojuhtide ja laadijate tööd?
12. Kuidas vormistatakse ja arvestatakse arveldusi töötasu alal transporditöölistega?
13. Kuidas arvestab transpordikontori raamatupidamine autotranspordi materiaalseid väärtusi?
14. Missuguste dokumentidega vormistatakse autode remondid?
15. Mis on autode jooksvad, keskmised ja kapitaalremondid?
16. Kuidas arvestatakse raamatupidamises autode remonte?
17. Missugustel kontodel ja allkontodel arvestatakse autotranspordi majandamise kulud ja tulud?
18. Missugustel juhtudel võetakse autotranspordilt mittekaubaliste operatsioonide maksu?
19. Kuidas arvestatakse ja jaotatakse transpordikontori üldkulud?
20. Kuidas arvestatakse autotranspordi töö finantsilisi tulemusi?

X peatükk.

FONDIDE JA ERALDATUD VAHENDITE ARVESTUS.

§ 45. Põhifondi arvestus.

Põhifondi moodustamise allikaks tarbijate kooperatiivide liidus on igaaastased arvestusülekanded kasumitest, tagastamatus korras sissetulevad vahendid, põhivahendite likvideerimisest saadud tulude summad, sihtülesandelised erifondid (sihtfondid) selles osas, mis on kasutatud kapitaalmahutuste finantseerimiseks, ja mitmesugused tulud, mis on vabastatud tulumaksu maksmisest kasumilt (näiteks protsendid riigilaenude obligatsioonidelt jms.).

Põhifondi kajastatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse bilansis. Vahendid, mis on kinnistatud liidu iseseisvale bilansile eraldatud (peale põhikirjaliste varumiskontorite) isemajandavaile ettevõtteile, arvestatakse kontol nr. 70 „Sisemised arveldused eraldatud vahendite (põhi- ja käibe-) alal" ja järelikult põhifondi summa muutumisele juhatuse bilansis mõju ei avalda.

Tarbijate kooperatiivide liitude põhikirjalisi varumiskontoreid varustatakse vahenditega, millede summa kujutab endast varumiskontorile eraldatud liidu juhatuse põhifondi osa. Põhifondi osa, mis põhikirjaline varumiskontor on saanud tarbijate kooperatiivide liidu juhatuselt, nimetatakse põhikirjafondiks. Tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaanis arvestatakse juhatuse põhifond ja varumiskontori põhikirjafond ühel kontol nr. 191 „Põhi-(põhikirja-) fond".

Põhikirjalise varumiskontori varustamisel vahenditega koostatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises eraldatud põhikirjafondi summale kirjend konto nr. 191 „Põhi-

(põhikirja-) fond" deebetis ja kontode kreeditis, milledel arvestatakse üleantavaid aktivaid. Varumiskontori raamatupidamises koostatakse sel korral kirjend kontode vastupidise korrespondeerimisega — debiteeritakse kontosid, milledel arvestatakse saadud aktivaid, ja krediteeritakse kontot nr. 191 „Põhi-(põhikirja-) fond".

Kõik põhifondi muutused jooksva aasta operatsioonide järgi, nii suurenemise kui ka vähenemise poole, kajastatakse kontol nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine". Aasta lõpul selle konto saldo kantakse enne lõppbilansi koostamist üle kontole nr. 191 „Põhi-(põhikirja-) fond".

Vahetult kontol nr. 191 „Põhi-(põhikirja-) fond", mööda minnes kontost nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine", kajastatakse:

esiteks, põhifondi vähenemist tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse bilansis seoses osa selle fondi vahendite üleandmisega põhikirjalise varumiskontori bilansile, sest et sellisel juhul liidus tervikuna ei toimunud põhifondi vähenemist, vaid ainult selle osa sisemine ümberpaigutus ühelt bilansilt teisele;

teiseks, põhifondi suurenemist seoses eelmiste aastate kasumite jaotamisega, sest et see põhi-(põhikirja-) fondi suurenemine on seotud möödunud aasta operatsioonidest saadud tulemustega, kuna aga kontol nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine" kajastatakse vaid fondi neid muutumisi, mis on tingitud jooksva aasta operatsioonidest;

kolmandaks, põhi-(põhikirja-) fondi vähenemist seoses möödunud aastate kahjude kustutamisega selle fondi arvel.

Konto nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine" kreeditisse kirjendatakse aasta kestel:

a) vahendite maksumus, mis saabuvad tarbijate kooperatiivide liitu tagastamatus korras (tasuta), — kontode deebeti kaudu, milledel arvestatakse saadavaid aktivaid;

b) põhivahendite likvideerimisest saadud tulu summa — konto nr. 220 „Põhivahendite likvideerimine" deebeti kaudu;

c) inventeerimisel selgitatud põhivahendite ülejäägid, — kontode deebeti kaudu, milledel arvestatakse põhivahendeid;

d) kapitaalmahutuste finantseerimiseks kasutatud erifondide summad, — kontode deebeti kaudu, milledel erifonde arvestatakse.

Kontot nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine" debiteeritakse aasta kestel põhivahendite kulumiseks arvestatud summadega, tasuta teistele organisatsioonidele üleantud põhi- ja käibevahendite maksumusega, kahjumitega põhivahendite likvideerimisest ja teiste mahakirjutustega, mis kuuluvad kandmisele põhi- või põhikirjafondi kontole.

Konto nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine", kreedit-saldo liidetakse aasta lõpul põhifondi summaga. See ülekanne kajastatakse jooksva arvestuse kontodel kirjendiga:

Deebet konto nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine"
Kreedit konto nr. 191 „Põhi-(põhikirja-) fond"

Kui kontol nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine" aasta lõpuks osutub deebet-saldo, siis kantakse ta üle kontole nr. 191 „Põhi-(põhikirja-) fond" põhifondi konto kreedit-saldo piires.

§ 46. Kultuurfondi arvestus.

Vastavalt Tsentrosojuzi juhatuse otsusega 23. novembrist 1940. a. kinnitatud põhimäärusele, on tarbijate kooperatiivide liidu kultuurfond finantseerimise allikaks kaadrite ettevalmistamise, masside organiseerimise ja kultuur-haridusliku töö ürituste alal, mida teostab liidu juhatus. Kultuurfondi vahendid on tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse käsutuses ja moodustatakse:

e s i t e k s, arvestusülekannete arvel kasumist, mida toimetatakse tarbijate kooperatiivide liidu kasumite iga-aastase jaotamise korras Tsentrosojuzi juhatuse poolt määratud normide järgi;

t e i s e k s, arvestusülekannete arvel tarbijate kooperatiivide liidu oma majapidamise ettevõtete (peale varumiskontori) käibelt Tsentrosojuzi juhatuse poolt, kooskõlastatult NSV Liidu Rahandusministeeriumiga, määratud normide järgi.

Kultuurfondi vahendeid hoitakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse arvelduskontol ja kulutatakse: kaadrite ettevalmistamiseks ja täiendus-kursuste korraldamiseks vähemalt 85% määral kultuurfondi üldisest summast, ning masside organiseerimise ja kultuur-haridus-likeks üritusteks kuni 15% suuruses kultuurfondi üldisest summast.

Kaadrite ettevalmistamise, masside organiseerimise ja kultuurharidusliku töö abinõude üksikasjaline loetelu, milledeks tarbijate kooperatiivide liidu juhatus võib kultuurfondi vahendeid kulutada, on toodud Tsentrosojuzi juhatuse poolt kinnitatud selle fondi määrustikus.

Tarbijate kooperatiivide liitudes arvestatakse kultuurfond kontol nr. 195 „Kultuurfond". Sellesse fondi kasumite jaotamise korras arvestatavad summad kajastatakse jooksva arvestuse kontodel niiviisi:

Deebet konto nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid"
Kreedit konto nr. 195 „Kultuurfond"

Arvestusülekanded tootmisettevõtete käibelt kultuurfondi kirjendatakse konto nr. 30 „Tootmine" deebetisse konto nr. 195 „Kultuurfond" kreediti kaudu.

Kulutuste kontrollimiseks kultuurfondi arvel kultuurilisteks vajadusteks, vastavalt assigneeringutele eelarve üksikute kirjete järgi, on tarbijate kooperatiivide liitudes kehistatud kord, mille kohaselt kvartali kestel kõik kulud kultuurfondi arvel kirjendatakse konto nr. 235 „Kulutused kultuurfondist" deebetisse. Selle konto analüütilist arvestust peetakse kulude eelarve kirjete järgi eraldi kaartidel, mis avatakse iga eelarve kirje jaoks, kirjete väikese nomenklatuuri korral aga — paljulahtrilistel kaartidel.

Selle konto saldo kantakse igas kvartalis üle konto nr. 195 „Kultuurfond" deebetisse. Kulutusi võib teha ainult kultuurfondi vaba jäägi ulatuses.

§ 47. Muude erifondide arvestus.

Peale ülalloeteldud fondide võib tarbijate kooperatiivide liitude bilanssides olla ka teisi erifonde, millede moodustamine on ette nähtud valitsusorganite määrustega ja Tsentrosojuzi juhatuse erijuhenditega. Määrustikud erifondide moodustamise, hoidmise, kulutamise ja arvestamise korra kohta antakse Tsentrosojuzi poolt ja on kohuslikud kõigile tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele. Siinkohal peatume ainult direktorifondil, mis moodustatakse tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides ja ettevõtteis Tsentrosojuzi juhatuse mää-

ruse alusel 23. märtsist 1948. a. nr. 210, samuti ka tarbijate kooperatsiooni linnakaubanduse töötajate premeerimisfondi arvestusel.

Direktorifond moodustatakse kõigis tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides ja ettevõtteis, välja arvatud maa tarbijate kooperatiivid ja linna kaubandusettevõtted, mis on loodud Tsentrosojuzi juhatuse määruse alusel 22. novembrist 1946. a.

Direktorifond moodustatakse iseseisvale bilansile eraldatud isemajandavais ettevõtteis.

Ettevõtete jaoks, kes ei ole eraldatud iseseisvale bilansile, moodustatakse direktorifond tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses.

Direktorifond moodustatakse arvestusülekannete arvel kasumist, kusjuures nende kogusumma aastas ei tohi ületada 5% aastasest töötasufondist:

a) 1% suuruses plaani piires saadud kasumisummast (plaanilisest kasumist);

b) 15% suuruses üle plaani saadud kasumisummast (üleplaanilisest kasumist).

Arvestusülekandeid direktorifondi võib teha ainult plaanide täitmise ja ületamise tingimusel:

a) kaubakäibe plaani (kaubanduslikes ettevõtteis ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis),

b) toodangu väljalaske plaani (tootmisettevõtteis),

c) toodangu omahinna alandamise plaani (tootmisettevõtteis),

d) kasumite plaani (kõigis ettevõtteis, kus moodustatakse direktorifond),

e) kaubanduse käibekulude plaani (selle taseme järgi %-des kaubakäibe summast) — ületamise puudumisel.

Plaanilise kasumina, mis võetakse arvesse arvestusülekannete tegemisel direktorifondi, mõistetakse aasta- ja kvartaliplaanides ettenähtud kasumi summat kõigi täpsustuste ja muutustega, mis nendes plaanides on tehtud seaduslikus korras; üleplaanilise kasumina mõistetakse arvestusülekannete tegemisel vahet aruandelise bilansi tegeliku ja plaanilise kasumisumma vahel.

Arvestusülekannete tegemisel direktorifondi täpsustatakse üleplaanilise kasumi summat kasude ja kahjude summa arvel, mis on saadud organisatsioonist (ettevõttest) mitte olenevatel

asjaoludel. Üleplaanilise kasumi täpsustamisel võetakse arvesse:

a) muutusi tooraine, poolvalmistoodete, kütte ja muude materjalide hindades, valmistatava toodangu väljastamishinnas, kaubanduslikes mahahindlustes ja kaupade juurdehindlustes;

b) tooraine ja kütte põhiliikide asendamist plaanilises korras;

c) töötasu ja sotsiaalandamite määrade, maksumäärade, ja panga-krediitide protsentide, kommunaalteenuste tariifide ja üüri, raudtee- ja teiste tariifide, amortisatsiooni normide muutmisi;

d) möödalastud tähtajaga kreditoorse võlgnevuse ja inventeerimisel avastatud kauba ja materiaalsete väärtuste ülejääkide mahakirjutamist kasumite kontole.

Arvestusülekanded direktorifondi tehakse igas kvartalis kasumi summalt, mis bilansi järgi on välja toodud aruandekvartali lõpuks (arvesse võttes neid arvestusülekandeid direktorifondi, mis on tehtud enne aruande-kvartali algust). Arvestusülekandeid direktorifondi esimese kolme kvartali eest loetakse avansilisteks ja tehakse 50% suuruses ülalnäidatud normidest.

Arvestusülekannete lõplik arvestus direktorifondi täies normis toimub kasumi järgi, mis on välja toodud lõppbilansis, s. o. kogu aruandeaasta kasumi summalt (kaasa arvatud ka IV kvartali kasum).

Kui esimese kolme kvartali kasumi järgi tehtud arvestusülekanded direktorifondi osutuvad suuremaks sellest arvestusülekannete summast, mida tuleks teha kogu aasta eest (mis võib esineda juhul, kui IV kvartalis on saadud suur kahjum), siis ülemäära arvestatud summa kustutatakse direktorifondi jäägi arvel. Kui aga direktorifondi jääk ei kata kogu ülekulutust, siis ülekulutuse kustutamata osa kaetakse lähematest arvestusülekannetest fondi.

Sellest momendist, kui selgub arvestusülekannete liigus fondi, katkestatakse edasised kulutused selle fondi arvel senikauaks, kuni liigselt ülekantud summad pole kustutatud.

Arvestusülekanded direktorifondi toimuvad arvelduse alusel, mis koostatakse järgmises vormis:

ARVELDUS

arvestusülekannete kohta direktorifondi ..... eest 194..... a.

1. Kasum: a) bilansi järgi aastas (kvartalis) .....
   b) plaani järgi aastas (kvartalis) .....
2. Üleplaaniline kasum (a — b) .....

Selle hulgas muutuste arvel ettevõttest mitteolenevaist ja plaanis ettenägemata põhjustest:	Arvatakse juurde	Arvatakse maha
a) kaupade, tooraine, poolvalmistoodete, kütte- ja muude materjalide hindade, valmistoodangu väljastamishindade muutumine		
b) realiseeritavate kaupade kaubanduslike juurdehindluste ja mahahindluste muutumine		
c) tooraine ja kütte põhiliikide asendamine plaanilises korras		
d) töötasu ja sotsiaalandamite määrade muutumine		
e) maksude, pangaprotsentide, kommunaalteenuste tariifide ja ruumide üüri määrade muutumine		
f) raudteetariifide ja amortisatsiooni normide muutumine		
g) kasumiks kirjendatud kreditoorne võlgnevus		
h) kauba ja materiaalsete väärtuste ning raha ülejäägid		
Kokku		
3. Üleplaaniline kasum, mis on võetud aluseks arvestusülekannetel direktorifondi		
4. Kuulub üleandmisele direktorifondi: a) 1% plaanilise kasumi summalt . . b) 15% üleplaanilise kasumi summalt		
Kokku		

OIEND.

Näitajad	Plaan	Tegelikult	Täitmise %
1. Plaani (kaubakäibe, tootmise) täitmine			
2. Toodangu omahinnaplaani (kulutuste summa) täitmine			
3. Käibekulude plaani täitmine: a) absoluutsetes summades . . b) protsentides käibest			
4. Kasumite plaani täitmine			
5. 5% töötasufondist			
6. Kuulub ülekandmisele avansina . .			
7. Arvestatakse kaasa avansilised arvestusülekanded bilansi järgi ..... 194.....			
8. Tuleb täiendavalt üle kanda . . .			

Organisatsiooni juhataja (allkiri)

Pea-(vanem-) raamatupidaja (allkiri)

„....." ..... 194..... a.

Direktorifondi vahendeid kulutatakse järgmisteks üritusteks:

a) tootmise laiendamiseks, ettevõtte (organisatsiooni) elamufondi ehitamiseks ja remondiks üle kapitaalmahutuste plaanide — 50% määral fondi summast;

b) ettevõtete ja organisatsioonide töötajate kultuur-olustikulise teenindamise parandamiseks (abimajandite, lasteasutiste laiendamiseks, puhkekodude, sanatooriumide, sööklate, klubide seadistamiseks, nendele inventari soetamiseks ja kehakultuurilisteks üritusteks);

c) individuaal-preemiate andmiseks, tuusikute soetamiseks puhkekodudesse ja sanatooriumidesse ning ühekordse abi osutamiseks töötajaile.

Arvestusülekannete üldisest summast direktorifondi kulutatakse vähemalt 85% tööliste ja teenistujate vajadusteks, kes

on vahetult tegevad ettevõtteis, ja mitte üle 15% kõrgemaastmeliste kooperatiivorganisatsioonide haldusaparaadi (tarbijate kooperatiivide liitude, kontorite, osakondade) töötajate vajadusteks.

Direktorifondi vahendite kulutamine toimub eelarve järgi, mis kinnitatakse organisatsiooni juhatuse poolt ja on kooskõlastatud vastava ametiühingukomiteega.

Raamatupidamisarvestuses kajastatakse direktorifondi moodustamist ja kulutamist niiviisi.

Avansiliste arvestusülekannete summale esimeses, teises ja kolmandas kvartalis koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 114 „Arvestusülekanded ja kulutused jooksva aasta kasumi arvel" (allkonto „Arvestusülekanded direktorifondi")
Kreedit konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Direktorifond")

Aruandeaastale järgneval aastal (kasumite jaotamisel pärast tulumaksu mahaarvamist) koostatakse direktorifondi arvestusülekannete aasta-arvelduse alusel raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid" — arvestusülekannete summaga aasta-arvelduse järgi
Kreedit konto nr. 114 „Arvestusülekanded ja kulutused jooksva aasta kasumi arvel" (allkonto „Arvestusülekanded direktorifondi") — avansiliste arvestusülekannete summaga
Kreedit konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Direktorifond") — vahega arvestusülekannete summa aasta-arvelduse järgi ja avansiliste arvestusülekannete summade vahel

Direktorifondi vahendid, mis on kasutatud kapitaalmahutuste finantseerimiseks, liidetakse põhifondiga ühistel alustel teiste erifondidega, mida kasutatakse kapitaalmahutuste finantseerimiseks. Seejuures koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Direktorifond")
Kreedit konto nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine"

Ülejäänud kulud direktorifondi arvel (preemiad, tuusikud jne.) kirjutatakse vahetult maha allkonto „Direktorifond"

deebetisse kontode kreediti kaudu, kus arvestatakse rahalised vahendid.

Analüütilist arvestust allkontol „Direktorifond" peetakse kolmel kontol (kaardil):

a) direktorifond tootmise laiendamiseks, elamufondi ehitamiseks ja remondiks;

b) direktorifond töötajate kultuur-olustikulise teeninda-mise parandamiseks;

c) direktorifond premeerimiseks, tuusikute soetamiseks ja ühekordse abi osutamiseks töötajaile.

Direktorifondi vahendite arvel soetatud põhivahendid arvestatakse kooperatiivsete organisatsioonide ja ettevõtete bilanssides koos teiste põhivahenditega.

Vastavalt Tsentrosojuzi juhatuse määrusele 27. aprillist 1948. a., on tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides 1948. aastal moodustatud eriline töötajate premeerimisfond ülesannete eduka täitmise eest linna-kooperatiivkaubanduse alal.

See fond moodustatakse igakuulistest arvestusülekannetest kaubanduse käibekulude ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulude arvel. Arvestusülekanded tehakse 0,2%[1] suuruses tarbijate kooperatsiooni linnakaubanduse ja linna ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käivetest.

Raamatupidamise arvestuses need arvestusülekanded kirjendatakse niiviisi:

Deebet konto nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" või
Deebet konto nr. 279 „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud"
Kreedit konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Töötajate premeerimisfond ülesannete eduka täitmise eest linna kooperatiivkaubanduse alal")

Selle fondi vahendeid kulutatakse linnakaubanduse töötajate individuaalseks premeerimiseks. Preemiate väljaandmisel tehakse järgmine kirjend:

Deebet konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Töötajate premeerimisfond ülesannete eduka täitmise eest linna kooperatiivkaubanduse alal")
Kreedit konto nr. 10 „Kassa"

[1] Alates 1949. a. on arvestusülekannete määra vähendatud 0,1%-ni.

Vähemalt 85% fondi vahendeist kulutatakse preemiate andmiseks töötajaile, kes on vahetult tegevuses linna kaubandusettevõtteis, ja kuni 15% haldusaparaadi töötajaile.

Määrustiku kohaselt on kõik fondi vahendid (selle hulgas ka isemajandavate ettevõtete poolt arvestatud) koondatud juhatuses ja kajastatakse viimase bilansis.

§ 48. Tarbijate kooperatiivide liidu eraldatud vahendite arvestus.

Tarbijate kooperatiivide liidu omad eraldatud vahendid arvestatakse kontodel: nr. 100 „Tulumaksu ettemaksed", nr. 101 „Pikaajalised nõudmised põhivahendite võõrandamisel", nr. 102 „Antud laenud", nr. 103 „Väärtpaberid", nr. 105 „Maksed tsentraliseeritud ehitus- ja remondifondi", nr. 106 „Maksed reguleerimisfondi", nr. 109 „Sihtmaksed Kaubanduspanka", nr. 114 „Arvestusülekanded ja kulutused jooksva aasta kasumi arvel".

Eraldatud vahendite kontodel on operatsioonide arvestuse metodoloogia ja kirjendite tehnika läbi arutatud juba tarbijate kooperatiivide raamatupidamisarvestuse kursuse läbivõtmisel. On tarvis vaid märkida, et erinevus tarbijate kooperatiivide ja kooperatiivide liidu eraldatud vahendite arvestuses seisab peamiselt sünteetilise arvestuse ehituses. See-juures tuleb siiski alla kriipsutada ühte erinevust eraldatud vahendite arvestuses, mis on omane tarbijate kooperatiivide liidule.

Käsiraamatu esimeses osas märgiti, et maksed reguleerimisfondi tarbijate kooperatiivi ehitus- ja remondifondi arvel arvestatakse oma kõrgemaastmelise organisatsiooni, s. o. antud juhul tarbijate kooperatiivide liidu kontol. Sellest reeglist järeldub, et liit peab tarbijate kooperatiivide maksed reguleerimisfondi ning remondi- ja ehitusfondi kajastama oma bilansis. Selleks otstarbeks aga kontot nr. 105 „Maksed tsentraliseeritud remondi- ja ehitusfondi" või nr. 106 „Maksed reguleerimisfondi" kasutada ei tule, sest et neil kontodel kajastuvad liidu o m a v a h e n d i t e maksed.

Kui aga tarbijate kooperatiivide liit kirjendaks tarbijate kooperatiivide maksed konto nr. 105 deebetisse, siis tarbijate kooperatsiooni koondbilansis need maksed korduksid nii mitu

korda, kui mitme lüli kaudu nad on läbi kantud. See tähendab, et nende maksete tõelist summat NSV Liidu tarbijate kooperatsiooni koondbilansi järgi oleks niisugusel arvestuse korraldusel võimatu kindlaks teha.

Sellepärast on tarbijate kooperatiivide niisuguste maksete arvestamiseks tarbijate kooperatiivide liitude kontoplaanis ette nähtud kaks kontot:

nr. 90 „Alluvate organisatsioonide sihtmaksed", ja

nr. 91 „Sihtmaksed alluvate organisatsioonide arvel".

Konto nr. 90 on passiivne konto ja näitab tarbijate kooperatiivide maksete summat, mis tarbijate kooperatiivide liit on saanud edasiandmiseks kõrgemaastmelistele organisatsioonidele. Konto nr. 91 on aktiivne konto ja näitab liidu maksete summat tarbijate kooperatiivide vahendite arvel.

Analüütilist arvestust kontol nr. 90 peetakse maksete liikide järgi tarbijate kooperatiivide isiklikel kontodel. Analüütilist arvestust kontol nr. 91 peetakse maksete liikide järgi.

KÜSIMUSED KORDAMISEKS.

1. Missugusel kontol arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu põhi- ja põhikirjafond?
2. Kuidas arvestatakse põhi- (põhikirja-) fondi muutumisi?
3. Missuguseid põhifondi muutumisi kajastatakse vahetult kontol nr. 191 „Põhi- (põhikirja-) fond"?
4. Missuguste allikate arvel moodustatakse TKL kultuurfond?
5. Kuidas arvestatakse kulutusi kultuurfondi vahendite arvel?
6. Missugusel kontol arvestatakse TKL muud erifondid?
7. Missugused on direktorifondi moodustamise allikad?
8. Missugustel tähtaegadel ja missuguses suuruses tehakse arvestusülekandeid direktorifondi?
9. Missugusteks otstarveteks kulutatakse direktorifondi vahendeid?
10. Kuidas arvestatakse arvestusülekandeid direktorifondi ja kulutusi selle fondi arvel?
11. Missuguste allikate arvel moodustatakse, missugusteks otstarveteks kulutatakse ja kuidas arvestatakse töötajate premeerimisfondi ülesannete eduka täitmise eest linna kooperatiivkaubanduse alal?
12. Missugustel kontodel arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu eraldatud vahendeid?

XI peatükk.

PÕHIVAHENDITE JA KAPITAALMAHUTUSTE ARVESTUS.

§ 49. Põhivahendite arvestus.

Tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvad põhivahendid arvestatakse järgmistel sünteetilise arvestuse kontodel: nr. 120 „Hooned, ehitised ja istandused", nr. 121 „Masinad ja seadmed", nr. 122 „Inventar", nr. 123 „Transpordivahendid (hobuvoor)", nr. 124 „Transpordivahendid (mehaanilised)", nr. 127 „Veetranspordi vahendid".

Nagu tarbijate kooperatiivideski, arvestatakse nende liitudes põhivahendid alghindes, kajastades nende kulumist eraldi sünteetilisel kontol nr. 203 „Põhivahendite kulumine".

Nagu nähtub ülaltoodud põhivahendite sünteetilise arvestuse kontode loetelust, langevad nende nimetused täpselt ühte allkontode nimetustega kontol nr. 21 „Põhivahendid" tarbijate kooperatiivide kontoplaanis. Käsiraamatu teises osas kirjeldatud üksikute allkontode karakteristika langeb põhimiselt ühte ülalloeteldud kontode karakteristikaga, ja sellepärast seda siin uuesti ei esitata (vt. II osa, VI peat., § 30).

Põhivahendite amortisatsiooni, nagu igas ettevõtteski, arvestatakse igakuuliselt $^1/_{12}$ osa suuruses aasta-normidest, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi juhatuse poolt. Juhatuse bilansis arvestatavate põhivahendite kulumise summale koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine"
Kreedit konto nr. 203 „Põhivahendite kulumine"

Kui põhivahendid arvestatakse isemajandava ettevõtte bilansis, siis selle ettevõtte raamatupidaja koostab põhivahendite kulumise summale kirjendi:

Deebet konto nr. 70 „Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal"
Kreedit konto nr. 203 „Põhivahendite kulumine"

Isemajandavalt ettevõttelt saadud teatise alusel koostab tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse raamatupidamine kirjendi:

Deebet konto nr. 210 „Põhi-(põhikirja-) fondi muutumine"
Kreedit konto nr. 70 „Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal"

Üheaegselt põhivahendite kulumise arvestamisega (samas suuruses) toimuvad arvestusülekanded amortisatsioonifondi moodustamiseks, mille vahendid on määratud põhivahendite taastamise finantseerimiseks seoses nende kulumisega.

Arvestusülekanded amortisatsioonifondi moodustamiseks liidetakse tarbijate kooperatiivide liitude tootmisettevõtteis toodangu omamaksumusse, kaubanduslikes ja varumisettevõtteis aga lähevad käibekulude hulka. Arvestusülekanded amortisatsioonifondi kontori põhivahendite alal liidetakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses administratiiv-majanduslike kuludega.

Arvestusülekannete summale amortisatsioonifondi põhivahendite alal, mida kasutatakse kaubanduslikes ja varumisettevõtteis, koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" — kaubandusettevõtteis kasutatavate põhivahendite alal, või
Deebet konto nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud" — varumisettevõtteis kasutatavate põhivahendite alal
Kreedit konto 193 „Amortisatsioonifond"

Tootmisettevõtteis, nagu juba märgitud, liidetakse amortisatsioonilised arvestusülekanded toodangu omamaksumusse; sellepärast koostatakse tootmisettevõtteis kasutatavate põhivahendite amortisatsiooniliste arvestusülekannete summale järgmine raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 233 „Tootmise üldkulud"
Kreedit konto nr. 193 „Amortisatsioonifond"

Ülaltoodud kirjendeid rakendatakse sel juhul, kui põhivahendeid, millede alal tehakse arvestusülekanded amortisatsioonifondi, arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse või tema põhikirjalise varumiskontori bilansil.

Vastavalt Tsentorosjuzi juhendeile keskendatakse amortisatsioonifondi vahendid tarbijate kooperatiivide liidu juhatusse ja tema põhikirjalisse varumiskontorisse. Sellepärast krediteerivad liidu isemajandavad ettevõtted amortisatsioonifondi arvestusülekannete summaga konto nr. 193 „Amortisatsioonifond" asemel kontot nr. 71. „Sisemised tasumisele kuuluvad arveldused". Isemajandava ettevõtte teatise alusel koostab tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse raamatupidamine järgmise kirjendi:

Deebet konto nr. 71 „Sisemised tasumisele kuuluvad arveldused"
Kreedit konto nr. 193 „Amortisatsioonifond"

Amortisatsioonifondi vahendid kantakse igakuuliselt üle kaubandusruumide remondi- ja ehitusfondi. See ülekandmine toimub kohe pärast amortisatsioonifondi moodustamist. Remondi- ja ehitusfondi arvestatud amortisatsioonifondi summale koostatakse niisugune kirjend:

Deebet konto nr. 193 „Amortisatsioonifond"
Kreedit konto nr. 197 „Remondi- ja ehitusfond (kaubandusruumide)"

Amortisatsioonifondi summade ülekandmisel remondi- ja ehitusfondi peab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine loomulikult üle kandma selle fondi vahendid ka remondi- ja ehitusfondi erikontole Riigipangas. See ülekandmine kajastub jooksva arvestuse kontodel niiviisi:

Deebet konto nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod"
Kreedit konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas"

Põhivahendite likvideerimise arvestamiseks on tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaanis ette nähtud konto nr. 220 „Põhivahendite likvideerimine". Kirjendid sellel kontol ja tema korrespondeerimine teiste kontodega on analoogilised käsiraamatu teises osas kirjeldatuile (vt. II osa, VI peat., § 33). Põhivahendite analüütilist arvestust peetakse hoiukohtade (varaliselt vastutavate isikute), põhivahendite esemete liikide ja nimetuste järgi rahalises ja naturaalses väljenduses.

Vahetult ettevõtteis olevad inventar ja seadmed arvestatakse inventariraamatus, mille vorm on toodud käesoleva õpperaamatu teises osas. Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises toimub põhivahendite (inventari) analüü-

tiline arvestus harilikult standardvormi koguslik-summalise arvestuse kaartidel.

Hoonete, ehitiste, masinate, tootmisseadmete jms. esemete arvestamiseks soovitatakse kasutada kaart-passe, milledel näidatakse põhimised teatmed, mis iseloomustavad arvestatavaid esemeid, nagu nimetus, soetamise aasta, kulumise norm, asupaik, kirjeldus jne. Kaardid hoitakse kartoteegis, kus nad rühmitatakse hoiukohtade (varaliselt vastutavate isikute) ja põhivahendite liikide järgi (vastavalt ülalloeteldud sünteetilise arvestuse kontodele).

§ 50. Kapitaalmahutuste finantseerimise arvestus.

Remondi- ja ehitusfond on tarbijate kooperatiivide liitudes, nagu tarbijate kooperatiivideski, põhimiseks kapitaalmahutuste finantseerimise allikaks ning moodustatakse järgmiste arvestusülekannete ja assigneeringute arvel:

a) amortisatsioonilised arvestusülekanded;

b) arvestusülekanded jooksvateks remontideks, suuruses, mis on ette nähtud käibekulude ja tootmise plaanides ning administratiiv-majanduslike kulude eelarvetes;

c) omad käibevahendid, mis on ette nähtud kapitaalmahutuste finantseerimise plaanis;

d) 10%-lised arvestusülekanded alamaastmeliste (tarbijate kooperatiivide) organisatsioonide kasumeilt.

Peale selle arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu remondi- ja ehitusfondi kõrgemaastmeliste kooperatiivorganisatsioonide tagastamatud assigneeringud kapitaalmahutuste finantseerimiseks vahenditest, mis on spetsiaalselt selleks otstarbeks määratud.

Nii näiteks tehakse teravilja kokkuostudelt erilisi arvestusülekandeid teravilja kokkuostu tehnilise baasi fondi; selle fondi vahendid suunatakse alama astme kooperatiivorganisatsioonide teraviljaladude ehitamiseks ja remondiks ning kantakse viimaste poolt remondi- ja ehitusfondi. Teravilja kokkuostu tehnilise baasi fondi vahendite üleandmist kajastatakse jooksva arvestuse kontodel kooperatiivorganisatsioonides järgmiselt:

Organisatsioonis, kes tehnilise baasi fondi vahendeid on väljastanud:

Deebet konto nr. 194 „Erifondid“ (allkonto „Teravilja kokkuostu tehnilise baasi fond“)
Kreedit konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas“

Organisatsioonis, kes on saanud tehnilise baasi fondi vahendeid:

Deebet konto nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod“
Kreedit konto nr. 197 „Remondi- ja ehitusfond“

Samasuguses korras kantakse tarbijate kooperatiivide liidu remondi- ja ehitusfondi ka jahinduse arendamise fondi vahendid ja teised tagastamatud assigneeringud liidu kapitaalmahutuste finantseerimiseks, mis saadakse kõrgemaastmelistelt kooperatiivorganisatsioonidelt nende organisatsioonide sihtfondide vahenditest.

Remondi- ja ehitusfondi arvestamiseks on tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaanis ette nähtud konto nr. 197 „Remondi- ja ehitusfond“. Remondi- ja ehitusfondi vahendid, mis hoitakse Riigipangas erikontol, arvestatakse liidus kontol nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod“.

Kirjendid kontol nr. 197 „Remondi- ja ehitusfond“, fondi moodustamise arvestusülekannete kontode korrespondeerimine ja analüütilise arvestuse ülesehitus sel kontol on üldiselt analoogilised käsiraamatu teises osas kirjeldatuile (vt. II osa, peat. VII, § 39—40).

Eespool oli märgitud, et tarbijate kooperatiivide liitudes on peale remondi- ja ehitusfondi ka teisi kapitaalmahutuste finantseerimise allikaid, mida remondi- ja ehitusfondis ei arvestata, kuigi nad on liidu omavahendid. Niisuguste allikate hulka kuuluvad käesoleval ajal:

a) puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise erifond, mis moodustatakse rajooni varumiskontorites vastavalt NSV Liidu RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusele 7. jaanuarist 1941. a. Selle fondi moodustamise ja kulutamise korda on käsiteldud peatükis „Varumisoperatsioonide arvestamine“;

b) toiduaineid tootvate abimajandite laiendamise erifond, mis moodustatakse arvestusülekannete teel kogu vahe summast müügihindade ja omamaksumuse vahel toodangult, mis on saadud suur- ja väikekarja nuumamisest, piimakarjakasvatusest, linnupidamisest,

köögiviljakasvatusest ja kohalikest veekogudest püütud kalade müügist;

c) direktorifond, mis moodustatakse tarbijate kooperatiivide liitudes vastavalt Tsentrosojuzi juhatuse määrusele 23. märtsist 1948. a. nr. 210 ja kasutatakse kindlaksmääratud ulatuses elamufondi ehituseks ja remondiks, abimajandite laiendamiseks, puhkekodude ja sanatooriumide seadistamiseks jms.

Need fondid selles osas, mis kasutatakse kapitaalmahutuste finantseerimiseks, liidetakse liidu põhifondiga seda mööda, kuidas lõpetatud objektid võetakse kasutamisele. Seejuures debiteeritakse kontot, millel arvestatakse vastavat erifondi, krediteeritakse aga kontot nr. 210 „Põhi- (põhikirja-) fondi muutumine".

Silmas pidades, et eelmistes peatükkides ühel või teisel määral käsiteldi peaaegu kõigi ülalloeteldud fondide karakteristikat, peatume siinkohal lühidalt ainult toiduaineid tootvate abimajandite laiendamise erifondi arvestamise küsimustel.

Toiduaineid tootvate abimajandite laiendamise fondi moodustamise allikaks on vahe müügihinna ja omamaksumuse vahel toodangult, mis on saadud suur- ja väikekarja nuumamisest, piimakarjakasvatusest, linnukasvatusest, köögiviljakasvatusest ja kalapüügist.

Toiduaineid tootvate abimajandite laiendamise fondi vahendid hoitakse kas tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse arvelduskontol, või eri jooksval kontol Riigipangas, kui arvestusülekanded selle fondi moodustamiseks ületavad aastas 10 000 rubla.

Kulutuste finantseerimine kapitaaltöödeks, mis on seotud abimajandite organiseerimise, laiendamise, ümberehitamise ja kapitaalremontidega, toimub arveldus- või eri jooksvalt kontolt Riigipangas materjalide ja seadmete arvete, töötasu-nõudmiste ja muude kulude tasumise teel.

Nagu teistelgi juhtudel, liidetakse selle fondi kasutatud vahendid põhifondiga üheaegselt lõpetatud kapitaalmahutuste objektide kasutuselevõtmisega.

Kõrvuti omavahendite ja kõrgemaastmelistelt kooperatiivorganisatsioonidelt kapitaalmahutuste finantseerimiseks tagastamatult saadud vahendite kasutamisega, esineb tarbijate kooperatiivide liidus veel kapitaalmahutuste tagasta-

tavat finantseerimist. Kapitaalmahutuste tagastatav finantseerimine toimub:

a) laenude arvel, mida saadakse kõrgemaastmelistelt kooperatiivorganisatsioonidelt remondi- ja ehitusfondi vahendeist ja teistest allikatest, mis kuuluvad nendele organisatsioonidele;

b) blanko-laenude arvel, mida saadakse Riigipanga osakondadelt ehitustegevuse finantseerimiseks, abimajandite laiendamiseks ja ümberkorraldamiseks toidukaupade tootmiseks ja muuks otstarbeks.

Laenud, mida tarbijate kooperatiivide liit saab kõrgemaastmelistelt kooperatiivorganisatsioonidelt, arvestatakse kontol nr. 174 „Tagastatavad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks". Selle konto kreeditisse kirjendatakse summad, mis saadakse tarbijate kooperatiivide liidu võlakohustuste vastu ehitusmaterjalide arvete, ehitusorganisatsioonide arvelduste jms. tasumise korras.

Ehituse lõpetamisel (lõpetatud objektide kasutuselevõtmisel) kirjutatakse kapitaalmahutusteks saadud tagastatav laen lõpetatud objekti finantseerimiseks; laenu selle osa sellelt kontolt mahakirjutamine vormistatakse järgmise raamatupidamiskirjendiga:

Deebet konto nr. 174 „Tagastatavad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks"
Kreedit konto nr. 171 „Laenud kasutuselevõetud kapitaalmahutuste finantseerimiseks"

Edaspidi, laenude tasumise tähtaegade kättejõudmise määral, debiteeritakse kontot nr. 174 „Laenud kasutuselevõetud kapitaalmahutuste finantseerimiseks" tasutud laenu summaga konto nr. 13 „Erifondide jooksvad kontod" kreediti kaudu, (s. o. konto, millel arvestatakse remondi- ja ehitusfondi rahalisi vahendeid).

Kapitaalmahutuste limiitsete objektide finantseerimine toimub Kaubanduspanga kontrolli all. Kui limiitsete kapitaalmahutuste finantseerimist toimetatakse kõrgemaastmeliste organisatsioonide tagastamatute laenude arvel, siis seda kontrolli teostatakse laenu väljaandmise momendil, tarbijate kooperatiivide liidu poolt esitatavate dokumentide tasumisel.

Neil juhtudel, kui limiitsete (plaaniliste) kapitaalmahutuste objektide finantseerimine toimub tarbijate kooperatiivide liidu omavahendite arvel (näiteks remondi- ja ehitusfondi vahendite arvel), teostatakse Kaubanduspanga poolt kontrolli tagastamisele mittekuuluvate laenude väljaandmise teel liidu poolt selleks otstarbeks tehtud erimaksete arvel ja piirides.

Praegu kehtiva kapitaalmahutuste limiitsete objektide finantseerimise korra järgi maksab tarbijate kooperatiivide liit eelnevalt Kaubanduspanka sisse vahendid, mis kirjendatakse konto nr. 109 „Maksed Kaubanduspanka" deebetisse.

Nende maksete arvel annab Kaubanduspank tarbijate kooperatiivide liidule tagastamisele mittekuuluvat laenu, mida see arvestab kontol nr. 175 „Tagastamisele mittekuuluvad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks". Laenude väljaandmine Kaubanduspanga poolt (täpsemalt Riigipanga osakonna poolt Kaubanduspanga kontori volitusel) toimub materjalide arvete, töötasu makselehtede jms. dokumentide tasumisel, s. o. samas korras, nagu tagastatavate laenude väljaandmiselgi.

Tagastamisele mittekuuluvaid laene kapitaalmahutuste finantseerimiseks saab tarbijate kooperatiivide liit, nagu nägime, selleks otstarbeks Kaubanduspanka sissemakstud omavahendite arvel. Niisuguse korra sisseseadmine plaaniliste kapitaalmahutuste objektide finantseerimiseks taotleb sihti — tagada jooksva kontrolli võimalust Kaubanduspanga poolt kapitaaltööde üle tarbijate kooperatsiooni süsteemis.

Kapitaalmahutuste kulude tasumist kontodelt, milledel kajastatakse Kaubanduspanga tagastamisele mittekuuluvaid laene, tuleb järelikult vaadelda ainult kui niisugust arvelduse tehnikat, mis tagab Kaubanduspanga kontrolli kulude otstarbekohasuse ja seaduspärasuse üle. Tagastamisele mittekuuluvate laenude summad ei ole lisavahendid, mis tarbijate kooperatiivide liit on saanud väljastpoolt, nagu on lugu kõrgemaastmeliste kooperatiivorganisatsiooni vahendeist saadud tagastatavate laenude korral. Sellepärast niisugused tagastamatud laenud tasumisele ei kuulu, vaid kustutatakse ehituse lõpetamisel ja lõpetatud objekti kasutamiselevõtmisel maksete ja laenusummade vastastikuse arvessevõtmisega.

Raamatupidamisarvestuses vormistatakse see kustutamine järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 175 „Tagastamisele mittekuuluvad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks“
Kreedit konto nr. 109 „Maksed Kaubanduspanka“

Pärast seda kirjendit saldo kontodel nr. 109 ja 175 sulgub (kui ei toimetata kapitaalmahutuste teise limiitse objekti finantseerimist liidu omavahendite arvel).

§ 51. Kapitaalmahutuste teostamise arvestus.

Vastavalt raamatupidamise aruannete ja bilansside koostamise põhimäärusele, eraldatakse kapitaalmahutuste arvestus eri bilansile. Tarbijate kooperatsioonis arvestatakse eri bilansil ainult ü l e l i m i i t s e t e kapitaalmahutuste objektid. Kõik limiitsed ja mittelimiitsed kapitaalmahutused, olenemata nende mahutuste üldsummast, samuti ka kõik üle limiitsete ja mittelimiitsete kapitaalmahutuste plaanide tehtavad kapitaalkulutused arvestatakse põhitegevuse bilansis.

Sellepärast arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidus kõik kapitaalmahutused reeglikohaselt põhitegevuse bilansis, mistõttu käesolevas õpperaamatus ei käsitelda kapitaalmahutuste arvestamise korda eri bilansil.

Kapitaalmahutuste arvestamise korda tarbijate kooperatiivides käsiteldi üksikasjaliselt käsiraamatu teise osa VII peatükis „Kapitaalmahutuste arvestus“. Sellepärast siinkohal peatume ainult kapitaalmahutuste arvestuse iseärasustel, mis on tingitud tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaani ehitusest.

Tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaanis on ette nähtud järgmised kontod, mis on eriliselt määratud kapitaalmahutustega seotud operatsioonide arvestamiseks:

a) konto nr. 22 „Ehitusmaterjalid“, millel arvestatakse liidu poolt soetatavad ehitusmaterjalid ehitus- ja remonditööde teostamiseks majanduslikul teel;

b) konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“, millel arvestatakse arveldused ehitusmaterjalide varustajatega, hanke- ja transpordiorganisatsioonidega nende poolt tehtud tööde ja ehitusmaterjalide vedamise eest;

c) konto nr. 140 „Ehitused", millel arvestatakse tööde tegelik omamaksumus uute objektide ehitusel ning kasutusel olevate põhivahendite laiendamisel ja ümberehitamisel;

d) konto nr. 141 „Põhivahendite soetamine", millel arvestatakse põhivahendite soetamise ning nende kohaletoimetamise ja kasutamiskohal ülesseadmise kulud;

e) konto nr. 142 „Kapitaalremondid", millel arvestatakse kõik kulutused nii tarbijate kooperatiivide liidule kuuluvate kui ka renditud põhivahendite kapitaalremontide teostamisel.

Majanduslikul teel teostatavad kapitaalremondid arvestatakse sünteetilisel kontol nr. 140 „Ehitused". See konto on kalkulatsiooniline ja on määratud kõigi kulutuste arvestamiseks, mis on seotud kapitaaltööde tegemisega.

Ehituse lõpetamisel võetakse kokku kõik selle konto deebetisse kirjendatud kulutused ja määratakse kindlaks ehitustööde lõpetatud objekti omamaksumus.

Lõpetamata ehitus, samuti ka lõpetatud, kuid veel kasutusele võtmata ehitised näidatakse bilansi aktivas eri kirjega tehtud kulutuste summas.

Lõpetatud tööde maksumus uute objektide ehituse, ümberseadistuse ja seadistuse lõpuleviimise alal, mis kannavad ümberehitamise või laiendamise iseloomu (s. o. suurendavad põhivahendite algväärtust), liidetakse vastavate põhivahendite maksumusega. Kulud ettevõtete ettevalmistamiseks ja tegevusse-rakendamiseks, enne nende kasutuselevõtmist, arvatakse kapitaaltööde maksumuse hulka ja tehakse kapitaalmahutusteks määratud assigneeringute arvel.

Tarbijate kooperatiivide liitudes ehitusobjektide maksumus eelarve järgi tavaliselt ei ületa 100 000 rubla. Sellepärast ei toimu tarbijate kooperatiivide liitudes kulutuste arvestus ja omamaksumuse kalkulatsioon üksikute konstruktiivsete elementide (vundament, seinad, vahelagi jne.) järgi, vaid objekti kohta tervikuna.

Niisugune ehituskulude arvestamise ja kalkuleerimise kord ehitustöödel kõrvaldab vajaduse otseste ja kaudsete kulude lahus arvestamiseks, kuna sel juhul k õ i k k u l u d o n o t s e s e d ja kantakse vahetult selle objekti omamaksumusse, mille ehitust tarbijate kooperatiivide liit käesoleval ajal korraldab majanduslikul teel.

Analüütilist arvestust kontol nr. 140 „Ehitused" peetakse kaartidel iga objekti ja üksikute kulukirjete (ehitusmaterjalid,

töötasu ehitustöölistele, muud kulud) järgi, vastavalt eelarve kirjete nomenklatuurile.

Raamatupidamiskirjendite aluseks kontol nr. 140 „Ehitused" on ehitusmaterjalide kuludokumendid (nõudmised), töökorraldused, töötasu makselehed, amortisatsiooniliste arvestusülekannete jms. dokumendid.

Tarbijate kooperatiivide liitudes koostatakse need dokumendid NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee Statistika Keskvalitsuse tüüpvormide järgi.

Operatsioonide kajastamise korra selgitamiseks raamatupidamisarvestuses uute objektide ehitamisel majanduslikul teel arutame läbi kaks näidet — ühe limiitse objekti ehituse alalt, mida finantseeritakse tarbijate kooperatiivide liidu remondi- ja ehitusfondi vahendite arvel, teise aga köögiviljalao ehituse alalt, mida finantseeritakse puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise erifondi vahendite arvel.

Näide 1. Tarbijate kooperatiivide liidu poolt ehitatava objekti ehitusmaterjalide, töötasu ja muude kulude tasumiseks remondi- ja ehitusfondi erikontolt oli Kaubanduspanka mitmesugustel tähtaegadel sisse makstud 80 000 rubla.

Selle sissemaksu arvel saadi Kaubanduspangalt tagastamisele mittekuuluvat laenu ehitusmaterjalide arvete tasumise kujul 45 000 rbl. ja muude ehituskulude tasumise kujul 35 000 rbl.

Soetatud materjalid on ehituseks ära tarvitatud. Näite lihtsustamiseks on vahele jäetud kõik vahepealsed kirjendid, nagu töötasu arvestus jms. Need operatsioonid kirjendatakse niiviisi (vt. skeemi lk-l 260).

Nüüd meil on: 1) sissemaks Kaubanduspanka 80 000 rbl., 2) Kaubanduspangalt saadud tagastamatu laenu ka 80 000 rbl., 3) lõpetamata ehitus, mille omamaksumus määrati kindlaks samuti 80 000 rbl. suuruses.

Ehitus on lõpetatud, hinnatud 80 000 rublale ja vastavalt tehnilise komisjoni aktile, mis on kinnitatud tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt, on lõpetatud objekt kasutusele võetud. Selle akti alusel tuleb tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamisel koostada kolm raamatupidamiskirjendit:

1) suurendama tarbijate kooperatiivide liidu põhivahendeid, kirjutades lõpetatud objekti maha ehituste kontolt;

2) kustutama sissemaksu Kaubanduspangas ja selle sissemaksu arvel saadud tagastamatu laenu;

3) kajastama arvestuses remondi- ja ehitusfondi vahendite kasutamise fakti.

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kajastatakse niiviisi (vt. skeemi lk-l 261).

Näide 2. Rajooni varumiskontor ehitas köögiviljalao, mille eelarveline maksumus on määratud 60 000 rublale. Ehituskulud finantseeriti eri jooksvalt kontolt puu- ja aedvilja erijuurdehindluse fondist; lao ehitustööde tegelik omamaksumus oli 58 000 rubla.

SKEEM

kirjenditeks kapitaalmahutuste finantseerimise arvestamisel tagastamisele mittekuuluvate laenude arvel Kaubanduspangast.

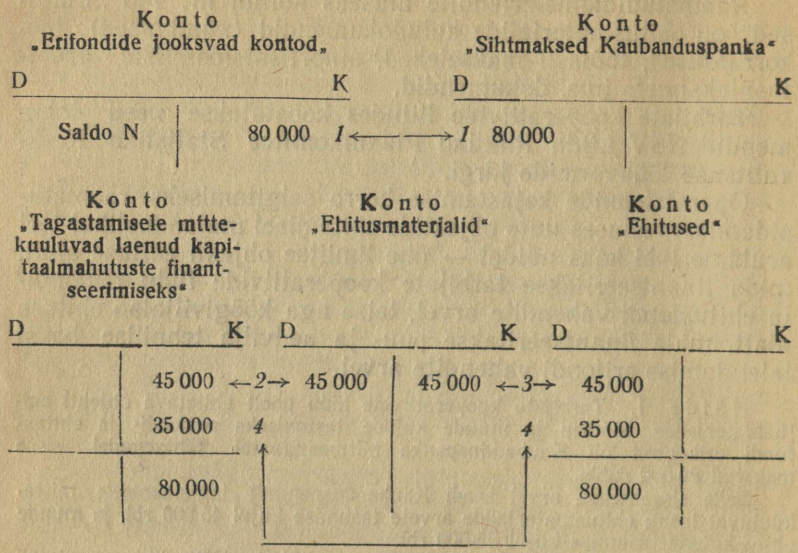

Tehnilise komisjoni akti alusel lõpetatud ehitusobjekti kasutuselevõtmise kohta koostab põhikirjalise varumiskontori raamatupidamine kaks raamatupidamiskirjendit:

a) Lõpetatud objekti kasutuselevõtmise kohta:

Deebet konto nr. 120 „Hooned, ehitised ja istandused"
Kreedit konto nr. 140 „Ehitused" . . . . . 58 000 rbl.

b) Erifondi summale, mis on kasutatud köögiviljalao ehituse finantseerimiseks:

Deebet konto nr. 194 „Erifondid" (allkonto „Puu- ja aedvilja tehnilise baasi laiendamise fond")
Kreedit konto nr. 210 „Põhi- (põhikirja-) fondi muutumine" 58 000 rbl.

Nendes näidetes toodud kirjendid näitavad, et kontol nr. 140 „Ehitused" arvestatakse kõik kapitaaltööde kulutused, mis tagab kontrolli ülesande täitmise üle ehituse omamaksumuse alandamise alal.

Hankekorras tehtavate ehitustööde arvestus on lihtsam, kui majanduslikul teel teostamisel. Hankekorras tehtavate ehitustööde korral seisab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupida-

SKEEM

operatsioonide arvestamiseks kapitaalmahutuste lõpetatud objektide kasutuselevõtmisel, mida finantseeriti tarbijate kooperatiivide liidu omavahendite arvel.

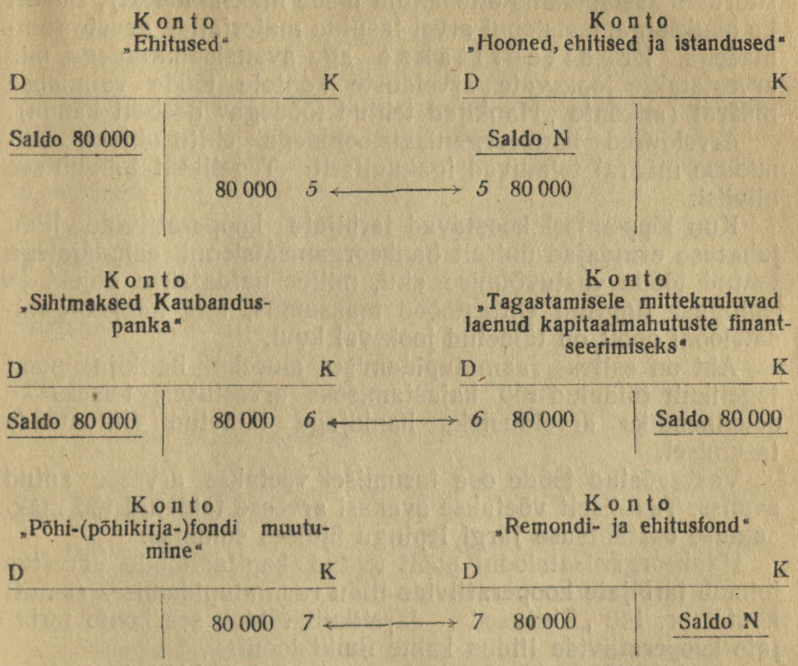

mise ülesanne põhimiselt selles, et arvestada vahekordi hankeorganisatsiooniga, kontrollida seda, et plaanis ettenähtud kapitaalmahutuste finantseerimise allikaid kasutataks põhiülesande kohaselt, et hankeorganisatsioon täidaks kapitaaltöid kindlaksmääratud tähtaegadel ja kokkulepitud ulatuses.

Vahekorrad hankeorganisatsiooniga arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises kontol nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid". Sellel kontol avatakse igale hankeorganisatsioonile kaks isiklikku kontot: üks — vahekordade arvestamiseks ehitusmaterjalide hankimiseks ja teisteks ehitustöödega seotud kuludeks väljaantud avanssside, teine — jooksvate vahekordade arvestamiseks hankeorganisatsiooniga tehtud tööde eest.

Kontot nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijaile antud avansid“) debiteeritakse lepingu kohaselt väljaantud avansi summaga (mitte üle 15% suuruses aastaplaanis ettenähtud tööde maksumusest), samuti ka hankeorganisatsiooni arvel tasutud materjalide arvete summadega, krediteeritakse aga avansisummadega, mis arvestatakse jooksvate arvelduste kontole tööde valmiduse määral (allkonto „Hankijad tehtud töödega“ deebeti kaudu).

Arveldused hankeorganisatsioonidega ehitusobjekti valmiduse määral toimuvad igakuuliselt. Tegelikult toimub see niiviisi.

Kuu lõppemisel koostavad tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse esindajad ühiselt hankeorganisatsiooni esindajatega tehtud tööde vastuvõtmise akti, milles näidatakse objekt ja lepingust tingitud ehitustööde maksumus, mis hankeorganisatsiooni poolt on täidetud jooksval kuul.

Akt on esiteks raamatupidamises aluseks hankija poolt tegelikult täidetud töö kajastamiseks arvestuses, teiseks — dokumendiks arveldusteks hankijaga täidetud ehitustööde tasumisel.

Vastuvõetud tööde osa tasumisel võetakse arvesse antud avanss. Tavaliselt võetakse avanssi arvesse täidetud töö maksumuse osatähtsuse järgi lepingu üldises summas.

Hankeorganisatsiooni poolt tehtud kapitaaltööde arvestus toimub tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises samuti kontol nr. 140 „Ehitused“. Järelikult täidab see konto tarbijate kooperatiivide liidus kahte funktsiooni:

a) ehitustööde teostamisel majanduslikul teel on see konto plaani täitmise kontrollimiseks ehitustööde mahu järgi, ehitustööde kulutuste arvestamiseks (üksikute kirjete järgi) ja lõpetatud ehitusobjekti tegeliku omamaksumuse kalkuleerimiseks;

b) ehitustööde teostamisel hankekorras arvestatakse sellel kontol ainult plaani täitmist ehitustööde mahu järgi — nende lepingust tingitud maksumuses.

Akti järgi hankijalt vastuvõetud tööde maksumusele koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine kuu lõpul kirjendi:

Deebet konto nr. 140 „Ehitused“

Kreedit konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid (allkonto „Hankijad tehtud töödega“)

Samal ajal koostatakse arvessevõetud avansisummale raamatupidamises teine kirjend:

Deebet konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijad tehtud töödega“)
Kreedit konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijaile antud avansid“)

Ehituse lõpetamisel annab hankeorganisatsioon lõpetatud objekti üle (samuti aktiga). Lõpetatud objekti kasutuselevõtmist kajastab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine arvestuses järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 120 „Hooned, ehitised ja istandused“
Kreedit konto nr. 140 „Ehitused“

Arutame läbi hankekorras teostatava kapitaalmahutuste arvestuse näite.

Näide. Tarbijate kooperatiivide liidu juhatus ehitab ladu, mille üldine maksumus eelarve järgi on määratud 80 000 rublale. Ehitust toimetatakse hankekorras; finantseeritakse seda Kaubanduspanga kaudu pikaajalise laenu arvel kõrgemaastmelise kooperatiivorganisatsiooni remondi- ja ehitusfondist.

1. Lepingu kohaselt anti hankeorganisatsioonile avanssi 12 000 rbl. suuruses summas. See esimene operatsioon vormistati tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijaile antud avansid“)
Kreedit konto nr. 174 „Tagastatavad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks“ . . . . . 12 000 rbl.

2. Hankeorganisatsiooni poolt aktseptitud ehitusmaterjalide arve 40 000 rbl. suuruses summas tasuti tarbijate kooperatiivide liidu laenukontolt; sellele operatsioonile koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine samasuguse kirjendi, nagu eelmisele operatsioonilegi.

3. Kuu lõppemisel on akti järgi kindlaks tehtud, et ehitusest on valmis 30%. Akti alusel kajastab raamatupidamine arvestuses ehitustööde täitmise fakti (mahult) 24 000 rbl. suuruses summas järgmise kirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 140 „Ehitused“
Kreedit konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ („Hankijad tehtud töödega“) . . . 24 000 rbl.

4. Üheaegselt koostatakse teine kirjend avansi arvessevõtmise kohta, mida oli välja antud 52 000 rbl. (12 000 rbl + 40 000 rbl.); võtame arvesse 30% sellest summast, mis on

$$\frac{52\,000 \cdot 30}{100} = 15\,600 \text{ rbl.}$$

Sellele summale koostame kirjendi:

Deebet konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijad tehtud töödega“)
Kreedit konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijatele antud avansid“) 15 600 rbl.

5. Ülejäänud summa (24 000 rbl. — 15 600 rbl. = 8400 rbl.) tasutakse hankeorganisatsioonile tarbijate kooperatiivide liidu laenukontolt. See tasumine vormistatakse tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijad tehtud töödega“)
Kreedit konto nr. 174 „Tagastatavad laenud kapitaalmahutuste finantseerimiseks“ . . . . . 8400 rbl.

Näite lühendamiseks jätame vahele kõik järgnevad igakuulised arveldused objekti valmiduse määral: nad vormistatakse ja kajastatakse arvestuses samuti kui esimesegi akti järgi. Oletame, et teise kuu lõpul on ehitus lõpetatud, tehnilise segakomisjoni aktiga on objekt vastu võetud ja kasutusele antud.

6. Selle akti alusel kajastab raamatupidamine arvestuses täidetud tööde mahu:

Deebet konto nr. 140 „Ehitused“
Kreedit konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijad tehtud töödega“) 56 000 rbl.

7. Pärast seda toimub avansi arvessevõtmine:

Deebet konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijad tehtud töödega“)
Kreedit konto nr. 47 „Kapitaalmahutuste deebitorid ja kreeditorid“ (allkonto „Hankijaile antud avansid“) 36 400 rbl.

8. Nüüd võtame kokku summa, mis kuulub hankijale lõpparveldusel. Kokku tuleb lepingu järgi hankeorganisatsioonile maksta 80 000 rubla; selle summa arvel on avansina välja antud 52 000 rubla (esialgne avanss 12 000 rbl. pluss tasutud ehitusmaterjalide arvete maksumus 40 000 rbl.). Peale selle oli akti põhjal objekti valmiduse kohta välja makstud 8400 rbl. Kokku oli niiviisi välja makstud 60 400 rubla. Ülejäänud summa 19 600 rbl. makstakse välja tarbijate kooperatiivide liidu laenukontolt. Raha väljaandmine kajastub arvestuses samasuguse kirjendiga, nagu 5-ndal operatsioonilgi.

Kõigi nende operatsioonide kirjendid jooksva arvestuse kontodel on näidatud skeemil (vt. lk. 265).

Lõppoperatsioonideks selles näites on kapitaalmahutuste lõpetatud objekti kasutuselevõtmise kajastamine arvestuses ja kõrgemaastmeliselt organisatsioonilt saadud laenude loetelu. Need kirjendid on näidatud teises skeemis, lk. 266.

Põhivahendite soetamise arvestamiseks on tarbijate kooperatiivide liitude kontoplaanis ette nähtud konto nr. 141 „Põhivahendite soetamine“. Selle konto sisu ja korrespondee-

SKEEM

kirjenditeks hankekorras teostatavate kapitaalmahutuste arvestamisel (tagastatavate laenude arvel).

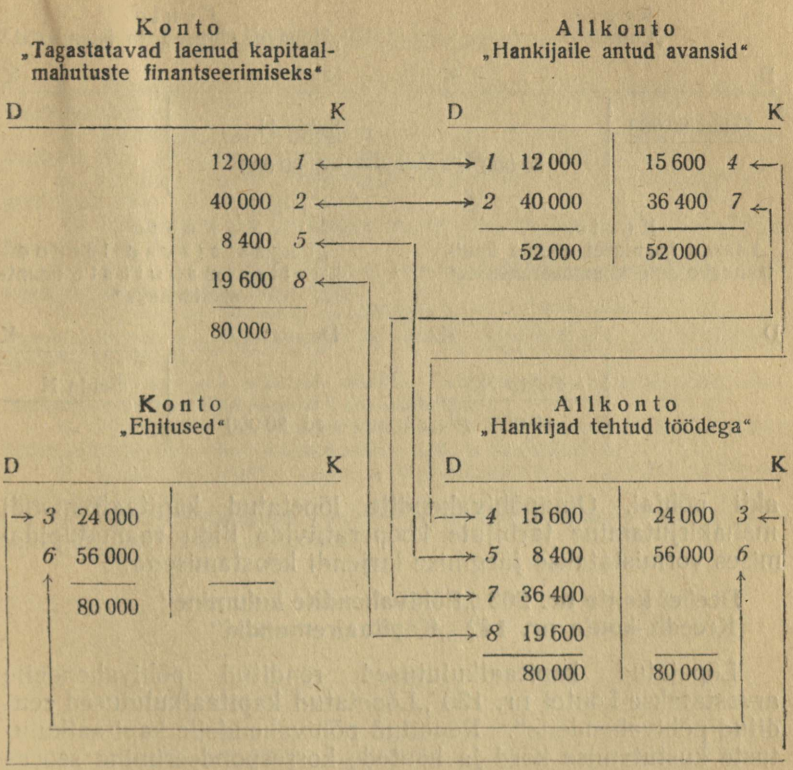

rimine vastavad analoogilise nimetusega allkontole tarbijate kooperatiivide kontoplaanis.

Kapitaalremondid arvestatakse kontol nr. 142 „Kapitaalremondid".

Selle konto deebetisse arvestatakse kõik kulutused nii oma kui ka üüritud põhivahendite kapitaalremontide teostamisel. Tarbijate kooperatiivide liidu omapõhivahendite lõpetatud kapitaalremont kirjutatakse sellelt kontolt maha tehnilise komisjoni poolt koostatud lõpetatud tööde vastuvõtmise

SKEEM

kirjenditeks tagastatava laenu arvel finantseeritud kapitaalmahutuste lõpetatud objekti kasutuselevõtmise arvestamiseks.

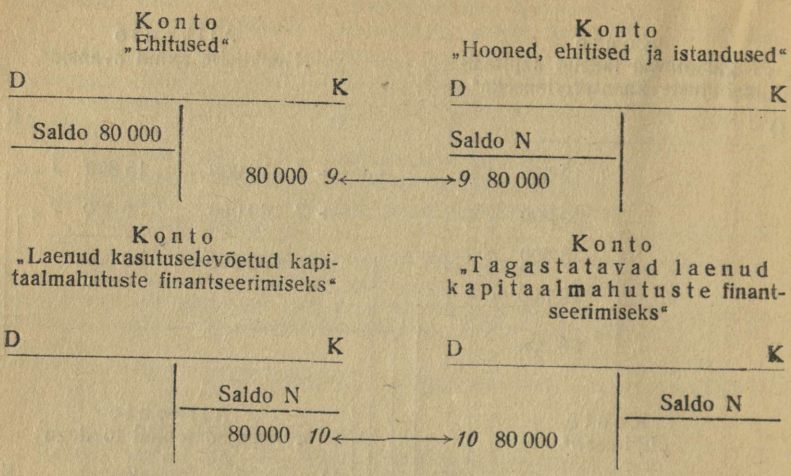

akti põhjal. Omapõhivahendite lõpetatud kapitaalremondi mahakirjutamine tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises vormistatakse järgmise kirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 203 „Põhivahendite kulumine"
Kreedit konto nr. 142 „Kapitaalremondid"

Lõpetatud kapitaalkulutused renditud põhivahendeile arvestatakse kontol nr. 130 „Lõpetatud kapitaalkulutused renditud põhivahendeile". Renditud põhivahendeile kapitaalkulutuste kustutamise kord ja kontode korrespondeerimine seoses nende kulutuste kustutamise kirjendamisega, on analoogilised käsiraamatu teises osas kirjeldatuile.

Jooksvate remontide tegemise kulutuste arvestus on tarbijate kooperatiivide liitudes veidi erinev nende kulutuste arvestamise korrast tarbijate kooperatiivides. Tarbijate kooperatiivide liitudes kõik kulutused jooksvate remontide alal arvestatakse esialgselt kogumis-jaotamiskonto nr. 234 „Jooksev remont" deebet-poolel.

Selle konto deebet-poolt peetakse analüütilises arvestuses eelarve kirjete järgi paljulahtrilistel kaartidel. Selle konto

deebet-poolel arvestatud summad kantakse kuu lõpetamisel täielikult üle konto nr. 197 „Remondi- ja ehitusfond" deebetisse.

Küsimused kordamiseks.

1. Missugustel kontodel arvestatakse põhivahendid tarbijate kooperatiivide liidus?
2. Kuidas arvutatakse põhivahendite amortisatsiooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses ja tema isemajandavais ettevõtteis?
3. Kuidas peetakse põhivahendite analüütilist arvestust tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises?
4. Missugused on kapitaalmahutuste finantseerimise allikad tarbijate kooperatiivide liidus?
5. Kuidas kontrollib Kaubanduspank tarbijate kooperatiivide liidu kapitaalmahutuste finantseerimist?
6. Missugune tähendus on tarbijate kooperatiivide liidu omavahendite sissemaksmisel Kaubanduspanka ja temalt tagastamisele mittekuuluvate laenude saamisel?
7. Missuguseid kontosid kasutab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine kapitaalmahutuste arvestamiseks?
8. Missugune tähendus on konto nr. 140 „Ehitused" kirjenditel kapitaalmahutuste tegemisel majanduslikul teel ja hankekorras?
9. Kuidas kajastub arvestuses kapitaalmahutuste lõpetatud objektide kasutuselevõtmine?
10. Kuidas arvestatakse kapitaal- ja jooksvaid remonte tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises?

XII peatükk.

TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIIDU KÄIBEKULUDE, HALDUSKULUDE, ETTETEHTUD KULUDE JA MAJANDUSLIKU TEGEVUSE TULEMUSTE ARVESTUS.

§ 52. Käibe- ja halduskulude arvestus.

Erinevalt tarbijate kooperatiividest, arvestatakse nende liitudes käibekulud mitte ühel, vaid mitmel sünteetilisel kontol:

a) nr. 252 „Kaubanduse käibekulud", millel arvestatakse kõik kaupade saamise (kohalevedamise), hoidmise ja realiseerimise operatsioonilised kulud kaubanduslikes ettevõtteis (lahus hulgiladude, linna ja maa kaubanduslike jae-ettevõtete järgi);

b) nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud", millel arvestatakse kõik varumiskaupade varumise ja kokkuostu operatsioonilised kulud;

c) nr. 255 „Tootmisettevõtete minemikulud", millel arvestatakse valmistoodete transportimise, hoidmise ja realiseerimise kulud tarbijate kooperatiivide liitude tööstusettevõtteis. Seda kontot kasutavad ainult kõige suuremad tarbijate kooperatsiooni tööstusettevõtted, kus toodangu realiseerimise tulemused plaanitakse ja arvestatakse lahus valmistoodete tootmise tulemustest. Tarbijate kooperatiivide liitudes plaanitakse ja arvestatakse finantsilised tulemused tootmisettevõtete järgi tervikuna, millega seoses tarbijate kooperatiivide liitude ettevõtted kontot nr. 255 „Tootmisettevõtete minemikulud" tavaliselt ei kasuta.

Konto nr. 252 „Kaubanduse käibekulud" jaguneb kolmeks allkontoks:

a) hulgimüügi käibekulud;

b) linnakaubanduse jaemüügi käibekulud;
c) muu kaubanduse jaemüügi käibekulud.

Konto nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud" jaguneb samuti kolmeks allkontoks:
a) varumise ja kokkuostu üldkulud;
b) kokkuostu otsekulud (turulkujunevate hindade alusel tehtud kokkuostud);
c) varumise otsekulud.

Varumise ja kokkuostu üldised käibekulud, mis arvestatakse kontol nr. 253, jaotatakse igas kvartalis kokkuostu ja varumise vahel proportsionaalselt nende harude otsekulude summadele. Jaotamisele kuuluv summa kirjutatakse maha allkontolt „Varumise ja kokkuostu üldkulud" allkontode „Kokkuostu otsekulud" ja „Varumise otsekulud" deebetisse.

Käibekulude analüütilist arvestust peetakse kulude nomenklatuuri järgi avatud kaartidel. Nomenklatuur on kinnitatud ühtsena kogu tarbijate kooperatsiooni süsteemi jaoks (vt. II osa, VIII peat.).

Ülalloeteldud käibekulude kontodel arvestatakse ainult operatsioonilisi kulusid, s. o. ettevõtete niisuguseid kulusid, mis on vahetult seotud nende ettevõtete operatiivse tegevusega (toodete vedamise, hoidmise ja müümise kulud).

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse aparaadi, samuti ka tema kontorite ja osakondade ülalpidamise kulud arvestatakse eraldi sünteetilisel kontol nr. 251 „Halduskulud".

Kulutused tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse ja tema aparaadi osade ülalpidamiseks, mis on seotud liidu majapidamise ettevõtete ja tema süsteemi organisatsioonide (tarbijate kooperatiivide) töö organiseerimise, juhtimise, plaanimise ja arvestamisega, koosnevad mitmesugustest kuludest, mida võib kokku võtta järgmises kulukirjete nomenklatuuris:

kirje 3 „Töötasud";
kirje 4 „Sotsiaalandamid ja lisakulud tööjõule";
kirje 5 „Ruumide üür";
kirje 6 „Ruumide korrashoid ja inventarikulud";
kirje 7 „Arvestusülekanded jooksvaks remondiks";
kirje 8 „Amortisatsioon";
kirje 9 „Kantselei-, posti-telegraafi- ja telefonikulud";
kirje 10 „Lähetused ja sõidud";
kirje 17 „Kindlustuskulud";

kirje 19 „Revisjonikomisjoni töötasu“;
kirje 23 „Muud kulud“.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse kontori halduskulud kuuluvad kaubanduse, varumise ja tootmise harule. Osa neist kuludest võib kohe (nende tasumise või arvestamise momendil) kanda liidu majandusliku tegevuse vastavale harule; niisuguseid halduskulusid nimetatakse otsesteks.

Teisi halduskulusid ei saa kohe kanda ühele või teisele majandusliku tegevuse harule ja sellepärast neid nimetatakse üldisteks.

Tarbijate kooperatiivide liidu üldiste halduskulude hulka kuuluvad näiteks liidu juhatuse, raamatupidamise ja instruktorite osakonna aparaatide ülalpidamise kulud, lähetamiskulud, kontoriruumide korrashoiu kulud jne.

Tarbijate kooperatiivide liidu üldised halduskulud jaotatakse tarbijate kooperatsioonis omaksvõetud korra kohaselt majandusliku tegevuse harude vahel üks kord kvartalis.

Seoses niisuguse halduskulude jaotusega avatakse kontol nr. 251 „Halduskulud“ järgmised allkontod:

1. Kõigi harude üldised halduskulud.
2. Kogu kaubanduse üldised halduskulud.
3. Hulgikaubanduse halduskulud.
4. Linna jaekaubanduse halduskulud.
5. Muu jaekaubanduse halduskulud.
6. Varumise ja kokkuostu üldised halduskulud.
7. Kokkuostu halduskulud.
8. Varumise halduskulud.
9. Tootmisharude ja ühiskondliku toitlustamise halduskulud.

Niiviisi selleks, et tagada kontrolli halduskulude eelarve täitmise üle majandusliku tegevuse harude järgi, tuleb nende kulude arvestust tarbijate kooperatiivide liidus pidada allkontode järgi, allkontodel aga eelarve üksikute kirjete järgi.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse kontorikulud, mis arvestatakse allkontol „Kõigi harude üldised halduskulud“, jaotatakse igas kvartalis majandusliku tegevuse harude vahel põhimiselt samuti, kui jaotatakse üldised käibekulud tarbijate kooperatiivides.

Kuivõrd tarbijate kooperatiivide liidu juhatus juhib mitte üksnes omaenda majapidamise ettevõtteid, vaid oma süsteemi organisatsioone, võetakse üldiste kulude jaotamisel arvesse käibed ja otsesed kulud mitte üksnes omas majapidamises, vaid ka liidu poolt ühendatavais tarbijate kooperatiivides.

Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamise töö lihtsustamiseks ja kiirendamiseks võetakse tarbijate kooperatiivide aruannete järgi juhatuse kulude jaotamisel arvesse käibed, samuti ka kaubanduse ja varumise käibekulud (arvestades üldkulude jaotatud osa) eelmise kvartali eest.

Üldiste kulude jaotamise arvutuse alusel koostab tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine kirjendi, milles debiteeritakse kontori otseste halduskulude allkontosid (vastavate harude järgi) ja krediteeritakse allkontot „üldised halduskulud", mille järel saldo sellel allkontol sulgub.

Siiamaani kõnelesime ainult niisuguste kulude jaotamisest, mis on üldised tarbijate kooperatiivide liidu majandusliku tegevuse kõigile harudele.

Kuid nagu nägime eeltoodud allkontode loetelust, on kontol nr. 251 „Halduskulud" üksikute tegevusharude kuludes ka kulusid, mis on üldised ühe või teise majandusliku tegevuse haru üksikutele sektoritele (üldised kaubandusharu linna ja maa sektoritele, üldised varumis- ja kokkuostu-tegevusele).

Need tegevusharu üldised kulud tuleb samuti jaotada vastavate sektorite vahel (linna ja maa kaubanduse vahel, varumis- ja kokkuostu-tegevuse vahel).

Niiviisi ei erine tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse üldiste kulude jaotamise metodoloogia olemuselt nende kulude jaotamise metodoloogiast tarbijate kooperatiivides.

Käsiraamatu teise osa VIII peatükis „Tarbijate kooperatiivide käibekulud ja majandusliku tegevuse finantsiliste tulemuste arvestus" käsitasime üksikasjalikult üldiste kulude jaotamise korda ja järjestust, selgitades näidetel selle küllalt keeruka ja vaevanõudva töö üksikuid etappe.

Sellepärast me siinkohal piirdume vaid viidetega tarbijate kooperatiivide liidu üldiste kulude jaotamise korra mõnedele küsimustele, mida on käsiteldud Tsentrosojuzi juhendeis.

Kõigi harude üldised halduskulud jaotatakse kaubandusliku ja varumistegevuse vahel ühest küljest, ja tootmisharude vahel teisest küljest — proportsionaalselt nende harude käivete summadele

tarbijate kooperatiivide liidu majapidamises ja süsteemis. Seejuures tuleb silmas pidada, et kaubanduse osatähtsuse kindlakstegemisel võetakse arvesse ainult jaekäive. Hulgiladude käive dubleerib põhimiselt jaekäibeid ja sellepärast seda käivete kokkuvõttesse ei liideta.

Üldiste halduskulude osa, mis kuulub kaubandus- ja varumis-tegevusele, jaotatakse kaubanduse ja varumise vahel proportsionaalselt otseste kulude summale kaubanduses ja varumises ja liidetakse vastavates osades kaubanduse ja varumise üldiste kuludega.

Kulud, mis on üldised kogu kaubandusele, jaotatakse hulgikaubanduse, linna ja maa jaekaubanduse vahel proportsionaalselt nende kaubandussektorite otseste kulude summadele (arvesse võttes otseseid operatsioonikulusid, mis on kirjendatud kontol nr. 252 „Kaubanduse käibekulud", kuid arvestamata tarbijate kooperatiivide käibekulusid).

Kulud, mis on üldised kogu tarbijate kooperatiivide liidu varumis- ja kokkuostutegevusele, jaotatakse varumise ja kokkuostu vahel proportsionaalselt nende sektorite otsestele kuludele (arvesse võttes operatsioonikulusid, mis aruandekvartalis on arvestatud kontol nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud", ja tarbijate kooperatiivide vastavaid kulusid möödunud kvartalis).

Pärast seda, kui üldiste kulude jaotamine on lõpetatud ja kajastatud sisemise käibega kontol nr. 251 „Halduskulud", saldo allkontodel: a) „Kõigi harude üldised halduskulud", b) „Kogu kaubanduse üldised halduskulud", c) „Varumise ja kokkuostu üldised halduskulud" sulgub, ülejäänud allkontodel aga kirjendatakse täies summas (kaasa arvatud üldiste kulude osa) tarbijate kooperatiivide liidu majandusliku tegevuse vastavate harude kulud.

§ 53. Ettetehtud kulude ja eelseisvate kulude arvestus.

Mõnedel juhtudel on tarbijate kooperatiivide liit sunnitud tasuma osa kulusid mitmeks kuuks, vahel ka aastaks ette. Niisuguste kulude hulka kuulub näiteks üür, mis lepingu kohaselt on mõneks kuuks ette tasutud, kontoriraamatute ja

raamatupidamisarvestuse kaartide maksumuse tasumine, kuna need on soetatud aastaks või mitmeks kuuks ette, ajalehtede ja ajakirjade tellimise maksumus, mis on tasutud aastaks või mitmeks kuuks ette, ja muud sellesarnased kulud.

Tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises toimub ettetehtud kulude arvestamine kontol nr. 237 „Ettetehtud kulud".

Analüütilist arvestust sellel kontol peetakse kulude liikide järgi, s. o. olenevalt sellest, missugusele kontole tuleb neid vastaval aruandekuul maha kanda.

Kõige ratsionaalsemaks vormiks ettetehtud kulude analüütilise arvestuse kujundamisel tarbijate kooperatiivide liidus tuleb tunnustada paljulahtrilist raamatut, mille vorm on toodud käsiraamatu teises osas (vt. II osa, VIII peat., lk. 252).

Kontot nr. 237 „Ettetehtud kulud" debiteeritakse ettetehtud kulude summadega kontode nr. 10 „Kassa", nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas" jt. kreediti kaudu, krediteeritakse aga tähtaegade kättejõudmisel, milledele kuuluvad ettetehtud kulud, kontode nr. 251 „Halduskulud", nr. 252 „Kaubanduse käibekulud", nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud", nr. 233 „Tootmise üldkulud", nr. 30 „Tootmine" ja teiste deebeti kaudu (olenevalt ettetehtud kulude iseloomust). Vt. skeemi lk-l 274.

Osa käibekuludest on oma iseloomult samuti ettetehtud kulud. Sellised on näiteks kulud seoses kaupade transportimisega, millede summad langevad allesolevatele kaupadele.

Tarbijate kooperatiivide liitudes, nagu tarbijate kooperatiivideski, arvestatakse käibekulud kauba jäägile igakuuliselt järgmise nelja kulukirje järgi:

a) Transport raudteel ja veeteedel.
b) Auto- ja hobutransport.
c) Kauba viimistlemine, sortimine ja pakkimine.
d) Kaupade kaod teel.

Tarbijate kooperatiivides arvestatakse käibekulud kaubajäägile ainult kaupadele kaubanduslikes jae-ettevõtteis. Tarbijate kooperatiivide liitudes, erinevalt tarbijate kooperatiividest, arvestatakse käibekulud kaupade jäägile jae- ja hulgikaubanduses ning varumises.

Kaubajäägi käibekulude sünteetiline arvestus toimub tarbijate kooperatiivide liitudes kontol nr. 239 „Käibekulud kauba jäägile", mille saldot tema majanduslikus mõttes võib vaadelda kui ettetehtud kulusid.

SKEEM

ettetehtud kulude jooksvaks arvestuseks.

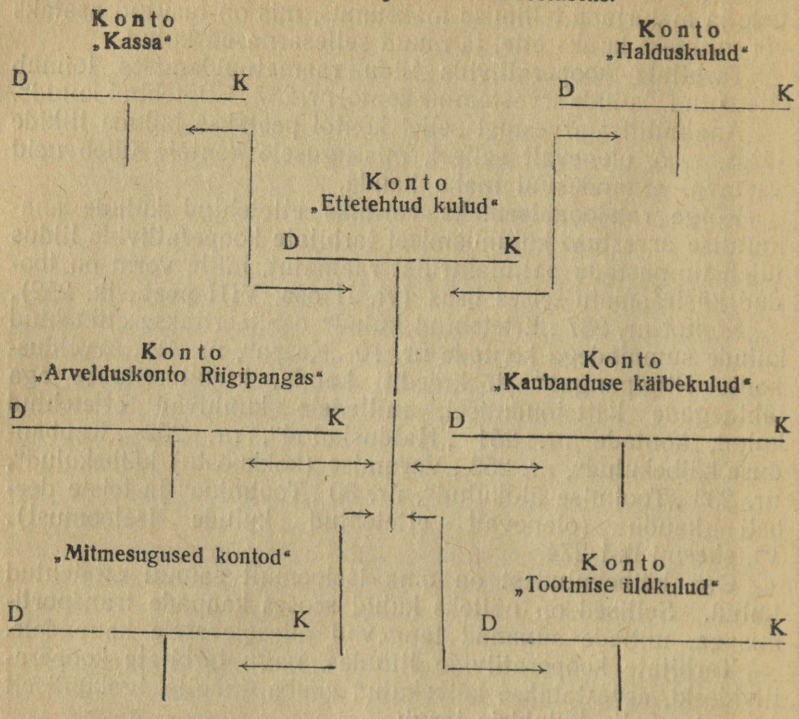

Vastupidiselt ettemakstud kuludele, võivad tarbijate kooperatiivide liidu praktikas esineda kulud, mis kuuluvad liitmisele aruandekuu toodangu omamaksumusse või käibekulude koosseisu, kuigi nende kulude tasumine toimub alles mõne kuu pärast. Tsentrosojuzi juhendite kohaselt kuuluvad tarbijate kooperatiivide liitudes niisuguste kulutuste hulka puhketasude summad töölistele ja teenistujatele ning nende kuludega seotud juurdearvestused sotsiaalkindlustuse organitele. Sedalaadi kulud arvestatakse sünteetilisel kontol nr. 205 „Eelseisvad kulud", kusjuures Tsentrosojuzi juhendite kohaselt seda kontot võivad kasutada:

a) organisatsioonid ja ettevõtted, kes asuvad Kaug-Põhja rajoonides;

b) metsavarumis-ettevõtted;

c) muud tootmisettevõtted igal üksikul juhul Tsentrosojuzi erilisel loal.

Eelseisvate kulude arvestamine ja nende kulude järgnev tasumine kajastatakse raamatupidamisarvestuses järgmiste kirjenditega.

Kulude summaga tasumiseks eelseisvate puhkuste eest (kaasa arvates ka juurdearvestused sotsiaalkindlustuse organitele) debiteeritakse igakuuliselt kontosid, milledel arvestatakse tootmis- (tööstuslikes ja metsavarumis-ettevõtteis) ja käibekulusid (Kaug-Põhja rajoonide kaubandus- ja varumis-ettevõtteis), konto nr. 205 „Eelseisvad kulud" kreediti kaudu. Nende kirjenditega saavutatakse tööliste ja teenistujate puhketasude kulude ühtlane liitmine toodangu omamaksumusse ja käibekulude (samuti ka halduskulude) koosseisu, sõltumata sellest, et puhkusi võidakse anda alles mõne kuu pärast, vahest isegi 2—3 aasta pärast (Kaug-Põhja rajoonides).

Edaspidi, töölistele ja teenistujatele tegeliku puhkuse andmise määral, koostatakse järgmised raamatupidamiskirjendid:

I. Töötasu-summale, mis on arvestatud puhkusele läinud töölistele ja teenistujaile:

Deebet konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid"
Kreedit konto nr. 57 „Töölised ja teenistujad"

II. Sotsiaalkindlustuse organitele arvestatavale summale:

Deebet konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid"
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid"

III. Töötasu-summale, mis on kassast makstud puhkusele läinud töölistele ja teenistujaile:

Deebet konto nr. 57 „Töölised ja teenistujad"
Kreedit konto nr. 10 „Kassa"

IV. Arvestusülekannete summale, mis tarbijate kooperatiivide liidu arvelduskontolt üle on kantud sotsiaalkindlustuse organitele:

Deebet konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid"
Kreedit konto nr. 12 „Arvelduskonto Riigipangas"

Meil jääb kajastada veel raamatupidamisarvestuses eelseisvate kulude (maksete) reservi ärakasutamist töötasu osas, mis on makstud jooksval kuul puhkusele läinud töölistele ja teenistujaile (kaasa arvates ka juurdearvestused nende töötasult sotsiaalkindlustuse organitele). Seda saavutatakse järgmise raamatupidamiskirjendi koostamisega:

Deebet konto nr. 205 „Eelseisvad kulud"
Kreedit konto nr. 231 „Töötasud ja sotsiaalandamid"

Konto nr. 205 „Eelseisvad kulud" on passiivne ja võib järelikult omada ainult kreedit-saldot.

§ 54. Majandusliku tegevuse finantsiliste tulemuste arvestus.

1. Mitmesuguste kulude, kahjude ja sääs-tude arvestus.

Tarbijate kooperatiivide liidu majapidamise mitmesuguste kulude ja kahjude, mis ei kuulu käibe- ja tootmiskulude koosseisu, samuti ka mitmesuguste kasude nomenklatuur ja sisu langevad peaaegu ühte nendega, mis on kirjeldatud käsiraamatu esimeses osas. Põhierinevus nende kahjude ja kasude arvestamises tarbijate kooperatiivide liidus ja tarbijate kooperatiivides seisab selles, et liidu kontoplaani järgi on kontod rohkem detailiseeritud ja mõned kulude, kahjude ja säästude liigid eraldatud iseseisvateks kirjeteks.

Tarbijate kooperatiivide liitudes arvestatakse mitmesugused kahjud ja kasud kahel iseseisval sünteetilisel kontol: nr. 269 „Mitmesugused kahjud" ja nr. 270 „Mitmesugused kasud". Peale selle on iseseisvateks sünteetilisteks kontodeks eraldatud mõned kulude ja tulude liigid, mis tarbijate kooperatiividides arvestatakse allkontol „Mitmesugused kulud ja tulud": nr. 266 „Sisemised halduskulude ülekanded", nr. 271 „Eelmiste aastate kulud", nr. 272 „Eelmiste aastate tulud", nr. 273 „Realiseeritud hinnalisand hulgimüügil", nr. 274 „Realiseeritud hinnalisand jaemüügil", nr. 275 „Brutotulu varumis-(kokkuostu-)kaubalt" jne.

Kahjude ja kasude sisuga, mida arvestatakse suuremal osal ülalloeteldud kontodel, oli meil võimalus tutvuneda juba tarbijate kooperatiivide raamatupidamisarvestuse kursuse

läbivõtmisel. Peale selle valgustati neid küsimusi ühel või teisel määral tarbijate kooperatiivide liitude raamatupidamisarvestuse kursuse läbivõtmisel (vt. „Kaubaoperatsioonide arvestus", „Varumisoperatsioonide arvestus" jt.).

Tarbijate kooperatiivides kantakse teatavasti tootmisettevõtete töö tulemused igakuuliselt üle kahjumite ja kasumite kontole, kus tulemuste arvestamiseks on eraldatud eri kirje.

Tarbijate kooperatiivide liitudes niisugune kirje puudub, sest siin jäävad töötulemused aasta lõpuni kontodele nr. 264 „Valmistoodete käive", nr. 260 „Valmistoodete müük tootmisettevõtteis", nr. 263 „Sisemised kaubaoperatsioonid", nr. 267 „Transpordi ja ekspeditsiooni operatsioonid" jne.

Erinevalt mitmesuguste kahjumite nomenklatuurist tarbijate kooperatiivides, on nende liitudes kõik kirjed kontol nr. 269 „Mitmesugused kahjud" jaotatud kahte ossa:

a) mitmesugused kulud, mis, kuigi nad ei ole käibe- või tootmiskulud, on reeglikohaselt ette nähtud kõrgemaastmelise kooperatiivorganisatsiooni poolt kinnitatud finantsplaanis, ja mida järelikult ei saa arvata kahjude kategooriasse, mis on tekkinud ebamajanduslikkuse, hooletuse, oskamatu töö, loodusõnnetuste jne. tulemusena;

b) mitmesugused kahjud, mis koosnevad mitmesugustest kaotustest, mida pole ette nähtud majandustegevuse plaanis ja on tavaliselt halva töö, loodusõnnetuste jne. tagajärjed.

Siinkohal me ei anna kontode nr. 269 „Mitmesugused kahjud" ja nr. 270 „Mitmesugused kasud" üksikute kirjete karakteristikat, kuna see langeb põhimiselt ühte analoogiliste kahjude ja kasude karakteristikaga tarbijate kooperatiivis (vt. II osa, VIII peat., § 50).

2. Majandusliku tegevuse finantsilise lõppresultaadi arvestus ja kasumite jaotus.

Aasta lõpetamisel, enne lõppbilansi koostamist toimub kõigi resultatiivsete kontode lõpetamine nendel kontodel aasta lõpuks tekkinud saldode ülekandmise teel kontole nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid".

Seda tehakse kahe liitkirjendi koostamisega:

1) kõigi kreedit-saldosid omavate resultaatkontode deebeti ja konto nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid" kreediti kaudu;

2) kõigi deebet-saldosid omavate resultaatkontode kreediti ja konto nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid" deebeti kaudu.

Pärast nende kahe kirjendi sissekandmist sulgub saldo kõigil resultaatkontodel, kontol nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid" aga tekib tulemisaldo, mis tähistab tarbijate kooperatiivide liidu tegevuse finantsilist lõpptulemust möödunud aasta eest. Selle konto kreedit-saldo märgib kasumit, deebet-saldo aga kahjumit.

Niisamasuguses korras lõpetatakse resultaatkontod ja tuuakse välja majandusliku tegevuse finantsiline lõppresultaat mitte üksnes juhatuse bilansis, vaid ka kõigis tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavate ettevõtete bilanssides.

Järgmisel aastal, kontode avamisel, kantakse konto nr. 280 „Aruandeaasta kasumid ja kahjumid" saldo ilma raamatupidamiskirjendite koostamiseta üle kontole nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid", kuhu jääbki kuni kasumi jaotamiseni (kreedit-saldo) või kahjumi katmiseni (deebet-saldo).

Kasumi jaotamine toimub, pärast aasta-aruande ja lõppbilansi kinnitamist, normide järgi, mis iga aasta määratakse Tsentrosojuzi juhatuse poolt. Kui tarbijate kooperatiivide liidu majandusliku tegevuse lõpptulemuseks möödunud aastal oli kahjum, siis kaetakse see tarbijate kooperatiivide liidu põhifondi arvel.

Kasumi jaotamine toimub tarbijate kooperatiivide liidu majapidamise koondbilansi järgi (välja arvatud põhikirjaline varumiskontor, kes jaotab oma kasumi iseseisvalt). Sellepärast tulemid, mis on välja toodud liidu isemajandavate (mittepõhikirjaliste) ettevõtete bilanssides, antakse enne kasumite jaotamist üle juhatuse bilansile.

Isemajandava ettevõtte kasumi või kahjumi üleandmine tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse bilansile kajastatakse jooksva arvestuse kontodel vastavate kirjenditega (vt. skeemi lk-l 279).

Pärast seda, kui kõigi isemajandavate ettevõtete majandusliku tegevuse lõpptulemus on koondatud juhatuse bilansile,

SKEEM

kirjenditeks isemajandava ettevõtte finantsiliste resultaatide üleandmisel oma juhatusele.

I. Isemajandava ettevõtte raamatupidamises.

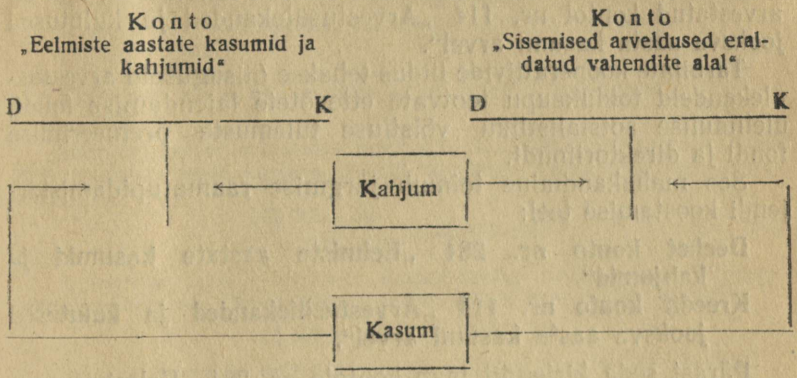

II. Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse raamatupidamises.

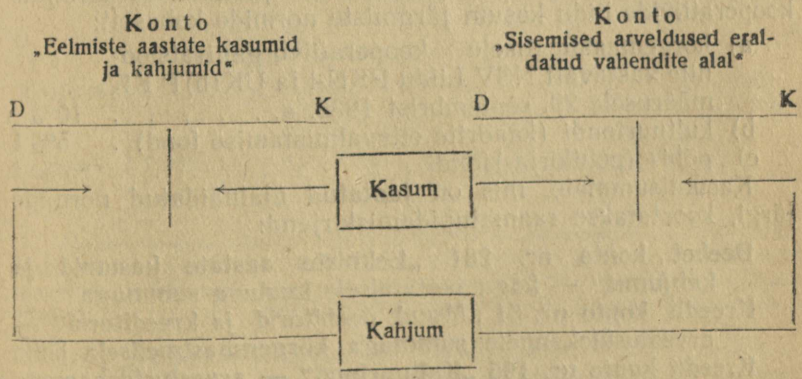

toimub tulumaksu arvestamine, kusjuures seda arvestust toimetatakse ainult sellelt kasumi osalt, mis kuulub maksustamisele tulumaksuga. Tulumaksu summale koostatakse järgmine raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid"
Kreedit konto nr. 100 „Tulumaksu ettemaksed"

Pärast tulumaksu arvutamist tuleb kasumi vähendamiseks maha kirjutada arvestusülekannete summa fondidesse, mis on arvestatud kontol nr. 114 „Arvestusülekanded ja kulutused jooksva aasta kasumi arvel".

Tarbijate kooperatiivide liidus tehakse niisuguseid arvestusülekandeid toidukaupu tootvate ettevõtete laiendamise fondi, üleliidulise sotsialistliku võistluse tulemuste premeerimise fondi ja direktorifondi.

See mahakandmine toimub järgmise raamatupidamiskirjendi koostamise teel:

Deebet konto nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid"
Kreedit konto nr. 114 „Arvestusülekanded ja kulutused jooksva aasta kasumi arvel".

Pärast seda kirjendit jääb kontole nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid" saldo, mis kujutab endast jaotamisele kuuluvat kasumit.

Tsentrosojuzi juhendite kohaselt jaotatakse tarbijate kooperatiivide liidu kasum järgmiste normide kohaselt:

a) kõrgemaastmelisele kooperatiivorganisatsioonile vastavalt NSV Liidu RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusele 29. septembrist 1935. a. 10%
b) kultuurfondi (kaadrite ettevalmistamise fond) . 5% [1]
c) põhi- (põhikirja-)fondi . . . . . 85% [1]

Kasumisummale, mis on jaotatud ülalnäidatud normide järgi, koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid" — kogu jaotamisele kuuluva summaga
Kreedit konto nr. 51 „Muud deebitorid ja kreeditorid" — arvestusülekannete summaga kõrgemaastmelisele liilile
Kreedit konto nr. 195 „Kultuurfond" — arvestusülekannete summaga kultuurfondi
Kreedit konto nr. 191 „Põhi- (põhikirja-)fond" — arvestusülekannete summaga põhifondi

[1] Praeguste eeskirjade järgi arvatakse kultuurfondi 10% ja vastavalt sellele väheneb põhifondi arvatav summa 80%-ni.

Näide. Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse kasum möödunud aasta eest (saldo kontol nr. 281) väljendus 120 000 rbl. suuruses summas, millest 20 000 rbl. oli saadud ettevõtteilt, kes on vabastatud tulumaksu maksmisest (piimafarmilt).

Möödunud aasta jooksul oli arvestatud:

a) toidukaupu tootvate ettevõtete laiendamise fondi . . 20 000 rbl.
b) üleliidulise sotsialistliku võistluste tulemuste premeerimise fondi . . . . . 10 000 „
c) direktorifondi . . . . . 5 000 „
Möödunud aastal oli avansina sisse makstud tulumaksu kasumilt . . . . . 18 000 „

Esmajärjekorras arvestame tulumaksu kasumilt. Arvestamisele kuulub 25% maksustamisele kuuluva kasumi summast. Antud juhul see arvestus võrdub:

$$\frac{100\,000 \cdot 25}{100} = 25\,000 \text{ rbl.}$$

Arvestame ümber tarbijate kooperatiivide liidult võetava tulumaksu summa eelarvesse. Pärast avansi mahaarvamist see summa võrdub

$$25\,000 - 18\,000 = 7000 \text{ rbl.}$$

Jooksva arvestuse kontodel need sissekanded kajastatakse niiviisi:

Konto „Arvelduskonto Riigipangas"

D	K
Saldo N	
	7 000 2←→2

Konto „Tulumaksu ettemaksed"

D	K
Saldo 18 000	
7 000	

Konto „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid"

D	K
	Saldo 120 000
25 000 1←→1	25 000

Aasta-arvelduse alusel võtame kokku arvestusülekannete summa direktorifondi. See moodustab 15 000 rubla. Järelikult on meil tarvis täiendavalt arvestada 10 000 rubla, avansina arvestatud 5000 rbl. aga maha kirjutada kontolt nr. 114 „Arvestusülekanded ja kulutused jooksva aasta kasumi arvel."

Need kirjendid kajastatakse arvestuses vastavalt skeemile lk-l 282.

Pärast neid kirjendeid kirjutame maha arvestusülekannete summad abimajandite laiendamise fondi ja üleliidulise sotsialistliku võistluse tulemuste premeerimise fondi (vt. skeemi lk-l 282).

Nüüd konto nr. 114 sulgus, kontole nr. 281 aga jäi saldo, mille jaotame ülalnäidatud normide kohaselt (vt. skeemi lk-l 283).

Kogu kasum on nüüd jaotatud ja saldo kontol nr. 281 „Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid" sulgus.

SKEEM
kirjenditeks arvestusülekannetel direktorifondi.

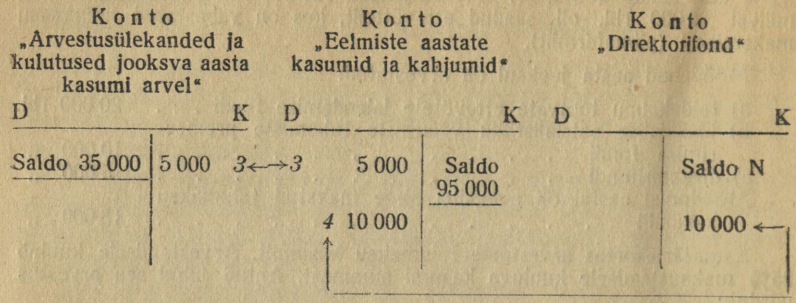

SKEEM
kirjenditeks arvestusülekannetel abimajandite laiendamise ja premeerimise fondi.

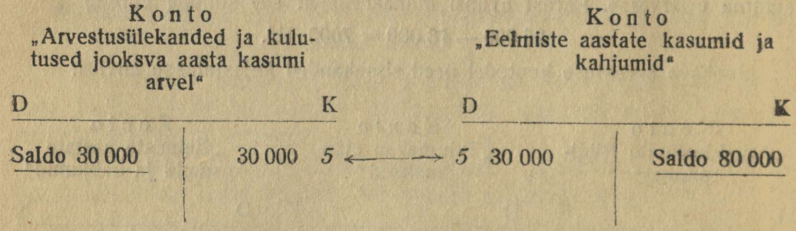

Varumiskontorites toimub kasumi jaotamine samade normide järgi, kusjuures enne jaotamist (kuid pärast tulumaksu maksmist) lisavad maakondlikud (rajooni) varumiskontorid jaotatavale kasumile juurde arvestusülekanded, mida nad saavad tarbijate kooperatiivide oblastiliidu sooltetöötlemise töökodadelt.

Kooskõlas Tsentrosojuzi juhatuse otsusega 22. märtsist 1939. a. on tarbijate kooperatiivide oblasti- (vabariiklike) liitude sooltetöötlemise töökojad kohustatud maakondlikele (rajooni) varumiskontoritele üle andma 80% kasumist, mis on järele jäänud pärast tulumaksu tasumist.

Maakondlikud (rajooni) varumiskontorid liidavad need ülekanded kasumi üldsummasse, mis kuulub jaotamisele pärast tulumaksu maksmist, kuna see osa kasumist on juba maksustatud selle oblasti- (vabariikliku) liidu varumisvalitsuses, kellele kuulub sooltetöötlemise töökoda.

SKEEM
kirjenditeks kasumi jaotamisel.

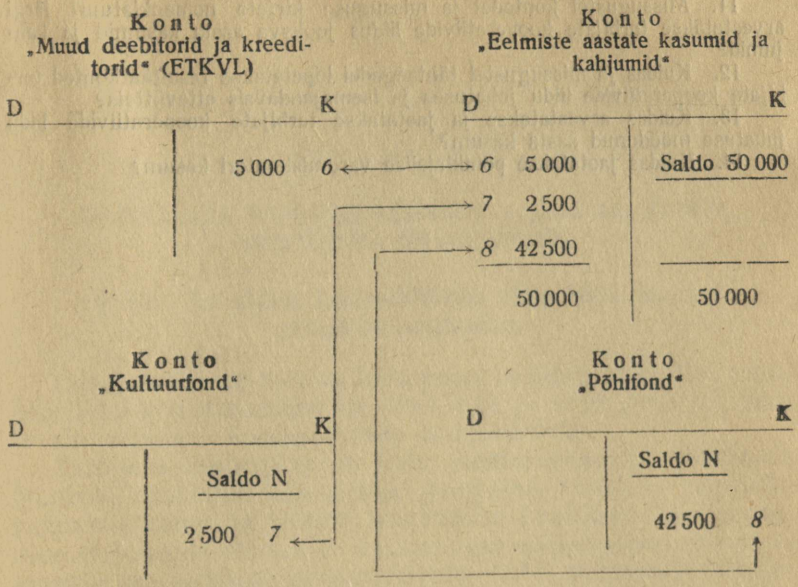

Küsimused kordamiseks.

1. Missugustel kontodel arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu operatsioonilised käibekulud?
2. Missugused ja mis otstarbeks avatakse allkontod kontol nr. 252 „Kaubanduse käibekulud"?
3. Missugused allkontod tuleb avada kontol nr. 253 „Varumise (kokkuostu) käibekulud"?
4. Kuidas jaotatakse üldised operatsioonikulud varumise ja kokkuostu alal?
5. Missuguse kulukirjete nomenklatuuri järgi peetakse halduskulude arvestust?
6. Missugustel allkontodel arvestatakse otseseid ja kaudseid halduskulusid?
7. Kuidas ja missugustel tähtaegadel jaotatakse tarbijate kooperatiivide liidu majandustegevuse kõigi harude üldised halduskulud?
8. Kuidas jaotatakse tarbijate kooperatiivide liidu kaubandus- ja varumistegevuse üldised kulud?
9. Missugustel kontodel arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidus ettetehtud kulud ja eelseisvad maksed?

10. Missugused iseärasused esinevad tarbijate kooperatiivide liitudes käibekulude kauba jäägile arvestamises?

11. Missugustel kontodel ja missuguse kirjete nomenklatuuri järgi arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidus jooksva aasta kasumid ja kahjumid?

12. Kuidas ja missugustel tähtaegadel lõpetatakse resultaatkontod tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses ja isemajandavais ettevõtteis?

13. Kuidas arvestatakse ja jaotatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse möödunud aasta kasum?

14. Kuidas jaotatakse põhikirjalise varumiskontori kasum?

XIII peatükk.

TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIIDU JA TEMA SÜSTEEMI ARUANDLUS.

§ 55. Tarbijate kooperatiivide liidu oma majapidamise aruandlus.

Tarbijate kooperatiivide liidu poolt esitatav aruandlus jaguneb liidu oma majapidamise ettevõtete ja tema süsteemi kuuluvate tarbijate kooperatiivide aruandluseks.

Tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavais, iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtteis pannakse vastutus raamatupidamis-aruande ja bilansi koostamise kvaliteedi ja õigeaegsuse eest nende ettevõtete vanem-raamatupidajaile. Siiski ei vabasta see tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidajat kohusest tagada heakvaliteediliste aruannete esitamise õigeaegsust oma organisatsiooni isemajandavate ettevõtete poolt.

Sellepärast peab tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja süstemaatiliselt kontrollima arvestuse ja aruandluse seisu oma organisatsiooni isemajandavais ettevõtteis, taotlema algarvestuse kvaliteedi ja sissekannete õigeaegsuse igakülgset tõstmist, tagades samaga nende ettevõtete poolt heakvaliteediliste aruannete ja bilansside õigeaegset ja ennetähtaegset esitamist.

Ettevõtete suhtes, kelle operatsioonid arvestatakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse üldbilansis, lasub vahetu vastutus raamatupidamis-aruannete ja bilansi koostamise kvaliteedi ja õigeaegsuse eest tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidajal.

Seega on tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja kohustatud oma majapidamise arundluse alal tagama majapidamise koondraamatupidamis-aruande ja bilansi õigeaegset koostamist.

Tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavate ettevõtete aruanded ja bilansid, enne nende üleandmist liidu juhatusele läbivaatamiseks ja kinnitamiseks, kontrollitakse liidu pearaamatupidaja poolt ja esitatakse juhatusele kinnitamiseks ainult siis, kui on olemas pearaamatupidaja otsus selle kohta, et neid aruandeid on võimalik vastu võtta ja liita tarbijate kooperatiivide liidu majapidamise koondaruandesse.

Tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavad ettevõtted esitavad iga kuu oma juhatusele bilansi kinnitatud vormis. Isemajandavad ettevõtted esitavad bilansid liidu juhatusele, neid ettevõtteid krediteerivale Riigipanga osakonnale ja tarbijate kooperatiivide liidu revisjonikomisjonile.

Tarbijate kooperatiivide liidu põhikirjalised varumiskontorid esitavad oma bilansid peale selle veel kohalikule rahandusorganile ja NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee Statistika Keskvalitsuse rajooniorganitele.

Ettevõtte kuubilansi ja tarbijate kooperatiivide liidu kogu majapidamise koondbilansi vormi siinkohal ei tooda.

Tarbijate kooperatiivide liidu juhatus ja kõik tema isemajandavad ettevõtted, nagu tarbijate kooperatiividki, koostavad igakvartaalselt aruanded ja bilansid vormide järgi, mis on kinnitatud Tsentrosojuzi juhatuse ja NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt. Käesoleval ajal koostavad tarbijate kooperatiivide liidud oma majapidamise kvartaliaruanded järgmistel tabelitel:

1. Bilanss laiendatud kirjete nomenklatuuri järgi kvartali lõpukuupäevaks.
2. Kasumite ja kahjumite tabel aja eest aasta algusest kuni aruandekvartali lõpuni.
3. Kasumite ja kahjumite tabeli kirjete dešifreerimine.
4. Käibekulude aruanne.
5. Halduskulude eelarve täitmise aruanne.
6. Remondi- ja ehitusfondi liikumine.
7. Aruanne võlgnevuse kohta puudujääkide, raiskamiste ja ülekulutuste alal.
8. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulude aruanne.
9. Leivaküpsetuse toodete maksumise aruanne (kulutuste elementide järgi).
10. Muu tootmistegevuse aruanne.
11. Tabelid fondide liikumise kohta.

Tarbijate kooperatiivide liidu oma majapidamise aasta-

aruanne koostatakse samade vormide järgi, nagu kvartali-aruannegi, vastavalt NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt kinnitatud vormidele.

Käsiraamatu teises osas (vt. II osa, IX peat.) me andsime tarbijate kooperatiivide kvartali-aruande üksikute tabelite karakteristika. Põhimine osa tarbijate kooperatiivide liidu kvartali-aruande tabelitest üldiselt ei erinegi peaaegu samasugustest tarbijate kooperatiivi aruande tabelitest, seoses millega siin ei tooda nende koostamise ja läbivaatamise korra kirjeldust.

Tarbijate kooperatiivide liidu oma majapidamise kvartali- ja aasta-aruanded ning bilansid esitatakse kõrgemaastmelisele kooperatiivorganisatsioonile, kohalikule Riigipanga osakonnale, kohalikule rahandusorganile ja NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee Statistika Keskvalitsuse kohalikule organile.

Kõrgemaastmelisele kooperatiivorganisatsioonile esitatavale aruandele ja bilansile lisatakse juurde:

1. Seletuskiri.
2. Revisjonikomisjoni otsus.
3. Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse otsus aruande ja bilansi kinnitamise kohta.
4. Muud materjalid, mida tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja peab vajalikuks esitada tõenditena tema poolt esitatava bilansi ja aruande reaalsuse kohta.

§ 56. Tarbijate kooperatiivide aruannete kontrollimine ja liitmine.

Tarbijate kooperatiivide liitu saabuvaid tarbijate kooperatiivide kuubilansse kontrollib hoolikalt liidu pearaamatupidaja. Kõigi märgatud vigade kohta peab ta andma vastavaid juhendeid tarbijate kooperatiivi raamatupidajale. Alles pärast seda, kui on kindlaks tehtud, et kõik vead on parandatud, asub liidu raamatupidaja tarbijate kooperatiivide kuubilansside liitmisele.

Tarbijate kooperatiivide liitbilanss koostatakse sama vormi plangil, mille järgi on bilansid koostatud tarbijate kooperatiivide pooltki.

Tarbijate kooperatiivide liitu saabuvad tarbijate kooperatiivide kvartali- ja aasta-aruanded ning bilansid esitatakse pärast hoolikat kontrollimist liidu juhatusse läbivaatamiseks ja kinnitamiseks.

Tarbijate kooperatiivide kuu-, kvartali- ja aasta-aruannete ning bilansside läbivaatamisel teeb liidu juhatus üksikasjaliku otsuse, milles annab hinnangu iga tarbijate kooperatiivi majandusplaanide täitmisele, arvestuse ja aruandluse seisukorrale ja finantsilisele olukorrale.

Tarbijate kooperatiivide liidu aruandlus, kaasa arvatud tarbijate kooperatiivide koondbilanss, on tähtsaimaks allikaks nii tarbijate kooperatiivide liidu enda kui ka kogu rajooni tarbijate kooperatiivide majandusliku töö edukuse hindamiseks. Uurides aruandlust, kontrollides tema järgi kaubakäibe plaani täitmist, selgitades ebatootvad kulud ja kahjud, võimaldub tarbijate kooperatiivide liidu juhatusel jälgida oma ettevõtete majandust.

Tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja ei pea piirduma ainult aruandluses esinevate nende või teiste teatmete registreerimisega. Ta peab olema juhatuse esimehe abistajaks võitluses vahendite kokkuhoidliku kasutamise, majandusliku töö parandamise eest. Sellepärast peab pearaamatupidaja oma tööd nii organiseerima, et iga kuu kuulataks tema ettekandeid liidu juhatuse istungitel.

Siiski ei piirdu tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja osa sellega. Ta peab süstemaatiliselt analüüsima tarbijate kooperatiivide bilansse, jälgima seda, et neid arutataks samuti ka tarbijate kooperatiivide endi juhatuste istungitel. See kohustus on tema peale pandud põhimäärusega pea- ja vanem-raamatupidajate õiguste ja kohustuste kohta.

Tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja peab alati meeles pidama V. I. Lenini juhendit: „Tõsine majandusmees asub tühiste teeside asemel numbreid, andmeid uurima, analüüsib läbi meie oma tegelikud kogemused ja ütleb: „Viga on seal, parandada tuleb teda niiviisi". [1]

Küsimused kordamiseks.

1. Missugune on tarbijate kooperatiivide liidu oma majapidamise raamatupidamis-aruandluse sisu?
2. Kuidas annavad aru tarbijate kooperatiivide liidu isemajandavad ettevõtted?

---

[1] V. I. Lenin. Kogutud teosed, III trükk, XXVI anne, lk. 173 (vene keeles).

3. Kellele esitatakse tarbijate kooperatiivide liidu majapidamise koondaruanne?
4. Missugused on tarbijate kooperatiivide liidu kvartali-aruande üksikute tabelite vormid ja täitmise kord?
5. Kuidas ja kes teostab tarbijate kooperatiivide aruannete kontrollimist ja liitmist?
6. Missugune on tarbijate kooperatiivide liidu pearaamatupidaja ülesanne tarbijate kooperatiivide ja TKL isemajandavate ettevõtete aruannete ja bilansside analüüsimisel?

XIV peatükk.

ARVESTUS TARBIJATE KOOPERATSIOONI ÜHISKONDLIKU TOITLUSTAMISE ETTEVÕTTEIS.

§ 57. Üldised põhialused ühiskondliku toitlustamise ettevõtete arvestuse organiseerimiseks ja toodangu müügihindade kalkuleerimiseks.

Kuni 1946. a. novembrikuuni omasid tarbijate kooperatiivid ja teised tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid sööklaid, teemaju, einelaudu, restorane oma liikmete ja teiste maal elavate tarbijate teenindamiseks.

Nagu juba varem märgitud, võttis Tsentrosojuzi juhatus 22. XI 1946. a. vastu määruse kooperatiivkaubanduse arendamiseks toidu- ja tööstuskaupadega linnades ja asulates ning toidu- ja laiatarbekaupade tootmise suurendamiseks kooperatiivsete ettevõtete poolt.

Sama määrusega 22. novembrist 1946. a. nr. 1042 pani Tsentrosojuzi juhatus ette tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele avada 1947. a. linnades, töölisasulates, raudteejaamades ja sadamates 2000 restorani, sööklat, teemaja ja toidubaari aastase käibega neis 1500 milj. rubla.

Seega alates 1946. a. novembrikuust hakkasid tarbijate kooperatiivid avama ühiskondliku toitlustamise ettevõtteid mitte ainult maal, vaid ka linnades, töölisasulates, raudteejaamades ja sadamates.

Vastavalt töö iseloomule ja tarbijate teenindamise viisile, jagunevad ühiskondliku toitlustamise ettevõtted sööklateks ja einelaudadeks, mis teenindavad põhimiselt ainult kindlat tarbijate ringi (lasteaiad, koolid jne.), ja muudeks ettevõteteks, mis avatakse kõikide tarbijate teenindamiseks.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtted, erinevalt pagaritööstuse ja teistest harilikku tüüpi tootmisettevõtteist, mitte ainult ei valmista toodangut, vaid ka müüvad seda vahetult elanikkonnale.

Järelikult esimene ühiskondliku toitlustamise ettevõtete iseärasus seisab selles, et ühes ettevõttes esinevad nii toodangu tootmine kui ka selle jaemüük elanikkonnale.

Teine iseärasus seisab selles, et ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis peale omavalmistatud toodangu realiseeritakse ka kaupu, mis on saadud kaubandus- ja tööstusettevõtteilt — niinimetatud ostukaupu.

Kolmas ühiskondliku toitlustamise ettevõtete iseärasus seisab selles, et kõik nende ettevõtete operatsioonid, tooraine väljastamise momendist tootmisele kuni raha saamise momendini toodete realiseerimisest, teostuvad tavaliselt väga kiiresti, ühe päeva jooksul.

Suurem osa ühiskondliku toitlustamise ettevõtteist kuulub tarbijate kooperatiividele. Tarbijate kooperatiivide liitudele kuulub nende väiksem osa. Viimased on reeglikohaselt suured sööklad ja restoranid, mis teenindavad rajooni keskuse töötajaid.

Enne vahetut siirdumist tarbijate kooperatiivide ühiskondliku toitlustamise ettevõtete arvestuse tehnika ja organiseerimise küsimustele, tuleb lühidalt valgustada nende ettevõtete poolt valmistatud toodete müügihindade kindlaksmääramise korda, nagu see on tarvitusele võetud tarbijate kooperatsioonis.

Sööklas valmistatavate toitude müügihindade kalkulatsioonid koostatakse produktide kindlaksmääratud kulutusnormide alusel, vastavalt igale valmistatavale roale. Väljudes neist normidest, teisiti öeldes — retseptuurist, määratakse kindlaks tooraine kogumi maksumus, mis tarvitatakse ühe roa valmistamiseks.

Sel viisil saadud tooraine kogumi maksumusele lisatakse juurdehindluse summa, vastavalt kindlaksmääratud juurdehindeprotsendile. Saadud summa ümardatakse ja kujutab endast vastava toidu ühe roa müügihinda.

Müügihindade määramise kord kaupadele ja köögitoodangule ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis on kindlaks määratud Tsentrosojuzi juhatuse poolt ja seisab alljärgnevas.

1. Üldised põhialused.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete poolt väljastatava toodangu hinnad koosnevad toodangu valmistamiseks tegelikult kulutatud tooraine maksumusest ja kindlaksmääratud juurdehindluse määrast ettevõtte kulude katmiseks ja kasumi moodustamiseks.

Juurdehindluse määr ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile määratakse kindlaks:

a) tarbijate kooperatiivide vabariiklike (oblasti-, krai-) liitude juhatuste poolt — kooperatiivkaubastute majanduslikus alluvuses olevaile ettevõtteile;

b) tarbijate kooperatiivide (maakondlike, rajooni-) liitude juhatuste poolt — kooperatiivide ja tarbijate kooperatiivide liitude alluvuses olevaile ettevõtteile.

Töölisi, teenistujaid ja õpilasi teenindavate sööklate juurdehindluse määra kinnitamisel võetakse arvesse, kas ettevõtete, asutiste või koolide poolt antakse neile sööklaile ruumid, kommunaalteenused, küte ja transport tasuta või tasu eest, samuti vajadust tagada plaaniga kindlaksmääratud kasumit.

Juurdehindluse määrad ei tohi ületada NSV Liidu Kaubandusministeeriumi poolt kindlaksmääratud äärmisi juurdehindluse määri vastavaile riikliku kaubanduse süsteemi kuuluvaile ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtted jaotatakse neis rakendatavate hindade ja juurdehindluste järgi kolme kategooriasse. Iga kategooria ettevõtete kohta määratakse kindlaks eraldi juurdehindluse määr.

Esimesse kategooriasse kuuluvad: restoranid (välja arvatud kõrgema järgu restoranid), kõrgema järgu kohvikud ja einelauad liidulise, vabariikliku ja oblasti- (krai-) allúvusega riiklike teatrite juures.

Märkus. Kõrgemasse järku kuuluvate restoranide loetelu määrab kindlaks Tsentrosojuz.

Teise kategooriasse kuuluvad sööklad, teemajad (nende osakonnad ja einelauad), kes ei saa ettevõtteilt, asutistelt ja koolidelt tasuta ruume, valgustust, kütet, vesivarustust ega transporti. Siia kategooriasse kuuluvad samuti kohvikud, toidubaarid ja einelauad.

Kolmandasse kategooriasse kuuluvad sööklad, teemajad, nende osakonnad ja einelauad, kes teenindavad töölisi, teenistujaid ja õpilasi ning saavad ettevõtteilt, asutistelt ja koolidelt tasuta ruumid, valgustuse, kütte, vesivarustuse ja transpordi.

Sellesse kategooriasse kuuluvad samuti laste toitlustamise sööklad ja sööklad, kes teenindavad keskkoolide, tööstuskoolide, raudteekoolide ja vabriku-tehasekoolide õpilasi.

Kõigis ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis määratakse köögi ja einelaua toodangu hinnad kindlaks igapäevaste kalkulatsioonidega.

2. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile väljastatavate produktide hinnad.

Produktid ja teised kaubad tsentraliseeritud fondidest ja ettevõtete ning asutiste abimajandeist väljastatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile:

a) ettevõtete, baaside ja tööstuse ladude, samuti ettevõtete ja asutiste abimajandite poolt — riiklike jaehindadega, mahaarvatult kaubanduslik mahahindlus;

b) tarbijate kooperatiivide liitude baaside (ladude) poolt — riiklike jaehindadega, mahaarvatult jaemüügivõrgule kindlaksmääratud kaubanduslik mahahindlus;

c) tarbijate kooperatiivide poolt — riiklike jaehindadega.[1]

Liha väljastatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile tööstuslike ja kaubanduslike organisatsioonide ladude, samuti abimajandite poolt — ühtsete, vöötmeliste, vastavalt rammususele, terve looma jaehindadega, mahaarvatult kaubanduslik mahahindlus.

Turul kujunevate hindadega ostetud põllumajandussaadused väljastatakse tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorite ja kooperatiivide poolt väljalaske-hindadega, mis on kindlaks määratud tarbijate kooperatiivide liitude poolt.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete endi poolt turul kujunevate hindadega ostetud põllumajandussaadused väljastatakse tootmisele kokkuostu tegelike hindadega.

---

[1] Alates 1. I 49. a. tuleb Tsentrosojuzi korraldusel tarbijate kooperatiividel ühiskondlikele toitlustamisettevõtetele antavatelt kaupadelt anda kaubanduslikku mahahindlust poolel määral sellest mahahindlusest, mis nad ise saavad.

3. Toorainete hinnad köögi- ja einelaua-toodangu kalkuleerimisel.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtted arvestavad köögi- ja einelaua-toodangu hinna kalkuleerimisel tsentraliseeritud fondidest ja abimajandeist saadud toorained järgmiste hindadega:

a) liha — ühtse vöötmelise terve looma jaehinnaga, vastavalt rammususele;

b) sealiha — ühtse vöötmelise terve looma jaehinnaga, vastavalt rammususele (rasvane, poolrasvane);

c) kõik muud toidukaubad — ühtsete vöötmeliste jaehindadega;

d) roogade valmistamiseks vajatavate maitseainete maksumus liidetakse kalkulatsiooni 3 kop. ja sool — 1 kop. suuruses igale roale.

Turul kujunevate hindadega ostetud põllumajandussaadused arvatakse kalkulatsiooni nende tegeliku maksumusega, kusjuures tuleb valjult jälgida, et turuhinnad oleksid võimalikult odavad ja annaksid võimaluse kalkuleerida köögifoodangut odavamalt riiklikest hindadest.

Ühel ja samal ajal mitmesuguste hindadega mitmesuguseist allikaist (tsentraliseeritud fondist, abimajandeist, kokkuostust) saadud produktide maksumus arvatakse tootmise kalkulatsiooni keskmise hinnaga. Tsentraliseeritud fondidest ja abimajandeist saadud produktide keskmise hinna väljaarvutamisel võetakse need ühtsete vöötmeliste jaehindadega, turul kujunevate hindadega ostetud produktid aga tegeliku maksumusega.

4. Kaubad, mida müüakse ühtsete jaehindadega ja kindla juurdehindlusega.

Kaubad ja joogid müüakse järgmiste hindadega:

a) leib ja leiva-saiatooted — vastava vöötme riiklike jaehindadega;

b) paberossid, tubakas, tikud — ühtsete jaehindadega;

c) alkoholita joogid, mineraalveed, kondiitrikaubad, puuvili, tsentraliseeritud fondidest saadud tsitrusviljad — ühtsete

jaehindadega, juurdehindlusega esimese kategooria ettevõtteis — 20%, teise — 10% ja kolmanda — 5%;

d) tee klaasides ja kannudes:

Ettevõtete kategooriad	Ainete kasutamise norm grammides		Hind kopikates
	Naturaaltee	Suhkur	
Esimene kategooria:			
klaas teed suhkruga	0,5	25	75
„ „ suhkruta	0,5	—	20
Teine kategooria:			
klaas teed suhkruga	0,5	16	50
„ „ suhkruta	0,5	—	20
kann teed suhkruga	2,0	20	100
„ „ suhkruta	2,0	—	60
Kolmas kategooria:			
klaas teed suhkruga	0,25	10	25
„ „ suhkruta	0,25	—	10

e) õlu — jaemüügi hinnakirja järgi ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile;

g) likööri-viinatooted ja vein — vastavas maakohas kehtivate jaehindadega (ilma pudeli hinnata), pluss juurdehindlus — esimese kategooria ettevõtteis — 15%, teise — 10%;

f) 40°-line viin — esimese ja teise kategooria ettevõtteis — hindadega 100 grammi kohta.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete väike-jaevõrk (telgid, kioskid, kaubaputkad, vankrid, kandelauad) teostavad kondiitrikaupade, jäätise, alkoholita jookide, puuvilja, tsitrusviljade, õlle, viina, likööri-viinatoodete ja veinide müüki, mis on saadud tsentraliseeritud fondidest, kaubandusvõrgu hinnakirjades ettenähtud ühtsete jaehindadega.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele on määratud kindlaks järgmised äärmised juurdehindlused %-des tooraine maksumusest:

Toodangu liigid	Äärmiste juurdehindluste määr ettevõtteile		
	I kategooria	II kategooria	III kategooria
I rühm.			
Gastronoomia: vorst, juust, suitsusink, lõhe, balõk ja teised (välja arvatud pressitud, teraline ja keta-kalamari), mida müüakse ilma soojendamata ja köögis töötlemata, maitseaineteta ja garneerimata; liha- ja kalakonservid; siisikud, sardellid, keedetud ja praetud munad, piim, piimasaadused ja jäätis	30	20	10
Pressitud, teraline ja keta-kalamari . .	10	10	5
II rühm.			
Külmad suupisted, heeringas loomulikult ja garneeritult, siisikud ja sardellid garneeritult, munatoidud, omletid, vorstitooted, suitsuliha ja muud gastronoomia liigid portsjonite viisi kombineeritud garneeriga ja köögilise ümbertöötamisega; tooted jahust (plinid, pirukad, korbid), magusroad, melonilised, marjad, pestud ja lõigatud köögivili, mida müüakse portsjonite ja tükiviisi	40	30	15
III rühm.			
Lõuna-road — esimesed ja teised köögi-aedviljast (ilma liha ja kalata), köögiaedvilja-konservid, salatid kurkidest, tomatitest, kartulitest; kapsas taimeõlis, redised hapukoorega, rassolje	65	50	35
IV rühm.			
Lõuna-road — esimesed ja teised (lihast, kalast, tangudest jt.), välja arvatud köögi-aedviljast; kuumad joogid (välja arvatud tee)	45	35	20
V rühm.			
Portsjoni-road — esimesed ja teised .	65	45	30

Roogade arvamist rakendatava juurdehindluse järgu ühesse või teise rühma teostatakse vastavalt toidus kasutatavale põhitoorainele. Seejuures juurdehindlust rakendatakse aga kogu antud roa kogumi kohta.

Lõunaroad, millede koosseisus on liha või kala määral, mis on ette nähtud ühiskondliku toitlustamise ettevõtete retseptuuri-normide kogus, olenemata roas olevast kartulist ja köögiviljast, arvatakse juurdehindluse rakendamisel IV rühma.

Esimesed ja teised road, olenemata sellest, et neis roogades kasutatakse rasva ja jahu, arvatakse III rühma.

Esimesed road, mis on valmistatud liha-, kala- või kontidest saadud rammuleemel, arvatakse juurdehindluse rakendamisel samuti III rühma.

Kruupide või makaronitoodetega valmistatavad piimasupid, samuti teised road, mis on valmistatud kohupiimast või kohupiima massist, arvatakse kuuluvaiks IV rühma.

Võileivad ja saiad arvatakse I rühma.

Hooajaliste hindade rakendamisel varastele köögiviljadele ja kartulitele, tuleb säilitada absoluutne juurdehindluse määr kõikide nende roogade kohta, millede koosseisus kasutatakse varaseid köögivilju ja kartulit.

Märkus. Kõrgema järgu restoranidele suurendatakse esimese kategooria ettevõtteile määratud juurdehindluse määra teise rühma toodete kohta 10% võrra ja neljanda ning viienda rühma toodete kohta 20% võrra tooraine maksumusest.

Seepärast toimub nimetatud roogade hindade kalkuleerimine hooajaliste hindade rakendamisel köögi-aedviljale ja kartulile järgmises korras: kogu roa toorainete kogumi maksumuse kalkuleerimisel arvestatakse varased köögi-aedvili ja kartul nende kohta kehtivate sügis-talviste hindadega, juurde arvates juurdehindluse suuruses, mis on kindlaks määratud vastava rühma toodetele, pärast seda aga lisatakse kalkulatsioonile juurde köögivilja ja kartulite sügis-talviste ja hooajaliste hindade vahe.

5. Köögi ja einelaua omavalmistatud toodangu hindade ümardamine ja kalkulatsiooni vormistamine.

Köögi ja einelaua toodangu hinnad ümardatakse järgmises korras:

a) ühiskondliku toitlustamise esimese kategooria ettevõtteis ümardatakse hinnad kuni 25, 50 ja 75 kop. Summad kuni 12 kop. kaasaarvatult jäetakse ära, üle 12 kop. kuni 37 kop. loetakse 25 kop., 37 kop. kuni 62 kop. loetakse 50 kop. ja 62 kop. kuni 87 kop. loetakse 75 kop.;

b) teise ja kolmanda kategooria ettevõtteis ümardatakse hinnad kuni 5 ja 10 kop. Summad kuni 2,4 kop. kaasaarvatult jäetakse ära, 2,4 kop. kuni 7,4 kop. loetakse 5 kop. ja üle 7,4 kop. kuni 12,4 kop. ümardatakse 10 kop.

Kalkulatsioon koostatakse eri vormi plangil. Enne suupistete, roogade ja köögitoodete müügi algust tuleb kalkulatsioonikaart alla kirjutada direktori, tootmise juhataja ja kalkulaatori poolt.

Selgitame konkreetses näites ühe roa hinna määramise korda.

Näide. Toidu „A" ühe roa tooraine kogumi maksumus moodustab 1 rbl. 27 kop. ja toidul „B" — 1 rbl. 45 kop. Juurdehindlus on mõlemal juhul 30%. Müügihind on:

$$A = 1 \text{ r. } 27 \text{ k.} + \frac{127 \cdot 30}{100} = 1 \text{ r. } 27 \text{ k.} + 38 \text{ k.} = 1 \text{ r. } 65 \text{ kop.}$$

$$B = 1 \text{ r. } 45 \text{ k.} + \frac{145 \cdot 30}{100} = 1 \text{ r. } 45 \text{ k.} + 43 \text{ k.} = 1 \text{ r. } 88 \text{ kop.}$$

Meie näites toodud toidu „B" ühe roa müügimaksumus on 1 rbl. 88 kop.

Vastavalt ülemaltoodud reeglitele ümardatakse toodangu müügihinnad teise ja kolmanda kategooria ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis summadeni, mis on võrdsed 5 ja 10 kopikaga.

Sellest hindade ümardamise korra järgi oleks roa „A" müügihind 1 rbl. 65 kop. ja roa „B" müügihind ümardatakse kuni 1 rbl. 90 kop.

§ 58. Tooraine (produktide), majapidamismaterjalide ja kütteaine saamise ja kulutamise vormistamine ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.

Toitude valmistamiseks kasutatavad produktid, majapidamismaterjalid ja kütteaine, mis saabuvad ühiskondliku toitlustamise ettevõtteisse, antakse lattu, kus need hoitakse laohoidja vastutusel.

Kui sööklas ei ole eraldi laohoidjat, siis valitsemine lao üle pannakse söökla direktori peale, kes säärasel korral kan-

nab varalist vastutust tema poolt vastuvõetud materjalide eest.

Koka ja laojuhataja kohuste ühendamine pole lubatav, kuna selline kohuste ühendamine soodustab kontrollimatust produktide kulutamisel.

Toitude valmistamiseks väljastatavad produktid ja teised sööklasse saabuvad materjalid tulevad varustajailt või teistelt oma tarbijate kooperatiivi tootmis-, kaubandus- ja varumisettevõtteilt.

Nagu eespool oli märgitud, tuleb sööklal osta produkte ka turult, kui varustajail ja oma tarbijate kooperatiivi ettevõtteil neid produkte ei ole (näiteks köögivilja ja piima ostmine turult jne.).

Varustajailt ja oma organisatsiooni teistelt ettevõtteilt materjalide söökla lattu saabumise vormistamise kord ei erine millegagi kaupade saabumise vormistamise korrast, mis on kirjeldatud I osa III peatükis (vt. „Kaubaoperatsioonide arvestus").

Materjalide praagi ja riknemise mahakandmine, taara kaaluvahe, materjalide vastuvõtmisel selgunud puudujääkide, nii loomuliku kao normide piirides kui ka üle nende normide, vormistatakse samuti kui kaubanduslikes ettevõtteiski.

Kõneldes toitudele müügihinna määramise korrast, me vihjasime tooraine kogumi normidele (retseptuurile), mis on kindlaks määratud iga toidu kohta. Need kohuslikud retseptuurinormid on vajalikud mitte üksi müügihinna määramiseks toitudele, vaid ka produktide koguse kindlaks määramiseks, mis on vajalikud iga toidu ettemääratud hulga roogade valmistamiseks.

Kasutades retseptuurinorme, koostab söökla juhataja koos kokaga toitude valmistamise eelpäeval „Päevase produktide nõudelehe", mille alusel laohoidja annab välja laost kööki (kokale) vajaliku koguse produkte.

Nõudmine koostatakse ühes eksemplaris ja kirjutatakse alla söökla juhataja ja koka poolt.

Produktide saamisel laost kööki kirjutab kokk alla nõudelehe alumises osas. Produktide väljastamise fakt nõudelehes märgitud kogustes tõestatakse samuti laohoidja allkirjaga.

Produktide päevase nõudelehe vorm on kinnitatud Tsentrosojuzi juhatuse poolt ja on kasutamisel kõikides tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide sööklates.

Organisatsiooni nimetus — **Konstantinovski tarb. koop.**

PÄEVANE PRODUKTIDE NÕUDELEHT NR. 248

sööklale nr. 1 18. detsembril 1947. a.

Järjekorra nr-id	Roogade nimetus		Lihasupp		Peedisupp jne		Kokku tarvilik kogus kg	Jääk köögis eelmisest päevast	Laost väljaantav kogus	Tegelikult välja antud		
	Roogade arv		100		80							
	Nõutava toiduaine nimetus	Mõõduühik	Ühe portsjoni norm	Toiduainete kogus	Ühe portsjoni norm	Toiduainete kogus				Kogus	Hind	Summa
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	I s. liha	kg	0,05	5,0	—	—	20,5	—	20,5	20,5	28.—	574.—
2	Peedid	„	—	—	0,10	8,00	17,2	—	17,2	17,2	—.80	137.80
3	Kartulid	„	0,2	20,0	0,10	8,00	60,4	—	60,4	60,4	—.40	241.60
4	Kapsas	„	—	—	0,15	12,00	15,6	—	15,6	15,6	—.80	124.80
5	Sealiha	„	—	—	0,05	4,0	10,0	—	10,0	10,0	32.—	320.—
	jne.											

Söökla juhataja (allkiri) Kokk (allkiri) Andis välja (allkiri)

Kõik lahtris „tegelikult välja antud" märgitud toiduained koguslikult vastu võtnud:

(allkiri)

Päevase produktide nõudelehe koostamisel võetakse arvesse produktide üleminev jääk köögis. Produktide ülemineva jäägi märkimine nõudelehes, milles näidatakse vajalike produktide saamise nõudmine laost, omab suurt tähtsust, võimaldades kontrollida produktide kulutamist vastavalt retseptuuri-normidele, mis on kindlaks määratud toidu 1 roa kohta.

Produktide nõudelehe näidis-vorm on toodud lk-l 300.

Produktide väljastamisel laost einelauda (kohvikusse, teemajasse) kirjutab laohoidja välja väljamineku-saatelehe kahes eksemplaris vormi järgi, mis on toodud I osa III peatükis (vt. „Kaubaoperatsioonide arvestus"). Üks eksemplar saatelehest einelaua või kohviku (teemaja) juhataja allkirjaga jääb laohoidjale, teine aga antakse einelaua või kohviku (teemaja) juhatajale ning on viimasele aluseks laost saadud produktide arvelevõtmiseks.

Väljamineku-saatelehes lahtrid „Hind" ja „Summa" korduvad. Esimestes lahtrites „Hind" ja „Summa" näidatakse see hind ja üldine maksumus, millega väljastatavad produktid arvestatakse laos. Teistes lahtrites näidatakse hinnad ja summad, milledega need produktid tuleb sissetulekuks arvestada einelaua või kohviku (teemaja) juhataja poolt.

Kütteaine saabumine sööklasse vormistatakse samuti kui muude materjalide saabuminegi. Kütteainet võib kulutada määral, mis ei ületa tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt määratud norme. Küttenormid määratakse kindlaks, arvesse võttes küttekollete süsteemi, kütteaine liiki ja muid asjaolusid (aastaaegu jm.). Kütteaine kuludeks-kandmist vormistatakse ühel kahest viisist. Esimese viisi järgi kirjutatakse kütteaine igapäevane väljastamine aruandesse, mida peab laohoidja alljärgnevas vormis:

ARUANNE NR. 4

kütteaine kulutamise kohta augustikuul 1947. a.

Kuupäev	Kütteainete nimetus	Kellele ja mis otstarbeks	Kogus		Hind	Summa	Saamise allkiri	Märkusi
			Mõõdus	Kaalus				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Kasepuud jne.	Kööki	0,25	—	36.—	9.—	Allkiri	

Iga kütteaine väljastamine kirjutatakse laohoidja poolt sellesse aruandesse. Isik, kes vastu võttis kütteaine, kirjutab alla aruande lahtris 8. Aruannet peetakse ühes eksemplaris ja esitatakse kuu lõppedes tarbijate kooperatiivi raamatupidamisele. Raamatupidaja kontrollib aruande järgi kütteaine kulutamise vastavust kinnitatud normidele, täidab lahtrid 6 ja 7 (hind ja summa) ja pärast summade kokkuarvamist kasutab aruannet kui alusdokumenti kütteaine kuluks-kandmisel.

Kui aruande kontrollimisel tehakse kindlaks kütteaine ülekulutus, nõuab raamatupidaja laohoidjalt kirjaliku seletuse ja annab kogu materjali tarbijate kooperatiivi juhatusele läbivaatamiseks.

Niisugune kord kütteaine mahakandmiseks on soovitatav suurtes sööklates ja restoranides.

Väikestes sööklates võib tarbijate kooperatiivi juhatuse otsusel kütteaine kulukskandmisel kasutada lihtsustatud korda.

Kuu jooksul väljastatakse kütteainet kööki ja söökla kütmiseks tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt kinnitatud normide järgi. Kuu lõpul inventeeritakse laohoidja varalisel vastutusel oleva kütteaine jääk.

Andmete alusel jäägi kohta kuu algul ja lõpul ja selle saabumise kohta kuu kestel, määratakse kindlaks kütteaine kulutamine kuu jooksul. Sel viisil kindlaks tehtud kütteaine kulu vormistatakse väljamineku-saatelehe koostamisega.

Järgnev kütteaine kulutamise kontrollimine, vastavalt kindlaksmääratud normidele, toimub tarbijate kooperatiivi raamatupidaja poolt, kes sööklast saadud dokumentide ja juhatuse poolt kinnitatud kütteaine kulutamise normide alusel koostab õiendi, milles märgib:

1) kuu jooksul valmistatud toitude koguse;
2) ahjude, pliitide, keedunõude jne. seadmete nimetuse ja koguse;
3) kütteaine kulutamise normid;
4) kütteaine tegeliku kulutamise (kütteaine liikide järgi);
5) kütteaine kokkuhoiu või ülekulutuse kuu jooksul.

Raamatupidamise poolt koostatud õiend antakse tarbijate kooperatiivi juhatusele kinnitamiseks ja vastavate abinõude tarvituselevõtmiseks juhul, kui kütteainet kulutati üle.

Majapidamismaterjalide, petrooleumi, paberi, nööri jne. saabumine sööklasse vormistatakse samuti kui produktide saabuminegi.

Majapidamismaterjalide kulutamine kirjutatakse aruandesse, mille näiteline vorm vastab kütteaine kulutamise aruande vormile.

Eririietuse väljastamine söökla töötajaile kirjutatakse järgmist vormi aruandesse:

ARUANNE

eririietuse väljaandmise kohta 1948. a.
Konstantinovski t. k. söökla nr. 1.

Kuupäev	Kellele välja antud	Amet	Eririietuse nimetus	Kogus	Millise aja peale	Kulumise %	Vastuvõtmise allkiri	Märkus tagasiandmise kohta	Kulumise %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4/I	Ivanov, S. J.	kütja	kindad	1			Ivanov		
7/I	Petrova, M. S.	ette-kandja	põll	1			Petrova		

Aruannet eririietuse kohta peetakse ühes eksemplaris ja täidetakse laohoidja poolt eririietuse väljaandmise ja tagastamise järgi. Määrdunud eririietuse ümbervahetamist puhta vastu sellesse aruandesse ei kirjutata.

Sööklates on suur hulk nõusid. Kõik nõude purunemise juhud vormistatakse aktidega, milledes märgitakse: missugune nimelt nõu purunes, kes oli selles süüdlane, missugustel tingimustel toimus purunemine, hind ja purunenud nõude üldine maksumus. Akt kirjutatakse alla söökla juhataja ja süüdlase isiku poolt. Akt koostatakse ühes eksemplaris kuulise aruandena (vt. näidis-vormi lk-l 304).

Küsimus, kelle arvele tuleb kanda purunenud nõude maksumus, otsustatakse tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt akti läbivaatamisel.

Sööklasse saabunud produktid, kütteaine ja majapidamismaterjalid kannab laohoidja raamatusse, milles igale materjali liigile ja sordile on avatud eraldi konto. Materjalide

Organisatsiooni nimetus: **Konstantinovski t. k.**
Ettevõtte nimetus: **Söökla nr. 1.**

AKT NR. 11
sööginõude purunemise kohta novembrikuus 1947. a.

Kuupäev	Sööginõude nimetus	tk.	Hind	Summa	Kelle poolt lõhutud	Missugustel asjaoludel	Allkirjad
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Taldrikud	2	—.85	1.70	Nõudepesija Ivanova	Nõude pesemisel	Juhataja Vassiljev Nõudepesija Ivanova
14	Teeklaasid jne.	4	—.90	3.60	Ettekandja Semjonova	Pillas maha söögisaalis	Juhataja Vassiljev Ettekandja Semjonova

arvestust söökla laos peetakse ainult koguslikult raamatus, mille vorm on toodud õpperaamatu I osas, peatükis „Varumis-operatsioonide arvestamine".

Mitte harvemini kui kord viispäevakus annab laohoidja tarbijate kooperatiivi raamatupidamisse kõik materjalide sissetuleku- ja väljamineku-dokumendid. Dokumendid antakse üle koos r e g i s t r i g a, mis koostatakse kahes eksemplaris.

Dokumentide sissekandmine registrisse toimub kronoloogilises järjekorras. Üks eksemplar registrist koos juurdelisatud dokumentidega antakse raamatupidamisse, teine, pärast esimese eksemplari ja juuresolevate dokumentide kontrollimist raamatupidamise poolt — tagastatakse laohoidjale. Registri teisel eksemplaril tõestab raamatupidaja esimese eksemplari ja sellele juurdelisatud dokumentide vastuvõtmist.

§ 59. Operatsioonide vormistamine ja aruande koostamine köögi ja söögisaali kohta.

Varaline vastutus laost kööki saabunud produktide, materjalide ja kütteaine eest, samuti nende kulutamise eest vastavalt tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt kinnitatud normidele, pannakse söökla koka peale. Ta peab need laost i s i k l i k u l t

vastu võtma mitte ainult koguslikult, vaid kontrollima ka nende kvaliteeti.

Tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt kinnitatud retseptuurinormidest kinnipidamist koka poolt kontrollib raamatupidamine söökla poolt esitatud dokumentide alusel.

Raamatupidamine teostab seda kui järelkontrolli, pärast vastavate dokumentide saamist. Igapäevast jooksvat kontrolli koka töö üle teostab söökla juhataja, kes kontrollib materjalide tegeliku kulutamise vastavust kindlaksmääratud normidele, olles produktide „katlasse" panemise ja tarbijatele söökide väljaandmise juures.

Pidevat järelevalvet koka ja kogu söökla personali tegevuse üle teostavad ka tarbijate kooperatiivi sööklakomisjoni liikmed.

Tarbijate kooperatiivi juhatus ja revisjonikomisjon on kohustatud samuti regulaarselt kontrollima produktide kulutamise vastavust kinnitatud normidele. Seda kontrolli teostatakse söökla perioodiliste ja ootamatute külastamiste teel.

Köögi valmistooted lähevad nende valmistamise järgi jaotuspunkti ja antakse sealt välja tarbijatele.

Söökide väljaandmine jaotuspunktist toimub üheaegselt tšekkide, markide jt. dokumentide saamisega, mis kinnitavad raha maksmist väljaantud roogade eest.

Mõnedes sööklates maksab külastaja ise kassasse tema poolt tellitud roogade eest ja annab saadud tšekid või margid üle ettekandjale. Ettekandja annab söökla külastajailt saadud tšekid või margid kööki või jaotuspunkti ja saab tellitud road.

Teistes sööklates, eriti restoranides, ei maksa külastajad ise raha kassasse. Ettekandjad võtavad külastajailt tellimised vastu ja maksavad ise tellitud roogade eest raha kassasse. Ettekandjatele antakse selleks rahalist avanssi. Arvet külastajatega säärase tellimise korra puhul ei õienda enam kassapidaja, vaid ettekandja.

Ettekandjailt köögis või jaotuspunktis saadud tšekid ja margid torgatakse iga roa kohta eraldi orale või lastakse kasti, milles on iga roa jaoks eraldi pesad. Tööpäeva lõpul võtab söökla juhataja koka juuresolekul tšekid oralt või kastist ja teostab tšekkide kokkulugemist iga roa kohta.

Pärast iga toidu tšekkide kokkulugemist ja saadud kokkuvõtte summa võrdlemist kassa läbimüügiga, koostab söökla

juhataja koos koka ja kassapidajaga alljärgnevas vormis akti:

Organisatsiooni nimetus: **Konstantinovski t. k.**
Ettevõtte nimetus: **Söökla nr. 1.**

AKT.

1947. a. detsembrikuu 27. päeval meie allakirjutajad, söökla juhataja Vassiljev, kokk Smetanin, teostasime tšekkide (talongide) kokkulugemist, mis on välja antud kassapidaja poolt valmistoodete saamiseks köögist 27. detsembril 1947. a., kusjuures tegime kindlaks alljärgneva:

Jrk. nr.	Roogade nimetus	Kogus	Hind	Summa	Märkused
1	2	3	4	5	6
1.	Kapsasupp	120	2.90	348.—	
2.	Kartulisupp	100	2.50	250.—	
3.	Hakkliha-kotletid . .	70	6.40	448.—	
4.	Seakarbonaad	30	7.60	228.—	
5.	Salat	80	1.50	120.—	
	jne.				

Kokku on müüdud roogasid ühe tuhande kaheksasaja kahekümne seitsme rbl. suuruses summas.

Söökla juhataja (allkiri) Kokk (allkiri)

Kassa andmetel on märgitud läbimüük üks tuhat kaheksasada kakskümmend seitse rbl.

Söökla juhataja (allkiri) Kassapidaja (allkiri)

Söökla kassa läbimüügi-summa kontrollimise tehnika, arvestuse ja aruandluse pidamine ei erine samadest operatsioonidest kaubanduslikes jae-ettevõtteis.

Pärast akti koostamist köögist väljaantud roogade koguse kohta ja kassa läbimüügi-summa kontrollimist koostab söökla juhataja päevase aruande valmistatud ja müüdud köögitoodangu kohta. Selle aruande näidis-vorm on toodud lk-l 307.

Aruande teisel küljel tehakse raamatupidamise poolt märkmed selle kontrollimise kohta. Aruande tagakülge kasutatakse raamatupidamise poolt ühtlasi ka konteeringute koostamiseks.

Organisatsiooni nimetus: **Konstantinovski t. k.**
Ettevõtte nimetus: **Söökla nr. 1.**

ARUANNE

köögis valmistatud ja müüdud toodangu kohta
27. detsembril 1947. a. nr. 194.

Jrk. nr.	Roogade nimetus	Hind	Jääk päeva alguseks	Valmistatud kogus päeva jooksul	Müüdud ja väljastatud								Jääk päeva lõpuks
					Sularaha eest		Einelaua poolt		Söökla teenistujaile nimekirja järgi		Kokku		
					Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Kapsasupp	2.90	—	120	120	348	—	—	—	—	120	348	—
2.	Kartulisupp	2.50	—	105	100	250	—	—	5	11	105	261	—
3.	Hakkliha-kotletid	6.40	—	70	70	448	—	—	—	—	70	448	—
	jne.												
	Kokku												

Söökla juhataja
(allkiri)

Kokk
(allkiri)

Aruandele on lisatud 4 sissetuleku-dokumenti ja 2 väljamineku-dokumenti.

Aruande koos dokumentidega vastu võtnud

Raamatupidaja
(allkiri)

Aruande köögis valmistatud ja müüdud toodangu kohta koostatakse ühes eksemplaris ja esitatakse koos dokumentidega tarbijate kooperatiivi raamatupidamisse mitte hiljem kui operatsioonide teostamisele järgneval päeval.

Söökla kassa kohta koostatakse harilikku vormi aruanne, nagu see on kasutusel kaubanduslikes ettevõtteis, kus on iseseisev kassa. See aruanne antakse samuti iga päev tarbijate kooperatiivi raamatupidamisse.

§ 60. Söökla aruannete kontrollimine ja läbitöötamine tarbijate kooperatiivi raamatupidamises.

Iga päev saabuvad sööklast tarbijate kooperatiivi raamatupidamisse järgmised dokumendid:

a) laojuhataja poolt dokumentide register;

b) söökla juhataja ja koka poolt aruanne köögis valmistatud ja müüdud toodangu kohta;

c) kassapidaja poolt aruanne sissetulnud ja kulutatud raha kohta söökla kassas.

Aruannete juurde lisatakse kõik algdokumendid.

Kõik sööklast tulevad dokumendid kontrollitakse hoolikalt tarbijate kooperatiivi raamatupidaja poolt. Peale hariliku dokumentide kontrolli — aritmeetilise, vormiliselt seisukohalt õigesti koostamise ja operatsioonide sisu järgi — tuleb igal juhul kindlaks teha dokumentide vastastikune sobivus ja omavaheline kooskõla. Nii näiteks tarbijate kooperatiivi oma tööstus- ja kaubandusettevõtteist saadud materjalide dokumentide kontrollimisel tuleb võrrelda laopidaja registri juures saadud dokumente dokumentidega, mis on saadud tarbijate kooperatiivi vastavate tööstus- ja kaubandusettevõtete aruannetega.

Kui seejuures avastatakse lahkuminekud, siis tuleb selgitada nende põhjused ja nõuda seletust isikuilt, kes on süüdi ühtede ja samade operatsioonide mittekooskõlastatud kajastamises eri aruannetes. Sel juhul, kui lahkumineku põhjuseks väljastamis- ja vastuvõtudokumentides on puudujääk nende materiaalsete väärtuste kohaleveol ühest ettevõttest teise, tuleb kindlaks teha, kes konkreetselt on vastutav laadungi kohaleveo eest ja kanda väärtuste puudujääk süüdlase isiku kontole. Laohoidja, avastades väärtuste vastuvõtmisel nende puudujäägi, võrreldes saatedokumentidel märgitud kogusega, on kohustatud koostama puudujäägi-akti vormis, mis on toodud I osas (vt. „Kaubaoperatsioonide arvestus"). Laohoidja poolt esitatud dokumentide kontrollimisel ja väärtuste puudujäägi kindlakstegemisel, mis on selgitatud laohoidja poolt materjalide vastuvõtmisel vedajalt, tuleb nõuda ka selle akti juurdelisamist ja akti puudumisel kanda puudujääk laohoidja kontole.

Samas korras tuleb kontrollida dokumentide ja sissekannete vastastikust sobivust ja kooskõla köögitoodangu valmistamise ja realiseerimise aruannetel nende dokumentidega,

mida esitavad ühelt poolt laohoidja ja teiselt poolt söökla kassapidaja oma aruannetega.

Söökla kassa-aruande väljamineku-poolt kontrollitakse raha saabumisega kassasse või tarbijate kooperatiivi juhatuse arvelduskontole.

Pärast seda, kui kõik aruanded ja dokumendid on kontrollitud ja neis leiduvad vead, kui neid leidus, on parandatud, esitab raamatupidaja aruanded tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehele läbivaatamiseks ja kinnitamiseks. Juhatuse esimehe poolt kinnitatud aruanded koos juurdelisatud algdokumentidega on raamatupidamiskirjendite koostamise aluseks.

§ 61. Materjalide arvestus tarbijate kooperatiivi raamatupidamises.

Toitude valmistamiseks söökla lattu saabuvad produktid ja kütteaine arvestatakse tarbijate kooperatiivi raamatupidamises kontol nr. 15 „Materjalid" — allkontol „Tootmistooraained ja materjalid". Majapidamismaterjalid arvestatakse allkontol „Majapidamismaterjalid".

Söökla laos hoitavad materjalid arvestatakse, nagu teisteski tarbijate kooperatiivi ettevõtteis: rahaliselt ja koguslikult.

Materjalide analüütilist arvestust peetakse üksikute materjalide nimetuste, sortide ja liikide järgi harilikus koguslik-summalise arvestuse raamatus.

Peatükis „Arvepidamine tarbijate kooperatiivide pagaritööstustes" me näitasime, et uue toodangu valmistamiseks kasutatavad toorained ja materjalid arvestatakse tarbijate kooperatiivides nende materjalide tegelikus omamaksumuses, mis koosneb ostumaksumusest ja kohaletoimetamise kuludest kuni tootmisettevõtteni. Sealsamas me kirjeldasime tarbijate kooperatiivides rakendatud transpordikulude eraldi arvestamist materjalide kontol ja nende mahakirjutamist kuu lõpul proportsionaalselt kulutatud materjalide kaalule.

Kuni 1946. a. rakendati ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis põhimiselt sedasama korda arvestuses ja tooraine ning transpordikulude mahakandmises.

Vastavalt Tsentrosojuzi poolt antud juhendeile, määrati 1947. a. toitude valmistamiseks söökla lattu saabunud produktide arvestamises uus kord, mille olemus seisab alljärgnevas.

Söökla lattu saabuvad produktid arvestatakse allkontol „Tootmistooraine ja -materjalid“ o s t u hindades.

Produktide kohaletoimetamise kulusid ei liideta toorainete omamaksumuse juurde, vaid kantakse koheselt konto nr. 16 „Ettevõtete majandamine“ allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kulud“ deebetisse.

Säärane arvestuse kord on määratud Tsentrosojuzi poolt ainult nende produktide kohta, mis on ette nähtud toitude valmistamiseks ja arvestatakse allkontol „Tootmistooraine ja -materjalid“.

Kuid see uus kord produktide arvestamiseks söökla laos ei kehtinud üle aasta.

Seoses tarbijate kooperatsiooni ühiskondliku toitlustamise ettevõtete poolt realiseeritava köögitoodangu ja kaupade müügihindade kalkuleerimise uue korraga (vt. § 57), määras Tsentrosojuzi keskraamatupidamine, vastavalt NSV Liidu Rahandusministeeriumi ja NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee Statistika Keskvalitsuse näpunäidetele, oma ringkirjaga 12. märtsist 1948. a. nr. CB-2-338 järgmise produktide arvestamise korra tarbijate kooperatiivide sööklates.

Kõik kaubad ja produktid, mis saabuvad ühiskondliku toitlustamise ettevõtete lattu tsentraliseeritud fondidest, varumiskontoritest, tarbijate kooperatiivide varumispunktidest, kauplustest, tarbijate kooperatiivi tööstuslikest käitistest ja abimajandeist, arvestatakse allkontol „Tootmistooraine ja -materjalid“ mitte ostuhinnas, vaid j a e h i n d a d e s.

Söökla poolt turul kujunevate hindadega ostetud põllumajandussaadused arvestatakse o s t u h i n n a s.

Seega alates 1948. a. säilib tooraine ja materjalide arvestus ostuhindades ainult neile produktidele, mida s ö ö k l a i s e t u r u l t o s t a b.

Kõik ülejäänud söökla lattu saabuvad produktid arvestatakse ühtsetes (vöötmelistes) jaehindades.

Ülemal, käesoleva peatüki § 57-ndas oli öeldud, et ainult tarbijate kooperatiivide kauplused väljastavad sööklale produkte jaehindades. Kõikidel teistel juhtudel saavad sööklad produkte jaehinnaga, mahaarvatult kindlaksmääratud kaubanduslik mahahindlus [1].

[1] Alates 1949. a. saab söökla ka kooperatiivide kauplustest saadud kaupadelt hinnaalandust.

Järelikult hinnad, milledega tarbijate kooperatiivi söökla saab produkte oma organisatsiooni kauplusest, ühtuvad hindadega, milledega need produktid arvestatakse toorainena söökla laos. Kaupade ja produktide saamisel aga teistest allikatest (välja arvatud iseseisvad ostud turult) ei vasta varustaja väljamishinnad hindadele, milledega neid produkte tuleb arvestada söökla laos.

Tsentrosojuzi juhendi kohaselt tuleb vahe jaehindade, milledega need produktid tuleb arvestada söökla laos, ja varustaja väljamishindade vahel arvestada kontol nr. 6 „Hinnalisand" — allkontol „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis".

Selgitame näites varustajailt ostetud produktide arvestamise korda söökla laos.

Näide. Oletame, et tarbijate kooperatiivi söökla sai Teraviljasalvelt 200 kg tatratangu. Tatratangu jaehind II vöötmes, kuhu kuulub tarbijate kooperatiiv tegevusrajooni järgi, on kinnitatud 12 rbl. kg. Väljamishind tatratangule selles vöötmes on kinnitatud 11 rbl. 46 kop. kg.

Niiviisi 200 kg tangu jaehind on 2 400 rbl. ja Teraviljasalve väljamishind — 2 292 rbl. Kaubanduslik mahahindlus söökla kasuks on 108 rbl.

Selle operatsiooni arvestamiseks koostab tarbijate kooperatiivi raamatupidamine järgmise kirjendi:

Deebet konto nr. 15 „Materjalid" (allkonto „Tootmistooraine ja -materjalid") . . . . . **2 400 rbl.**

Kreedit konto nr. 9 „Deebitorid ja kreeditorid" (allkonto „Varustajate aktseptitud maksenõudmised") . . . . **2 292 rbl.**

Kreedit konto nr. 6 „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis") . . . . . **108 rbl.**

Neil kordadel, kui kaubad ja produktid saabuvad söökla lattu tarbijate kooperatiivi kauplusest, hinnalisandi kontot ei kasutata, sest oma kauplused väljastavad need produktid jaehindades. Seejuures koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 15 „Materjalid" (allkonto „Tootmistooraine ja -materjalid").

Kreedit konto nr. 4 „Kaubad jae-ettevõtteis" (allkonto „Kaubad jae-ettevõtteis" [1].

[1] Alates 1. I 49. a. tuleb Tsentrosojuzi eeskirjade kohaselt kooperatiivi kaubanduslikel ettevõtteil kaupade ja produktide üleandmisel söök-

Tarbijate kooperatiivi sööklasse saabuvad produktid mitte ainult omast kauplusest, vaid ka varumis- (kokkuostu-) punktist (eriti puutub see produkte, mida ostetakse turul kujunevate hindadega), samuti ka teistest tootmis- ja abimajandite ettevõtteilt (liha — nuumamispunktist, köögivili — oma aiast, kala — oma kalapüügipunktist, piim — piimafarmist jne.).

Varumispunktid, abimajandid ja tootmisettevõtted väljastavad sööklale produkte nende ettevõtete jaoks kinnitatud väljalaskehindadega. Tootmisettevõtteile määratud väljalaskehinnad on sööklale ostuhindadeks.

Produktide väljastamisel tarbijate kooperatiivi varumispunktist sööklale debiteeritakse kontot nr. 15 „Materjalid" — allkonto „Tootmistooraine ja -materjalid", ja krediteeritakse kontot nr. 7 „Kauba müük" — allkonto „Varumiskauba müük" — produktide väljalaskehinnaga, ja kontot nr. 6 „Hinnalisand" — allkonto „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis" — produktide jaehindade ja väljalaske hindade vahega (see küsimus on lähemalt selgitatud õpperaamatu I osas, peatükis „Varumisoperatsioonide arvestamine").

Kui produkte väljastab sööklale tootmisettevõte, siis tuleb väljalaskehinnaga krediteerida kontot „Valmistooted tootmisettevõtteis", millel need produktid arvestatakse kuni väljastamiseni sööklasse, väljalaske- ning jaehinna vahega aga krediteeritakse kontot nr. 6 „Hinnalisand".

Majapidamise tarvis saabuvad materjalid, nagu teisteski tarbijate kooperatiivi ettevõtteis, arvestatakse allkontol „Majapidamismaterjalid" tegelikus omamaksumuses.

Majapidamismaterjalide söökla lattu kohaletoimetamiskulude arvestamise kord, mida on kirjeldatud peatükis „Arvepidamine tarbijate kooperatiivide pagaritööstustes", laieneb ka ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile.

Majapidamismaterjalide saabumisel söökla lattu tehakse sissekanne konto nr. 15 „Materjalid" allkonto „Majapidamismaterjalid" deebetisse.

---

lale anda söökla kasuks ka hinnalisandit 50% määral kaupluse poolt saadud hinnalisandist. Seega tuleb teha veel teine arvestus:

Deebet konto nr. 6 „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand jae-ettevõtteis (kauplustes)"

Kreedit konto nr. 6 „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis")

Toim.

Kui materjalid saabusid varustajailt, siis krediteeritakse kontot nr. 9 „Deebitorid ja kreeditorid“ või kontot nr. 10 „Tarbijate Kooperatiivide Liit (TKL)“.

Osa majapidamismaterjale saabub sööklasse tarbijate kooperatiivi peakauplusest. Kaubanduslikes jae-ettevõtteis arvestatakse kaubad jaehindades. Söökla lattu aga need kaubad tulevad kui majapidamismaterjalid.

Kauplusest väljastatud kaupade maksumus kantakse konto nr. 4 „Kaubad jae-ettevõtteis“ allkonto „Kaubad jae-ettevõtteis“ kreeditisse — müügimaksumuses ja debiteeritakse:

a) kontot nr. 15 „Materjalid“, allkonto „Majapidamismaterjalid“ — söökla lattu kauplusest üleantud kaupade ostumaksumusega;

b) kontot nr. 6 „Hinnalisand“, allkonto „Hinnalisand jae-ettevõtteis (kauplustes)“ — tarbijate kooperatiivi jaemüügi kaubandusliku juurdehindluse summaga neile kaupadele.

Üheaegselt koostatakse kirjend nende kaupade varustajalt kuni tarbijate kooperatiivi kaupluseni kohaletoimetamise kulude ülekandmiseks:

Deebet konto nr. 15 „Materjalid“ (allkonto „Majapidamismaterjalid“)

Kreedit konto nr. 8 „Käibekulud“ (allkonto „Kaubanduse käibekulud“)

Nende kaupade kohaletoimetamise kulude ülekandmist käibekulude kontolt majapidamismaterjalide kontole teostatakse kulukirjete järgi: a) transport raudteel, õhu- ja veeteedel, b) auto- ja hobutransport, c) kauba viimistlemine, sortimine ja pakkimine, d) kaupade kadu teel.

Selgitame näites tarbijate kooperatiivi kauplusest söökla lattu majapidamismaterjalide väljastamise arvestamise korda.

Näide. Oletame, et söökla majanduslikeks tarveteks on tarbijate kooperatiivi peakauplusest väljastatud kaupu, millede müügimaksumus on 100 rbl. Kaubanduslik juurdehindlus nendele kaupadele on 12 rbl. Käibekulude osa, mis kuulub liitmisele majapidamismaterjalide omamaksumusse, on 8 rbl.

Jooksva arvepidamise kontodel need operatsioonid arvestatakse nii, nagu on näidatud skeemis lk-l 314.

Niisugust kajastamise korda jooksva arvestuse kontodel kasutatakse säärasel korral, kui kauplus ja söökla arvestatakse tarbijate kooperatiivi üldises bilansis. Kui aga üks neist ettevõtteist on eraldatud iseseisvale bilansile, siis materjalide

SKEEM

majapidamismaterjalide kauplusest söökla lattu väljastamise arvestamiseks.

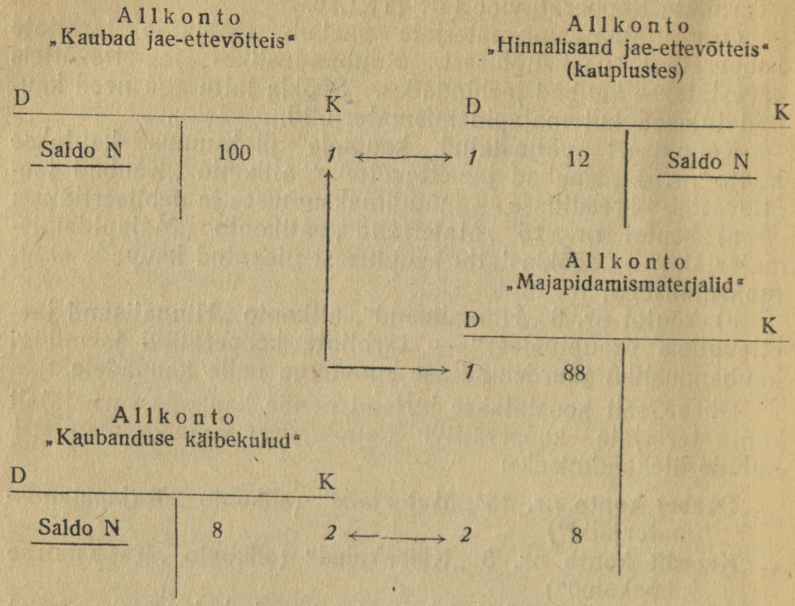

üleandmist arvestatakse sisemiste arvelduste allkonto „Sisemised tasumisele kuuluvad arveldused" kaudu.

Produktide vastuvõtmisel avastatud puudujäägid, purunemine, praak, saabunud produktide kvaliteedi mittevastavus nende sordile, mis on näidatud saatedokumentides, kajastatakse arvestuses samuti, kui on kirjeldatud peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus", selle vahega, et kahjud, mis võetakse tarbijate kooperatiivi arvele, kajastatakse allkontol „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käibekulud", konto „Käibekulud" asemel.

Söökla laost võidakse produkte üle anda, nagu juba teame, kööki või einelauda. Kööki toitude valmistamiseks üleantud toorained ja materjalid kantakse materjalide kontolt (allkonto „Tootmistooraine ja -materjalid") konto nr. 16 „Ettevõtete majandamine" deebetisse, kus nende produktide arvestamiseks, mis on maha kantud toitude valmistamiseks,

on avatud eraldi allkonto „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks".

Produktide väljastamisel laost einelauda koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 4 „Kaubad jae-ettevõtteis" (allkonto „Kaubad kohvikuis ja einelaudades")

Kreedit konto nr. 15 „Materjalid" (allkonto „Tootmistooraine ja -materjalid")

Üheaegselt selle kirjendiga koostatakse teine — kaupade juurdehindlusele kuni einelaudade kohta kehistatud müügihindadeni (kaupade kohta, milledele on ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis kehistatud täiendavad juurdehindlused.

Deebet konto nr. 4 „Kaubad jae-ettevõtteis" (allkonto „Kaubad kohvikuis ja einelaudades")

Kreedit konto nr 6 „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand kohvikuis ja einelaudades")

Näide. Oletame, et söökla laost on väljastatud produkte kööki. Nende ostumaksumus on 327 rbl. Einelauda väljastati produkte 120 rbl. eest. Juurdehindlus einelauda antud produktidele on 36 rbl. Jooksva arvestuse kontodel kajastatakse see nii:

SKEEM

sissekanneteks produktide kööki ja einelauda väljastamise arvestamisel.

Konto „Materjalid" (allkonto „Tootmistooraine ja -materjalid")

D		K
Saldo N		
	327	1
	120	2

Konto „Ettevõtete majandamine" (allkonto „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks")

D		K
	1	327

Konto „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand kohvikuis ja einelaudades")

D		K
	3	36

Konto „Kaubad jae-ettevõttes" (allkonto „Kaubad kohvikuis ja einelaudades"

D		K
	2	120
	3	36

Inventeerimisel selgitatud tooraine, majapidamismaterjalide ja kütteaine puudujäägid, mis tarbijate kooperatiivi juhatuse otsusel kantakse laohoidja kontole, kirjutatakse vastavalt puudujäägi iseloomule ja suurusele konto nr. 9 „Deebitorid ja kreeditorid" allkontode „Isikud puudujääkidega (peale väikeste)" või „Isikud puudujääkidega (tsiviilkohtu korras sissenõutavad)" deebetisse, krediteerides konto nr. 15 „Materjalid" allkontosid „Tootmistooraine ja -materjalid", „Majapidamismaterjalid" või „Väheväärtuslik inventar ja eririietus (kasutamisel)" — vastavalt kuuluvusele.

Laos selgunud materjalide purunemine, riknemine või praak kantakse maha kontolt nr. 15 „Materjalid", debiteerides kontot nr. 9 „Deebitorid ja kreeditorid" (allkonto „Kahjutasumakse-kohuslikud isikud"), kui juhatuse otsusel materjalide riknemine ja praak kantakse laohoidja kontole. Kui tarbijate kooperatiivi juhatus erilistel põhjustel tunnistab laohoidja mittesüüdlaseks juhtunud riknemises ja kahjusumma võetakse tarbijate kooperatiivi arvele, siis debiteeritakse kontot nr. 16 „Ettevõtete majandamine" (ostuhinnas) ja kontot nr. 6 „Hinnalisand" (hinnalisandi osas).

§ 62. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töötajate töö ja töötasu arvestus.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töötajate töötasu on korraldatud Tsentrosojuzi juhatuse ja tarbijate kooperatsiooni tööliste ametiühingu keskkomitee vahel sõlmitud tariifi-kokkulepetega.

Praegu kehtiva tariifi-kokkuleppe järgi arvutatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töötajate põhimise osa töötasu protsentides käibest.

Protsendiline tasu käibest määratakse arvestusega käibe igalt tuhandelt rublalt, kusjuures arvestuse suurus määratakse iga aasta kooperatiivorganisatsioonide poolt kokkuleppel tarbijate kooperatsiooni töötajate ametiühingu kohalike organitega.

Suurtes ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis, kus üksikud töötajate rühmad täidavad kindlalt piiriteldud töid, vastavalt nende kutsealadele (näiteks kokad ja nende abid, ettekand-

jad, einelauapidajad jne.), määratakse töötasu arvestuse määr eraldi iga niisuguse rühma tööliste kohta järgmises korras:

a) ettevõtte juhatajatele, nende asetäitjatele, laohoidjatele-agentidele — jagades igaühe aasta töötasu summa, mis on välja arvutatud tegelike tariifimäärade järgi, ettevõtte plaanilise aastakäibe summaga, millele on juurde arvatud ka sellele ettevõttele allutatud kaubanduslikud punktid (einelauad, kioskid);

b) kõikidele köögitöötajatele (kokad, nende abid, koorijad, köögitöölised) — jagades nende aastatöötasu summa, mis on välja arvutatud tariifimäärade järgi, köögis valmistatavate toodete aastase müügiülesande summaga;

c) ettekandjatele — nende töötasu summa jagamisel söögisaali käibe summaga (aastaplaani alusel), arvesse võttes iga ettekandja individuaalset töösaavutust;

d) söökla juures asuva einelaua töötajatele — nende tariifinormide aastasumma jagamisel einelaua müügi aastaülesande summaga;

e) kioskite, telkide, putkade ja einelaua osakondade töötajatele — tariifimäära kvartalisumma jagamisel kvartali müügikäibe summaga, mis on ette nähtud plaaniga igale müügipunktile.

Eeltoodud ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töötajate loetelusse, kellede töö tasutakse vahekorras käibega, ei kuulu arveala-töötajad, kassapidajad, pesijad, pesulaohoidjad, veevedajad, valvurid, köögi koristajad, köögitöölised ja nõudepesijad.

Nende töötajate töö, vastavalt praegu kehtivale tariifikokkuleppele, tasutakse ajatööna.

Sööklates väikese käibega, kohvikutes, einelaudades, toidubaarides jt. väikestes ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis, kus töötingimuste kohaselt pole võimalik läbi viia tööülesannete piiritlemist üksikute töötajate kategooriate vahel ja järelikult iga töötaja täidab segaülesandeid, arvutatakse kõikide töötajate, välja arvatud valvurid ja veevedajad, töötasu protsentides käibest kogu ettevõtte kohta tervikuna.

Töötasu arvestamist üksikutele töötajatele teostatakse siin vastavalt sellele, kas nende töö tasutakse kollektiivselt (rüh-

mas) või individuaalse tükitööna. Rühma tükitöö alusel üksikule töötajale kuuluv töötasu saadakse hinde korrutamisel tegeliku käibega ja saadud summa jaotamisel üksikute töötajate vahel proportsionaalselt tariifinormidega ja iga töötaja töötatud tööajaga. Individuaalse tükitöö korral tehtud töötasu suurus määratakse vastavale töötajale kindlaksmääratud hinde korrutamisel tema poolt täidetud käibesummaga.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töötajad, kellede töö tasutakse protsentides käibest, saavad neile kindlaksmääratud plaani ületamise juhul kõrgendatud töötasu tükitöö hinde järgi. Tariifi-kokkuleppe järgi on määratud järgmised kõrgendatud tükitöö hinde normid:

a) kui plaani ületamine ei ületa 20%, siis tükitöö hinnet suurendatakse 15% võrra;

b) kui plaani ületamine ei ületa 25%, siis tükitöö hinnet suurendatakse 20% võrra;

c) kui plaan ületatakse enam kui 25%, siis tükitöö hinnet suurendatakse 30% võrra.

Kui kindlaksmääratud plaani ei täideta töötajatest mitteolenevail põhjustel, siis makstakse neile töötasu 100% määral nende tariifijärgsest hindest.

Söökla töötajail on õigus saada lõunaid alandatud hinnaga, kuid mitte odavamalt vastava roa tooraine kogumi maksumusest.

See tariifi-kokkuleppe punkt ei kehti leiva kohta, mille eest söökla töötajad peavad maksma kindlaksmääratud müügihinda.

Teemajade töötajate töö eest tasumise kord on kindlaks määratud Tsentrosojuzi juhatuse ja tarbijate kooperatsiooni töötajate ametiühingu keskkomitee määrustega 26. märtsist 1946. a. nr. 196 ja 14. oktoobrist 1947. a. nr. 922[1].

Selleks, et õigesti välja arvutada töötasu, mis kuulub igale ühiskondliku toitlustamise ettevõtte töötajale, peavad raamatupidajal olema andmed iga töötaja poolt aruandeperioodil tööloldud aja, ettevõtte poolt aruandeperioodil täidetud käibe

[1] Vt. eessõna.

summa ja vajaduse korral ka selle osade kohta (eraldi köögi, einelaua jne.).

Iga ettekandja, nii kui märgitud eespool, saab töö eest tasu individuaalselt tema läbimüügi suuruse järgi. Seoses sellega tuleb neis sööklais, kus ettekandjate tööd tasutakse individuaalse tükitöö alusel, pidada arvestust iga ettekandja läbimüügi kohta. See saavutatakse sel teel, et tšekke, mille järgi köök annab välja toite ettekandjatele, ei hävitata, vaid hoitakse alal tööpäeva lõpuni, eraldi iga ettekandja järgi. Sel eesmärgil on mõnedes sööklates seadeldud rida paberiorasid, kusjuures horisontaalne rida vastab iga tšekke äraandnud ettekandja nimele ja vertikaalne — roogade nimetustele (numbritele).

Mõnikord seadeldakse sama põhimõtte järgi kastid vastavate pesade ridadega.

Ülemal kirjeldasime juba tšekkide kokkulugemise korda pärast tööpäeva lõppu ja märkisime, et tšekid tuleb kokku lugeda iga roa järgi eraldi.

Nüüd näeme, et ettekandjate individuaalse tükitöö korral tuleb tšekke kokku lugeda mitte üksi roogade, vaid ka iga üksiku ettekandja järgi, mis võimaldab arvestada iga ettekandja läbimüügisumma suurust päeva jooksul.

Saadud andmed läbimüügi kohta märgitakse tööliste ja teenistujate tööarvestamise tabelisse iga ettekandja nime järel ja vastava kuupäeva lahtrisse. Raamatupidamisse esitatud tabel ongi seal aluseks töötasu arvestamiseks ettekandjatele.

Ettekandjate läbimüügi suuruse arvestamise eelkirjeldatud viis on laialt tarvitusel väiksemates sööklates ja restoranides, kuid omab palju puudusi. Vajadus omada suurt hulka paberiorasid, pesasid kastis kasutatud tšekkide hoidmiseks raskendab köögi jaotuspunkti tööd. Külastajate suure tungi puhul võib siin kergesti eksida ja torgata tšekke (või lasta pesasse) mitte selle ettekandja orasse, kes kandis ette roa, ja samaga põhjustada tööpäeva lõpul arusaamatusi tšekkide kokkulugemisel. Ebamugav on ka see, et ettekandja, andnud tšekid jaotuspunkti, ei saa hiljemini millegagi tõestada oma teadaannet tema poolt märgatud jaotuspunkti töötaja vea kohta. Ettekandjate läbimüügi suuruse säärase arvestamise korral ei ole välja lülitatud ka kuritarvituste võimalus jaotuspunkti töötaja poolt ühe või teise ettekandja kasuks.

Eeltoodud halbuste kõrvaldamiseks on mõnedes söökla-tes sisse seatud teistsugune kord ettekandjate läbimüügi suuruse arvestamiseks, mis omab paremusi võrreldes eelkirjeldatuga.

See seisab järgnevas.

Päeva jooksul kõikide tootmisest väljaantavate roogade peale annab söökla juhataja jaotuspunkti kontrollmargid (žetoonid), mis on nummerdatud samas järjekorras, kui menüül on nummerdatud vastavad road.

Tšekkide äraandmisel jaotuspunkti saab ettekandja üheaegselt toiduga vastava kontrollmargi, mille number vastab saadud toidu numbrile. Need margid esitavad ettekandjad tööpäeva lõpul söökla juhatajale, kes kokku võttes läbimüüki, kirjutab selle tabelisse juba ülemal kirjeldatud viisil.

Kuna ettekandja on isiklikult huvitatud saadud markide alalhoiust, siis võib olla kindel, et ta saab kõik temale kuuluvad margid ja esitab need tööpäeva lõpul söökla juhatajale. Samaaegselt langevad ära ka kõik arusaamatused ja võimalikud vead, mis võivad tekkida läbimüügi arvestamisel ettekandjate ja jaotuspunkti vahel.

§ 63. Kulude, köögitoodangu väljastamise ja müügi ning söökla töö tulemuste arvestus.

Kõik kulud tarbijate kooperatiivides, mis on seoses söökla toodangu valmistamise ja realiseerimisega, välja arvatud kulutused toorainele toitude valmistamiseks, arvestatakse kontol nr. 16 „Ettevõtete majandamine" allkontol „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud".

Kõik kulud toodangu valmistamisel ja müügil (välja arvatud tooraine maksumus) kantakse selle allkonto deebetisse.

Analüütilises arvestuses jaotatakse kõik köögitoodangu valmistamise ja müügi kulud järgmistele kulukirjetele:

1) Transpordikulud.
2) Kütteaine.
3) Töötasu.

4) Sotsiaalandamid töötasule ja lisakulud tööjõule.
5) Amortisatsioon.
6) Ruumide üür.
7) Ruumide korrashoid.
8) Väike-inventari kulumine ja kadu.
9) Arvestus-ülekanded jooksvaks remondiks.
10) Sisemajanduslikud ülekanded.
11) Arvestus-ülekanded kaadrite ettevalmistamiseks.
12) Muud kulud.

Toome üksikute kulukirjete lühikese iseloomustuse.

1. Transpordikulud. Sellel kulukirjel arvestatakse produktide kohaletoimetamise kulud kuni söökla laoni.

2. Kütteaine. Sellel kulukirjel arvestatakse nii toitude valmistamiseks kui ka söökla ruumide kütmiseks kulutatud kütteaine tegelik omamaksumus.

3. Töötasu. Sellel kirjel arvestatakse kogu söökla personali töötasu — laohoidja, koka, kassapidaja, ettekandjate, nõudepesijate, teenindava, arveala ja administratiiv-personali. Sellele kulukirjele kantakse kõik töötasu liigid, kaasa-arvatult ka preemiad, kuid välja arvatud need preemiad, mida makstakse erifondidest.

4. Sotsiaalandamid töötasule ja lisakulud tööjõule. Sellel kirjel arvestatakse seadusega kindlaksmääratud arvestus-ülekanded sotsiaalkindlustuse organitele. Praegusel ajal need arvestus-ülekanded on kindlaks määratud 4,1%-le kogu söökla personalile arvestatud töötasu summast.

Siin arvestatakse ka lisakulud tööjõule: kulud töötajate palkamisel ja ümberpaigutamisel, töökaitsekulud söökla töötajaile, eririietuse parandus ja pesemine, seebi maksumus jne.

5. Amortisatsioon. Sellel kulukirjel arvestatakse arvestus-ülekanded amortisatsioonifondi moodustamiseks.

6. Ruumide üür. Seda kulukirjet kasutatakse ainult sel korral, kui tarbijate kooperatiivi söökla asub teiselt organisatsioonilt üüritud hoones.

7. Ruumide korrashoid. Sellel kulukirjel kajastatakse söökla ruumide korrashoiu kulud, võitlus närijatega,

tuletõrje-abinõude kulud, ruumide valgustamine ja muud kulud, mis on seoses ruumide korrashoiuga.

8. Väike-inventari kulumine ja kadu. Sellel kulukirjel kajastatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtete igakuulised arvestus-ülekanded väike-inventari kulumiseks. Siin arvestatakse ka väike-inventari kadu, kui see juhatuse otsusel võetakse tarbijate kooperatiivi kanda.

Väike-inventari kulumine arvestatakse igakuuliselt tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt kinnitatud normide järgi. Selleks, et mitte iga kuu teostada väike-inventari ümberhindamist allkontol „Väheväärtuslik inventar ja eririietus (kasutamisel)" avatakse eraldi konto (abiraamatus eraldatakse mõned lehed) nimetusega „Väike-inventari kulumine". Väike-inventari kulumise arvestamisel koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 16 „Ettevõtete majandamine" (allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud")

Kreedit konto nr. 15 „Materjalid" (allkonto „Väheväärtuslik inventar ja eririietus kasutamisel" — analüütiline konto „Väike-inventari kulumine")

Üksikasjalikumalt on väike-inventari ja selle kulumise kustutamise küsimust käsiteldud peatükis „Põhivahendite arvestamine".

9. Arvestus-ülekanded jooksvaks remondiks. Sellel kulukirjel kajastatakse arvestus-ülekanded jooksvaks remondiks, mis kantakse remondi- ja ehitusfondi suurendamiseks.

10. Arvestus-ülekanded juhatuse kulude katteks. Siin arvestatakse sisemajanduslikud ülekanded tarbijate kooperatiivi juhatuse üldiste kulude katteks.

11. Arvestus-ülekanded kaadrite ettevalmistamiseks. Sellel kulukirjel arvestatakse arvestus-ülekanded kaadrite ettevalmistamiseks (kultuurfondi). Arvestus-ülekanded kaadrite ettevalmistamiseks teostatakse iga kuu protsentides väljalastud toodangu käibest. Praegusel ajal need ülekanded tehakse 1% määral käibest. Nende arvestus-ülekannete kajastamine on analoogiline kirjeldatule peatükis „Pagaritööstuste arvepidamine".

12. Muud kulud. Sellel kulukirjel arvestatakse nõude tinutamise kulud, kahjud taara allahindamisest ja kustutami-

sest, mitmesugused kontori-, posti-, telegraafi- ja muud kulud, mis pole ette nähtud eeltoodud kulude loetelus.

Seega näeme, et ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulutused arvestatakse kontol nr. 16 „Ettevõtete majandamine", kus selleks avatakse kaks allkontot:

a) „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks".
b) „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud".

Esimesel allkontol arvestatakse köögitoodangu valmistamiseks kulutatud produktide maksumus, teisel — kõik muud kulud ettevõtte toodangu valmistamisel ja selle müügil.

Kuu jooksul tehakse mõlemal allkontol sissekandeid ainult deebet-poolel.

Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete käibed köögitoodangu ja kaupade müügil arvestatakse konto nr. 7 „Kauba müük" allkontol „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köögitoodangu ja kaupade müük".

Kui söökla juures on einelaud, siis tuleb tagada köögitoodete käibe arvestamist söögisaali kaudu eraldi kaupade müügist einelauast.

Sel eesmärgil tuleb allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köögitoodangu ja kaupade müük" kohta avada kaks analüütilist kontot:

1. „Toodangu väljastamine ja müük köögist".
2. „Köögitoodangu ja kaupade müük einelaua kaudu".

Esimesel kontol kajastatakse käibed köögitoodangu müügil söögisaali kaudu ja köögitoodangu väljastamine einelauda. Selleks, et mitte segada köögitoodangu müügi käibeid selle väljastamise käibega einelauda (s. o. müüki tarbijatele toodangu sisemise väljastamisega), on analüütilise arvestuse raamatu analüütilises kontos „Toodangu väljastamine ja müük köögist" avatud kaks lahtrit müügi ja väljastamise käivete eraldi arvestamiseks (selle raamatu vorm on toodud leheküljel 331).

Selle konto kreeditisse kirjendatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtete toodangu läbimüügi summad sularahas, lõunate väljastamine söökla töötajaile, mis toimub vastavalt tariifi-kokkuleppele soodustatud tingimustel (välja arvatud leib, mida väljastatakse riiklikes jaehindades), ja samuti toodangu väljastamine köögist einelauda.

Köögitoodangu väljastamisel sularaha eest, realiseeritavate toitude kindlaksmääratud müügihindades, koostatakse raamatupidamises kirjend:

Deebet konto nr. 1 „Kassa" (allkonto „Ettevõtete kassad")
Kreedit konto nr. 7 „Kaupade müük" (allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köögitoodangu ja kaupade müük")

Lõunate maksumus, mis väljastatakse söökla töötajaile soodustatud tingimustel, arvestatakse müügihinnas, maha arvatud kindlaksmääratud hinnalisand. Seejuures koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 9 „Deebitorid ja kreeditorid" (allkonto „Töölised ja teenistujad")
Kreedit konto nr. 7 „Kaupade müük" (allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köögitoodangu ja kaupade müük")

Köögitoodangu väljastamist einelauda kajastatakse arvepidamises järgmise kirjendiga:

Deebet konto nr. 4 „Kaubad jae-ettevõtteis" (allkonto „Kaubad kohvikuis ja einelaudades")
Kreedit konto nr. 7 „Kaupade müük" (allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köögitoodangu ja kaupade müük" — analüütiline konto „Toodangu väljastamine ja müük köögist")

Näide. Oletame, et köögist müüdi toodangut söögisaali kaudu 3000 rbl. eest. Raha tuli söökla kassasse. Kaastöötajatele väljastati lõunaid 200 rbl. eest. Raha peetakse kinni kaastöötajate töötasust. Einelauda väljastati köögist valmistoodangut 450 rbl. eest.

Nende operatsioonide raamatupidamiskirjendite koostamise aluseks on köögitoodangu valmistamise ja müügi aruanne selle juurde lisatud algdokumentidega (väljamineku-saatelehtede ärakirjad toodangu köögist einelauda väljastamisel, aruanne kaastöötajate allkirjadega lõunate saamise kohta jne.)

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kajastatakse vastavalt skeemile lk-l 325.

Sööklais, nii kui paljudes teisteski tootmisettevõtteis, on tootmisel jäätmeid. Tarbijate kooperatiivi juhatuse ja söökla töötajate ülesanne seisab selles, et maksimaalselt vähendada jäätmete kogust, muidugi nii, et selle tagajärjel ei langeks toodete kvaliteet ja et möödapääsmatuid jäätmeid kasutataks võimalikult ratsionaalsemalt.

SKEEM

köögitoodangu müügi- ja väljastamis-operatsioonide kirjendamiseks kontodel.

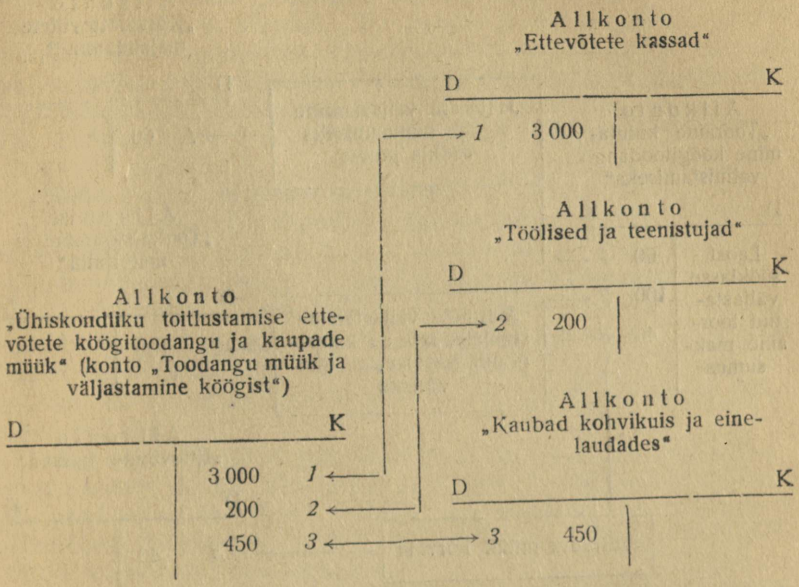

Harilikult söökla tootmise jäätmed (puhastamisjäänused, kartulikoored, juurviljalehed, lõunate jäägid jne.) kasutatakse loomade nuumamiseks, mis organiseeritakse söökla juures või suurema ulatuse korral tarbijate kooperatiivi iseseisva ettevõttena. Jäätmed, mis ületavad tarbijate kooperatiivi oma nuumamisettevõtte vajaduse, realiseeritakse kõrvale juhatuse poolt kinnitatud hindadega.

Samade hindadega kirjutatakse maha jäätmed, mis väljastatakse loomade nuumamiseks söökla juures või tarbijate kooperatiivi iseseisvale nuumamisettevõttele.

Jäätmete väljastamist loomade nuumamiseks söökla juures, tarbijate kooperatiivi ettevõttes, samuti ka kõrvalmüügil, kajastatakse jooksva arvestuse kontodel (vt. näidis-skeemi lk-l 326).

Kuu lõppedes, pärast söökla kõigi operatsioonide arvestamist on saadud jooksva arvestuse kontodel järgmised kirjendid:

SKEEM

sööklast jäätmete väljastamise ja müügi arvestamiseks.

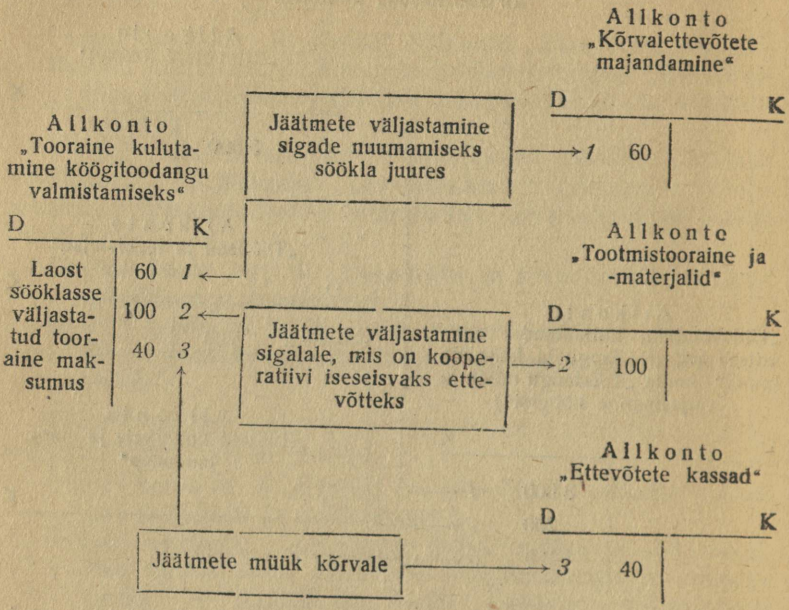

1. Allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud" deebet-poolele on sisse kantud (igas kulukirjes eraldi) söökla kõik kulud möödunud kuu eest (välja arvatud tooraine kulutused toitude valmistamiseks).

2. Allkonto „Tooraine kulutused köögitoodangu valmistamiseks" deebet-poolele on sisse kantud toitude valmistamiseks laost kööki kuu jooksul väljastatud produktide maksumus. Selle allkonto kreedit-poolele on sisse kantud kõrvale väljastatud jäätmete, samuti ka köögist lattu tagastatud tooraine maksumus.

3. Konto „Toodangu müük ja väljastamine köögist" kreedit-poolele on sisse kantud köögitoodangu läbimüügi summa söögisaali kaudu ja köögitoodete väljastamine müügiks ainelaua kaudu.

Kui kuu lõpul ei jää kööki realiseerimata tooteid, toorainete jääke ja poolvalmistooteid, siis kogu allkonto „Tooraine kulu-

tus köögitoodangu valmistamiseks" kantakse sellelt allkontolt konto „Toodangu müük ja väljastamine köögist" deebetisse, mille järel allkonto „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks" sulgub. Kontol „Toodangu müük ja väljastamine köögist" aga moodustub kreedit-saldo, mis kujutab endast vahet müüdud ja väljastatud köögitoodangu ja nende toodete valmistamiseks kulutatud tooraine maksumuse vahel, s. o. tingimuslikku brutotulu köögitoodangu realiseerimisest.

Nüüd saame järgmise seisukorra.

1. Allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtte kulud" omab deebet-saldot, mis võrdub söökla möödunud kuu kulude summaga (välja arvatud kulutused toorainele).

2. Allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köögitoodangu ja kaupade müük" (analüütiline konto „Toodete müük ja väljastamine köögist") omab kreedit-saldot, mis vastab tingimuslikule brutotulule köögitoodangu realiseerimisest.

Mõlemad allkontod suletakse kuu lõpul saldode ülekandmisega kontole nr. 23 „Kahjumid ja kasumid" (allkonto „Mitmesugused kulud ja tulud" — kirje „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid"), millel kajastatakse söökla töö lõplik finantsiline tulemus.

Saavutatakse see kuu lõpul kahe raamatupidamiskirjendi koostamisega:

Esimene — söökla kogu kulude summale kuu eest:

Deebet konto nr. 23 „Kahjumid ja kasumid" (allkonto „Mitmesugused kulud ja tulud" — kirje „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid")

Kreedit konto nr. 16 „Ettevõtete majandamine" (allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud")

Teine — köögitoodangu müügi ja väljastamise brutotulu summale:

Deebet konto nr. 7 „Kaupade müük" (allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete köögitoodangu ja kaupade müük") — analüütiline konto „Toodangu müük ja väljastamine köögist"

Kreedit konto nr. 23 „Kahjumid ja kasumid" (allkonto „Mitmesugused kulud ja tulud" — kirje „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid")

Märkisime, et konto „Toodangu müük ja väljastamine köögist“ saldo kujutab endast tingimuslikku brutotulu sööklast. Seletame, miks me seda tulu nimetame tingimuslikuks.

Nii kui käesoleva peatüki algul oli öeldud, saabub osa kaupu ja produkte söökla lattu varustajailt väljalaske-hindades, kuid arvestatakse laos ja kantakse lao arvelt maha köögitoodangu valmistamiseks jaehindades. Vahe jaehindade ja ostuhindade vahel kajastatakse kuu lõpul allkontol „Hinnalisand produktidele ja kaupadele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis“.

Seega kajastab selle allkonto saldo kuu lõpul hinnalisandit mitte ainult kuu lõpul lattu jäänud produktidele, vaid ka selle osa kohta, mis on väljastatud tootmiseks ja realiseeritud. Järelikult osa hinnalisandit, mis kuulub realiseeritud produktidele ja kaupadele, on täiendav söökla tulu ja see tuleb samuti kuu lõpul üle kanda kahjumite ja kasumite kontole. Realiseeritud hinnalisandi summa määratakse kindlaks järgmisel viisil.

Kuu lõpul teostatava inventeerimise andmetel määratakse kindlaks hinnalisand produktide ja kaupade jäägile. See summa jäetakse saldona hinnalisandi kontole ja vahe (realiseeritud hinnalisand) kohta koostatakse raamatupidamiskirjend:

Deebet konto nr. 6 „Hinnalisand“ (allkonto „Hinnalisand produktidele ja kaubale ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis“

Kreedit konto nr. 23 „Kahjumid ja kasumid“ (allkonto „Mitmesugused kulud ja tulud“ — kirje „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete tulemid“)

Pärast nimetatud kirjendi sissekandmist kajastub kontol „Kahjumid ja kasumid“ söökla lõplik finantsiline tulemus.

Kui kuu lõpul jääb kööki valmistooteid, kasutamata toorainet ja pooltooteid, siis söökla õige finantsilise tulemuse kindlaksmääramiseks aruandekuu eest, tuleb hinnata need jäägid, ja saadud summa võtta arvesse toodangu valmistamisel kulutatud tooraine maksumuse ülekandmisel kontole „Toodangu müük ja väljastamine köögist“.

Tooraine, valmistoodete ja poolvalmistoodangu jääkide hindamiseks tuleb kindlaks teha nende jääkide suurus.

Selleks teostatakse kõigi koka vastutusel olevate jääkide inventeerimist.

Tegelikult allesolevate jääkide inventeerimine toimub komisjoni poolt koosseisus: tarbijate kooperatiivi juhatuse esindaja, sööklakomisjoni liige, söökla juhataja ja kokk.

Kõik köögis olevad tooraine, valmistoodete ja poolvalmistoodangu jäägid kirjutatakse l a h u s akti, mis kirjutatakse alla kõigi komisjoni liikmete poolt. Akt koostatakse kahes eksemplaris, milledest üks jääb sööklasse, teine aga antakse tarbijate kooperatiivi raamatupidamisse. Tarbijate kooperatiivi raamatupidaja märgib selles aktis hinnad, millega akti kirjutatud materiaalsed väärtused tuleb jätta allkontole „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks" kui poolvalmistoodang.

Toorainete jäägid hinnatakse neis hindades, millega need produktid arvestatakse söökla laos. Valmistoodete jäägid, samuti poolvalmistoodangu jäägid hinnatakse tingimuslikult nende valmistamiseks kulutatud tooraine maksumuses.

Niisugune valmistoodete ja poolvalmistoodangu tingimuslik hindamine toorainete maksumuses on lubatav seoses sellega, et nende jääkide suurus kuu lõpul on tähtsuseta ega saa oluliselt mõjutada söökla lõplikku finantsilist tulemust.

Pärast seda, kui on sooritatud tooraine, poolvalmistoodangu ja valmistoodete jääkide hindamine, koostab raamatupidaja kirjendi valmistoodangu valmistamiseks kulutatud toorainete maksumuse ülekandmiseks.

Allkonto „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks" deebet-saldo kuu lõpul näidatakse bilansis kirjel „Poolvalmistoodang".

Meie poolt kirjeldatud söökla operatsioonide arvestamise korda selgitame järgmise näitega.

N ä i d e. Kuu jooksul väljastati laost kööki produkte 15 350 rbl. väärtuses. Arvestatud ja makstud on mitmesuguseid kulusid (transpordikulud, kütteaine, töötasu, üür, amortisatsioon jne.) kokku 6 500 rbl.

Tootmise jäätmeid on realiseeritud 250 rbl. eest, sellest on antud söökla sigade nuumamiseks 150 rbl. eest ja 100 rbl. eest müüdud sularahas.

Kuu jooksul on müüdud köögitoodangut söögisaali kaudu 20 000 rbl. eest (sularahas), väljastatud söökla töötajaile töötasu arvel 500 rbl. eest ja einelauda antud 2 500 rbl. eest.

Poolvalmistoodangu jääk on hinnatud materjalide maksumuses 100 rbl. Maha on kantud produkte, mis on kulutatud valmistatud ja realiseeritud köögitoodanguks, 15 000 rbl. eest.

Söökla brutotulu ja kulud on üle kantud kahjumite ja kasumite kontole. Maha kantud on tootmisele väljastatud produktide realiseeritud hinnalisand — 600 rbl.

Jooksva arvestuse kontodel need operatsioonid kajastatakse sääraselt (vt. näidis-skeemi lk-l 332).

Analüütilist arvestust allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud" peetakse raamatus, mille vorm on toodud lk. 333.

Kuu jooksul kirjendatakse selles raamatus kulud deebet-poolel. Selleks on see raamat jaotatud nii mitmeks lahtriks, kui palju on vaja kulukirjelisi arvestusi. Kuu lõpul võetakse iga lahter kokku ja üldine kulude summa kantakse maha sellelt allkontolt, milleks on kreedit-poolel eraldatud üks lahter. Selles raamatus avatakse iga söökla kohta eraldi konto.

Analüütilist arvestust allkontol „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks" peetakse raamatus, mille deebet-poolel on ette nähtud ainult üks lahter (koka poolt laost saadud produktide maksumuse kirjendamiseks). Selle raamatu kreedit-poolel on kaks lahtrit: üks sissekanneteks (kuu jooksul) realiseeritud jäätmete ja lattu tagastatud produktide maksumuse arvestamiseks, teine aga kulutatud produktide ülekandmiseks allkontole „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kaupade ja köögitoodangu müük".

Analüütilist arvestust kontol „Köögitoodangu realiseerimine ja väljastamine" peetakse raamatus, mille vorm on toodud lk-l 331.

Pärast kõikide operatsioonide sissekandmist ja bilansi koostamist koostab tarbijate kooperatiivi raamatupidaja õiendi söökla töö kulude ja tulemuste kohta vormis, mis on toodud lk-l 334.

See õiend esitatakse juhatusele läbivaatamiseks koos kuubilansiga.

Käesoleva peatüki algul oli märgitud, et tarbijate kooperatiivide sööklates toimub produktide kulutamine toitude valmistamiseks retseptuuri-normide alusel. Tarbijate kooperatiivi raamatupidamine peab seepärast sisse seadma süstemaatilise kontrolli produktide kulutamise kohta vastavalt retseptuuri-normidele. Tsentrosojuzi juhendite kohaselt teostatakse seda kontrolli tarbijate kooperatiivide sööklates viispäevakute viisi raamatupidamise poolt.

KÖÖGITOODANGU MÜÜGI JA VÄLJASTAMISE KONTO.

Söökla nr. 1.

Sissekanne 194.... a.		Tekst		Korrespondeeri-vate kontode nr-id	Deebet	Kreedit		
Kuupäev	Kirjendite nr-id	Dokumendi nr-id	Operatsiooni kirjeldus			Köögitoodete müügi käive	Köögitoodete väljastam. eine-lauda	Kokku kree-ditpoolel
1	7	24	Päevane käive köö-gitoodangu müügil					
2	15 jne.	42	ja väljastamisel					
			Kokku kuus			20 500	2 500	23 000
30.XI	193		Kuu jooksul kulu-tatud tooraine maksumus	16	15 000.—			
20.XI	194		Brutotulu sööklast	23	8 000.—			

Kontroll toimub aruande koostamise teel, milles näidatakse kõrvalekaldumised retseptuuri-normidest, kui neid esines. Aruanne koostatakse vormis, mis on toodud lk-l 335.

Selleks, et koostada sellist aruannet, tuleb teada, missugune kogus roogi ja missuguseid nimelt toite valmistati möödunud viispäevaku jooksul, kuipalju ja missuguseid nimelt produkte kulub kulutamisnormide järgi nende valmistamiseks ja kui palju produkte tegelikult kulutati sama aja jooksul.

Andmed viispäevaku jooksul väljalastud toitude nimestikkude ja roogade koguse kohta võtab raamatupidaja igapäevastest köögitoodangu valmistamise ja müügi aruannetest. Andmed tegelikult kulutatud produktide kohta saab raamatupidaja igapäevastest produktide nõudelehtedest.

Omades neid andmeid, märgib raamatupidaja aruande ülemises (tiitli-) osas viispäevaku jooksul väljalastud roogade nimetused ja koguse ja selle järel näitab vastavates lahtrites produktide koguse, mis on retseptuuri-normide järgi ette nähtud iga toidu ühe roa valmistamiseks. Need kogused korrutatakse väljastatud roogade arvuga. Saadud tulemused näitavad

SKEEM

söökla operatsioonide arvestamiseks ..... kuu kohta

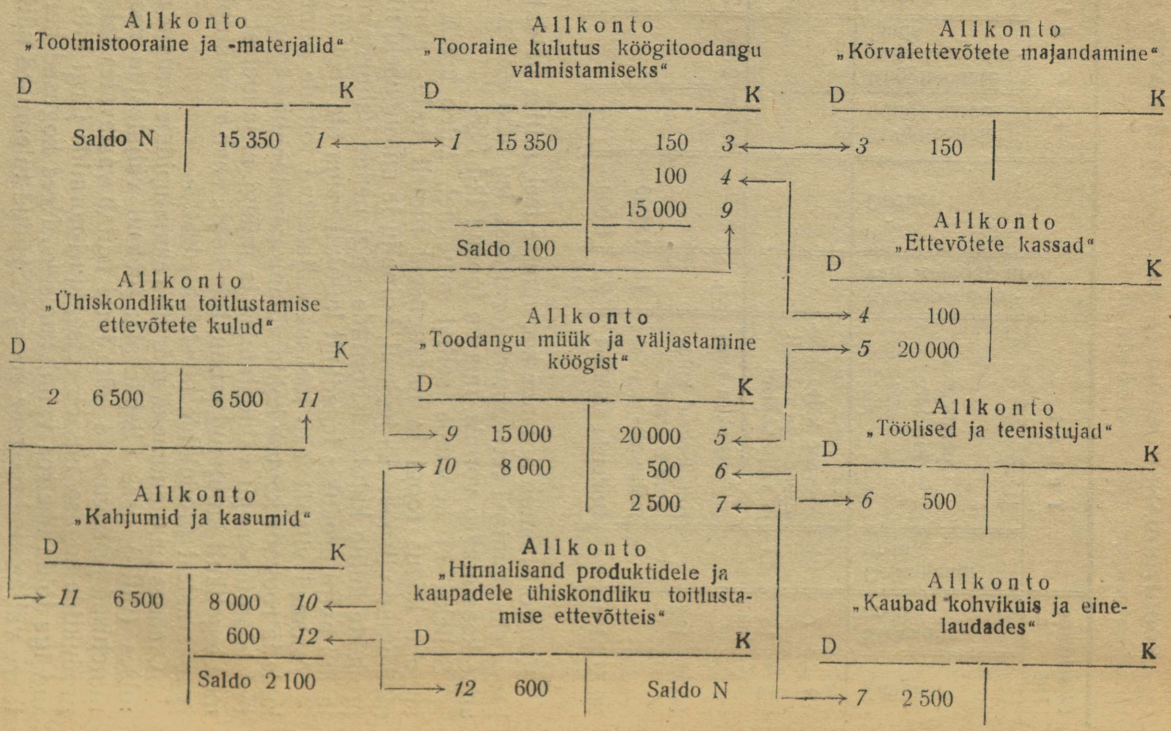

ALLKONTO „ÜHISKONDLIKU TOITLUSTAMISE ETTEVÕTETE KULUD"

söökla / restorani nr. 1 kohta, mis asub .....

DEEBET												KREEDIT					
Sissekanne		Tekst		Korrespond. kontode nr-id	Transpordikulud	Kütteaine	Töötasu koos sotsiaalandamitega	Amortisatsioon, üür, ruumide korrashoid	Väikeinventari kulumine ja kadu	Arvestus-ülekanded jooksvaks remondiks, juhatuse kulude katteks kaadrite ettevalm. fondi	Muud kulud	Kokku deebeti järgi	Sissekanne		Tekst		Korrespond. kontode nr-id	Üle kantud kontole „Kahjumid ja kasumid"
Kuupäev	Kirjendi nr.	Dokumendi nr.	Lühike operatsiooni sisu										Kuupäev	Kirjendi nr.	Dokumendi nr.	Lühikene operatsiooni sisu		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	15	172	Mitmesugused igapäevased kulud sööklas jne.				Kulude summad											
2	34	214																
			Kokku kuu eest		300	400	4 500	300	50	600	350	6 500				üle kantud		6 500

Organisatsioon — **Konstantinovski t. k.**

ÕIEND SÖÖKLATE TÖÖ KOHTA
märtsikuul 1948. a.

Kulutuste nimetused	Söökla nr. 1	Söökla nr. 2	Kokku
1. Tooraine maksumus	15 000	—	15 000
2. Transpordikulud	300	—	300
3. Kütteaine	400	—	400
4. Töötasu[1]	4 500	—	4 500
5. Amortisatsioon, üür ja ruumide korrashoid	300	—	300
6. Väike-inventari kulumine ja kadu	50	—	50
7. Arvestus-ülekanded juhatuse üldiste kulude katteks	200	—	200
8. Arvestus-ülekanded jooksvaks remondiks	150	—	150
9. Arvestus-ülekanded kaadrite ettevalmistamiseks	250	—	250
10. Muud kulud	350	—	350
Kokku kulutusi	21 500	—	21 500
Söögisaali kaudu müüdud toodete müügimaksumus	23 000	—	23 000
Tootmisel kulutatud produktide hinnalisand	600	—	600
Tulemus (+)	+2 100	—	+2 100

3. märtsil 1948. a.

Raamatupidaja
(allkiri)

tooraine koguseid, mis olid vajalikud igast toidust kõikide roogade valmistamiseks.

Pärast seda vajaneb vaid liita produktide kogused, mis on näidatud iga roa koguse lahtris, et saada kõigi viispäevaku jooksul väljalastud toodete valmistamiseks vajalik normidejärgne produktide üldkogus.

[1] Sotsiaalandamid töötasult arvestatakse muude kulude all.

Organisatsioon — **Konstantinovski t. k.**
Ettevõte — **Söökla nr. 1**

SÖÖKLA ARUANNE

retseptuuri-normidest kõrvalekaldumise kohta aja eest 1. XII kuni 5. XII 1947. a.

Toodete nimetused		Mereväelaste borštš		Kartulisupp		jne.		Kokku normide järgi	Tegelikult antud tooraineid koos jäägiga aruandeperioodil algul	Tooraine jääk aruandeperioodi lõpul	Tegelikult tooraineid kulutatud toodete valmistamiseks	Kulutatud normide vastu				
Tegelikult valmistatud toodete kogus		300		400								Rohkem		Vähem		
Tooraine nimetus	Mõõdühik	Norm	Kogus	Norm	Kogus	Norm	Kogus					Kogus	Summa	Kogus	Summa	Hind
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1) Loomaliha	kg	0,05	15,0	0,05	20,0			35,0	36,0	—	36,0	1,0	24,0			24,0
2) Kartulid	„	0,05	15,0	0,1	40,0			55,0	59,0	5,0	54,0	—	—	1,0	1,0	1,0
3) Kapsad	„	0,05	15,0	—	—			15,0	17,0	—	17,0	2,0	3,0	—	—	1,50
jne.																

Retseptuuri-normide järgi saadud produktide kogused kõrvutab raamatupidaja tegelikult kulutatud kogusega ja saab vastavates lahtrites normidest kõrvalekaldumised, nii suurenemise kui ka vähenemise poole.

Üks eksemplar retseptuuri-normidest kõrvalekaldumise aruandest esitatakse tarbijate kooperatiivi juhatusele läbivaatamiseks, teine antakse söökla juhatajale.

Sellele aruande eksemplarile, mis esitatakse juhatusele, tuleb juurde lisada söökla juhataja ja koka kirjalik seletus aruandes näidatud kõrvalekaldumiste kohta.

§ 64. Arvepidamine einelaudades.

Kaubad tarbijate kooperatiivi einelaudades arvestatakse müügihindades samadel alustel, kui kaubad poodides ja kauplusteski (summaline arvestus), s. o. kontol nr. 4 „Kaubad jaeettevõtteis" (allkonto „Kaubad kohvikuis ja einelaudades").

Vahe einelaudades olevate kaupade müügi- ja ostumaksumuse vahel arvestatakse kontol nr. 6 „Hinnalisand" (allkonto „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis").

Kaupade einelaudadesse sissetulekuks dokumenteerimine on põhimiselt sama, mis kaupade saabumisel kauplustesse ja poodidessegi.

Kaupade väljastamisel söökla laost einelauda kirjutatakse väljamineku-saateleht, milles näidatakse:

a) hinnad, millega need kaubad arvestatakse laos kui materjalid;

b) hinnad, millega need kaubad tuleb arvele kanda einelauapidaja kontole.

Valmistoodete väljastamisel köögist einelauda kirjutatakse samuti väljamineku-saateleht.

Kaupade sissetulekuks-arvestamise aluseks einelaudades nende ostmisel kõrvalistelt organisatsioonidelt (kui einelaud on iseseisvaks ettevõtteks ja järelikult kaubad ei saabu söökla lattu) on varustaja arve-faktuur.

Kui selleks varustajaks on tarbijate kooperatiivide liit, siis kaupade sissetulek einelauda kajastatakse tarbijate kooperatiivi raamatupidamises jooksva arvepidamise kontodel järgmiselt:

SKEEM

kaupade einelauda sissetulekuks-arvestamiseks
(ostmisel t. k. liidust).

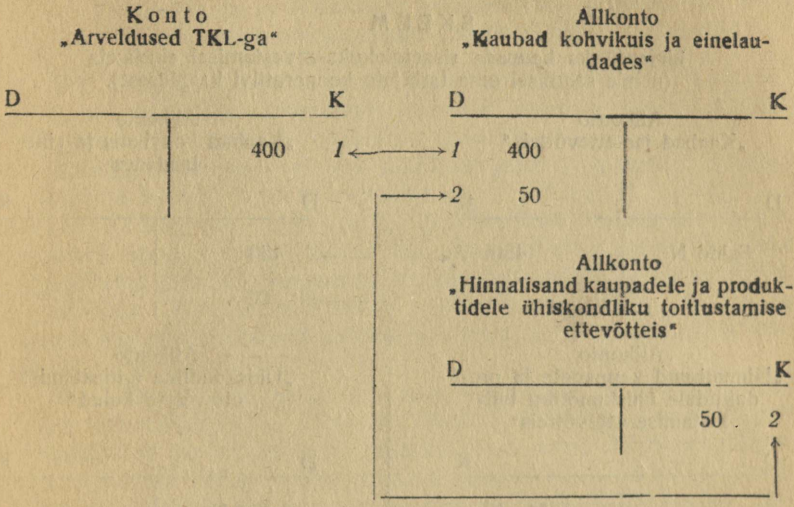

Kaupade väljastamisel iseseisvatele einelaudadele tarbijate kooperatiivi kauplustest, kirjutab kaupu väljastanud kaupluse juhataja väljamineku-saatelehe. Väljastatud kaupade maksumus jaehindades kantakse maha kaupluse juhataja kontolt üheaegse nende jaemüügimaksumuse kandmisega einelaua juhataja kontole. Vahe üleantud kaupade jaemüügimaksumuse ja einelauas müüdavate kaupade hindade vahel (kaupade osas, milledele on kinnitatud einelaudade eri juurdehindlus) arvestatakse kontol „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis".

Üheaegselt selle kirjendiga koostatakse veel teine — summale transpordiorganisatsiooni kasuks (kui kaupade vedu teostas kõrvalseisev organisatsioon) kauba veo eest kauplusest einelauani.

Näide. Oletame, et tarbijate kooperatiivi peakauplusest anti kaupu üle einelauda. Kaupluses need kaubad olid hinnatud 450 rbl. (jaehindades). Kulud, mis kuuluvad arvestamisele kõrvalseisva organisatsiooni kasuks nende kaupade veo eest einelauani, on 40 rbl. Einelaua juurdehindlus (vahe einelaua müügihindade ja jaehindade vahel) on 60 rbl. Kaupluse poolt

antav hinnalisand on 20 rbl. Nii peakauplus kui ka einelaud arvestatakse tarbijate kooperatiivi juhatuse üldisel bilansil. Jooksva arvestuse kontodel see operatsioon kajastatakse järgmiselt.

SKEEM

kirjenditeks kaupade sissetulekuks-arvestamisel einelauda
(nende saamisel oma tarbijate kooperatiivi kauplusest).

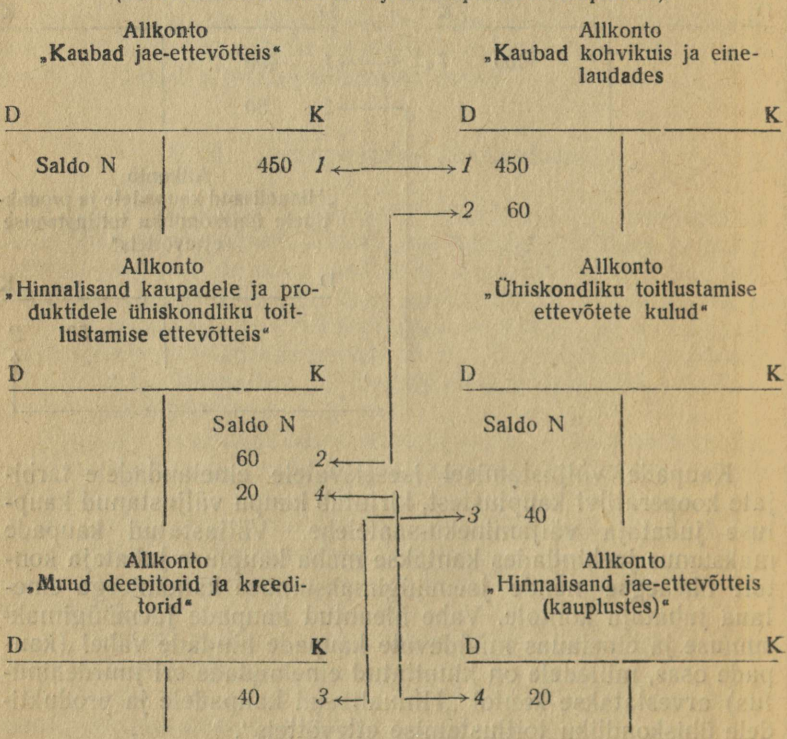

Einelauad võivad tarbijate kooperatiivi juhatuse loal osta iseseisvalt kaupu turult, seda liiki sisseostudele kindlaksmääratud limiidi piires.

Turult ostetud ja einelaua kassast väljamakstud kaupade kohta koostatakse kirjend:

Deebet konto nr. 4 „Kaubad jae-ettevõtteis" (allkonto „Kaubad kohvikuis ja einelaudades") — kaupade müügimaksumusega

Kreedit konto nr. 1 „Kassa“ (allkonto „Ettevõtete kassad“) — kaupade ostumaksumusega

Kreedit konto nr. 6 „Hinnalisand“ (allkonto „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis“) — nende kaupade juurdehindluse summaga

Kui ostetud kaubad tasuti aruandekohustuslikest summadest, siis allkonto „Ettevõtete kassad“ asemel krediteeritakse allkontot „Aruandekohustuslikud isikud“.

Einelaudades, mis ei asu sööklate juures ja seoses sellega iseseisvalt valmistavad lihtsaid suupisteid (võileivad, munaroog, garneeritud heeringas jne.), müüvad teed, kohvi, kakaod jne., määratakse nende toodete müügihind tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt, arvesse võttes produktide kindlaksmääratud retseptuuri-norme vastavate suupistete ühe portsjoni valmistamiseks ja einelaua kohta kinnitatud juurdehindluse norme.

Näiteks kui einelauda väljastatakse leiba ja vorsti võileibade valmistamiseks, siis väljastatud leiva ja vorsti kogus arvutatakse üle võileibade hulgale, mis peab kindlaksmääratud normide järgi välja tulema väljastatud leiva ja vorsti kogusest. Võileibade arv korrutatakse kindlaksmääratud võileibade müügihinnaga ja saadud summa kirjutatakse einelaua kontole. Vahe leiva ja vorsti ostu- ja müügimaksumuse vahel kajastatakse allkontol „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis“.

Samal viisil arvutatakse üle portsjonite arvule ja hinnatakse ka tee ja suhkur, piim ja muud produktid, mida müüakse külastajaile portsjonites.

Kaupade müügioperatsioonide vormistamine einelaudadest on analoogiline korrale, mis on toodud peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus“ (vt. I osa III peatükk). Täpselt samuti vormistatakse ka mitmesugused mahakirjutamised aktide järgi: taara kaaluvahe, kaupade allahindamine, kaupade purunemine, riknemine ja praak nende hoidmisel einelaudades.

Einelaudades, nii kui kauplustes ja poodideski, võtab müüdud kauba eest raha vastu einelauapidaja ise või kassapidaja. Kui einelaua juures ei ole kassapidajat, siis einelauapidaja annab aru kauba-rahalise aruandega, mille vorm ja koostamise kord on kirjeldatud selle õpperaamatu I osas, peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestamine“.

Kui einelaua juures on eraldi kassapidaja, siis viimane esitab tarbijate kooperatiivi raamatupidamisele kassa-aruande neil samadel alustel ja samas vormis kui kaupluse kassapidajagi. Einelauapidaja koostab säärasel korral ainult kauba-aruande.

Einelaudade ja kohvikute käivet arvestatakse tarbijate kooperatiivides konto nr. 7 „Kauba müük" allkontol „Kauba ja köögitoodangu müük ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis".

Selle allkonto deebetisse kantakse einelaua kaudu müüdud kaupade müügimaksumus, kreeditisse aga einelaudadest müüdud kaupade käive (läbimüük).

Järelikult kaupade müügikäive einelaudades, nii kui kauplustes ja poodideski, käib läbi selle allkonto deebetist ja kreeditist võrdsetes summades. Saldot sel allkontol olla ei saa.

Einelaudade kulud, nii kui sööklateski, arvestatakse konto nr. 16 „Ettevõtete majandamine" allkontol „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud".

Kuu lõpul kantakse allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud" deebet-saldo üle kontole nr. 23 „Kahjumid ja kasumid" (allkonto „Mitmesugused kulud ja tulud" — kirje „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töö tulemused").

Üheaegselt määratakse kindlaks realiseeritud hinnalisand einelaua kohta, viisil, mis on kirjeldatud peatükis „Kauba-operatsioonide arvestus", ja saadud realiseeritud hinnalisandi summa kantakse üle kontolt „Hinnalisand" samale mitmesuguste kulude ja tulude allkontole, millele üle kanti einelaua kulud.

Seega allkonto „Mitmesugused kulud ja tulud" kirjele „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töö tulemused" kantakse deebetisse kulud ja kreeditisse einelaua brutotulu. Selle kirje saldo kujutab endast einelaua finantsilist tulemust (kasumit või kahjumit).

Näide. Kaupade müügikäive kuu eest oli 8 000 rbl., einelaua kulud olid 1 400 rbl., realiseeritud hinnalisand 1 700 rbl. Need operatsioonid kajastuvad jooksva arvestuse kontodel järgmiselt (vt. skeemi lk-l 341).

Allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud" analüütilist arvestust peetakse sama vormi raamatus kui sööklate kohtagi.

SKEEM

einelaua käivete, kulude ja tulude arvestamiseks.

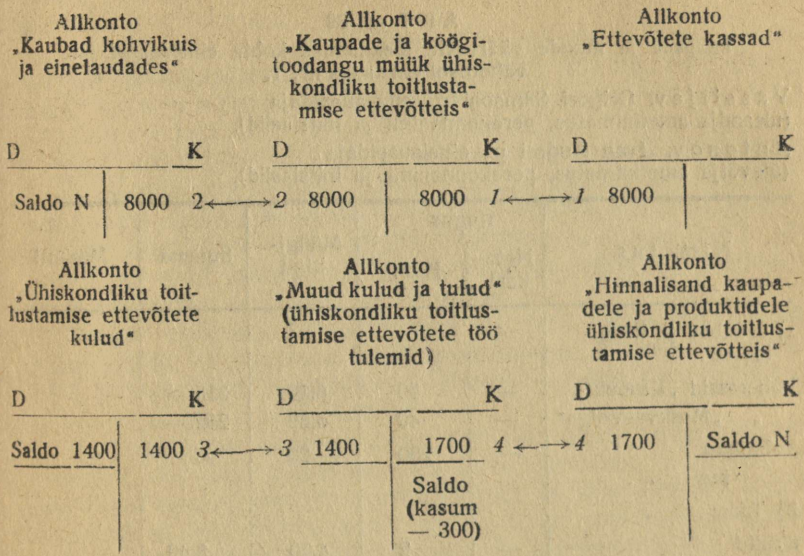

Kaubad einelaudades, kaupade müük einelaudades ja hinnalisand kaupadele einelaudades omavad analüütiliseks arvestuseks raamatuid, millede vormid on kirjeldatud peatükis „Kaubaoperatsioonide arvestus" (vt. I osa, peatükk III).

Einelaudades olevate kaupade inventeerimine toimub mitte harvemini kui kord kuus. Inventeerimisakti vorm ja inventeerimise kord on samad, mis kaubajääkide inventeerimisel tarbijate kooperatiivide kauplusteski.

Kui einelauda teenindatakse kahe varaliselt vastutava isiku poolt, siis väärtuste üleandmine nende vahetustel vormistatakse eri aktiga, mis koostatakse allpool toodud Tsentrosojuzi juhatuse poolt kinnitatud vormis (vt. lk. 342).

Akt koostatakse üleandmisest osavõtjate einelauapidajate ja tarbijate kooperatiivi juhatuse ning sööklakomisjoni liikme osavõtul.

Akt koostatakse kolmes eksemplaris, milledest üks jääb einelauapidajale, kes andis üle väärtused, teine — vastuvõtjale, kolmas aga antakse raamatupidamisse kontrollimiseks ja inventeerimise tulemuste väljaselgitamiseks.

Organisatsiooni nimetus — **Maškovski t. k.**
Ettevõtte nimetus — **Einelaud nr. 1**

AKT nr. 39

kaupade ja muude väärtuste üleandmise kohta einelauapidajate vahetusel einelauas nr. 1.

Vassiljev, Grigori Samsoni p., einelauapidaja
(üleandja ametinimetus, perekonnanimi ja initsiaalid).

Antonov, Ivan Andrei p., einelauapidaja
(ülevõtja ametinimetus, perekonnanimi ja initsiaalid).

Nimetus	Kogus		Müügihind	Summa	Märkusi
	Netokaal	Hulk			
a) Kaubad ja köögitooted:					
Paberossid „Kasbek“	—	50	6.30	315.—	
„ „Moskva-Volga“	—	40	6.30	252.—	
Tuletikud jne.	—	200	—.20	40.—	
b) Taara:					
Kastid	—	2	4.20	8.40	
c) Inventar:					
Lauakaalud	—	1	240.—	240.—	

Juhatuse ja sööklakomisjoni esindajad (allkirjad)

Andis Vassiljev (allkiri) Võttis vastu Antonov (allkiri)

§ 65. Tarbijate kooperatiivi kohviku (teemaja) operatsioonide arvestamise iseärasusi.

Tarbijate kooperatsiooni süsteemis, kõrvuti ülemal kirjeldatud sööklate ja einelaudadega, on organiseeritud veel laialdane võrk kohvikuid (teemaju). Kohvikute töös on mõningaid iseärasusi, mis avaldavad mõju arvepidamise organiseerimisele ja tehnikale neis ettevõtteis.

Need iseärasused seisavad alljärgnevas:

esiteks on kohvikuile antud õigus iseseisvalt osta produkte turul kujunevate hindadega;

teiseks müüvad kooperatiivsete organisatsioonide kohvikud oma toodangut hindadega, mis määratakse organisatsiooni juhatuse poolt, arvesse võttes kohvikuis kasutatavate produktide ostuhindu;

kolmandaks realiseeritakse kooperatiivseis kohvikuis, kõrvuti einelauakaupadega mitmesugust köögitoodangut, mis valmistatakse kohvikus endas, kes selleks otstarbeks omab kööki;

neljandaks võivad kooperatiivsed kohvikud, kõrvuti turult ostetud toorainega, saada riiklikelt ettevõtetelt fondeeritud kaupu riiklike hindadega, mida kohvikud müüvad samuti riiklike hindadega (paberossid, tubakas, tuletikud jne.) või kasutavad neid toorainena kohviku kaudu müüdava toodangu valmistamiseks (suhkur, tee, sool jne.).

Seega iseloomustades kooperatiivsete kohvikute tööd, võime öelda, et viimased kujutavad endast kombineeritud ühiskondliku toitlustamise ettevõtteid, kus on ühendatud söökla ja einelaua funktsioonid.

Kui vaatleme kooperatiivse kohviku tööd sellelt vaatepunktilt, siis meil tuleb teha ka teine järeldus, ja nimelt, et kohvikute operatsioonide vormistamine ja arvestamine erineb õigupoolest vaid tähtsusetult sööklate ja einelaudade vastavate operatsioonide vormistamisest ja arvestamisest.

Tarbijate kooperatiivide kohvikuisse toodangu valmistamiseks saabuvad kaubad ja tooraine arvestatakse sissetulekuks aktide alusel, mis on alla kirjutatud komisjoni poolt, koosseisus kohviku juhataja, laohoidja ja sööklakomisjoni liige.

Omadest kaubanduslikest, varumis- ja tootmisettevõtetest saabuvad produktid arvestatakse sissetulekuks väljamineku-saatelehtede alusel, mida kohvikud saavad neilt ettevõtteilt.

Kooperatiivseile kohvikuile on antud õigus osta kohalikult turult, keskustest eemal asuvaist punktidest, kolhoosidelt ja talupoegadelt liha, kala, rasva, piimatooteid, mune, kartuleid ja köögi-aiavilja.

Produktide ostu teostatakse turul kujunevate hindadega, kusjuures produktide sisseostuhinnad peavad tagama võimalust müüa külmi ja sooje suupisteid, samuti kulinaartooteid hindadega, mis on ligilähedased vastavate toodete hindadele riiklike kaubandusorganisatsioonide kohvikuis, kataksid kõik kohviku tööga seoses olevad kulud ja võimaldaksid normaalset kasumit.

Produkte kooperatiivseile kohvikuile turult osta võivad ainult vastava organisatsiooni juhatuse poolt selleks volitatud isikud ja juhatuse esimehe poolt lubatud kogustes.

Produktide ostu kolhoosidelt ja kolhoosnikutelt tuleb vormistada ostu-kviitungitega vormis, mis on kirjeldatud peatükis „Varumisoperatsioonide arvestamine" (vt. I osa, IV peatükk).

Dokumentides näidatud hindade õigsust, s. o. vastavust ostmise päevadel kujunenud nende produktide hindadele, kontrollitakse dokumentide kinnitamisel.

Sisseostu-dokumendid vaatab läbi ja kinnitab kahe päeva jooksul selle kooperatiivse organisatsiooni, kellele kuulub kohvik, juhatuse esimees.

Produktide väljastamine laost kohviku kööki ja einelauda vormistatakse laohoidja poolt väljamineku-saatelehega.

Seega ei vormistata kooperatiivsetes kohvikutes, erinevalt sööklatest, produktide saamist laost kööki mitte koka igapäevase nõudelehega produktidele, vaid hariliku väljamineku-saatelehega. Seletatav on see kooperatiivseis kohvikuis valmistatavate kulinaartoodete lihtsa sortimendiga.

Valmistoodete väljastamist köögist vormistatakse tšekkidega, päevase läbimüügi kassa kokkulugemist aga aktiga. Vorm on toodud eespool (vt. lk. 306).

Valmistatud ja müüdud köögitoodangu kohta koostatakse aruanne vormis, nii kui harilikes sööklaiski.

Kui kooperatiivse kohviku juures on eriline einelaud, siis einelauapidaja esitab kauba-rahalised või kauba-aruanded tavalises vormis.

Seega ei erine operatsioonide dokumenteerimine ja aruandlus kooperatiivseis kohvikuis selles osas milleski analoogiliste operatsioonide dokumenteerimisest ja aruandlusest sööklates ja einelaudades.

Tarbijate kooperatiivi raamatupidamises arvestatakse kooperatiivsete kohvikute operatsioone samadel kontodel ja allkontodel, kus harilike sööklate ja einelaudade operatsioonegi.

Kooperatiivsete kohvikute kõik kulud arvestatakse allkontol „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud". Kooperatiivse kohviku enda poolt sisseostetud produktid arvestatakse lao sissetulekuks ja kantakse allkonto „Tootmistooraine ja

-materjalid" deebetisse hindadega, milledega nad arvestatakse tootmisel.

Kulinaartoodete valmistamiseks kulutatud produktid kantakse allkonto „Köögitoodangu valmistamiseks kulutatud tooraine" deebetisse. Kuu lõppedes krediteeritakse seda allkontot allkonto „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kaupade ja köögitoodangu müük" debiteerimisel köögitoodangu valmistamiseks kulutatud produktide maksumusega.

Siin tuleb märkida nende kulutuste arvestamise üht erinevust.

Me juba märkisime, et kooperatiivse kohviku lattu saabub nii turul kujunevate hindadega sisseostetud produkte kui ka vahetult riiklikelt organisatsioonidelt soetatud kaupu riiklikes hindades.

Kõik turult ostetud produktid arvestatakse laos ostuhindades.

Seega võib kooperatiivse kohviku laos osutuda *ühesuguse nimetuse ja sordiga produkte*, mis on ostetud turult *mitmesuguste hindadega*, ja samuti kaupu, mis saabusid riiklikelt varustajailt riikliku (väljalaske-) hinnaga.

Tekib küsimus: missugustes hindades tuleb need produktid maha kanda laohoidja kontolt (allkontolt „Tootmistooraine ja -materjalid") koka kontole (allkontole „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks")?

Turul kujunevate hindadega sisseostetud produktid kantakse laohoidja kontolt maha koka kontole keskmistes hindades, millede arvutamise korda on lähemalt käsiteldud peatükis „Varumisoperatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivis".

Varustajailt lattu saabunud ja köögitoodangu valmistamiseks kulutatud kaubad arvestatakse allkontol „Tootmistooraine ja -materjalid" riiklikes jaehindades. Sääraste kaupade väljastamisel kööki toitude valmistamiseks kantakse need maha allkonto „Tooraine kulutus köögitoodangu valmistamiseks" deebetisse samades jaehindades.

Hinnalisand nendele produktidele, nagu söökla ladudeski, arvestatakse allkontol „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis". Kuu lõppedes kantakse see osa hinnalisandit, mis kuulub toitude valmistamiseks kulutatud ja einelaua kaudu müüdud kaupadele ja produkti-

dele, üle kirjele „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töö tulemid".

Varustajailt müügiks einelaua kaudu saadud kaubad riiklikes jaehindades, mida võib müüa ühiskondliku toitlustamise ettevõtetele lubatud täiendava juurdehindlusega, arvestatakse kohviku laos samal allkontol „Tootmistooraine ja -materjalid" jaehindades. Nende kaupade väljastamisel einelauda tehakse neile juurdehindlus, kusjuures vahe riiklike jaehindade ja müügi- (einelaua-) hindade vahel neilt kaupadelt kajastatakse allkontol „Hinnalisand kaupadele ja produktidele ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis".

Nii kui teisteski ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis, arvestatakse kooperatiivsete kohvikute tulemid allkontol nr. 23/I „Mitmesugused kahjumid ja kasumid" (kirje „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töö tulemid"). Sellele kirjele kantakse üle kuu lõppedes allkontode „Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulud" ja „Köögitoodangu väljastamine ja müük" saldod, samuti kohviku juures asuva einelaua kaudu müüdud kaupade realiseeritud hinnalisandi summa.

Kontrolli produktide kulutamise üle vastavalt retseptuurinormidele teostatakse viispäevakute viisi, retseptuuri-normidest kõrvalekaldumise aruande koostamisega. Selle aruande vorm on toodud käesoleva peatüki § 63 lk. 335.

Küsimused kordamiseks.

1. Missugused on ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töö iseärasused?
2. Kuidas kalkuleeritakse köögitoodangu müügimaksumust?
3. Missuguste dokumentidega vormistatakse produktide söökla lattu saabumine?
4. Missuguste dokumentidega vormistatakse produktide väljastamine laost kööki ja einelauda?
5. Missuguste dokumentidega vormistatakse sööklas kütteaine, majapidamismaterjalide kulutamine, eririietuse väljaandmine ja nõude purunemise mahakandmine?
6. Kuidas vormistatakse raha saamine ja köögitoodangu väljastamine tarbijatele?
7. Milleks koostatakse söökla kassa tšekkide kokkulugemise akt?
8. Kuidas koostatakse köögi- ja söögisaali-operatsioonide aruanne?
9. Missugustel kontodel ja missuguses hindes arvestatakse produktid, kütteaine ja majapidamismaterjalid söökla laos?
10. Kuidas arvestatakse produktide, kütteaine ja majapidamismaterjalide saabumist ja kulutamist sööklas?

11. Kuidas tasutakse ja arvutatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töötajate tööd?
12. Missugustel allkontodel arvestatakse köögitoodangu väljastamise ning müügi käibed ja kulud?
13. Missugune on ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kulukirjete sisu?
14. Kuidas arvestatakse ühiskondliku toitlustamise ettevõtete jäätmeid?
15. Kuidas hinnatakse ja arvestatakse sööklas kuu lõpul toorainete, valmistoodete ja poolvalmistoodangu jäägid?
16. Missugune eesmärk on õiendil söökla töö kohta?
17. Kuidas kontrollitakse köögis kulutatud produktide vastavust retseptuuri-normidele?
18. Kuidas arvestatakse kaupade saabumist ja müüki einelaudades?
19. Missugustel kontodel arvestatakse einelaua töö kulud, tulud ja lõplik finantsiline tulemus?
20. Kuidas vormistatakse materiaalsete väärtuste üleandmine einelauapidajate vahetusel?
21. Missuguseid iseärasusi on kooperatiivsete kohvikute arvepidamisel?
22. Kuidas vormistatakse produktide ostu kooperatiivsele kohvikule kolhoosidest ja turult?
23. Kuidas vormistatakse produktide väljastamist laost kooperatiivse kohviku kööki?
24. Kuidas arvestatakse kohviku töö finantsilisi tulemusi?

SISUKORD.

Lk

I peatükk. **Raamatupidamisarvestuse organiseerimine tarbijate kooperatiivide liitudes.**

§ 1. Tarbijate kooperatiivide liitude arveala aparaadi ülesanded ja struktuur 5
§ 2. Tarbijate kooperatiivide liidu kontoplaan 8
§ 3. Sünteetilise ja analüütilise arvepidamise organiseerimine tarbijate kooperatiivide liitudes 14
Küsimused kordamiseks 16

II peatükk. **Rahaliste vahendite, krediitide ja arvelduste arvestus.**

§ 4. Rahaliste vahendite arvestus 17
§ 5. Pikaajaliste laenude ja Riigipanga lühiajaliste krediitide arvestamine 22
§ 6. Muude arvelduste arvestamine organisatsioonide ja isikutega 29
§ 7. Tarbijate kooperatiivide liitude kaubanduslike baaside ja ladude töötajate töö ja töötasu arvestamine . . 34
Küsimused kordamiseks 41

III peatükk. **Kaubanduse hulgioperatsioonide arvestamine.**

§ 8. Kaupade vastuvõtmise vormistamine 42
§ 9. Tarbijate kooperatiivide liidu laost kauba väljastamise vormistamine 52
§ 10. Arvestus ja aruandlus tarbijate kooperatiivide liidu hulgilaos 56
§ 11. Kaupade ostu ja hindamise arvestus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises 62
§ 12. Kaupade sünteetiline arvestus tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes 65
§ 13. Kaupade analüütiline arvestus tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes 71
§ 14. Taara arvestus tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes 75
§ 15. Hulgi-kaubakäibe plaani täitmise ja hulgi müüdud kaupade brutotulu arvestus 77
§ 16. Kaupade inventeerimine hulgiladudes 85

Lk.

§ 17. Kaubaoperatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liitude linna- ja rajoonikauplustes 88
§ 18. Tarbijate kooperatiivide liitude komisjonikaupluste operatsioonide arvestus 90
Küsimused kordamiseks 99

IV peatükk. **Arvestus tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorites.**

§ 19. Varumisoperatsioonide raamatupidamise põhialused tarbijate kooperatiivide liitudes 101
§ 20. Põllumajandussaaduste ja toorainete varumise operatsioonide vormistamine 103
§ 21. Varumis- ja kokkuostu-operatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori raamatupidamises 109
§ 22. Vastuvõtu-kviitungite plankide arvestus 120
§ 23. Varumiskaupade sortimise arvestus 124
§ 24. Varumiskaupade töötlemise arvestus 128
§ 25. Tapatallide operatsioonide arvestus 134
Küsimused kordamiseks 136

V peatükk. **Raamatupidamisarvestuse organiseerimise alused tarbijate kooperatiivide liitude tootmisettevõtteis.**

§ 26. Üldised reeglid raamatupidamise arvestuse organiseerimiseks tarbijate kooperatiivide liitude tootmisettevõtteis 137
§ 27. Toodangu valmistamise operatsioonide vormistamine tarbijate kooperatiivide liitude tootmisettevõtteis . . 143
§ 28. Tootmisettevõtete operatsioonide arvestus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises 147
§ 29. Arvestuse iseärasusi tootmisettevõtteis, kes valmistavad toodangut kodustöötajate kaudu 159
Küsimused kordamiseks 164

VI peatükk. **Pagaritööstuse arvestus.**

§ 30. Operatsioonide vormistamine ja dokumendi-liiklus suures pagaritööstuses 166
§ 31. Leivaküpsetusoperatsioonide sünteetiline ja analüütiline arvestus tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises 174
§ 32. Tellija tooraineist leiva küpsetamise arvestus . . . 179
§ 33. Aruandeline kalkulatsioon 182
Küsimused kordamiseks 184

VII peatükk. **Arvestus ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.**

§ 34. Operatsioonide sünteetiline ja analüütiline arvestus tarbijate kooperatiivide liitude sööklates ja restoranides . 185
Küsimused kordamiseks 192

VIII peatükk. **Arvestus tarbijate kooperatiivide liitude põllumajanduslikes ettevõtteis.**

§ 35. Arvestus taimekasvatus-majandites 193

Lk.
§ 36. Piimakarja-kasvatuse arvestus 205
§ 37. Loomade söödal-pidamise arvestus 210
Küsimused kordamiseks 213

IX peatükk. **Autotranspordi arvestus.**

§ 38. Autotranspordi raamatupidamisarvestuse organiseerimise üldsätted tarbijate kooperatiivide liitudes . . . 214
§ 39. Põletusainete, materjalide ja väike-inventari arvestus garaaži laos ja majandamisel 216
§ 40. Teekonnaleht 222
§ 41. Töö ja töötasu arvestus 226
§ 42. Materjalide arvestus transpordikontori raamatupidamises 228
§ 43. Autode remondi arvestus 230
§ 44. Autotranspordi majandamiskulude ja -tulude arvestus . 232
Küsimused kordamiseks 235

X peatükk. **Fondide ja eraldatud vahendite arvestus.**

§ 45. Põhifondi arvestus 237
§ 46. Kultuurfondi arvestus 239
§ 47. Muude erifondide arvestus 240
§ 48. Tarbijate kooperatiivide liidu eraldatud vahendite arvestus 247
Küsimused kordamiseks 248

XI peatükk. **Põhivahendite ja kapitaalmahutuste arvestus.**

§ 49. Põhivahendite arvestus 249
§ 50. Kapitaalmahutuste finantseerimise arvestus . . . 252
§ 51. Kapitaalmahutuste teostamise arvestus 257
Küsimused kordamiseks 267

XII peatükk. **Tarbijate kooperatiivide liidu käibekulude, halduskulude, ettetehtud kulude ja majandusliku tegevuse tulemuste arvestus.**

§ 52. Käibe- ja halduskulude arvestus 268
§ 53. Ettetehtud kulude ja eelseisvate kulude arvestus . . 272
§ 54. Majandusliku tegevuse finantsiliste tulemuste arvestus . 276
Küsimused kordamiseks 283

XIII peatükk. **Tarbijate kooperatiivide liidu ja tema süsteemi aruandlus.**

§ 55. Tarbijate kooperatiivide liidu oma majapidamise aruandlus 285
§ 56. Tarbijate kooperatiivide aruannete kontrollimine ja liitmine 287
Küsimused kordamiseks 288

Lk.

XIV peatükk. **Arvestus tarbijate kooperatsiooni ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis.**

§ 57. Üldised põhialused ühiskondliku toitlustamise ettevõtete arvestuse organiseerimiseks ja toodangu müügihindade kalkuleerimiseks 290

§ 58. Tooraine (produktide), majapidamismaterjalide ja kütteaine saamise ja kulutamise vormistamine ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis 298

§ 59. Operatsioonide vormistamine ja aruande koostamine köögi ja söögisaali kohta 304

§ 60. Söökla aruannete kontrollimine ja läbitöötamine tarbijate kooperatiivide raamatupidamises 308

§ 61. Materjalide arvestus tarbijate kooperatiivi raamatupidamises 309

§ 62. Ühiskondliku toitlustamise ettevõtete töötajate töö ja töötasu arvestus 316

§ 63. Kulude, köögitoodangu väljastamise ja müügi ning söökla töö tulemuste arvestus 320

§ 64. Arvepidamine einelaudades 336

§ 65. Tarbijate kooperatiivi kohviku (teemaja) operatsioonide arvestamise iseärasusi 342

Küsimused kordamiseks 346

Tõlkinud J. Mõttus.

Vastutav toimetaja A. Saviir.

Keeleline toimetaja J. Väinaste.

Ladumisele antud 20. IX 1949. Trükkimisele antud 12. XI 1949. Trükiarv 1700. Paber 56 × 79, 1/16. Trükipoognaid 22. Trükitähti trükipoognas 40.320. Arvutuspoognaid 22,17. MB-07991. Trükikoda „Noor-Eesti", Tartu, Kastani 38. Tellimise nr. 1185.

На эстонском языке.

Н. Д. Цемко и И. Н. Дудов. Курс бухгалтерского учета в потребительских обществах и райпотребсоюзах. Часть III.

I

TM.

RBL. 7.75

A-16609

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00496801 4

RBL. 7.75

A-16609

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00496801 4

RAAMATUPIDAMINE TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDES III

A-16609

N. TSEMKO JA I. DUDOV

RAAMATUPIDAMINE TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDES

III
OSA

RK
„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS" · TALLINN